

M+ 128555

การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษา
เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2563

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย : นายชัชชัย นาลี

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สัณญา เขณาภูมิ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

ชื่อเรื่อง : การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำ
จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย : นายชัชชัย นาลี

ปริญญา : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร

ปีการศึกษา : 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง และ ศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 345 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เรียน และปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .47 สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรได้ ร้อยละ 22 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัยกับการเรียน ควรเพิ่มระยะเวลาในการอบรมวิชาชีพ ควรมีการอบรมวิชาชีพให้ผู้ต้องขัง ควรจัดกฎระเบียบให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนผู้ต้องขัง ควรพัฒนาและฝึกฝนในสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้เกิดความชำนาญ

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา, ผู้ต้องขัง, เรือนจำ

Title : The Educational Management for Inmates Within the Prison Case Study Maha Sarakham Province

Author : Mr. Cahtchai Nalee

Degree : Master of Public Administration (Public Administration)
Rajabhat Maha SaraKham University

Advisor : Associate Professor Dr. Sanya Kanaphum
Associate Professor Dr. Saovalak Kosonkittiumporn

Year : 2019

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the level of opinions about the educational management for inmates within the Maha sarakham prison. To study of the educational management for inmates and study the other suggestion. The study was conducted using 345 people. The statistics used percentage , mean , frequency , standard deviation (S.D.) and Multiple Linear Regression Analysis.

The results of research were as follow : (1) The levels of opinions about the educational management for inmates within the Mahasarakham prison was rated at high level. (2) The educational management for inmates within the Mahasarakham prison. include : learner factors, duration of study factors. The correlation coefficient was .47 and descriptive variation was 22 percentage significantly at .05 level. (3) The study also suggested : Preparation of modern equipment and learning materials. Should increase the duration of vocational training Professional training should be given to inmates. Rules and regulations should be provided to facilitate teaching and learning. Prisoners should develop and practice what they have learned to become skilled.

Keywords : Educational Management, Prisoners, Prison

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร บุภาศ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้ให้การสนับสนุนด้านการศึกษา และขอบคุณผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้ให้การความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณ นายทิม นาลี และนางวาลิน นาลี บิดามารดา ที่คอยเป็นกำลังใจ เป็นความหวังและเป็นผู้จุดประกายความฝันของผู้วิจัย ทั้งคอยให้การสนับสนุนทุนให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเล่าเรียนตลอดมา จนทำให้การวิจัยประสบความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

นายชัชชัย นาลี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามเพื่อการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 สมมติฐานการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตการวิจัย	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ	7
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา	8
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้	26
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อตกลงในการจัดการศึกษา	59
2.4 บริบททั่วไปเกี่ยวกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม	116
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	123
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	128
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	129
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	129
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	131
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	135
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	135
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	137

หัวเรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	138
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	138
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	160
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	207
5.1 สรุป	207
5.2 อภิปรายผล	210
5.3 ข้อเสนอแนะ	218
บรรณานุกรม	219
ภาคผนวก	225
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	226
ภาคผนวก ข ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	237
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	240
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์	243
ภาคผนวก จ ภาพประกอบการทำวิจัย	249
การเผยแพร่ผลงานวิจัย	251
ประวัติการวิจัย	252

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1	จำนวนความถี่ และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 139
4.2	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษา แก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม 142
4.3	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษา แก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านสถานที่และอุปกรณ์ 143
4.4	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษา แก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านสถานที่และอุปกรณ์ 144
4.5	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษา แก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านครูผู้สอนและหลักสูตร 145
4.6	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษา แก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านกฎระเบียบและการสนับสนุน ของเรือนจำ 146
4.7	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษา แก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านผู้เรียน 147
4.8	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านสภาพการจัดการศึกษา 148
4.9	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านสภาพการจัดการศึกษาการฝึกอาชีพระยะสั้น 149
4.10	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านสภาพการจัดการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 150
4.11	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านสภาพการจัดการศึกษาการศึกษาสายอาชีพ (ปวช./ ปวส.) 151
4.12	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านสภาพการจัดการศึกษาการศึกษาระดับอุดมศึกษา 152
4.13	ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของตัวแปรอิสระ (X) 154
4.14	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย ($n = 345$) 155

ตารางที่	หน้า
4.15 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม	157
ข.1 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	238
ค.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	241

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	29
2.2 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	30
2.3 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	37
2.4 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	39
2.5 Motivation and Personality	49
2.6 Existence, Relatedness and Growth	50
2.7 Personality	51
2.8 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	71
2.9 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	72
2.10 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	73
2.11 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	73
2.12 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	74
2.13 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	75
2.14 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	118
2.15 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	121
2.16 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์	128
จ.1 ผู้วิจัย อธิบายขั้นตอนการตอบแบบสอบถามและวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย แก่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย	250
จ.2 ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม งานวิจัย	250

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ ทรัพย์สินอันทรงคุณค่า จุดเริ่มต้นของการคิดค้น สร้างสรรค์ และพัฒนาผู้นำมาซึ่ง การเปลี่ยนแปลงซึ่งสรรพสิ่งบนโลก หากเปรียบเทียบมนุษย์กับทรัพยากรบนโลกที่จำเป็นต้องมีนั้น ถือได้ว่า มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความจำเป็นและสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นทรัพยากรต้นทุนสามารถ สร้างคุณค่า มูลค่า และยังให้ผลตอบแทนคุ้มค่ามากกว่าทรัพยากรใดมนุษย์ที่ดีมีคุณภาพเพียงพร้อม ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เต็มเปี่ยมไปด้วย สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมจะช่วยให้เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นไปด้วยในประเทศที่ประสบความสำเร็จทางด้านการพัฒนาจะ ใช้ งบประมาณในการพัฒนาสมรรถภาพทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ มีศักยภาพเพียงพอต่อการสร้างความสำเร็จให้ประเทศของตน แม้ว่าการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก และไม่สามารถบังเกิดผลคุ้มค่าในระยะเวลาอันสั้นแต่ในระยะยาวนั้น ผลตอบแทนมากจนยากแก่การประเมินค่า ดังนั้นประเทศที่ยังคงต้องการพัฒนา อย่างประเทศไทย จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้มีศักยภาพ เพื่อสร้างสรรค์ความสำเร็จ ให้แก่ประเทศ เพราะมนุษย์ คือ หัวใจของการพัฒนา

การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการสร้างคุณค่าชีวิตของมนุษย์ เป็นรากฐานหลัก ในการพัฒนาศักยภาพ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่พึงได้รับอย่างทั่วถึงเท่าเทียมเป็นธรรม และมีคุณธรรม เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม ค่านิยม และประสบการณ์ เป็นวิธีที่ใช้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์อย่างเป็นระบบเป็นสิ่งที่ใช้หล่อหลอมมนุษย์ให้เป็นไปตามที่สังคม ปรารถนา สร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพลเมืองให้เป็นรากฐาน ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ เพราะการศึกษา คือ การพัฒนา การศึกษา คือ ชีวิต สามารถกำหนดทิศทาง และความสำเร็จของประเทศได้ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดตั้งให้มีสถาบันการศึกษาขึ้นมาเพื่อควบคุมกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา มีหน้าที่โดยตรงในการถ่ายทอดความรู้และประมวลความรู้ที่ได้สั่งสมไว้ ตลอดจนทักษะ ความชำนาญ ค่านิยม ความเชื่อ โดยการแก้ไขปรับปรุง ดัดแปลงองค์ความรู้ต่าง ๆ ของคนรุ่นก่อน ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน และยังคงสร้างองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ เป็นสถานที่สำคัญในการสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้แก่สังคม โดยการศึกษาค้นคว้าการเปลี่ยนแปลงที่ดี

มาสู่สังคมหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นส่งเสริมให้บุคคลดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีระเบียบ วินัย มีน้ำใจ มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ทำงานเป็นหมู่คณะ เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีความเป็นประชาธิปไตย รักบ้านรักเมือง มีความคิดสร้างสรรค์สร้างจินตนาการ ฝึกฝนการใช้ชีวิตร่วมกันของกลุ่มบุคคลต่างวัยต่างความสนใจต่างสิ่งแวดล้อมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน เตรียมคนไว้เพื่อการอยู่ในสังคม อบรม และฝึกฝนลักษณะผู้นำ และการเป็นอยู่ให้สอดคล้องกับระบอบ การปกครองของสังคม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชการที่ 9 ทรงเล็งเห็นความถึงสำคัญ ของการศึกษาด้วยพระราชประสงค์ที่ให้การศึกษากลายเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคน เพื่อพัฒนาคุณภาพ ของประชาชน สร้างคนที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มกำลัง “การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคนและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชน ได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกับทุก ๆ คน สังคมและ บ้านเมืองนั้น ก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ได้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด” พระราชดำรัสฯ รัชกาลที่ 9 ได้ร่วมพระบารมีพระบรมมหาราช (2550, น. 157)

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยหลัก ที่ช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาผู้ต้องขังให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณสมบัติในการเป็นพลเมืองที่ดี ของสังคมและประเทศชาติและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ อันเป็นการคืนคนดี มีคุณค่า สู่อสังคมน ตามนโยบายหลักของกรมราชทัณฑ์ จึงได้กำหนดให้เรือนจำจังหวัดมหาสารคามเป็นเรือนจำแก้ไข ฟื้นฟูเฉพาะทางประเภทเรือนจำการศึกษา เพื่อให้เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง โดยประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดมหาสารคาม เช่น สำนักงานพัฒนา ฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม, ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง มหาสารคาม, วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม, วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม, วิทยาลัยอาชีวศึกษา มหาสารคาม, วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา, มัธยมศึกษา, ปวช., ปวส., ปริญญาตรี และ ปริญญาโท นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษาในหลักสูตรวิชาชีพทั้งระยะยาวและระยะสั้นต่าง ๆ เช่น ช่างตัดผม, การประดิษฐ์ของชำร่วยและของที่ระลึก, การทำขนมไทย, การสานแห, ช่างไม้, ช่างสี, เฟอร์นิเจอร์, การจักสาน, การปลูกผักไฮโดรโปนิก, ช่างเชื่อมไฟฟ้า, ช่างปูกระเบื้อง, นวดแผนไทย, ช่างเสริมสวย, ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า และช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก ๆ อย่งไรก็ตามการจัดการศึกษา ในเรือนจำนั้น ไม่สามารถดำเนินการด้วยรูปแบบวิธีการเช่นเดียวกับสถาบันการศึกษา เพราะว่าจะต้องตั้ง อยู่ในกรอบของกฎหมาย กฎระเบียบเรือนจำ นโยบายกระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์

ตลอดจนอีกทั้งในการจัดการศึกษาให้ผู้ต้องขัง ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านพฤติกรรม วิถีชีวิต วัฒนธรรม เพศ อายุ การศึกษา ภาษา ฐานะ ความต้องการ ความมุ่งหวัง แรงจูงใจ ทำให้เป็นปัญหา และอุปสรรค ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องทำความเข้าใจ โดยตระหนักถึงข้อจำกัดต่าง ๆ จากการจัดการศึกษาที่ผ่านมาได้มีนโยบายสนับสนุนการจัดการศึกษา การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการประสานความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นแต่การจัดการศึกษาก็ยังไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วัดได้จากสถิติของจำนวนนักเรียนนักศึกษาในระดับต่าง ๆ ของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ทุกระดับชั้นมีเพียง 323 คน จากจำนวนผู้ต้องขัง 2,345 คน (ฝ่ายพัฒนาปฏิบัติ ข้อมูลวันที่ 3 เมษายน 2562) ไม่รวมนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพ และจำนวนนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่สมัครเรียน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทที่ได้มีการดำเนินการประสานความร่วมมือระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จัดการศึกษาในระดับปริญญาโท ทำให้เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นเรือนจำแห่งแรกที่มีการเรียนการสอนให้กับผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ แต่จากการจัดการศึกษาที่ผ่านมาจำนวนนักศึกษาลดน้อยลงไปจากรุ่นที่ 1 มีจำนวนนักศึกษา 15 คน รุ่นที่ 2 มีจำนวนนักศึกษา 11 คน รุ่นที่ 3 มีจำนวนนักศึกษา 10 และในรุ่นที่ 4 ที่มีจำนวนนักศึกษาเพียง 9 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ต่ำลงจากที่ตั้งเป้าไว้ นับว่ายังเป็นปัญหาสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่จะต้องร่วมกันแก้ไข เพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ จัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุม ตรงต่อความต้องการของผู้ต้องขังและสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพ หรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้ภายหลังพ้นโทษ อันเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้เป็นคนดี มีคุณค่า กลับคืนสู่สังคม ตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย มีเป้าหมาย เพื่อการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง และความต้องการในการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ มาเป็นข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของเรือนจำต่าง ๆ ต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

- 1.2.1 สภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร
- 1.2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ทัณฑสถานเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีอะไรบ้าง
- 1.2.3 ความต้องการในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ทัณฑสถานเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีอะไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
- 1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ทัณฑสถานเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
- 1.3.3 เพื่อศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ทัณฑสถานเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1.4 สมมติฐานการวิจัย

- 1.4.1 ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์, ด้านระยะเวลาในการเรียน, ด้านครูผู้สอนและหลักสูตร, ด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ และด้านผู้เรียน ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ทัณฑสถานเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา และศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ทัณฑสถานเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านของเนื้อหา

- 1.5.1.1 ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1.5.1.2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1.5.1.3 ศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1.5.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2,345 คน (ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ข้อมูลวันที่ 3 เมษายน 2562) โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะประเภทของการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1.5.3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2,345 คน คน โดยผู้วิจัย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ประชากรตามวิธีการคำนวณทางสถิติตามวิธีของ Yamane (1973, p. 125, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน

1.5.3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งแยกตามประเภท ได้ดังนี้

- 1) ผู้ต้องขังชาย จำนวน 15 คน
- 2) ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 15 คน

1.5.4 ขอบเขตด้านตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้กำหนดตัวแปร ไว้ดังนี้

1.5.4.1 ตัวแปรอิสระ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม มี 5 ปัจจัย ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์
- 2) ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน
- 3) ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร
- 4) ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ

5) ปัจจัยด้านผู้เรียน

1.5.4.2 ตัวแปรตาม หมายถึง สภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่จัดบริการให้แก่ผู้ต้องขัง โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ การฝึกอาชีพระยะสั้น การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาสายอาชีพ (ปวช./ปวส.) และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

1.5.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กันยายน 2562

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

“เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” หมายถึง สถานที่ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หรือคำสั่งผู้มีอำนาจ โดยการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีจนกว่าจะพ้นกำหนดโทษ ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ตั้งอยู่เลขที่ 79 หมู่ 14 ถนนแจ้งสนิท ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องฝากขัง คนฝาก และผู้ต้องกักขัง ซึ่งกระทำความผิดได้ถูกพิพากษาลงโทษจำคุก อยู่ในความควบคุมและรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

การจัดการศึกษา หมายความว่า การดำเนินการของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ร่วมกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา, มัธยมศึกษาตอนต้น, มัธยมศึกษาตอนปลาย, ประกาศนียบัตรวิชาชีพ, ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง, ปริญญาตรี และปริญญาโท รวมทั้งการจัดการศึกษาในหลักสูตรวิชาชีพต่าง ๆ เช่น ช่างตัดผม, การประดิษฐ์ของชำร่วยและของที่ระลึก, การทำขนมไทย, การสานแห, ช่างไม้, ช่างสีเฟอร์นิเจอร์, การจักสาน, การปลูกผักไฮโดรโปนิก, ช่างเชื่อมไฟฟ้า, ช่างปู กระเบื้อง, นวดแผนไทย, ช่างเสริมสวย, ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า และช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก ๆ

“สภาพการจัดการศึกษา” หมายถึง สภาพโดยทั่วไปที่ของการศึกษาที่เรือนจำจัดบริการให้ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ การฝึกอาชีพระยะสั้น, การศึกษาขั้นพื้นฐาน, การศึกษาสายอาชีพ และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

“ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษา” หมายถึง สภาพโดยทั่วไปที่เกี่ยวข้องส่งผลและมีความสัมพันธ์กันกับการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่และอุปกรณ์, ด้านระยะเวลาในการเรียน, ด้านครูผู้สอนและหลักสูตร, ด้านกฎระเบียบ และการสนับสนุนของเรือนจำ และด้านผู้เรียน

“ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์” หมายถึง ห้องเรียน หรือสถานที่สำหรับใช้ในการจัดการศึกษา และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ หากมีหรือขาดไปจะส่งผลการจัดการศึกษา

“ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน” หมายถึง ระยะเวลาในการศึกษาช่วงเวลาในการเรียนของหลักสูตรต่าง ๆ

“ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร” หมายถึง ครู หรือวิทยากร ที่เข้ามาทำการสอนให้ความรู้ อบรม แก่ผู้ต้องขัง และหลักสูตรการศึกษาต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง

“ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ” หมายถึง กฎระเบียบของเรือนจำ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง

“ปัจจัยด้านตัวผู้เรียน” หมายถึง ความรู้สึก นึกคิด จิตสำนึก ของตัวผู้เรียนในหลักสูตรต่าง ๆ

“นักศึกษาผู้ต้องขัง” หมายถึง ผู้ต้องขังที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในระดับต่าง ๆ ของสถาบัน การศึกษาที่เข้ามาจัดการศึกษาในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ระดับประถมศึกษา, มัธยมศึกษาตอนต้น, มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช., ปวส., ปริญญาตรี และปริญญาโท รวมถึงนักเรียน นักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพต่าง ๆ

“อาจารย์จากสถาบันการศึกษา” หมายถึง ครู, อาจารย์, วิทยากร และผู้แทนจากสถาบันการศึกษา ต่าง ๆ ที่เข้ามาจัดการเรียนการสอน ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในการวิจัยครั้งนี้หมายความรวมถึง เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่ถูกกำหนดให้เป็นครูผู้สอนประจำกลุ่มของศูนย์ การศึกษานอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และ ความต้องการในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผลจากการวิจัยสามารถ นำไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และเรือนจำอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
3. แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อตกลงในการจัดการศึกษา
4. บริบททั่วไปเกี่ยวกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างคุณค่าชีวิตให้แก่มนุษย์เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม ค่านิยม และประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งเป็นวิธีที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์อย่างเป็นระบบ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้แตกต่างกัน ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542) ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยที่เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2542, น. 2)

พระราชวรณูณี (ประยูร ฐมภูมิโต) (2542) ได้กล่าวถึงความหมายของการศึกษา ว่ามาจากคำว่า สิกขาในภาษาบาลี หมายถึง การแสวงหาวิชา คำว่า วิชา หมายถึง ความรู้ สภาพแท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ดังนั้น สิกขา หรือศึกษา จึงหมายถึง การแสวงหาวิชา หรือความรู้แจ้ง ซึ่งก็หมายถึง ปัญญา หน้าที่สำคัญของการศึกษา คือ การสร้างปัญญา พระพุทธเจ้าได้เปรียบปัญญาเหมือนแสงสว่างใด เสมอด้วยปัญญา

Lindeman (1926, p. 6) ได้ให้ความหมายของการศึกษา คือ ชีวิต และชีวิต ทั้งชีวิต คือ การศึกษา

Dewey (1976, p. 41) ได้ให้ความหมายของการศึกษา ว่าเป็นความเจริญงอกงาม

Unesco (1979, p. 43) ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้ คีลธรรม คุณค่า และความเข้าใจต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพื่อให้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรมและแนวคิดต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อสังคมของตนเอง และของชาติอื่น ตลอดจนความเข้าใจต่อกฎต่าง ๆ ตามธรรมชาติพร้อมกับมีทักษะทางภาษา และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการสื่อสาร

Smith (2002, p. 3) ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาเป็นกระบวนการตลอดชีวิต
2. การศึกษากำหนดเวลาตายตัวในการเข้ารับการศึกษและการสำเร็จการศึกษา
3. การศึกษาจะอยู่ในรูปแบบไม่เป็นทางการมากขึ้น เพื่อจะได้ถึงแต่ละบุคคลเพิ่มขึ้น
4. การศึกษาในระบบจะมีความหมายมากขึ้นและจะผสมกลมกลืนเกี่ยวข้องกับสิ่งที่

จะนำไปใช้หลังจากสำเร็จการศึกษา

5. ระบบการศึกษาจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ อย่างมากมาย ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ระบบสารสนเทศ

โดยสรุป กิจกรรม หรือกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะของผู้เรียน โดยการถ่ายทอด การฝึกอบรม การปฏิบัติ การสืบสาน การสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาขีดความสามารถสมรรถนะตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1.1 รูปแบบการจัดการศึกษาของไทย

การจัดการศึกษาของไทยในอดีตเป็นการจัดการศึกษาที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ วัด และวัง โดยการศึกษาที่วัดนั้น จะมีพระเป็นผู้สอน เพื่อให้สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ และยังมีการสอนศีลธรรมตามหลักของศาสนา เพื่อให้ลูกศิษย์ประพฤติดี ประพฤติชอบ การศึกษาที่บ้านเป็นการศึกษาที่ไม่มีแบบแผน บิดามารดา เป็นผู้อบรมสั่งสอนตามโอกาสเพื่อให้รู้ภาษาของตนและสามารถสื่อสารกับผู้อื่นด้วยภาษาพูด ให้เป็นที่เข้าใจกันได้ และยังมีการสอนเกี่ยวกับมารยาท ขนบธรรมเนียม ให้รู้จักการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกาลเทศะ รวมทั้งมีการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการอาชีพของครอบครัว ส่วนการศึกษาในวังนั้น เป็นการเรียนกับนักปราชญ์หลวงผู้รับราชการอยู่ในราชสำนัก และเป็นผู้มีความรู้ทางด้านต่าง ๆ ที่สามารถถ่ายทอดไปยังบรรดาลูกศิษย์ที่เป็นเจ้านายและบุตรหลานข้าราชการ ต่อมาได้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้มีการปฏิรูปการศึกษาไทยให้เป็นแบบสากล โดยระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันได้กำหนดให้มี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาดำเนินชีวิต

2.1.1.1 การศึกษาในระบบ หรือการศึกษาในระบบโรงเรียน

การศึกษาในระบบ หรือการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) เป็นการศึกษาที่มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล โดยมีลักษณะความสำคัญและประเภทของการศึกษาในระบบ ดังนี้

1) ลักษณะสำคัญของการศึกษาในระบบ

การศึกษาในระบบมีลักษณะสำคัญหลายประการ ดังนี้

1.1) เป็นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน หรือสถานศึกษาเป็นหลัก มีรูปแบบการจัดสถานศึกษา การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะของสถานศึกษาที่ต่างไปจากวิถีชีวิตที่เป็นจริงในชีวิตประจำวันในสังคมและชุมชน เช่น การแต่งกายที่มีเครื่องแบบนักเรียน นักศึกษาในแต่ละระดับ มีการกำหนดบทบาทความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างครูกับครู การเคารพ ยกย่อง นับถือ ยำเกรงของศิษย์ที่มีต่อครู รวมทั้งความศรัทธาที่ประชาชน และชุมชนมีต่อครูและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นต้น วัฒนธรรมในสถานศึกษาเหล่านี้จะเป็นเอกลักษณ์ของการศึกษาในระบบที่คล้ายคลึงกันทั่วประเทศ

1.2) กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน การศึกษาในระบบมีการกำหนดวัยของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งมีเกณฑ์อายุในแต่ละระดับชั้น โดยปกติจะกำหนดไว้ตั้งแต่อายุ 6 ปีขึ้นไป - ประมาณ 24 ปี เพราะเป็นช่วงอายุของคนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพสามารถที่จะศึกษาหาความรู้เป็นพื้นฐาน ได้เต็มที่ เต็มเวลา เป็นวัยแห่งการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา สามารถฝึกฝน เรียนรู้ และอบรมบ่มนิสัยได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

1.3) มีโครงสร้างของระบบที่แน่นอน เป็นไปตามลำดับขั้น ตามลำดับพัฒนาการของเด็ก และเยาวชน การศึกษาในระบบจะระบุประเภทของการศึกษา ระดับการศึกษา จำนวนชั้นปี และเกณฑ์อายุของผู้เรียนทำให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนที่มีความพร้อมและความสนใจใกล้เคียงกัน

1.4) มีมาตรฐานกลางของอาคาร และสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ ที่รัฐกำหนด และจัดทำให้การศึกษาในระบบจะมีรูปแบบและมาตรฐานที่เป็นระเบียบชัดเจนในเรื่องรูปแบบ ขนาด จำนวน และประเภทของอาคาร วัสดุครุภัณฑ์ ซึ่งจะสัมพันธ์กับประเภท และระดับของการจัดการศึกษา และปริมาณผู้เรียนที่จะเพิ่มขึ้น ไปตามลำดับ รัฐจะเป็นผู้จัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนโดยตรง โดยมีสมาคม มูลนิธิ และผู้ปกครองให้การสนับสนุนโดยทางอ้อม นอกจากนี้รัฐยังมีการลงทุนให้งบประมาณเป็นเงินกู้ยืมแก่ผู้เรียนในระบบโรงเรียนอีกด้วย

1.5) มีครูและผู้บริหารเป็นข้าราชการประจำ การศึกษาในระบบจะมีครูและผู้บริหารเป็นข้าราชการประจำในสถานศึกษาแต่ละแห่งตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ทุกสถานศึกษาใช้เป็นแนวเดียวกัน ส่วนใหญ่จะมีครูประจำรายวิชาต่าง ๆ เช่น ครูคณิตศาสตร์ ครูวิทยาศาสตร์ ครูพลศึกษา ครูภาษาไทย ฯลฯ การศึกษาในระบบจะให้ความสำคัญกับครูประจำของสถานศึกษามาก เพราะศึกษาแล้วเรียนมาจากสถาบันอาชีพครูโดยตรง และมีประสบการณ์ทางการสอนมานาน ครูที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือบุคคลผู้รู้ภายนอกจะมีมาเพื่อเสริมในวิชาต่าง ๆ เท่านั้น ครูประจำสถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติเป็นข้าราชการครูเหมือนกันหมด นอกจากครูแล้วสถานศึกษายังมีบุคลากรอื่น ๆ อีกหลายประเภท เช่น ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่การเงิน การบัญชี พัสดุ พนักงาน ฯลฯ เพื่อเป็นฝ่ายช่วยส่งเสริมปฏิบัติการ

1.6) ใช้หลักสูตรกลางเหมือนกันทุกระดับทั่วประเทศ การศึกษาในระดับเป็นการเรียนตามหลักสูตรของรัฐ หรือรัฐรับรองหลักสูตรการศึกษาในระบบจะกำหนดกรอบความคิดสาระการเรียนรู้ จำนวนชั่วโมงเรียน / สัปดาห์ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ จากหน่วยงานส่วนกลางเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งปฏิบัติเหมือนกันทั่วประเทศ มีการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเพิ่มหลักสูตรและเนื้อหาความรู้ของท้องถิ่น ได้บ้าง

1.7) เป็นการศึกษาที่รัฐเป็นผู้จัด รัฐเป็นฝ่ายลงทุนในการจัดการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ เงินเดือน ค่าจ้างครู และบุคลากร กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ สื่อ และอุปกรณ์การเรียน การกีฬา รวมทั้งค่าอาหารเสริม และอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา เป็นต้น ส่วนผู้ปกครอง และชุมชนจะรับผิดชอบในด้านค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้เรียน

2) ความสำคัญของการศึกษาในระบบ

การศึกษาในระบบมีความสำคัญ ดังนี้

2.1) การศึกษาในระบบเป็นระบบการศึกษาที่เป็นแกนหลักสำคัญในการพัฒนากำลังคนของชาติ การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นเครื่องมือของรัฐในการปลูกฝังค่านิยมที่พึงปรารถนาให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติเป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพลเมือง เพื่อให้เป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความมั่นคงของรัฐอย่างได้ผลในระยะยาว

2.2) การศึกษาในระบบเป็นการผลิตพลเมืองดีให้แก่ประเทศชาติในอนาคต การศึกษาในระบบมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมพื้นฐานของบุคคลสู่อนาคต การศึกษาในระบบจึงมุ่งเตรียมความรู้พื้นฐานที่หลากหลายไปพร้อม ๆ กันทุกด้าน เปิดโอกาสให้เด็ก และเยาวชนได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนาตัวเอง ได้อย่างเหมาะสมตามวัย และสอดคล้องกับขั้นตอนและการพัฒนาการทางการเจริญเติบโต ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็ก และเยาวชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ประถมศึกษาไปถึง

อุดมศึกษา เพื่อความสะดวกในการศึกษาเล่าเรียน และปูพื้นฐานความรู้ให้กับผู้เรียนในการศึกษาต่อเนื่อง
 ในฐานความรู้เบื้องต้น ไปถึงความรู้ขั้นสูง

2.3) การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาภาคบังคับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 การศึกษาภาคบังคับเป็นมาตรการที่หลาย ๆ ประเทศกำหนดไว้ให้รัฐต้องถือเป็นภารกิจหน้าที่ตาม
 กฎหมายในการจัดบริการการศึกษาในระบบให้เด็กและเยาวชนในชาติได้ศึกษาเล่าเรียนตามระยะเวลา
 ที่รัฐกำหนดโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด และเป็นมาตรการตามกฎหมายเช่นกันที่กำหนดให้บิดา
 มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนในโรงเรียนเมื่ออายุถึงเกณฑ์บังคับ และต้อง
 เรียนอยู่ในระบบโรงเรียนจนกว่าจะพ้นเกณฑ์อายุบังคับระยะเวลาของการศึกษาภาคบังคับดังกล่าวนี้
 กำหนดขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ตามนโยบายและความจำเป็นตามสถานการณ์และความเหมาะสม
 ของบ้านเมือง โดยจะต้องตราเป็นกฎหมาย

2.4) การศึกษาในระบบเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ความรู้
 ค่านิยม และประสบการณ์จากคนรุ่นสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นการหล่อหลอมเด็กและเยาวชนให้เป็นไป
 ในทิศทางที่สังคมเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม มีการกำหนดแนวทางที่จะปลูกฝังเด็กให้เดินไปสู่จุดหมาย
 ปลายทาง คือ การเป็นพลเมืองดีของสังคม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของ
 คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเป็นระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกาย
 และจิตใจ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ทำงานเป็นหมู่คณะ เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีความเป็นนักประชาธิปไตย
 รักบ้านรักเมือง การศึกษาในระบบระดับอุดมศึกษา ยังมุ่งเน้นการพัฒนาการองกวมทางสติปัญญา
 ความเจริญทางมนุษยชาติ สร้างสรรค์สังคมในระบบค้ำวิชาชีพขั้นสูงที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการ
 พัฒนาและสังคมและชุมชน

2.5) การศึกษาในระบบให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพ มีการกำหนด
 มาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานรายวิชา และมาตรการในการประกันคุณภาพการเรียนการสอนอย่าง
 ชัดเจน หน่วยงานของรัฐจากส่วนกลางที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาจะเป็นผู้กำกับดูแลและควบคุม
 มาตรฐาน และเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครูและสถานศึกษา
 ให้เข้าสู่มาตรฐานที่กำหนด

3) ประเภทของการศึกษาในระบบ

การศึกษาในระบบสามารถแบ่งประเภทตามระดับการศึกษา ได้ดังนี้

3.1) การศึกษาปฐมวัย การศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งเลี้ยงเด็กก่อนที่จะเข้า
 ไปสู่การศึกษาภาคบังคับ การศึกษาประเภทนี้มีหลายรูปแบบ เช่น การจัดชั้นเด็กเล็ก สถานที่ได้รับเลี้ยงเด็ก
 กลางวัน ศูนย์เด็กปฐมวัย ศูนย์โภชนาการ ศูนย์อบรมในวัด และมัสยิด และโรงเรียนอนุบาล เป็นต้น
 การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้ เป็นการปลูกฝัง และส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็ก

เพื่อให้มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตรงตามวัยของเด็ก เพื่อส่งเข้าเรียนในระดับพื้นฐาน ต่อไป การจัดการศึกษาประเภทนี้ นอกจากหน่วยงานของรัฐแล้วยังส่งให้หน่วยงานเอกชน องค์กรเอกชน ผู้ปกครอง และครอบครัว และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันทางศาสนาเข้ามาเป็นผู้จัด เพื่อประสานการจัดโดยเน้นกลุ่มเด็กที่ด้อยโอกาสต่าง ๆ ทั้งในชุมชนชนบท และชุมชนเมือง ระยะเวลาเรียนในระดับนี้ อาจใช้เวลาประมาณ 1 - 3 ปี โดยรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 - 5 ปี

3.2) การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาในระดับพื้นฐาน ที่ประกอบด้วย การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา โดยการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่คนไทยทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และกำหนดการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี โดยที่แบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น ๆ ละ 3 ปี ช่วงชั้นประถมศึกษาที่ 1 - 3 ช่วงชั้นประถมศึกษาที่ 4 - 6 ช่วงชั้นมัธยมศึกษาที่ 1 - 3 (การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี) ช่วงชั้นมัธยมศึกษาที่ 4 - 6 การศึกษาประถมศึกษาใช้เวลาประมาณ 6 ปี ส่วนใหญ่จะจัดในสถานศึกษาของรัฐสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในสถานศึกษาเอกชน การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดให้เยาวชนอายุระหว่าง 12 - 17 ปี เป็นการศึกษาที่จัดให้ต่อเนื่องจากระดับประถมศึกษาเน้นให้เยาวชน มีความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย และความถนัดตามแต่ศักยภาพตามแต่ละบุคคล สร้างค่านิยมทางเศรษฐกิจแก่นักเรียนด้วยการฝึกฝนให้นักเรียนเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด ประหยัด และเห็นคุณค่า มีความรู้ทางด้านวิชาการสามารถผลิตจำหน่าย และบริหารกิจกรรมของตนได้เป็นอย่างดี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี อย่างต่อเนื่อง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียน 3 ปี อย่างไรก็ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดหลักสูตรเป็นหลักสูตรต่อเนื่องที่ 4 - 6 การศึกษาระดับมัศึกษานี้ รัฐเป็นฝ่ายจัดเป็นส่วนใหญ่ และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมจัดด้วยอีกส่วนหนึ่ง

3.3) การศึกษาระดับอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาในระดับที่มุ่งผลิตกำลังคนในระดับล่างจนถึงวิชาชีพระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น สังคมและชุมชน การศึกษาระดับอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ จัดสอนตั้งระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา และวิชาชีพพิเศษเฉพาะทาง ผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษามีอายุตั้งแต่ 12 - 21 ปี ประเภทวิชาที่เปิดสอนมีหลากหลาย เช่น ช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม ศิลปะหัตถกรรม โดยเปิดสอนในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งที่สอนร่วมในสถานประกอบการ ที่เรียกว่า วิทยาลัยด้วย เมื่อจบหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะได้รับวุฒิการศึกษาตามหลักสูตรตามระดับที่ลงทะเบียน เช่น ประกาศนียบัตรวิชาชีพประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และปริญญาตรี

3.4) การศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาระดับสูงที่ต่อเนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญา เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ สร้างองค์ความรู้ระดับวิชาชีพขั้นสูง เพื่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัย ซึ่งทำหน้าที่สอนวิจัย บริการทางวิชาการ ให้การศึกษาระดับปริญญาตรี โท เอก ในหลายสาขา มุ่งความทันสมัยระดับสากล มีทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาระดับสูง ซึ่งมีชื่อเป็นอย่างอื่นทำหน้าที่สอนวิจัย บริการทางวิชาการ ให้การศึกษาระดับปริญญา ตรี โท เอก ในบางสาขามุ่งสู่อุดมศึกษา เพื่อท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในท้องถิ่น

2.1.2 การศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Informal Education) เป็นการจัดการศึกษาที่สามารถจัดให้บริการแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นอยู่ในระบบโรงเรียนหรือไม่ และเป็นการศึกษาที่ไม่ได้แบ่งเป็นระดับชั้น เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลได้อย่างทั่วถึง การศึกษานอกระบบมีลักษณะที่สำคัญและประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.1.2.1 ลักษณะของการศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ผู้เรียน ผู้เรียนในการศึกษานอกระบบไม่มีกำหนดเกณฑ์อายุเหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน การเรียนขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนทุกเพศทุกวัย สามารถสมัครเรียนได้ตามความต้องการและความสนใจที่ตนเองมีต่อวิชานั้น ๆ
- 2) ผู้สอน ผู้สอน และบุคลากรศึกษานอกระบบ อาจเป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ ความชำนาญและความเชี่ยวชาญในวิชาที่เรียนโดยตรง หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตนมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร
- 3) หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตร และเนื้อหาวิชาการศึกษานอกระบบยืดหยุ่นได้มาก เนื้อหาสามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียนจะมีภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างก็ได้ หลักสูตรจะสร้างความสนใจและความต้องการที่ผู้เรียนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
- 4) รูปแบบการจัด การจัดการศึกษานอกระบบไม่มีรูปแบบแน่นอน รูปแบบการจัดจะแตกต่างกันไป เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดและผู้เข้ารับการศึกษา
- 5) รูปแบบการสอน วิธีการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบจะมีรูปแบบแตกต่างกันไปและตามความเหมาะสม โดยอาจจัดในรูปแบบพบปะสนทนา การสาธิต การฝึกอบรม การใช้โสตทัศนูปกรณ์ สื่อมวลชน การศึกษาทางไกล เป็นต้น

6) สถานที่ สถานที่จัดให้บริการศึกษานอกระบบจะกระจาย เปลี่ยนแปลง และโยกย้ายไปตามสถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โดยอาจจะจัดขึ้นที่ศาลาวัด ศูนย์อนามัย ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียน สถานประกอบการ สนามกีฬา ศาลาประชาคม ได้รื้อไม้ เป็นต้น

7) ระยะเวลา ระยะเวลาเรียนการศึกษานอกระบบ ขึ้นอยู่กับชนิดและลักษณะ ของวิชา รวมทั้งความสนใจของผู้เรียนด้วย เช่น การเรียนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าในที่แห่งหนึ่ง อาจใช้ระยะเวลา มากกว่าการเรียนการสอนในวิชาเดียวกันก็ได้

8) หน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบ หน่วยงาน และสถาบันที่รับผิดชอบ การศึกษานอกระบบ มีทั้งภาครัฐบาล เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมอนามัย ฯลฯ ภาคเอกชน เช่น สมาคมต่าง ๆ ธนาคาร องค์กร บริษัท และสถาบันอุดมศึกษา

9) การรับรองความสามารถและคุณวุฒิ การประเมินผลการศึกษานอกระบบ จะประเมินในระยะสั้น ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตร ที่ได้รับ หมายถึง การได้ผ่านการเรียน หรือผ่านการฝึกอบรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มิได้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะมิได้กำหนดว่าให้มีความรู้ ความสามารถอยู่ในระดับใดของมาตรฐานการเรียนในระบบภาคปกติ

2.1.2.2 ประเภทของการศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบที่จัดอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน สามารถจัดแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) ประเภทให้ความรู้ หรือการศึกษาขั้นพื้นฐาน กิจกรรมในกลุ่มนี้เป็นกิจกรรม ที่จัดเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความสามารถในการอ่าน เขียน มีความรู้ในการคิด คำนวณ รู้เรื่องราว ที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน สภาพแวดล้อม สังคม ประเพณีและ วัฒนธรรม อันจะเป็นความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต หรือจะพัฒนาความรู้ในระดับสูงต่อไป ตัวอย่าง กิจกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่ โครงการรณรงค์ เพื่อการรู้หนังสือ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ การศึกษา สายสามัญเทียบเท่าระดับชั้นประถม มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) ประเภทให้ความรู้ และทักษะทางด้านวิชาชีพ กิจกรรมในกลุ่มนี้จัดขึ้นเพื่อให้ ความรู้ ให้การอบรมทางด้านวิชาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น อาชีพที่เพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้จุดมุ่งหมายที่จะให้กลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้ มีทักษะในวิชาชีพเฉพาะอย่าง เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงวิชาชีพของตน หรือสร้างอาชีพใหม่เพื่อเพิ่มพูนรายได้ ตัวอย่างกิจกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่ ช่างซ่อมวิทยุ โทรทัศน์ ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมเครื่องยนต์ ตัดเย็บเสื้อผ้า อาหาร ช่างฝีมือ การปลูกพืช หมุนเวียน การทอผ้า และการทำเครื่องจักสาน เป็นต้น

2.1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย (Non - Formal Education) หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ และปัจจัยเกื้อหนุนในการเรียนรู้แก่ผู้ประสงค์จะเรียนรู้ในหลายลักษณะ เช่น สื่อต่าง ๆ แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ บุคคล และสถานที่ต่าง ๆ ทำให้การศึกษาตามอัธยาศัยมีหลายรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะสำคัญ และประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.1.3.1 ลักษณะสำคัญของการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1) การศึกษาตามอัธยาศัยมีรูปแบบที่ไม่เป็นรูปแบบที่จะอธิบายได้ชัดเจน ไม่สามารถจับต้อง หรือมองเห็นเหมือนการศึกษาในระบบที่มีโรงเรียนเป็นตัวแทนระบบ แต่รู้ว่ามีอยู่ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ หรือการเรียนรู้ตามวิถีชีวิต

2) การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม ที่มีหลายสถานการณ์ จึงมีวัตถุประสงค์และไม่จำเป็นต้องเพื่อการศึกษาเท่านั้น เช่น สมาคมคุ้มครองผู้บริโภคที่ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิในการบริโภค หรือชมรมเยาวชนที่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

3) การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระบบอื่น ๆ บุคคลสามารถใช้การศึกษาตามอัธยาศัยในระหว่างการเรียนในระบบพร้อม ๆ กันด้วย แต่ทั้งนี้ต้องมีการจัดระบบการเชื่อมโยงการศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อป้องกันผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากขั้นตอนการเลือกนำจุดเด่นของการศึกษาตามอัธยาศัยมาใช้ในบริบทของการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ เช่น จัดทัศนศึกษา การท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนได้ด้วย

4) การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่มีหลากหลายรูปแบบ และใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการต่าง ๆ ได้ไม่จำกัด

5) การศึกษาตามอัธยาศัยไม่จำเป็นต้องมีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอน ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียน ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งยังไม่จำกัดเวลาเรียนอีกด้วย

6) การศึกษาตามอัธยาศัยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ และความหมายจากปัจจัยเอื้อในการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

7) การศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะของการอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการไม่ผูกพันแต่เต็มใจที่จะเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ การต่อรอง การสื่อความหมาย และการเคารพในความคิดซึ่งกันและกันเพื่อร่วมกิจกรรม

8) การศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเรียน ได้ตลอดเวลา จึงเกิด ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกสถานการณ์ ซึ่งการเรียนรู้อาจเกิดหรือไม่ ขึ้นอยู่ที่ว่าผู้เรียนจะสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นอย่างไร

9) การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพราะเป็นการศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการดำรงชีวิต บุคคลทุกคนจึงสามารถเข้าออกและสัมผัส การศึกษาตามอัธยาศัยได้ตลอดชีวิต

2.1.3.2 ประเภทของการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการเรียนการสอน ซึ่งต้องมีกระบวนการ ถ่ายทอดมีผู้รู้ ผู้เรียน ผู้ร่วมจัด และเอื้ออำนวยความสะดวกในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ การศึกษาตามอัธยาศัยจึงสามารถแบ่งเป็นประเภทตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1) การศึกษาตามอัธยาศัยในวิถีชีวิต มีลักษณะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แม้มีการจัดกระทำ ก็มีไว้เพื่อการศึกษาโดยตรง ได้แก่ ครอบครัว สภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว สังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ฯลฯ

2) การศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการดำเนินการ โดยองค์กรและสถาบัน เพื่อจุดประสงค์ทางการศึกษาทั้งทางตรงและโดยอ้อม ได้แก่ งานและโปรแกรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา แหล่งความรู้ ในชุมชน เช่น ศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน และแหล่งศิลปวัฒนธรรม เช่น วัด โบสถ์ สุเหร่า หอศิลป์ อุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ศูนย์วิทยาศาสตร์ อุทยานการศึกษา พิพิธภัณฑ์เด็ก ศูนย์ข้อมูลต่าง ๆ สื่อมวลชน สื่อโทรคมนาคม สื่อสารสนเทศ แหล่งนันทนาการ สนามเด็กเล่น สนาม หรือศูนย์กีฬา สวนสาธารณะ สวนสมุนไพร แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ หน่วยงานบริการของรัฐ หน่วยงานของกรมพัฒนาชุมชน กรมการปกครอง กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมอนามัย สำนักงานเกษตรที่ตั้งในชุมชนทั่วไป และ องค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนา ซึ่งจัดส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชีวิตด้านต่าง ๆ

3) การศึกษาตามอัธยาศัยตามธรรมชาติและสังคม เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุม การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน อาจมีการจัดทำกิจกรรมเสริมสร้าง วัฒนธรรม ประชาธิปไตยในรูปแบบของเวทีชาวบ้าน หรือการรณรงค์ การทำประชาพิจารณ์เรื่องที่เกี่ยวข้อง กับชุมชน และความเป็นอยู่ สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ การจัดทำจดหมายข่าวของชุมชน

จัดกิจกรรม ร่วมเรียนรู้ปัญหาและส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และกิจกรรมสำรวจชุมชน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นต้น กิจกรรมในประเภทนี้อาจใช้สภาพแวดล้อมเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น โครงการรักษ์แม่น้ำคูคลอง โครงการเก็บขยะเพื่อเก็บมาใช้ใหม่ล้วนเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยได้ทั้งสิ้น

4) การศึกษาตามอัธยาศัยโดยอาศัยงานวัฒนธรรม เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ที่คั้น เกิดจากการผสมผสานการเล่น การแสดงออก และการเรียนแบบทำทาง ซึ่งสามารถถ่ายทอดผ่านงานศิลปะการแสดงได้ และการศึกษาปนความบันเทิง ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น สื่อพื้นบ้าน สื่อบันเทิงประเภทต่าง ๆ การแสดงหุ่นประเภทต่าง ๆ การแสดงเลียนแบบกรรพิกการ์ตูน และกรรพิก 3 มิติ เป็นต้น

2.1.4 ปัญหาการศึกษา

จากการประเมินผลการพัฒนาและทบทวนสถานะของประเทศไทยผ่านประชาคมโลก โดยสถาบันต่าง ๆ อาทิ สถาบัน IMD และ OECD พบประเด็นที่สำคัญ คือ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยในปี พ.ศ. 2548 อยู่ที่ค่าเฉลี่ย 8.5 ปี เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ ที่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 10 - 12 ปี ขณะเดียวกัน การประเมินเชิงคุณภาพการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อการแข่งขันของประเทศไทยยังล้าหลังกว่าประเทศมาเลเซีย และอินเดีย แต่ดีกว่าประเทศฟิลิปปินส์ จีน เกาหลี และอินโดนีเซีย แม้ว่าได้รับการศึกษาเฉลี่ยสูงขึ้นจากการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มมากขึ้นแต่คุณภาพการศึกษายังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องที่ต้องให้ความสำคัญโดยเร่งด่วนผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งประเมินจากค่าผลสะสมทางการศึกษา หรือระดับความรู้ทักษะในระดับสูงสุดของคนไทยทั้งประเทศ โดยวัดจากจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทย พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 6.3 ปี ในปี พ.ศ. 2543 เป็น 7.8 ปี ในปี พ.ศ. 2546 และเป็น 8.5 ปี ในปี พ.ศ. 2548 แต่ยังไม่ถึงระดับการศึกษาภาคบังคับและต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์

สำหรับการขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรเพิ่มขึ้นทุกระดับ อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 49 ในปี พ.ศ.2544 เป็นร้อยละ 71.2 ในปี พ.ศ. 2548 และอัตราส่วนนักเรียนอุดมศึกษา/ประชากร อายุ 18 - 21 ปี (ไม่รวมสูงกว่าปริญญาตรี) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 40.3 ในปี พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 44.3 ในปี พ.ศ. 2547 อย่างไรก็ตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยที่วัดจากคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบ 4 วิชาหลัก (ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์) ต่ำกว่าร้อยละ 50 มาโดยตลอด กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกระดับลดลงร้อยละ 43.89 ในปี พ.ศ. 2544 เหลือร้อยละ 38.61 ในปี พ.ศ. 2547 ขณะเดียวกัน การประเมินเชิงคุณภาพของการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อการแข่งขันของประเทศไทย พบว่าประเทศไทย

ยังล่าช้ากว่าประเทศมาเลเซีย และอินเดีย จึงเป็นเรื่องที่เร่งปรับปรุงเชิงคุณภาพของการศึกษา โดยเร่งด่วน

การขยายโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทยเพิ่มมากขึ้น แต่ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้กับการนำไปใช้ของคนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ รัฐได้ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น จาก 13,688 แห่ง หรือร้อยละ 20 ของหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2546 เป็น 15,361 แห่ง หรือน้อยละ 22.2 ของหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2548

อย่างไรก็ตาม คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 ที่นับเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ หรือมีความสามารถในการอ่าน เขียน และคำนวณในเบื้องต้นที่สามารถปรับใช้ในการดำเนินชีวิตนำไปสู่การคิดเป็นทำเป็น มีเพียงร้อยละ 40 ของประชากรทั้งสิ้น ส่วนทักษะการอ่าน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการหาความรู้ และจัดการกับสาระที่ไม่คุ้นเคยและสามารถใช้อ้างอิง พบว่า ทักษะการอ่านของนักเรียนไทยส่วนใหญ่ มีค่าไม่เกินระดับ 2 จาก 5 ระดับ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นต้องเร่งพัฒนาความสามารถในการนำไปใช้ของคนไทย

การขาดแคลนกำลังคนระดับกลางและระดับสูง การเร่งรัดยกระดับการศึกษาของแรงงานไทยที่จบระดับการศึกษาสูงก่าระดับประถมศึกษา ได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 35.6 ในปี พ.ศ. 2545 เป็นร้อยละ 39.8 ในปี พ.ศ. 2548 ขณะที่ความต้องการของกำลังคนระดับกลาง ภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรม มีถึงร้อยละ 60 จึงจำเป็นต้องเร่งผลิตกำลังคนระดับกลาง โดยเฉพาะสายอาชีพ เพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดแรงงานและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของคนไทยสำหรับคนระดับสูงด้านวิทยาศาสตร์ยังคงขาดแคลนมาก โดยมีกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทำงานด้านการออกแบบและการวิจัยและพัฒนาไม่ถึง ร้อยละ 2.0 ขณะที่บุคลากร ด้านการวิจัย และพัฒนา ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของประเทศมีเพียง 6.7 คน / ประชากรหมื่นคน

2.1.5 นโยบายการศึกษา

2.1.5.1 ปฏิรูปการศึกษาเป็นวาระแห่งชาติ

จากปฐมบทของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก ปี พ.ศ. 2542 - 2551 เส้นทางการมุ่งมั่นและสานต่องานปฏิรูปการศึกษายังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง จนเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ปี พ.ศ. 2552 - 2561 ด้วยทุกคนต่างมุ่งหวังที่จะให้ความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานปฏิรูปการศึกษาได้ปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว กระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นเรื่องของคุณภาพและคงความสอดคล้องกับความต้องการของชาติเป็นสำคัญ ดังที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายให้ต้องเร่งยกระดับคุณภาพการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบ รัฐบาล จึงได้ประกาศให้ “การศึกษาเป็นวาระแห่งชาติ” และกำหนดให้ปี พ.ศ. 2556 “เป็นปีแห่งการรวมพลังยกระดับคุณภาพการศึกษา” เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้คิด วิเคราะห์ เรียนรู้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยภายในปี พ.ศ. 2558 จะต้องดำเนินการให้ได้ตาม ดังนี้

1) ให้ผลการจัดอันดับการศึกษาไทย ผลการทดสอบ PISA ของไทยให้อยู่ในอันดับที่ดีขึ้น

2) ให้สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาต่อสามัญเพิ่มขึ้นเป็น 50 : 50

3) ให้มหาวิทยาลัยติดอันดับโลกมากขึ้น

4) ให้มีการกระจายโอกาสและเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษามากขึ้น

เพื่อให้การเชื่อมต่อเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างปัจจุบันไปสู่

อนาคตอย่างมีทิศทางและเป็นรูปธรรม กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ดำเนินการศึกษาสถานการณ์และปัญหาทางการศึกษาของประเทศปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร สิ่งแวดล้อมและพลังงาน ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ จึงได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ด้าน 8 นโยบาย 5 กลไก ในการขับเคลื่อน และ 2 แนวทางการบริหารจัดการ ดังนี้

4.1) นโยบาย

4.1.1) นโยบายที่ 1 เร่งปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบให้เชื่อมโยงกัน

4.1.1.1) การปฏิรูปหลักสูตร

4.1.1.2) จัดตั้งสถาบันวิจัยหลักสูตรและพัฒนาการเรียนการสอน

4.1.1.3) ปฏิรูปการเรียนการสอนกับการเรียนรู้ยุคใหม่ : วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษา และคิดวิเคราะห์

4.1.1.4) พัฒนาระบบทดสอบวัดประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

เชื่อมโยงหลักสูตร การเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียน

4.1.2) นโยบายที่ 2 ปฏิรูประบบผลิตและพัฒนาครู

4.1.2.1) พัฒนาระบบผลิตครูและวางแผนการผลิตครูระยะยาว

แก้ปัญหาขาดแคลนครู

4.1.2.2) การพัฒนาครูและผู้บริหารให้มีความรู้ ความสามารถ

และมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ

4.1.2.3) พัฒนาสถาบันพัฒนา คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

การศึกษา

4.1.2.4) พัฒนาระบบประเมินวิทยฐานะ

4.1.2.5) ปรับระบบการรับรองมาตรฐานวิชาชีพครู

- 4.1.2.6) ปรับเกณฑ์การย้ายครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 4.1.2.7) การพัฒนาระบบสวัสดิการ สวัสดิภาพ สิทธิประโยชน์
 เกื้อกูล และแก้ปัญหาหนี้สินครู และบุคลากรทางการศึกษา
- 4.1.3) นโยบายที่ 3 เร่งนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร
 มาใช้ปฏิรูปการเรียนรู้
- 4.1.3.1) จัดทำแผนแม่บท ICT เพื่อการศึกษา
- 4.1.3.2) พัฒนา Smart Classroom เพื่อการเรียนรู้
- 4.1.3.3) สร้างมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย Tablet
- 4.1.3.4) พัฒนา Content / E - Content
- 4.1.3.5) พัฒนาลือการเรียนรู้ (E - book)
- 4.1.3.6) พัฒนาครู จัดการเรียนการสอนโดยใช้ ICT
- 4.1.3.7) จัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา
- 4.1.3.8) จัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 4.1.3.9) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการ
 บริหารจัดการ
- 4.1.4) นโยบายที่ 4 พัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษาให้มีมาตรฐานระดับ
 สากล สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ
- 4.1.4.1) ผลักดันให้เกิดระบบคุณวุฒิวิชาชีพ
- 4.1.4.2) พัฒนาและขยายระบบทวิภาคี
- 4.1.4.3) ผลិតกำลังคนมาสนองความต้องการเร่งด่วน และ
 การพัฒนาประเทศ (ปวช. / ปวส. ระยะสั้น)
- 4.1.4.4) พัฒนาแรงงานต่างด้าวให้มีความรู้ ทักษะสอดคล้องกับ
 ความต้องการ
- 4.1.4.5) ขยายโอกาสทางการศึกษา และยกระดับแรงงานไทย
 ร่วมกับสถานประกอบการ
- 4.1.4.6) สร้างเครือข่ายอาชีวศึกษาอาเซียน เพื่อเป็นศูนย์กลาง
 อาชีวศึกษาภูมิภาค
- 4.1.4.7) ปรับภาพลักษณ์อาชีวศึกษา (Rebranding)
- 4.1.4.8) จัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐ เอกชน (กรอ.อาชีวศึกษา)

- มากขึ้น
- 4.1.4.9) ยกกระดับความร่วมมือกับต่างประเทศที่มีศักยภาพที่ให้
- 4.1.4.10) เพิ่มขีดความสามารถนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษา
- 4.1.5) นโยบายที่ 5 ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาเร่งพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานมากกว่าการขยายเชิงปริมาณ
- 4.1.5.1) ยกดับคุณภาพมาตรฐานอุดมศึกษาสู่สากล (World Class) และเชื่อมโยงกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา
- 4.1.5.2) เร่งรัดให้มีพระราชบัญญัติอุดมศึกษา
- 4.1.5.3) ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาในระดับอุดมศึกษา
- 4.1.5.4) ปรับระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบัน
- อุดมศึกษา
- 4.1.5.5) พัฒนาระบบ จัดอันดับสถาบันอุดมศึกษา
- 4.1.5.6) เร่งดำเนินการกองทุนตั้งตัวได้
- 4.1.6) นโยบายที่ 6 ส่งเสริมให้เอกชนและทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมจัด และสนับสนุนการศึกษามากขึ้น
- 4.1.6.1) จัดทำแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการศึกษาเอกชน
- 4.1.6.2) ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อจัดการศึกษา
- ด้านวิชาชีพ
- 4.1.6.3) ส่งเสริมและมีมาตรการจูงใจให้เอกชนร่วมจัดและ
- สนับสนุนการศึกษา
- 4.1.6.4) พัฒนาระบบอุดหนุนสถานศึกษา / ค่าใช้จ่ายรายหัว ให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์
- 4.1.6.5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและชะงักพียงการ เพื่อการศึกษา
- 4.1.7) นโยบายที่ 7 เพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ
- 4.1.7.1) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน
- ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาให้จบการศึกษาระดับสูงสุดของการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.1.7.2) ขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้หลุดจากระบบการศึกษา

4.1.7.3) จัดการศึกษาในระบบ หลักสูตร ปวช.ร่วมกับ สอศ.
และสถานประกอบการ

4.1.7.4) ส่งเสริมการอ่าน และเพิ่มอัตราการรู้หนังสือของคน
ไทยเป็น 100%

4.1.7.5) พัฒนา กศน. ต่ำลู่ความทันสมัย

4.1.7.6) ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกสำหรับประชาชน

4.1.7.7) เร่งดำเนินการกองทุนกู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต

และโครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน

4.1.7.8) พัฒนากำลังคนทางเศรษฐกิจการค้า และการพัฒนา

4.1.8) นโยบายที่ 8 พัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1.8.1) จัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา จชต.

4.1.8.2) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและสถานศึกษา

4.1.8.3) กำหนดแนวทาง / แผนการดูแลความปลอดภัย

สร้างขวัญกำลังใจให้ครู และบุคลากรทางการศึกษา

4.1.8.4) ส่งเสริมการเรียนการสอนทวิภาษาและอิสลามศึกษา

4.1.8.5) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน การศึกษา

เพื่ออาชีพ และอุดมศึกษา

4.2) 5 กลไกขับเคลื่อน

4.2.1) เร่งรัดจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาตามกฎหมายกำหนด
โดยสาระ สำคัญจะเป็นการเปิดโอกาสในการใช้ทรัพยากรให้มากขึ้น และสามารถพัฒนาเทคโนโลยี
ทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2.2) จัดตั้งสถาบันเพื่อวิจัยหลักสูตร และพัฒนาการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมาตรฐาน โดยมีองค์กรหรือกลไก
ที่จะทำการวิจัยพัฒนาเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และมีเจ้าภาพที่ชัดเจน

4.2.3) สร้างความเข้มแข็งของกลไกการวัดผลตรวจสอบติดตามและ
ประเมินผลพัฒนาให้มีตัวชี้วัดคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของประเทศที่เทียบเคียง ซึ่งต้องหารือ
กับองค์กรต่าง ๆ เช่น สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (สมศ.) เป็นต้น

4.2.4) เร่งรัดให้มีพระราชบัญญัติอุดมศึกษา เพื่อเป็นหลักประกัน
ความเป็นอิสระ และความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันอุดมศึกษา

4.2.5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพิ่มประสิทธิภาพหน่วยงาน องค์กร และกลไกที่เกี่ยวข้อง

4.3) 2 แนวทางการบริหารจัดการ

4.3.1) ตั้งคณะกรรมการ หรือคณะทำงาน เพื่อขับเคลื่อนเรื่องสำคัญต่าง ๆ โดยระดมผู้ที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มต้นจากคณะกรรมการ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบ PISA ของไทย เพื่อศึกษา วิเคราะห์และกำหนดยุทธศาสตร์ในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของไทยให้อยู่ในอันดับที่ดีขึ้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

4.3.2) จัดประชุมปฏิบัติการ (Workshop) อย่างเป็นระบบ โดยระดมความคิด และการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนให้เป็นไปตามนโยบาย

2.1.6 แผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (พ.ศ. 2557 - 2561)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (พ.ศ. 2557 - 2561) ซึ่งเป็นแผนระยะกลาง 5 ปี โดยวางกรอบแนวคิด และปณิธานการศึกษาไว้ว่า “มุ่งจัดบริการการศึกษาและการเรียนรู้ให้คนไทยทุกคนทุกช่วงชีวิตได้รับอย่างมีคุณภาพ มีระบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายให้ได้คุณภาพเทียบเคียงนานาชาติ มีเส้นทางการศึกษาที่สามารถเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะกับภาคเอกชนให้มากขึ้น และมีระบบส่งต่อในแต่ละช่วงชีวิตอย่างชัดเจน รวมทั้งการผลิตกำลังคนมีความสอดคล้องกับสัดส่วนตามความต้องการของประเทศ และสอดคล้องกันทั้งด้านความรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สมรรถนะ และทักษะที่จำเป็นอย่างรอบด้าน และเหมาะสมกับโลกศตวรรษที่ 21” โดยสาระของแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (พ.ศ. 2557 - 2561) นั้น ได้กำหนดช่วงชีวิตของคนที่ต้องได้รับการพัฒนา ผ่านการศึกษาและการเรียนรู้ ครอบคลุม 5 ช่วงอายุ ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 ช่วงแรกเกิด - ปฐมวัย (0 - 5 ปี) ช่วงชั้นที่ 2 ช่วงวัยนักเรียน (5 - 15 ปี) ช่วงชั้นที่ 3 ช่วงวัยรุ่น - นักศึกษา (15 - 21 ปี) ช่วงชั้นที่ 4 ช่วงวัยแรงงาน (15 - 59 ปี) ช่วงชั้นที่ 5 ช่วงผู้สูงวัย (60 ปีขึ้นไป) โดยได้กำหนดทิศทางของระบบการศึกษาและข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้

2.1.6.1 ทิศทางของระบบการศึกษา 4 ประเด็นหลัก คือ

1) การศึกษาตลอดชีวิต โดยสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุกกลุ่มทุกวัย จัดการศึกษา และการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นหลากหลายเข้าถึงได้ง่าย และสัมพันธ์สอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น

2) การยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรม การวัดและประเมินผลในทุกระดับที่สัมพันธ์และเชื่อมต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน พัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้

ด้วยตนเอง และใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีอัจฉริยภาพ และผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ให้มีความเป็นเลิศสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู อย่างทั่วถึง พัฒนาครู และผู้บริหารให้มีระบบการชี้แนะทางปัญญา (Coaching)

3) การพัฒนาการศึกษาเพื่อสนองความต้องการทำงาน โดยจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ และพัฒนาทักษะ เพื่อประกอบอาชีพ สร้างแรงจูงใจ และปลูกฝังค่านิยม ในการเรียนสายอาชีพและการประกอบอาชีพอิสระ ส่งเสริมการทำงานระหว่างเรียน การพัฒนาระบบ สะสมหน่วยกิต การเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ควบคู่กับการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีสมรรถนะ ในการประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย

4) การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยการสนับสนุนการผลิตและพัฒนา นักวิจัย ผู้สร้างและพัฒนา นวัตกรรมในสาขาต่าง ๆ เสริมสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพทางวิชาการ ให้แก่สถาบันการศึกษา สร้างเครือข่ายนักวิจัยและความร่วมมือ ด้านการศึกษาของสถาบันการศึกษา ของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งการต่อยอดสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมระดับสูงที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ ใหม่นวัตกรรมปัญญาไทยสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

2.1.6.2 ข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษา 4 ประเด็น ดังนี้

1) การป้องกันปัญหาทางการศึกษา (Prevention) เน้นให้มีการกำหนดกรอบ มาตรฐานการศึกษาของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนา คนไทยให้ได้รับการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้ คุณลักษณะ และทักษะที่จำเป็นอย่างรอบด้าน ทันท่วงทีกับการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21

2) การบริหารด้านการศึกษาและการเรียนรู้ (Service) เน้นส่งเสริมการขยายผล และการประยุกต์ใช้แนวทางของการศึกษาทางเลือกให้เข้าสู่ในโรงเรียนทุกระดับการศึกษา และพัฒนา ระบบสะสมผลการศึกษา การประเมินเทียบระดับการศึกษา และการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ เพื่อให้กลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางได้รับวุฒิการศึกษา และประชาชนทุกคนมีโอกาสการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) การส่งเสริมและการเพิ่มศักยภาพทางการศึกษา (Enhancement) เน้นปรับ ระบบการผลิตและพัฒนาครูทุกระดับ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และปรับปรุง กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความสามารถในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ที่จำเป็นและตรงความต้องการของประเทศ เข้ามาเป็นครูได้ รวมทั้งให้ความสำคัญเรื่อง การประเมินผล การศึกษานานาชาติ และการประเมินผล การศึกษาเทียบเคียงนานาชาติตามมาตรฐานสากลในช่วงอายุต่าง ๆ อาทิ การประเมินการศึกษาปฐมวัย

(Early Childhood Study : ECES) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาปฐมวัย การประเมินผลการจัดการศึกษาหน้าที และพลเมือง (International Civic and Citi Zen Ship Education Study : ICCS) เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบในการพัฒนาคนให้รู้หน้าที่และความเป็นพลเมือง รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรม การสำรวจการจัดการเรียนรู้ของครูระดับนานาชาติ (Teaching and Learning International Survey : TALIS) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมการมีศักยภาพครูและการยกระดับคุณภาพและประเมินประสิทธิภาพการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานสากล การสำรวจสมรรถนะผู้ใหญ่ (Programs for the International Assessment of Adult Competencies : PIAAC) เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างสมรรถนะของคนไทยให้มีความพร้อมสำหรับการก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจและสังคมในศตวรรษที่ 21

4) การสนับสนุนเพื่อพัฒนาโอกาส คุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษา (Supports) เน้นสร้างวัฒนธรรมและสังคมการเรียนรู้ให้คนทุกกลุ่มวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (Life Cycle) ควบคู่กับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ พัฒนา “ระบบฐานข้อมูลทางการศึกษา” เพื่อการจัดเก็บข้อมูลสถิติและตัวชี้วัดเป็นมาตรฐานเดียวกัน และเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

นักคิดกลุ่มนี้ มีแนวคิดว่า พัฒนาการใด ๆ ของมนุษย์เกิดจาก “การเรียนรู้” มนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้คุณสมบัตินี้ติดตัวมาตั้งแต่เกิดกระบวนการเรียนรู้เป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจน ดังนั้นพัฒนาการ คือ การที่บุคคลสามารถทำอะไร ๆ โดยเพิ่มปริมาณขึ้น ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ อันต่อเนื่องการเรียนอย่างหนึ่งจะเป็นตัวเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไปไม่จบสิ้นประเด็นที่นักจิตวิทยากลุ่มนี้สนใจ คือ คนเรียนรู้อย่างไร หลักการในทฤษฎีนี้นำไปอธิบายพัฒนาการของมนุษย์หลายด้านไม่จำกัดช่วงวัย

ทฤษฎีการเรียนรู้ ตามแนวคิดของ (Tyler, 1949) การเรียนรู้อาศัยความต่อเนื่อง (Continuity) โดยฝึกฝนความชำนาญ หรือฝึกทักษะในกิจกรรม และประสบการณ์บ่อย ๆ และต่อเนื่องกัน จัดช่วงลำดับ (Sequence) การเรียนรู้จากสิ่งที่ย่างไปสู่สิ่งที่ยาก เรียงลำดับประสบการณ์ก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และการบูรณาการ (Integration) การเรียนรู้โดยการจัดประสบการณ์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความคิดเห็น และได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหา ควรให้ผู้เรียนสามารถใช้ประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ดี การเรียนรู้จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานที่แวดล้อม ดังนั้นการเรียนรู้ตามกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิด เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากร ตามแนวคิดของ Tyler จึงประกอบไปด้วย ความต่อเนื่องในการเปิดโอกาส

ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการฝึกทักษะ และประสบการณ์ การจัดลำดับกิจกรรม และประสบการณ์ ตามความเหมาะสม รวมทั้งการบูรณาการความรู้ และประสบการณ์เข้าด้วยกัน

มีผู้กล่าวถึง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ (Learning) ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

วูทซ์ ยานังค์ (2523, น. 449 - 450) กล่าวว่า การเรียนรู้มีความหมาย 4 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้ให้ผลในแง่ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งนี้จะสังเกตโดยวิธีใดวิธีหนึ่งว่า พฤติกรรมที่แสดงออกมา หรือว่าพฤติกรรมที่เคยเป็นอยู่ก่อนกระบวนการเรียนรู้จะเปลี่ยนไป หลังจากได้ผ่านกระบวนการนั้นแล้ว ดังนั้นผู้ใดก็ตามเมื่อได้ผ่านการฝึกฝน การฝึกอบรม หรือกระบวนการเรียนรู้บางอย่างบางประการแล้วแต่ว่าพฤติกรรมต่าง ๆ มิได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ไม่อาจเรียกได้ว่าได้เรียนรู้อะไรไป การให้นิยามความหมายในประเด็นแรกนี้มีความสำคัญมากต่อการศึกษารับรู้ต่อไป เพราะเหตุว่าจะสามารถสังเกตและ / หรือวัดผลการเรียนรู้ได้

2. การเรียนรู้เป็นผลของการฝึกปฏิบัติ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความหมายของการเรียนรู้ในประเด็นที่สองนี้ ก็คือว่า มิใช่เหตุบังเอิญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แต่เป็นการตั้งฝึกปฏิบัติ และเป็นลักษณะการเรียนรู้ประเด็นนี้ ก็ไม่หมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากความเจ็บไข้ได้ป่วยทั้งทางร่างกาย หรือจิตใจ (Physiological or Mental Illness) ตลอดจนการบรรลุวุฒิภาวะ นอกจากนั้นแล้ว การฝึกปฏิบัติยังมีผลก่อให้เกิดลักษณะของการเรียนรู้ประการที่สาม ต่อไป

3. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อนข้างถาวร ตามนัยดังกล่าวนี้พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเพียงชั่วคราวชั่วคราว ไม่อาจเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ การเรียนรู้จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อนข้างถาวร จนเรียกได้ว่าเกิดเป็นนิสัยใหม่ อย่างเช่น กรณีที่หากว่าเราถีบจักรยานสองล้อ หรือว่ายน้ำเป็นแล้วแม้ไม่มีโอกาสได้ถีบจักรยานสองล้อหรือว่ายน้ำเป็นเวลานาน ๆ เราก็ยังคงกลับมาถีบจักรยานสองล้อ หรือว่ายน้ำได้อีก โดยเพียงแต่ทดลองดูในเวลาอันสั้นเท่านั้น

4. การเรียนรู้ไม่อาจมองเห็นหรือสังเกตได้โดยตรงในลักษณะประเด็นสุดท้ายนี้ เราจะทราบว่า ได้มีการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้วก็ต่อเมื่อ ได้เห็นหรือได้สังเกตการปฏิบัติที่แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาหากว่าเป็นพฤติกรรมภายในที่เปลี่ยนแปลงไปก็อาจวัดหรือประเมินทางจิตวิทยาได้เช่นกัน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542, น. 324) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝน หรือประสบการณ์ ไม่ใช่ผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติ

ภาวิณี เพชรสว่าง (2552, อ้างถึงใน นิติพล ภูตะโชติ, 2556, น. 82) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

Stephen (1996, อ้างถึงใน นิติพล ภูตะโชติ, 2556, น. 82) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมอย่างแน่นอน ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์โดยเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และสร้างกฎของผลกระทบบนพฤติกรรมเป็นผลกระทบบนจากการเรียนรู้

Hammer (1982, อ้างถึงใน นิติพล ภูตะโชติ, 2556, น. 82) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรด้านความรู้พฤติกรรม ซึ่งมีผลมาจากการฝึกฝน และประสบการณ์

Mcshane and Glinow (2000, อ้างถึงใน วุฒิชัย จำนงค์, 2530, น. 449) กล่าวถึง การเรียนรู้ ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอนในพฤติกรรม หรือแนวโน้มพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนรู้แสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างจากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

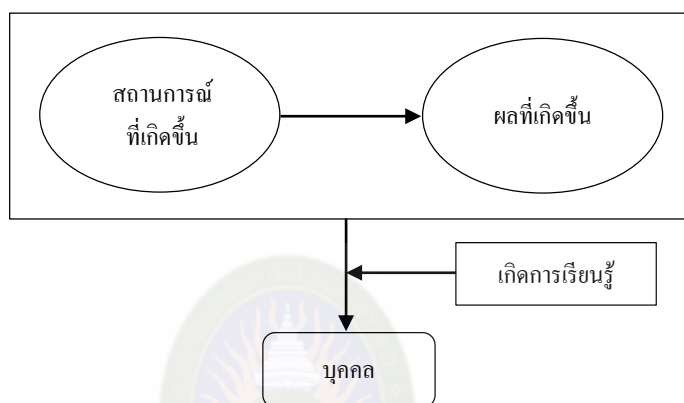
2.2.1 รูปแบบการเรียนรู้ของบุคคล

วุฒิชัย จำนงค์ (2523, น. 458 - 475) ได้แบ่ง รูปแบบการเรียนรู้ ดังนี้

1. การเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขแบบดั้งเดิม (Classical Condition) เป็นการเรียนรู้ตามความเคยชิน หรือตามสามัญสำนึกโดยมีสิ่งกระตุ้นให้เกิดการแสดงผลพฤติกรรมออกมาไม่ใช่เป็นพฤติกรรมที่มาจากภายในตัวบุคคลหรือจงใจกระทำโดย Pavlov เจ้าของรางวัล โนเบลไพรส์ ได้เสนอแนวคิดการเทียบเคียงระหว่างสิ่งกระตุ้นที่ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขและสิ่งกระตุ้นที่กำหนดให้เป็นเงื่อนไขให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองแบบเดียวกัน โดยมีหลักสำคัญ คือ การเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขแบบดั้งเดิมบุคคลจะเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงสิ่งกระตุ้นที่กำหนดเงื่อนไขกับสิ่งกระตุ้นที่ไม่ได้กำหนดทำให้เกิดพฤติกรรมออกมาตัวอย่างการเรียนรู้แบบดั้งเดิม เช่น บุคคล พบว่าเมื่อฟ้าแลบ สิ่งที่จะตามมา คือ ฟ้าผ่า ดังนั้น บุคคลจึงเรียนรู้ว่าเมื่อฟ้าแลบจะต้องเกิดฟ้าผ่า จึงมีพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น เช่น เอามือปิดหู

นอกจากนี้ Pavlov (1928) ยังได้ทำการทดสอบแนวคิดดังกล่าว โดยทดลองให้อาหารสุนัข โดยก่อนจะให้อาหารจะทำการสั่นกระดิ่ง ผลปรากฏว่าหลังจากให้อาหารสุนัขโดยการสั่นกระดิ่งก่อนให้อาหารสุนัขเกิดการเรียนรู้ว่า หากมีการสั่นกระดิ่งตนจะได้รับอาหาร โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออกมา คือ มีน้ำลายไหลออกมาก่อนจะได้รับอาหาร ซึ่งในภายหลังได้ปรากฏว่า หากมีการสั่นกระดิ่ง ถึงแม้ว่าจะพบว่าไม่มีอาหาร สุนัขก็จะยังคงมีพฤติกรรมเดิม คือ มีน้ำลายไหลออกมา

โดยพฤติกรรมนี้จะคงอยู่ต่อไป จนกว่ารูปแบบการเรียนรู้ของสุนัขจะเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น หากบุคคลพบเห็นว่าบุคคลอื่นในสังคมกระทำผิดกฎหมายและประสบความสำเร็จในชีวิต มีชื่อเสียง เกียรติยศ มีความร่ำรวย บุคคลย่อมจะเกิดการเรียนรู้และอาจนำไปสู่การเลียนแบบหากผลที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ตนเองต้องการ ขณะเดียวกันหากไม่ใช่สิ่งที่ตนเองต้องการบุคคลก็จะหลีกเลี่ยงการมีพฤติกรรม ดังกล่าว เพื่อหลีกเลี่ยงผลที่จะเกิดขึ้น โดยผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบการเรียนรู้ ดังกล่าวภาพที่ 2.1 ได้ดังนี้

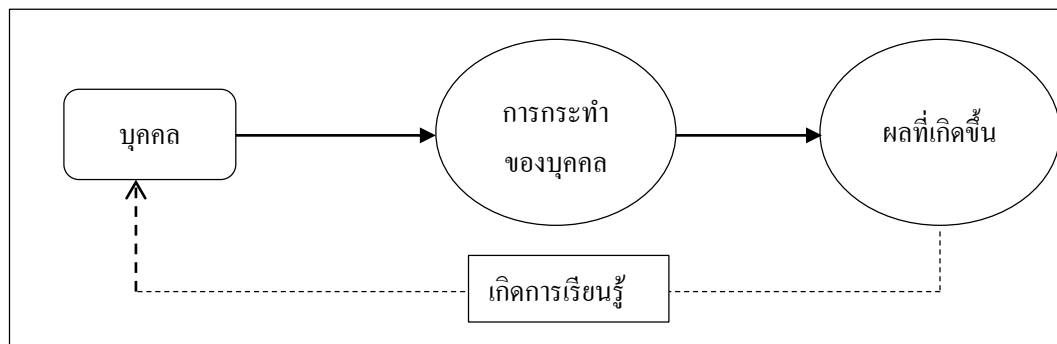

ภาพที่ 2.1 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์. ปรับปรุงจาก พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร, โดย วุฒิชัย จันทงค์, 2523. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

2.2.2 การเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขการกระทำ (Operant Condition)

เป็นการเรียนรู้ตามผลที่เกิดขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากกระทำของตนเอง โดยบุคคลจะเรียนรู้ว่า หากกระทำเช่นนี้จะเกิดผลอย่างไรตามมาและจะเรียนรู้จากผลของการกระทำของตนเอง ซึ่ง Watson ได้เสนอว่า บุคคลส่วนใหญ่จะแสดงพฤติกรรมตามสิ่งที่ได้รับจากการแสดง พฤติกรรมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thondike และ Skinner โดย Thondike เสนอว่า พฤติกรรมใด ที่นำไปสู่ผลเชิงบวก หรือผลที่บุคคลนั้นต้องการจะทำให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม เช่นนั้นอีกในทางตรงกันข้ามพฤติกรรมใดที่นำไปสู่ผลเชิงลบ หรือเกิดผลที่บุคคลนั้นไม่ต้องการ จะทำให้บุคคลนั้นไม่แสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอีกในขณะที่ Skinner ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้ที่เกิด จากการสร้างเงื่อนไขโดยใช้สิ่งเสริมแรง เพื่อให้พฤติกรรมคงอยู่หรือหายไป ดังนั้นการเรียนรู้โดยการ กำหนดเงื่อนไขการกระทำ จึงเป็นพื้นฐานของทฤษฎีความคาดหวัง กล่าวคือ หากบุคคลมีแรงจูงใจ ที่เกิดจากความคาดหวังจะแสดงพฤติกรรมมากยิ่งขึ้นตามความคาดหวังของตน ตัวอย่างเช่น หากบุคคล ใช้การกระทำผิดกฎหมายเพื่อตอบสนองในสิ่งที่ตนต้องการและพบว่าผลที่เกิดขึ้น คือ ไม่ประสบความสำเร็จบุคคลจะเกิดการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองต่อไปในทางตรงกันข้าม หากบุคคลใช้ความสุจริตเพื่อตอบสนองในสิ่งที่ตนต้องการ และพบว่าผลที่เกิดขึ้น คือ ประสบความสำเร็จ

บุคคลจะเกิดการเรียนรู้และคงไว้ซึ่งพฤติกรรม โดยผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว ได้ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์. ปรับปรุงจาก *กระบวนการเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขการกระทำ*, โดย วุฒิชัย จ๋านงค์, 2523. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

2.2.3 การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation Learning) (Bandura, 1971)

มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งต้องอาศัยการลองถูกลองผิด เพราะนอกจากจะสูญเสียเวลาแล้วยังอาจมีอันตรายได้ในบางพฤติกรรมในการเรียนรู้ผ่านตัวแบบนั้น ตัวแบบเพียงคนเดียวสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน และเนื่องจากคนเรานั้นใช้ชีวิตในแต่ละวันในสภาพแวดล้อมที่แคบ ๆ ดังนั้นการเรียนรู้กับสภาพการณ์ต่าง ๆ ของสังคมจึงผ่านมาจากประสบการณ์ของผู้อื่น โดยการได้ยินและได้เห็นโดยไม่มีประสบการณ์ตรงมาเกี่ยวข้อง คนส่วนมากรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของสังคมโดยผ่านทางสื่อแทบทั้งสิ้น

2.2.3.1 หน้าที่ของตัวแบบแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

- 1) หน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ ในกรณีนี้เป็กรณที่ผู้สังเกตตัวแบบนั้นยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลยในอดีต
- 2) ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น เป็นกรณีและผู้สังเกตเคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาแล้วบ้างในอดีต ตัวแบบก็จะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
- 3) ทำหน้าที่ยับยั้งพฤติกรรม ในกรณีนี้ผู้สังเกตมีพฤติกรรมไม่เป็นที่พึงประสงค์มาก่อนตัวแบบนั้นก็จะทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นลดลงหรือไม่เกิดขึ้นเลย

2.2.3.2 ตัวแบบนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ๆ (Live Model) คือ ตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกต และปฏิสัมพันธ์โดยตรง
- 2) ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2.2.3.3 ในการเรียนรู้โดยสังเกตผ่านตัวแบบนี้ Bandura ได้กล่าวว่า ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ดังต่อไปนี้

1) กระบวนการตั้งใจ (Intentional Process) บุคคลไม่สามารถเรียนรู้ได้มาจากการสังเกต ถ้าเขาไม่มีความตั้งใจและรับรู้ได้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกกระบวนการตั้งใจจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบนั้น องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการตั้งใจแบ่งออกได้เป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ องค์ประกอบของตัวแบบเอง พบว่า ตัวแบบที่ทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกตนั้นต้องเป็นแบบที่มีลักษณะเด่นชัด เป็นตัวแบบที่ทำให้ผู้สังเกตเกิดความพึงพอใจพฤติกรรมที่แสดงออกไม่สลับซับซ้อนมากนัก จิตใจรวมทั้งพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกนั้นควรมีคุณค่าในการใช้ประโยชน์อีกด้วย นอกจากองค์ประกอบของตัวแบบแล้วยังมีองค์ประกอบของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ ซึ่งรวมทั้งการเห็น การได้ยิน การรู้รส กลิ่น และการสัมผัส จุดของการเรียนรู้ ความสามารถทางปัญญา ระดับของการตื่นตัว และความชอบที่ได้เรียนรู้มาก่อนแล้ว

2) กระบวนการเก็บจำ (Production Process) บุคคลจะไม่ได้รับอิทธิพลมาจากตัวแบบ ถ้าเขาไม่สามารถจะจดจำได้ถึงลักษณะของตัวแบบ บุคคลจะต้องแปลงตัวแบบเป็นรูปแบบของสัญลักษณ์ และจัดโครงสร้างให้ง่ายต่อการจดจำ การจัดระบบโครงสร้างทางปัญญา การชักซ้อมลักษณะของตัวแบบที่สังเกตได้ในความคิดของตัวเอง และชักซ้อมด้วยการกระทำ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

3) กระบวนการการกระทำ (Production Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บจำไว้ขึ้นมาเป็นการกระทำ ซึ่งจะกระทำได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ได้จำในการสังเกตการณ์กระทำของตนเอง การได้ข้อมูลย้อนกลับจากการกระทำของตนเอง และการเทียบเคียงการกระทำจากภาพที่จำได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความสามารถทางกาย และทักษะในพฤติกรรมย่อย ๆ ต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถทำให้แสดงพฤติกรรมด้วยตามตัวแบบ

4) กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ กระบวนการจูงใจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งของล่อใจจากภายนอก สิ่งนั้นจะต้องกระตุ้นการรับรู้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้เป็นที่ยอมรับ

ของสังคมและพฤติกรรมที่กระทำตามตัวแบบนั้นสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้นอกจากนั้น ยังขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจที่เห็นผู้อื่นได้รับ ตลอดจนสิ่งล่อใจของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ และการประเมินตนเอง นอกจากนี้ในแง่ของผู้สังเกตนั้น ยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของสิ่งล่อใจความลำเอียงจากการเปรียบเทียบทางสังคมและมาตรฐานภายในตนเอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบ่งได้เป็น การเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขแบบดั้งเดิมเป็นการเรียนรู้ตามความเคยชิน หรือตามสามัญสำนึกโดยมีสิ่งกระตุ้นให้เกิดการแสดงพฤติกรรมออกมาการเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขการกระทำเป็นการเรียนรู้ตามผลที่เกิดขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากกระทำของตนเองการเรียนรู้โดยการสังเกต โดยเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ

2.2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคม (Social - Learning Theory) เป็นทฤษฎีผสมระหว่างทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และพัฒนาการทางความคิด หลักการที่สำคัญของทฤษฎีนี้ ได้แก่

2.2.3.1 พฤติกรรมส่วนมากของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้ โดยมีตัวแบบสำหรับเรียนแบบ

2.2.3.2 มนุษย์มีศักยภาพแห่งการคิดนึก รู้จักสร้าง และใช้สัญลักษณ์ รู้จักเห็น และค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่หนุนให้เกิดพฤติกรรมและพัฒนาการ

2.2.3.3 การเสริมแรงมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ แต่บุคคลอาจรับ หรือปฏิเสธการเสริมแรงนั้น ๆ ดังนั้น ผู้เรียนจึงมีความสำคัญเหนือการเสริมแรง กระบวนการทางความคิดของบุคคลที่มีอิทธิพล หรือพฤติกรรมและเหนือกว่าการเสริมแรง

2.2.3.4 การเรียนรู้ใด ๆ เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของสังคมหลายประเภท ซึ่งสัมพันธ์อย่างซับซ้อน ฉะนั้นกฎการเรียนรู้แบบคลาสสิก และลงมือทำมีขีดจำกัดในการอธิบายพฤติกรรม การเรียนรู้ และพัฒนาการของมนุษย์ด้านต่าง ๆ

2.2.3.5 ทฤษฎีที่มีฐานแนวคิดจากการทดลองจากสัตว์ ไม่สามารถนำมาใช้กับมนุษย์ได้เต็มร้อย เพราะมนุษย์มีชีวิตทางสังคมที่แตกต่างจากสัตว์

2.2.3.6 การเรียนรู้โดยการสังเกต มีความสำคัญยิ่งกว่าการเสริมแรงทางบวก หรือการทำโทษ

นักทฤษฎีกลุ่มนี้ให้ข้อสังเกตว่า เด็กเรียนรู้พฤติกรรมหลายอย่าง เช่น ภาษาพูด ความก้าวร้าว จริยธรรม วิธีคิด วิธีพูด และอื่น ๆ โดยการสังเกตผู้ใกล้ชิด อาทิ พ่อ แม่ และเลียนแบบวิธีคิด วิธีแสดงออก จากเขาเหล่านั้น โดยการสังเกตและกระบวนการความคิดทำงานร่วมกัน กล่าวคือ เมื่อบุคคลสังเกตผู้ที่เข้าเลือกเป็นแบบอย่างก็จะพยายามเลือกพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เขาต้องการเรียนแบบ เพื่อทำตามกระบวนการสังเกต การเลือก และการทำตามเกิดขึ้นควบคู่กันไปกับระบบความคิด เช่น การตั้งความสนใจ

การคัดเลือก และการรวบรวมข้อมูล เป็นต้น ในขณะที่นักศึกษากลุ่มพฤติกรรมนิยมเห็นว่า สิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรสำคัญในพัฒนาการของบุคคลแต่นักศึกษากลุ่มนี้เห็นเพิ่มเติมว่าบุคคลมีศักยภาพในการจัดการกับสิ่งแวดล้อม มิใช่เป็นฝ่ายรับอิทธิพลอย่างเดียว และเมื่อเปรียบเทียบแนวคิดนี้กับกลุ่มทฤษฎีรู้คิดแล้ว ทฤษฎีนี้สนใจการเรียนรู้ของมนุษย์ยิ่งกว่ากระบวนการความคิด

2.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของบันดูระ

แนวคิดนี้มี 2 ประการ คือ การเรียนรู้จากการสังเกต เพื่อเลียนแบบ (Observational Learning for Imitation) และ (Self - Efficacy)

2.2.4.1 การเรียนรู้จากการสังเกตเพื่อเลียนแบบ

แนวคิดนี้เป็นแนวคิดในยุคแรก ๆ ของบันดูระ มีประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

- 1) การเรียนรู้เกิดจากการสังเกต หรือเลียนแบบบุคคลที่เป็นตัวแบบ ซึ่งอาจเป็นบุคคลในชีวิตจริง หรือบุคคลในวรรณกรรม วรรณคดี นิทาน รายการโทรทัศน์ การ์ตูน ฯลฯ
- 2) การเรียนรู้ที่เป็นพฤติกรรมถาวร เป็นผลมาจากการได้รับการเสริมแรง
- 3) การเรียนรู้จากการสังเกต เห็นชัดเจนมากในการเรียนรู้แบบลงมือกระทำของกลุ่มพฤติกรรม

การเลียนแบบ เกิดจากการสังเกตตัวแบบการสังเกต ส่งเสริมให้เกิดการทำงานในระบบความรู้ ความคิด การจดจำ (Cognitive Process) และมีการเสริมแรง อีกทั้งมีปฏิริยาโต้ตอบ ระหว่างคน - สิ่งแวดล้อม แรงจูงใจภายนอก - แรงจูงใจภายในบนพื้นฐานสมรรถภาพทางชีวภาพของบุคคล ดังนั้นกว่าจะเกิดการเรียนรู้และเลียนแบบ คนต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ – คิดอันซับซ้อน

2.2.4.2 Self Efficacy

ในยุคหลัง ๆ บันดูระ ได้ให้ความสนใจกับแนวคิดที่เรียกว่า Efficacy มากยิ่งกว่าการเรียนรู้จากการสังเกตเพื่อเลียนแบบ ซึ่งมีคำอธิบาย ดังนี้

- 1) คำว่า Efficacy หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์แวดล้อมที่คลุมเครือและยุ่งยากได้มีประสิทธิภาพการจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นได้โดยอาศัยองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่

1.1) ทักษะในการจัดการ

1.2) ความเชื่อในความสามารถของตนว่าจะทำได้สำเร็จ ซึ่งประการหลังนี้ บันดูระ เชื่อว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าทักษะในการจัดการ

ความเชื่อดังกล่าวทำให้คนมีความมานะพยายาม มีความอดทนต่อความยากลำบาก มีความตั้งใจมั่นที่จะฝ่าฟันอุปสรรคในการประกอบกิจ นอกจากนี้บุคลิกภาพพื้นฐานก็มีส่วนสำคัญ ต่อความเชื่อในความสามารถที่จะทำได้สำเร็จ คนที่มีบุคลิกภาพแบบเอาชนะ (Mastery Oriented) จะมีความเชื่อดังกล่าวมากกว่าคนที่มีบุคลิกแบบอ่อนแอห่อเหี่ยว

2) ดังนั้นคำว่า Self Efficacy จึงหมายถึง ความเชื่อในสมรรถนะแห่งคนที่จะประกอบกิจใด ๆ ได้เป็นผลสำเร็จ แม้ว่าการไปถึงเป้าหมายนี้อยู่ในสถานการณ์ที่คลุมเครือจัดการ ได้ยากมีความเครียดสูงการที่บุคคลใด ๆ จะเสริมสมรรถนะนี้ได้มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

2.1) ตนเชื่อว่า ตนสามารถจัดการกับเรื่องราวต่างๆ ได้จนลุล่วง

2.2) การสังเกตการประสบผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จ จากบุคคลอื่นและเรียนรู้วิธีการจากบุคคลนั้น ๆ

2.3) ชักจูงตนเองด้วยคำที่ให้กำลังใจต่าง ๆ เช่น ฉันต้องทำได้ หรือจากคำให้กำลังใจจากผู้อื่น เช่น คุณทำได้แน่ ๆ เราเชื่อว่า คุณทำได้

2.4) มีสิ่งกระตุ้นพอเหมาะ ทั้งระดับกระบวนการ และรูปแบบที่นำมากระตุ้น คำอธิบายในข้างต้นเป็นคำอธิบาย Self Efficacy ในแง่สมรรถภาพที่คนจะทำได้แต่คำอธิบายนี้ยังรวมถึง การประเมินขอบเขตความสามารถในส่วนที่คนทำไม่ได้ด้วยกระบวนการรับรู้ Self Efficacy ของบุคคล ทั้ง 2 แ่ง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ซึมซับจากปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมรอบตัวในบ้านในชุมชน ในโรงเรียน และในที่ทำงาน อาจรวมถึงในเรื่องจำและทัศนสถานด้วย ดำเนินไปตลอดเวลาที่เรา ดำรงชีวิตอยู่ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยชรา

2.2.5 ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

นักทฤษฎีกลุ่มนี้ สนใจศึกษาพัฒนาการและพฤติกรรมมนุษย์ที่เห็นได้ชัดเจน วัดได้แน่นอน มีระเบียบในการศึกษาชัดเจน โดยให้ความสำคัญแก่พื้นฐานทางชีวภาพของบุคคลรองจากสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้ไม่สนใจของพัฒนาการตามวัย และไม่สนใจกระบวนการจิตใต้สำนึกตามแนวคิดของกลุ่ม พฤติกรรมนิยม การเรียนรู้มี 2 ประเภท คือ การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning) การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำ (Operant Conditioning Learning)

2.2.5.1 การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning)

แนวคิดเรื่องการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก เน้นวิธีการตอบสนองแบบควบคุมไม่ได้ (Involuntary Response) เช่น อัตราการเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต ซึ่งควบคุมไม่ได้กลไกการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกเป็นกระบวนการเรียนรู้ในพัฒนาการของมนุษย์ด้านต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรา โดยที่บ่อยครั้งเราไม่ได้ตั้งข้อสังเกต

2.2.5.2 การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำ (Operant Conditioning Learning)

เน้นวิธีการตอบสนองแบบควบคุมได้ (Voluntary Response) เช่น การเดิน การเขียน เข้ามาควบคุมเชื่อมโยงกับผลของการกระทำที่จะได้รับรางวัล หรือรับการลงโทษ ฐานแนวคิด คือ บุคคล (หรือสัตว์ประเภทอื่น) จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หรือมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ เมื่อได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) ทั้งทางบวกและลบ สิ่งที่เป็นการเสริมแรงทางบวกของคนหนึ่ง ๆ อาจเป็นการลงโทษของอีกคนหนึ่ง การเรียนรู้ หรือมีพฤติกรรมซ้ำเกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีการเสริมแรงทันที (Immediate Reinforcement)

1) การเสริมแรงที่ให้ ๆ หยุด ๆ (Intermittent Reinforcement) จะทำให้พฤติกรรม ยึดเยื้อออกไปทั้งพฤติกรรมด้านบวกและด้านลบ การให้รางวัลพนักงานในการปฏิบัติงานดีเกิดขึ้น เป็นเวลานาน พ่อแม่ที่ตอบสนองการเอาแต่ใจของเด็กเป็นครั้งคราวจะทำให้พฤติกรรมเอาแต่ใจยึดเยื้อ ออกไปแต่ถ้าพ่อแม่หยุดการตอบสนองทุกครั้งและทันที เด็กจะเกิดการเรียนรู้ว่าการเอาแต่ใจตัวเอง จะทำให้ไม่มีใครสนใจตอบสนอง จึงหยุดพฤติกรรมนั้น

2) การคัดพฤติกรรม (Shaping Behavior) เป็นหลักการที่สำคัญหนึ่งของแนวคิด กลุ่มนี้ นั่นคือ การให้แรงเสริมเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้กลายเป็นพึงปรารถนา การคัดพฤติกรรมได้ถูกนำมาใช้ในการหานิสัยแก่นิสัยที่ไม่พึงปรารถนาของเด็กและผู้ใหญ่ในบ้าน สถานบันการศึกษาในโรงพยาบาล และองค์กรต่าง ๆ ทางสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้แบบลงมือทำ เป็นทฤษฎีที่เห็นได้ในพัฒนาการของมนุษย์ด้านต่าง ๆ เช่น สมรรถภาพด้านกีฬา การเรียนภาษา งานศิลปะ การคัดนิสัย ฯลฯ

2.2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง

มีผู้กล่าวถึง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง (Expectancy) ไว้ดังนี้

ประกาศ ศิลปรัศมี (2530, อ้างถึงใน สุกัญญา เพิ่มบุญ, 2553, น. 9) ให้ความหมายของ คำว่า ความคาดหวังในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานว่า หมายถึง ระดับผลที่บุคคลกำหนด หรือ คาดหมายว่าจะทำได้ และความคาดหวังนั้นเป็นระดับที่บุคคลปรารถนาจะนำไปให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในการทำงานแต่ละครั้ง

ประเทือง สูงสุวรรณ (2534) กล่าวถึง ความคาดหวังไว้ว่าเป็นความต้องการ ความรู้สึกนึกคิด อย่างมีวิจาร์ณญาณของแต่ละบุคคลในการคาดคะเน หรือคาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าควร จะมีหรือควรจะเกิดขึ้นในอนาคตตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ และความคาดหวังนี้จะถูกต้อง มากน้อยเพียงใดขึ้นกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

เพชร हालาก (2538) กล่าวถึง ความคาดหวังว่า ความคาดหวังของแต่ละบุคคลถูกตั้งขึ้น มาเพื่อตอบสนองความต้องการจะเห็นได้ว่า เมื่อบุคคลมีความต้องการในสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะมี ความ

คาดหวังให้สิ่งนั้น ๆ เกิดขึ้น และจะดำเนินการใด ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของความต้องการนั้น ๆ และถ้าความต้องการของบุคคลนั้นได้รับการตอบสนองแล้วบุคคลนั้นจะมีความต้องการที่สูงขึ้น และจะก่อให้เกิดความคาดหวังที่สูงขึ้นตามลำดับ

Vroom (1995, อ้างถึงใน นิติพล ภูตะ โชติ, 2556, น. 203) เชื่อว่าแรงจูงใจเกิดจากผลได้ที่บุคคลคาดหวังจะเกิดขึ้นจากการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของตน โดยบุคคลจะประเมินความเป็นไปได้ที่เขาจะได้รับรางวัลตอบแทนตามที่เขาคาดหวังไว้ในกรณีที่เขาได้ใช้ความพยายามในการทำงานจนประสบความสำเร็จ นั่นคือ ความคาดหวังดังกล่าวจะทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ กล่าวโดยสรุป คือ บุคคลจะเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์เมื่อเขาคาดได้ว่าพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่รางวัลตอบแทน ซึ่งทฤษฎีความคาดหวังเป็นตามสมการ ดังนี้

1. การจูงใจ (Motivation) $V \times E \times I$

1.1 V มาจากคำว่า Valence หมายถึง ความชอบ คือ การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับคุณค่าของผลตอบแทน หรือรางวัลที่จะได้รับ

1.2 I มาจากคำว่า Instrumentality หมายถึง ความเป็นเครื่องมือ คือ การรับรู้ของบุคคลถึงความเป็นไปได้ของผลงานที่เกิดจากความพยายามของเขาจะนำไปสู่ผลตอบแทนหรือรางวัลที่เขาต้องการ

1.3 E มาจากคำว่า Expectancy หมายถึง ความคาดหวัง คือ การรับรู้ของบุคคลถึงความเป็นไปได้ที่ความพยายามของเขาจะนำไปสู่ความสำเร็จของผลงานที่ดีขึ้น

Vroom (1995) ยังได้อธิบายว่า บุคคลมักจะทำงานโดยมีความคาดหวังว่าในการทำงานนั้นเขาจะได้ผลตอบแทนตามที่เขาต้องการเป็นการพยายามอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายและความหวังในสิ่งที่เขาจะได้รับ ทฤษฎีความคาดหวังจะเกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 อย่างคือ Vroom (1995, อ้างถึงใน นิติพล ภูตะ โชติ, 2556, น. 203)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความพยายามกับการทำงาน (Effort - Performance Relationship) คือ ความพยายามทุ่มเทให้กับการทำงานกับผลงานที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้ความพยายามในการทำงานในครั้งนั้น

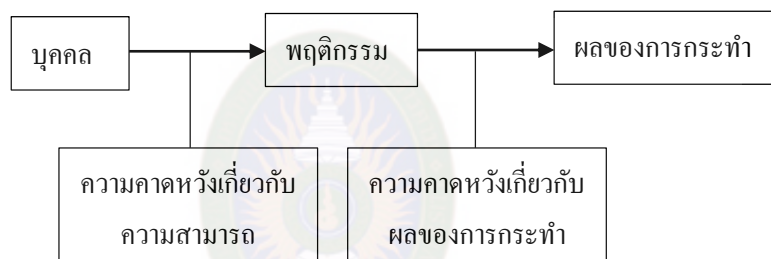
2. ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานกับรางวัล (Performance - Reward Relationship) คือ การทำงานในระดับใดระดับหนึ่ง ซึ่งจะทำให้บรรลุผลสำเร็จและรางวัลที่จะได้รับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรางวัลกับเป้าหมายส่วนบุคคล (Rewards - Personal Goals Relationship) คือ มูลค่า หรือคุณค่าของรางวัลที่องค์กรให้เพื่อตอบแทนแก่พนักงานมีคุณค่ามากพอที่จะใช้เป็นการจูงใจพนักงาน

Bandura (1971, อ้างถึงใน บุญฤทธิ์ นิมพิมล, 2548, น. 55 - 57) ให้ความเห็นว่า ความคาดหวังในความสามารถของบุคคลยังมีอิทธิพลต่อความพยายามที่จะทุ่มเทให้กับงานระยะเวลาที่จะกระทำพฤติกรรมที่ต้องเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรค และการแสดงพฤติกรรมทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วย แบบคู่รำได้อธิบายว่าความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมใด ๆ นั้นมี 2 ชนิด คือ

1. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Outcome Expectancy) เป็นการคาดคะเนของบุคคลว่า พฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลการกระทำใด

2. ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถ (Efficacy Expectancy) เป็นการคาดคะเนความสามารถของบุคคลในการกระทำพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลของการกระทำตามที่คาดหวังไว้ตามรูปแบบความคาดหวังทั้ง 2 ชนิด ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์. ปรับปรุงจาก ความคาดหวังที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมของบุคคล, โดย บุญฤทธิ์ นิมพิมล, 2548. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จากภาพที่แสดงให้เห็นความคาดหวังที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมของบุคคล Bandura ได้เสนอองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของคน ดังนี้ Bandura (1971, อ้างถึงใน บุญฤทธิ์ นิมพิมล, 2548, น. 55 - 57)

1. ความสำเร็จในการทำงาน (Performance Accomplishment) เป็นประสบการณ์ที่มีผลต่อความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลมากที่สุด เพราะจะทำให้บุคคลมีความมั่นใจมากขึ้นและความมั่นใจนี้จะนำไปสู่ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถสูงขึ้น

2. การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น (Vicarious Experience) การสังเกตเห็นคนอื่นได้รับความสำเร็จในการทำงานที่ยากโดยไม่เกิดผลเสียตามมาเป็นตัวแบบที่ตัวบุคคลนำมาพิจารณาความสามารถของตน และทำให้เกิดความคาดหวังว่าตนก็สามารถทำงานนั้นได้ถ้ามีความตั้งใจจริงและความพยายาม

3. การพูดชักจูงจากผู้อื่น (Verbal Persuasion) เป็นการรับเอาคำแนะนำของผู้อื่นมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาความสามารถของตนทำให้บุคคลมีความมั่นใจว่าตนเองมีความสามารถที่จะทำงานนั้นได้สำเร็จ

4. การตื่นตัวทางอารมณ์ (Emotional Arousal) บุคคลจะรับรู้ว่าคุณมีความตื่นตัววิตกกังวลหรือกลัวจากการกระตุ้นของร่างกายในสภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นมากจะทำให้การทำงานนั้นไม่ได้ผลดี หากบุคคลนั้นรับรู้ว่าคุณมีความวิตกกังวลในระดับสูง ก็จะคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถที่จะทำงานนั้นได้ในระดับต่ำ

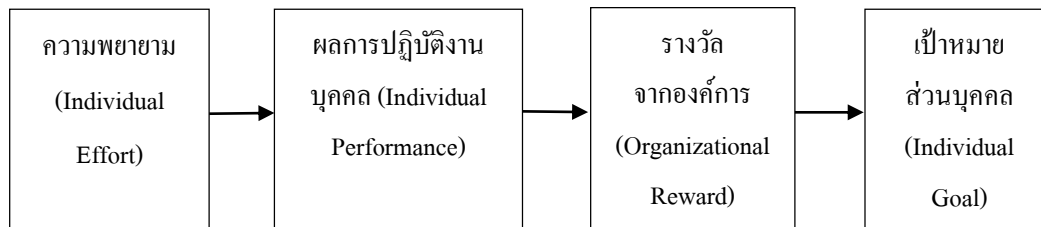
นอกจากนั้น Bandura ยังได้เสนอว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตน มี 3 มิติ คือ

1. มิติเกี่ยวกับปริมาณ หรือระดับของความคาดหวัง (Magnitude or Level) เป็นการคาดหวังของบุคคลว่าจะทำงานได้สำเร็จในระดับไหนเมื่อถูกเสนองานที่มีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน
2. มิติเกี่ยวกับการแผ่ขยาย (Generality) ประสบการณ์บางอย่างจะช่วยให้บุคคลมีความคาดหวังว่าคุณสามารถนำสิ่งที่รอบรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้
3. มิติเกี่ยวกับความเข้มแข็ง หรือความมั่นใจ (Strength or Confidence) หากว่าคุณไม่มั่นใจในความสามารถของตน เมื่อประสบเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ก็จะทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเองลดลงแต่ในทางตรงกันข้าม หากมีความเข้มแข็ง หรือมีความมั่นใจมาก บุคคลก็จะมีคามมานะพยายาม แม้จะประสบเหตุการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังก็ตามจะทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิดของ Bandura ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการรับรู้และความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลที่จะเป็นแรงจูงใจภายใน (Cognitive Motivational Mediator) ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่คาดหวังความสามารถของตนได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงประสบความสำเร็จในการทำงาน จึงอาจกล่าวได้ว่า ความคาดหวัง ก็คือ ความเชื่อของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคนที่ตั้งใจจะทำอะไรแล้ว จะมีความคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนอย่างใดอย่างหนึ่งที่ท่านายไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นกำลังใจที่จะนำไปสู่ความภาคภูมิใจของตนเองตามความสามารถที่มีอยู่ของบุคคลนั้น ๆ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การกระทำ และกลยุทธ์ในการใช้สติปัญญาที่มีเป้าหมาย

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังข้างต้น สรุปได้ว่า บุคคลจะทุ่มเทความพยายามในการทำงานหรือไม่ขึ้นอยู่กับพิจารณาองค์ประกอบทั้งสาม คือ ความพยายาม (Effort - Performance Relationship) รางวัล (Performance - Reward Relationship) และคุณค่า (Rewards - Personal Goals Relationship) ภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด มนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความคาดหวังเสมอ ความคาดหวังจึงเปรียบเสมือนเป็นแรงผลักดันให้เกิดความต้องการ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์

แต่ละบุคคลก็มีความหวังไม่เท่ากันในแต่ละช่วงเวลา หรือสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง สามารถสรุปได้ดังภาพ 2.4

ภาพที่ 2.4 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์. ปรับปรุงจาก *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลัง พ้นโทษ*, โดย สุภัตญา กาญจนรัตน์, 2544. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

1. 1 = ความสัมพันธ์ระหว่างความพยายามกับการทำงาน (Effort - Performance Relationship)
2. 2 = ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานกับรางวัล (Performance - Reward Relationship)
3. 3 = ความสัมพันธ์ระหว่างรางวัลกับเป้าหมายส่วนบุคคล (Rewards - Personal Goals Relationship)

2.2.7 ความหมายของความคาดหวัง

ได้มีผู้ให้ความหมายของความคาดหวัง (Expectancy) ไว้หลากหลาย ดังนี้

สุรงค์ จันทร์อม (2524, อ้างถึงใน สุภัตญา เพิ่มบุญ, 2553, น. 9) กล่าวว่า ความคาดหวังหมายถึง ความเชื่อว่าสิ่งใดน่าจะเกิดขึ้นและสิ่งใดบ้างน่าจะไม่เกิดขึ้นความคาดหวังจะเกิดขึ้นได้ถูกต้องหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

กรรณิกา นาควัชระ (2534, อ้างถึงใน กรกเลขา สุวรรณกิจ, 2545, น. 30) ความคาดหวังคือ ความคิด ความต้องการของบุคคลต่อสิ่งที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้นจริงในอนาคตโดยคาดคะเนจากความสามารถและสภาพของตน

นิยดา ภู่อุสาสน์ (2535, อ้างถึงใน กรกเรขา สุวรรณกิจ, 2545, น. 30) ความคาดหวังหมายถึง ความรู้สึกของเด็กต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้สำหรับตนเองในสิ่งที่เขาต้องการจะเป็นความต้องการที่ได้มาและต้องการที่ทำให้สำเร็จ โดยคาดคะเนจากความสามารถและสภาพของตน

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2544, อ้างถึงใน กรกเรขา สุวรรณกิจ, 2545, น. 30) ความคาดหวังหมายถึง ความคาดหมาย หรือคำทำนายถึงเหตุการณ์ในอนาคตของแต่ละบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาและสถานการณ์ที่ได้รับในปัจจุบัน

กรกรรชา สุวรรณกิจ (2545, น. 30) ความคาดหวัง หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อนำมาซึ่งความสุขที่เทียบผู้อื่น โดยคาดคะเนจากความสามารถและสภาพของตน จากความหมายความคาดหวังข้างต้น สรุปได้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง การคาดหมายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง หรือความปรารถนาที่จะได้รับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งตนคาดว่าจะได้จากสถานการณ์หรือบุคคล โดยผ่านประสบการณ์หรือการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความสุขในสิ่งที่ตนเองปรารถนาและต้องการ เช่น หากมีบุคคลมีการเรียนรู้ว่า การค้าขายเสพติดจะทำให้ได้รับความมั่งคั่ง บุคคลก็จะเกิดความคาดหวังว่าจะได้รับเงินจากการค้าขายเสพติดเป็นเหตุให้บุคคลมีพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความคาดหวังของตัวเองด้วยการก้าวสู่การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น

2.2.8 การใช้ทฤษฎีความคาดหวังกับการจูงใจ

ทฤษฎีความคาดหวังสามารถใช้นำมาขยายความพยายามในการทำงาน ระดับความพอใจงาน และระดับการปฏิบัติงานของพนักงานได้อย่างชัดเจน การจูงใจ หรือแรงจูงใจ (Motivation) Vroom ว่ามีค่าเท่ากับความคาดหวังคูณความพึงพอใจ หรือความชอบ (Expectancy and Valence Combine Multiplicatively to Determine Motivation) โดยทั่วไปถ้าความคาดหวัง หรือความพึงพอใจมีค่าสูง แรงจูงใจก็จะมีค่าสูงด้วย (จุมพล หนิมพานิช, 2549, น. 71)

2.2.8.1 ความคาดหวัง (Expectancy : E) หมายถึง การคาดหวัง หรือการคาดคะเนถึงโอกาสที่บุคคลนั้นจะได้รับผลตอบแทนตามที่เขาหวังไว้ความคาดหวังนี้มีค่าตั้งแต่ 0 - 1 ถ้าความคาดหวังมีค่าเท่ากับ 0 (ศูนย์) หมายความว่า ตนไม่มีความเชื่อเลยว่าตนจะปฏิบัติตามที่เลือกไว้แล้วตนจะได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวัง ส่วนถ้าค่าของการคาดหวังมีค่าเท่ากับ 1 (หนึ่ง) บุคคลเชื่ออย่างแน่นอนว่าถ้าตนได้ปฏิบัติตามทางที่ได้เลือกไว้แล้วตนจะได้รับผลตอบแทนตามที่ตนต้องการ หรือปรารถนา หรือปรารถนามากที่สุด

2.2.8.2 ความพึงพอใจหรือความชอบตามที่คาดหวัง (Valence : V) หมายถึง ความพึงพอใจ หรือความชอบของบุคคลแต่ละคนในเรื่องผลตอบแทนประเภทใดประเภทหนึ่ง ความพึงพอใจ หรือความชอบอาจมีได้ทั้งค่าลบ (-) เช่น กลัวถูกยิง การมีข้อขัดแย้งกับผู้ร่วมงาน และ ค่าบวก (+) เช่น คิดว่าจะได้รับการส่งเสริมให้มีการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่มีความพึงพอใจ ความชอบเลยก็จะมีค่าเท่ากับ 0 (ศูนย์)

2.2.8.3 สื่อกลาง (Instrumentality : I) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนระดับที่ 1 กับผลตอบแทนระดับที่ 2 ค่าของ Instrumentality จะมีค่าระหว่าง +1 หรือ -1 ถ้าผลตอบแทนระดับที่ 1 (การปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมาย) นำไปสู่การเพิ่มค่าจ้าง หรือเงินค่าจ้างที่เพิ่มขึ้น (ผลตอบแทนระดับที่สอง) Instrumentality จะมีค่า +1 แต่ถ้าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนระดับที่ 1

กับระดับที่ 2 Instrumentality จะมีค่าเท่ากับ 0 (ศูนย์) แต่ถ้าการปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมายจะก่อให้เกิดผล คือ ทำให้เงินค่าจ้างลดลง Instrumentality จะมีค่าเท่ากับ -1

2.2.8.4 แต่มีข้อแม้ว่าต้องกำหนดค่าต่าง ๆ ลงในสูตรให้ถูกต้อง ดังนั้น ทฤษฎีอาจใช้พยากรณ์ได้ถูกต้องในบางสถานการณ์แต่อาจใช้ไม่ได้ในสถานการณ์อื่นที่แตกต่างไป หากจะใช้ทฤษฎีนี้ในการจูงใจการปฏิบัติงานของบุคคลจะต้องสอดคล้องกับเงื่อนไข ต่อไปนี้

- 1) ต้องกำหนดเป้าหมายชัดเจน รวมทั้งการปฏิบัติที่จำเป็นเพื่อการบรรลุเป้าหมายนั้น
- 2) ผลตอบแทน หรือรางวัลจะต้องสอดคล้องกับระดับความสำเร็จในการปฏิบัติงานเท่านั้น คือ บรรลุเป้าหมายมากได้ผลตอบแทนมาก
- 3) ผลตอบแทน หรือรางวัลที่ให้อาจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพนักงาน หัวหน้างาน ต้องรู้จักพนักงานแต่ละคนเป็นอย่างดี
- 4) พนักงานมีความเชื่อถือในข้อตกลงที่กำหนดกัน หัวหน้างานต้องรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับพนักงาน

ทฤษฎีความคาดหวังจะใช้ได้ผลดีกับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีลักษณะการควบคุมจากภายใน (Internal Locus of Control) เพราะพนักงานเหล่านี้เชื่อมั่นว่าเป็นคนกำหนดแนวทางชีวิตของตนเอง ได้ความพยายามและความสามารถที่มีอยู่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน แต่ทฤษฎีนี้ไม่เหมาะจะใช้จูงใจพนักงานที่มีลักษณะการควบคุมจากภายนอก เพราะพวกนี้เชื่อถือในเรื่องดวง โชควาสนา ความบังเอิญ และสิ่งภายนอกอื่น ๆ ไม่เชื่อในความสามารถและความพยายามของตัวเองจะทำให้พบความสำเร็จได้

2.2.9 ทฤษฎีกระบวนการจูงใจ

ทฤษฎีความต้องการ อธิบายถึง องค์ประกอบของแรงจูงใจ พยายามทำความเข้าใจและอธิบายว่าอะไรจูงใจให้คนเรากระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ในขณะที่ทฤษฎีกระบวนการแรงจูงใจพยายามทำความเข้าใจว่า พฤติกรรมของคนเราถูกจูงใจได้อย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เช่น ทำไมเขาจึงเลือกเป้าหมายนี้ในการทำงาน ทำไมเขาจึงทำอย่างนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ คนเราประเมินความพอใจต่อเป้าหมาย หรือความต้องการอย่างไร อาจกล่าวว่าทฤษฎีนี้พยายามเข้าใจกระบวนการคิดของบุคคลในการกระทำพฤติกรรมนั่นเอง ทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ทฤษฎีความคาดหวัง และทฤษฎีความเสมอภาค

2.2.9.1 ทฤษฎีกระบวนการแรงจูงใจ ยังกล่าวอีกว่าระดับของแรงจูงใจเป็นไปตามระดับความต้องการที่คนเรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งและระดับความเป็นไปได้ที่เขาจะได้รับสิ่งนั้น ทฤษฎีนี้มีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ คือ

- 1) ปัจจัยภายใน (ความต้องการ) และปัจจัยภายนอก (สภาพแวดล้อม) มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล
- 2) พฤติกรรมใด ๆ เกิดจากการตัดสินใจด้วยตนเองของบุคคล
- 3) บุคคลมีความแตกต่างกันในความต้องการ ความปรารถนา และเป้าหมาย
- 4) บุคคลจะเลือกใช้พฤติกรรมใดย่อมเป็นไปตามการรับรู้ผลต่อเนื่องจากพฤติกรรมนั้น
- 5) แรงจูงใจตามทฤษฎีนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยตัวแปรสำคัญสองตัวประกอบกัน คือ ความคาดหวัง และ คุณค่าของผลลัพธ์

2.2.9.2 ความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึง การรับรู้ของบุคคลต่อความสามารถของตนเอง หรือ โอกาส และความเป็นไปได้ที่เขาจะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายได้โดยทั่วไปแล้ว บุคคลที่มีความคาดหวังสูงย่อมมีแรงจูงใจสูง แต่ถ้าพนักงานคนใดไม่เชื่อใจตัวเองว่าจะทำงานได้สำเร็จ พนักงานคนนั้นก็จะมีแรงจูงใจที่จะทำ หรือจะไม่พยายามทำงานนั้น

2.2.9.3 การรับรู้ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติการกระทำ หรือพฤติกรรมกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหรือต่อผลตอบแทนที่จะได้รับ ถ้าบุคคลคาดหวังสูงว่าการกระทำของเขาจะได้รับรางวัล เขาจะเกิดแรงจูงใจสูง ถ้าพนักงานมั่นใจว่าเมื่อกระทำแล้วได้รับผลตอบแทน เขาย่อมเกิดแรงจูงใจที่จะทำงานนั้น แต่ถ้าพนักงานไม่มีความแน่ใจว่าจะได้รับอะไร แรงจูงใจในการทำงานจะไม่เกิดขึ้น ตัวอย่าง เช่น ตะวันเชื่อตัวเองว่าเขาสามารถเป็นหัวหน้างานที่ดีได้ และเขาต้องการได้รับตำแหน่งนั้น แต่เขามีลักษณะการควบคุมจากภายนอก (External Locus of Control) ซึ่งเชื่อว่าการทำงานหนักไม่ใช่วิธีที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งแต่อย่างใด ดังนั้นเขาไม่มีแรงจูงใจที่จะทำงานหนักเพื่อการเลื่อนตำแหน่ง

2.2.9.4 คุณค่าของผลลัพธ์ (Valence) หมายถึง คุณค่า หรือความสำคัญที่บุคคลรับรู้ต่อผลตอบแทน หรือรางวัลที่ได้รับ โดยทั่วไปถ้าบุคคลรับรู้คุณค่าสูงต่อผลตอบแทน หรือรับรู้ว่าคุณค่ามีความสำคัญสูงมากเท่าไรยิ่งทำให้มีแรงจูงใจสูงมากขึ้นด้วยและจะทุ่มเทความสามารถในการกระทำเพื่อให้ได้ผลลัพธ์นั้น ตัวอย่าง เช่น มานะ ซึ่งเป็นหัวหน้างานต้องการให้ซาลีซึ่งเป็นพนักงานทำงานให้มากขึ้น เขาจึงบอกกับซาลีว่า ควรจะเอาใจใส่ทำงานให้มากขึ้น เพราะการทำงานมากขึ้นจะส่งผลต่อการเลื่อนตำแหน่ง ถ้าหากซาลีมีความต้องการจะเลื่อนตำแหน่ง เขาก็มีแรงจูงใจสูงขึ้นในการทำงาน

แต่ถ้าชาติไม่สนใจ หรือไม่เห็นความสำคัญของการเลื่อนตำแหน่ง การบอกกล่าวของมานะไม่สามารถจูงใจชาติได้

2.2.9.5 นักจิตวิทยาในยุคปัจจุบันที่จัดอยู่ในกลุ่มปัญญานิยม (Cognitivist) มีความเชื่ออย่างหนักแน่นว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ใช้ปัญญา หรือความคิดในการตัดสินใจว่าจะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือไม่เพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการและโดยความเชื่อดังกล่าวทฤษฎีความคาดหวังจึงมีฐานคติ (Assumptions) หลายประการ ดังต่อไปนี้ (บุญฤทธิ์ นิมพิมล, 2548, น. 55 - 57)

- 1) พฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดขึ้นจากผลรวมของแรงผลักดันภายในตัวของมนุษย์เอง และแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อมด้วย
- 2) มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการ ความปรารถนา และเป้าหมายแตกต่างกัน
- 3) บุคคลตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมหลายอย่าง โดยสิ่งที่เป็นข้อมูลให้เลือกได้แก่ ความคาดหวังในค่าของผลลัพธ์ที่จะได้หลังจากการแสดงผลกรรมนั้นๆ ไปแล้ว

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังที่ได้รับการยอมรับนำมาใช้ศึกษาปัจจัยชักนำ พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นกล่าวได้ว่าเป็นผลงานของ Vroom ซึ่งเป็นนักจิตวิทยา ชั้นแนวหน้าของกลุ่มนี้และเรียกทฤษฎีนี้ว่า “Vroom’s Expectancy Theory” ทฤษฎีความคาดหวังพัฒนามาจากสมมติฐานที่ว่าก่อนที่บุคคลจะได้รับการจูงใจให้กระทำสิ่งใด เขาจะต้องได้ทำการพิจารณาถึงความสามารถผนวกกับความพยายามของเขาก่อนว่าจะทำให้ได้ผลตามที่พึงปรารถนาหรือไม่โดยการจูงใจให้ทำงานเป็นความคาดหวังที่ยึดถือของแต่ละบุคคล

2.2.9.6 การจูงใจเป็นผลมาจากการที่มนุษย์มีความคาดหวังใน 3 ประการ กล่าวคือ

- 1) การคาดหวังว่าถ้าพยายามทำแล้วจะทำได้ (Effort - Performance Expectancy) หมายถึง การที่บุคคลคาดหวังไว้เป็นการล่วงหน้าว่าถ้าหากตนเองลงมือแสดงผลกรรมอย่างเต็มที่ที่สุดความสามารถแล้วจะมีโอกาส หรือความน่าจะเป็นสูงมากหรือน้อยเพียงใดที่จะกระทำสิ่งนั้นสำเร็จ กล่าวง่าย ๆ ก็คือ บุคคลจะตั้งใจว่าพฤติกรรมที่จะต้องทำนั้น มันยากเกินกำลังความสามารถของตนเองหรือไม่ก่อนที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นออกมา

- 2) การคาดหวังว่ากระทำแล้วได้ผลลัพธ์ (Effort - Outcome Expectancy) หมายถึง การที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมว่า ถ้าหากเขากระทำพฤติกรรมนั้นแล้วเขาจะได้รับผลลัพธ์ที่จะเป็นผลดี หรือผลเสียต่อตัวเขาอย่างไร

3) ค่าของผลลัพธ์ (Valence of Outcomes) หมายถึง คุณค่า หรือความต้องการ ที่ผลลัพธ์มีให้แก่บุคคลที่จะต้องแสดงพฤติกรรมออกไปเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์นั้น ซึ่งแต่ละบุคคล ก็จะมีการรับรู้ต่อผลลัพธ์เดียวกันที่แตกต่างกันไป

สิ่งเหล่านี้ ช่วยให้สามารถสรุปทฤษฎีได้ว่า การจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมมีโอกาส ประสบความสำเร็จ ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าพฤติกรรมนำไปสู่ผลลัพธ์และผลลัพธ์นั้นมีคุณค่าสำหรับเขา และเขาเชื่อว่าตัวเขามีความสามารถอยู่ในระดับที่สามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้

2.2.10 องค์ประกอบของความคาดหวัง

Hackler and Lowler (1967, อ้างถึงใน สังเวียน อ่อนแก้ว, 2536, น. 65) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของความคาดหวังไว้ 3 ประการ คือ

1. การคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นบุคคลจะมีพฤติกรรมอย่างไร จะขึ้นอยู่กับในใจ เขามีการคาดหวังอย่างไรเกี่ยวกับผลที่ติดตามมา

2. ความพอใจ หรือคุณค่าของผลที่เกิดขึ้น ผลที่เขาคาดว่าจะเกิดขึ้นนั้นได้ก่อให้เกิด ความพอใจ หรือมีคุณค่าแก่เขาเพียงใด

3. ความคาดหวังเกี่ยวกับกำลังความพยายามกับผลการปฏิบัติงาน ความคาดหวัง ของบุคคลเกี่ยวกับความยุ่งยากในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ของบุคคลนั้นว่าจะปฏิบัติงานดังกล่าวหรือไม่

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคาดหวัง ประกอบด้วย การคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นความพอใจหรือคุณค่าของผลที่เกิดขึ้น และความคาดหวังเกี่ยวกับ กำลังความพยายามกับผลการ

2.2.11 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวัง

Hurlock (1964, อ้างถึงใน วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, 2549, น. 8 - 10) ได้กล่าวถึง ปัจจัย ที่ทำให้บุคคลมีความคาดหวังต่างกัน ดังนี้

1. เพศ (Sex) บรรยากาศของบ้าน และ โรงเรียนจะส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กชาย ตั้งความหวังสูงกว่าเด็กหญิง บิดา - มารดา จะคาดหวังในตัวบุตรชายมากกว่าบุตรหญิง เด็กชาย มักจะถูกกระตุ้นให้มีความคาดหวังทางการศึกษา การงาน และการประกอบอาชีพ แต่เด็กหญิงมักคาดหวัง ที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่ม การแต่งงาน ซึ่งเด็กเองก็ยังไม่รู้ว่าจะแต่งงานเมื่อไร แต่งานกับใคร ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมหลังแต่งงานเป็นอย่างไร จึงเป็นเรื่องยากที่เด็กหญิงจะวางแผนในเรื่อง เหล่านี้ ดังนั้นเด็กหญิงจึงมีแนวโน้มที่จะตั้งจุดมุ่งหมายในระยะสั้นกว่าเด็กชายแม้ในเรื่องการเรียน เด็กหญิงมักจะวางแผนระยะสั้น เช่น เดือน / เดือน

2. ชนิดของครอบครัว (Kind of Family) เด็กที่มาจากครอบครัวที่มั่นคงมีแนวโน้มที่ตั้งใจจุดหมายในอนาคตสูงกว่าเด็กที่ไม่มีความมั่นคงภายในครอบครัว เด็กที่ต้องย้ายถิ่นบ่อย ๆ จะไม่สามารถคาดหวัง หรือวางแผนอนาคตของตนเองได้ชัดเจนเท่าเด็กที่ไม่ต้องย้ายถิ่นขนาดของครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการตั้งเป้าหมายของเด็กเด็กที่มาจากครอบครัวขนาดเล็กมีแนวโน้มที่จะพบความสำเร็จมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะครอบครัวขนาดเล็กพ่อแม่สามารถทุ่มเทและส่งเสริมให้เด็กมีความคาดหวัง และสามารถวางแผนทางให้เด็กไปสู่ความคาดหวังได้มากกว่าเด็กในครอบครัวขนาดใหญ่ ครอบครัวที่มารดาเป็นผู้นำ เด็กมีแนวโน้มที่จะมีระดับความคาดหวังสูง อาจเป็นเพราะความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะมารดากับบุตรชาย

3. เซาว์ปัญญา (Intelligence) เมื่อเด็กอยู่ในกลุ่มที่มีค่านิยมต่อความสำเร็จสูง เด็กจะตั้งความคาดหวังให้ตนประสบความสำเร็จเหนือเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ซึ่งอาจไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริง อย่างไรก็ตามเด็กที่ฉลาดจะตั้งความคาดหวังของตนโดยอาศัยความสนใจ และความสามารถของตนมากกว่าทำตามจุดมุ่งหมายที่กลุ่มตั้งไว้ในทางกลับกันเด็กที่ฉลาดน้อยจะตั้งความคาดหวังไว้ตามค่านิยมของกลุ่ม

4. บุคลิกภาพ (Personality) บุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อความหวังให้หลายกรณีด้วยกันในเรื่องการชดเชย บุคคลที่ไม่ยอมรับตนเองจะตั้งความคาดหวังโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของตนเองเพื่อปกปิดความไม่สามารถของตน บุคคลที่มีความมั่นใจในตนเองจะตั้งความคาดหวังที่สอดคล้องกับความเป็นจริงกับตน ส่วนบุคคลที่มีความวิตกกังวลต่ำมีแนวโน้มที่จะตั้งความคาดหวังไว้สูง เนื่องจากจะคำนึงถึงความสำเร็จของตนเองมากกว่าความล้มเหลว อาจมีความคาดหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงได้ส่วนบุคคลที่มีวิตกกังวลสูงมักวิตกกังวลอยู่กับความล้มเหลวในอดีตทำให้มองอนาคตในแง่ดีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

5. วินัย (Discipline) เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตยจะตั้งความคาดหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในทางตรงกันข้ามเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะตั้งความคาดหวังที่สอดคล้องกับความเป็นจริง

6. ชั้นทางสังคม (Ordinal Position) ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและฐานะทางเศรษฐกิจดี บิดา - มารดา จะให้ความคาดหวังแก่บุตรคนแรกและให้โอกาสแก่บุตรคนแรกมากที่สุด โดยเฉพาะถ้าเป็นบุตรชาย ซึ่งตรงกันข้ามกับครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นที่โตขึ้นและมีงานทำเพื่อให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้ขยับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงขึ้น

7. ฐานะในกลุ่ม (Group Status) กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากน้อยเพียงใดขึ้นกับฐานะของเด็กในกลุ่มและความคาดหวังของกลุ่มที่มีต่อเด็กเอง ถ้าฐานะของเด็กมั่นคงและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความประทับใจให้กับสมาชิกในกลุ่ม ระดับความคาดหวังของเด็กก็จะใกล้เคียง

กับความเป็นจริงแต่เด็กที่ไม่มีบทบาทสำคัญในกลุ่มเด็กจะต้องการเลื่อนขั้นตนเองเข้าสู่ผู้นำในกลุ่ม ทำให้การตั้งความคาดหวังหลาย ๆ อย่างไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริง ส่วนบุคคลที่ชอบแยกตัวเอง ความคาดหวังของกลุ่มจะมีผลต่อเขาเพียงเล็กน้อย

8. อุดมการณ์ด้านวัฒนธรรม (Cultural Ideals) วัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะทำให้มาตรฐานของความคาดหวังของบุคคลต่างกัน ซึ่งมาตรฐานนี้ครอบคลุมถึงระดับความสำเร็จ และทัศนคติต่อความสำเร็จ เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นจะรับรู้ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อตนเอง และความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคมการตั้งความคาดหวังของบุคคลในแต่ละสังคมจึงต่างกันไป

9. การใช้กลไกการหลบหนี (Use of Escape Mechanisms) กลไกการหลบหนี ที่มีผลต่อความคาดหวังมากที่สุด คือ การฝันกลางวันในลักษณะต่าง ๆ กันก็มีความสำคัญ เช่น ฝันอยากเป็นพระเอกหรือนางเอก เด็กก็จะตั้งความคาดหวังไว้ว่าจะต้องประสบความสำเร็จและหลีกเลี่ยงความล้มเหลว ซึ่งอาจจะเป็นการตั้งความคาดหวังที่ไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริงนัก

10. การบอกกล่าวถึงความคาดหวัง (Labelization of Aspirations) ความคาดหวังของเด็กที่บอกกล่าวออกมามักจะอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงมากกว่าการที่เด็กเก็บไว้ หรือคิดอยู่คนเดียว อย่างไรก็ตามความคาดหวังที่เด็กบอกกับเพื่อนสนิทจะเป็นลักษณะของความใฝ่ฝันไม่ค่อยใกล้เคียงกับความเป็นจริงเท่ากับที่เขาบอกกับบิดา - มารดา ครู หรือบุคคลที่ไม่ค่อยคุ้นเคยกัน เมื่อเด็กวัยรุ่นบอกถึงความคาดหวังของตนให้บุคคลอื่นฟังจะเป็นการท้าทายให้เขาพิสูจน์ตนเอง โดยพยายามทำให้ได้ตามที่พูดไว้ เพราะเขารู้ว่าหลายคนใส่ใจในสิ่งที่เขาพูดเขาไม่ต้องการพบสายตาที่มองดูเขาด้วยความผิดหวัง

11. ความล้มเหลวและความสำเร็จในอดีต (Past Failures and Successes) บุคคลที่ประสบความสำเร็จเสมอ ๆ มีแนวโน้มที่จะต้องมีความคาดหวังว่าจะได้รับความสำเร็จอีกในอนาคต ในทำนองเดียวกันบุคคลที่พบความผิดหวังซ้ำ ๆ ก็มักจะคิดว่าอนาคตจะผิดหวังอีก ประสบการณ์เช่นนี้จะมีผลต่อการตั้งความคาดหวังในอนาคตว่า บุคคลผู้นั้นจะตั้งความคาดหวังไว้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงหรือไม่เพียงใด

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีความคาดหวังต่างกัน คือ เพศ ชนิดของครอบครัว ชั้นทางสังคม วัฒนธรรมในกลุ่ม การใช้กลไกการหลบหนี การบอกกล่าวถึงความคาดหวัง ความล้มเหลว และความสำเร็จในอดีต เชาวปัญญา บุคลิกภาพ และอุดมการณ์ด้านวัฒนธรรม

2.2.12 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวัง

การศึกษาพฤติกรรมมนุษย์จะต้องศึกษาลักษณะทางจิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับมูลเหตุแห่งพฤติกรรมของคนให้ทราบ โดยต้องแก้ไขก่อน ทั้งนี้เพื่อยังรู้ถึงพื้นฐานมูลเหตุแห่งการกระทำของมนุษย์ อย่างไรก็ตามนักพฤติกรรมศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องมนุษย์โดยทั่วไปแล้วยอมรับกันว่า เมื่อกล่าวถึงการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมในระดับปัจเจกบุคคล (Individual Behavior) แล้วย่อมประกอบด้วยความต้องการ การเรียนรู้ ทัศนคติ ความคาดหวัง และแรงจูงใจ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้ให้ละเอียดลึกซึ้ง เพื่อจะรู้จักธรรมชาติและมูลเหตุแห่งพฤติกรรมของคน (อรุณ รักธรรม, 2546, น. 27)

2.2.13 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ได้มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ (Needs) ไว้หลากหลาย ดังนี้

กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์ (2531, น. 360) ได้ให้ความหมายว่า ความต้องการ หมายถึง ลักษณะตามธรรมชาติของมนุษย์ทั่วไปประสงค์ให้มีให้เป็นไปตามธรรมชาติ เช่น ต้องการหายใจ ต้องการรักและถูกรัก ซึ่งเป็นลักษณะตามธรรมชาติร่วมกับความรู้สึก และอารมณ์แสดงออกทางพฤติกรรมหรือความคิดเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่ไม่พอใจจนกว่าจะเป็นที่พอใจ

Krejcie and Morgan (1970, อ้างถึงใน สงวน จันทารัมย์, 2548, น. 26) แบ่งความต้องการเป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1. ความต้องการผูกพันกับผู้อื่น เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น นอกเหนือจากพ่อแม่พี่น้องความผูกพันกันนั้นทำให้เกิดความพึงพอใจและสบายใจ
2. ความต้องการฐานะ ในกลุ่มคนที่อยู่ด้วยกันจำนวนมาก การแบ่งระดับชั้นจะเกิดขึ้นเสมอคนส่วนมากจึงพยายามที่จะสร้างฐานะของตนเองให้ทัดเทียม หรือดีกว่าคนอื่น ๆ

Beland and Passors (1975, p 13) ได้ให้ความหมายว่า ความต้องการ คือ พลังตามธรรมชาติที่อยู่ใต้อุปสรรค และมีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้

Thomas (2001, อ้างถึงใน จีรภา บัวเดือน, 2554, น. 28) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกมาในรูปของความปรารถนา 4 ประการ คือ

1. ความปรารถนาที่จะมีความมั่นคงปลอดภัย
2. ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นยอมรับ
3. ความปรารถนาที่จะได้รับการตอบสนองจากเพื่อน
4. ความปรารถนาที่จะมีประสบการณ์ใหม่ ๆ

Sanders (2002, pp. 56 - 57) กล่าวว่า ความต้องการ คือ ความไม่เท่าเทียมกันหรือช่องว่างระหว่างสถานการณ์ในปัจจุบัน (Present Situation) กับสถานการณ์ที่พึงประสงค์ (Desired Situation)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความต้องการ (Needs) หมายถึง ความปรารถนา ความประสงค์ มุ่งหวัง อยากรู้ หรือหมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้น และเป็นผลต่อพฤติกรรมและความเจริญที่พัฒนาทางบุคลิกภาพ หรือกล่าวสั้น ๆ ว่าความต้องการ คือ แรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรม

2.2.14 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

มีผู้กล่าวถึง ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ (Needs Theory) ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

Maslow's (1970) กล่าวว่า การจะเข้าใจถึงพฤติกรรมจำเป็นจะต้องเข้าใจในเรื่องของ สิ่งจูงใจ หรือแรงขับที่มีอิทธิพลให้มนุษย์เกิดพฤติกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยที่ Maslow's นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้กล่าวไว้ในทฤษฎีความต้องการ หรือทฤษฎีแรงจูงใจ (Maslow's Theory of Motivation) ว่าความต้องการของมนุษย์จะถูกเรียงตามลำดับจากสิ่งที่กดดันมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด กรอบแนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้มี 3 ประการ คือ

1. บุคคลเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการมีอิทธิพล หรือเป็นเหตุจูงใจ ต่อพฤติกรรม ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นเหตุจูงใจ ส่วนความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นเหตุจูงใจอีกต่อไป

2. ความต้องการของบุคคลเป็นลำดับชั้นเรียงตามความสำคัญจากความต้องการ พื้นฐานไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อน

3. เมื่อความต้องการลำดับต่ำได้รับการตอบสนองอย่างดีแล้วบุคคลจะก้าวไปสู่ ความต้องการลำดับที่สูงขึ้นต่อไป โดย Maslow's เชื่อว่า ความต้องการของบุคคล จัดแบ่งได้เป็น 5 ระดับ จากระดับต่ำไปยังระดับสูง ดังนี้

3.1 ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุด และเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันทางชีวภาพ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้น หลังจากที่มีความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างไม่ขาดแคลนแล้ว หมายถึง ความต้องการ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ ความมั่นคงในงาน ในชีวิต และสุขภาพ

3.3 ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและ มีความมั่นคงในการทำงานแล้ว คนเราจะต้องความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสมาคมสังสรรค์กับผู้อื่นได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม

3.4 ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง (Esteem Needs) เมื่อความต้องการทางสังคม ได้รับการตอบสนองแล้วมนุษย์จะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้มีความสูงเด่น มีความภูมิใจ

และมีความต้องการนับถือตนเอง ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ยศ ตำแหน่ง ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น งานที่ท้าทาย โอกาสแห่งความก้าวหน้าในอาชีพ เป็นต้น

3.5 ความต้องการตระหนักถึงตัวตนของตนเอง หรือความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูงสุด คือ ต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเองต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตัวเองความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด

โดยผู้วิจัย ได้สรุปลักษณะของทฤษฎีความต้องการตามแนวคิดของ Maslow's

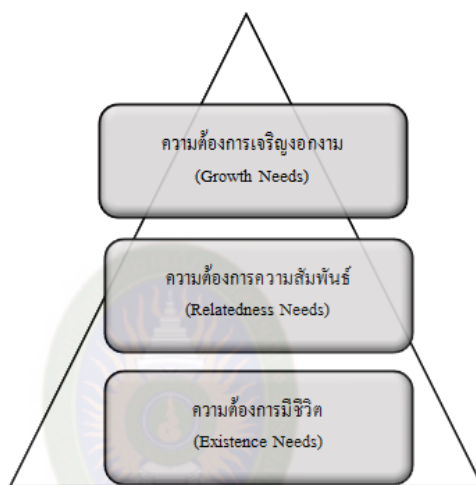
ภาพที่ 2.5 Note. Adapted from *Motivation and Personality* (2nd ed.). by Maslow's, Abraham, H., 1970, New York: Harper and Row Publishers.

Alderfer (1972) ผลงานเป็นที่รู้จักกันในชื่อของ “ERG Theory” โดย Alderfer ได้แบ่งกลุ่มความต้องการของคนทำงานตามแบบ Maslow's ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ความต้องการมีชีวิต (Existence Needs) ซึ่งเป็นความต้องการด้านกายภาพและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน
2. ความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness Needs) หมายถึง ความต้องการทางสังคมและความต้องการที่จะได้รับการยอมรับและการยกย่อง
3. ความต้องการเจริญงอกงาม (Growth Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะทำอะไรให้สำเร็จด้วยตนเอง

หลักแนวคิดสำคัญของ Alderfer คือ

1. ความต้องการทั้ง 3 กลุ่มนี้ ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดแต่มีความสัมพันธ์กันแบบต่อเนื่องและคาบเกี่ยวกัน
 2. ความต้องการของคนไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับเหมือนที่ Maslow's กล่าวไว้ แต่อาจจะเกิดขึ้นหลายอย่างพร้อม ๆ กันได้
- โดยผู้วิจัย ได้สรุปลักษณะของทฤษฎีความต้องการตามแนวคิดของ Alderfer

ภาพที่ 2.6 Note. Adapted from *Existence, Relatedness and Growth*, By Alderfer, Clayton, P., 1972, New York: Free Press.

McClelland (1951) ทฤษฎีความต้องการ (Three Needs Theory) จะมุ่งอธิบายพฤติกรรมของบุคคลและความมีประสิทธิผลของพฤติกรรมนั้น ๆ ทฤษฎีนี้ กล่าวถึง ความต้องการของบุคคลที่ได้รับการเรียนรู้และพัฒนาขึ้นมาจากประสบการณ์ในช่วงชีวิตที่ผ่านมาและจากวัฒนธรรมทางสังคมของบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ความต้องการความสำเร็จ (Achievement Needs) หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำให้บางสิ่งบางอย่างดีขึ้น หรือมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่เคยทำมาก่อน ซึ่งในบางครั้งบุคคลที่ไม่พึงพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ของตัวเอง ก็จะพยายามหาวิถีทางที่จะทำให้ตัวเองรู้สึกพึงพอใจ และประสบความสำเร็จ ซึ่งบางครั้งถึงแม้จะเป็นวิถีทางที่ไม่ถูกต้องก็ตาม

2. ความต้องการความเป็นพวกพ้อง (Affiliations Needs) หมายถึง ความต้องการความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร การยอมรับของกลุ่มและเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น บุคคลประเภทนี้จึงให้ความสนใจในความรู้สึกของผู้อื่น มักเห็นด้วยและมีอารมณ์ร่วมไปกับผู้อื่น พยายามสร้างและรักษาความเป็นมิตร ชอบสนุกสนานกับงานเลี้ยง และกิจกรรมทางสังคม

3. ความต้องการอำนาจ (Power Needs) หมายถึง ความต้องการ หรือความปรารถนาที่จะได้มาและรักษาควบคุมบุคคลอื่น โดยตรง บุคคลประเภทนี้ต้องการเป็นผู้นำ ชอบแข่งขันเพื่อให้ตนเองมีสถานภาพที่สูงขึ้น และชอบการเผชิญหน้า จากทฤษฎีของ McClelland นั้น ทุกคนมีความต้องการทั้ง 3 ด้าน อยู่ในตัวแต่มีระดับมากน้อยแตกต่างกันไป บุคคลใดมีความต้องการด้านใดสูง จะแสดงออกมาให้เห็นเด่นชัดเป็นบุคลิกภาพส่วนบุคคลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 Note. Adapted from *Personality*, By McClelland, David, C., 1951, New York: Holt Rinehart and Winston.

จากการศึกษาทฤษฎีความต้องการสรุปได้ว่า Maslow เห็นว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะทำให้ความต้องการของมนุษย์แต่ละคนได้รับความพึงพอใจ เพราะมนุษย์แต่ละคนมีลำดับขั้นของความต้องการ ทฤษฎีของ Alderfer เป็นการนำเอาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow มาปรับปรุงใหม่ โดยแบ่งลำดับความต้องการออกเป็น 3 กลุ่ม หรือ 3 ขั้น ขั้นแรกซึ่งเป็นขั้นต่ำ คือ ขั้นการคงอยู่ หรือขั้นการดำรงชีวิต ขั้นที่สอง คือ ขั้นการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ขั้นสุดท้ายเป็นขั้นสูง คือ ขั้นการมีความเจริญก้าวหน้า ทฤษฎีของ McClelland พบว่า ทุกคนมีความต้องการแต่อาจจะมีความต้องการที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละบุคคล เช่น คนที่มีความต้องการทางด้านความสำเร็จสูงจะมีความต้องการทางด้านสังคมต่ำคนที่มีความต้องการทางด้านสังคมสูงก็มักจะมีความต้องการทางด้านความสำเร็จต่ำ

2.2.15 ความต้องการของผู้ต้องขัง

ความต้องการเป็นสิ่งที่บุคคลได้สร้างขึ้น บางครั้งเกิดขึ้นเนื่องจากแรงกระตุ้นภายในของบุคคล และบางครั้งเกิดจากความต้องการเนื่องจากสภาพทางสังคมก็ได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าความต้องการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากสภาพทางร่างกายและสภาพทางจิตใจนั่นเอง ผู้ต้องขังก็มีความต้องการเหมือนบุคคลทั่วไปแต่ถูกจำกัดไว้ตามกฎหมาย แบ่งความต้องการของผู้ต้องขัง ได้ดังนี้

2.2.15.1 ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) ได้แก่ ความหิวกระหาย ความต้องการความอบอุ่นทางร่างกาย การออกกำลังกาย การพักผ่อนหลับนอน และความต้องการสัมผัสของประสาทในเรื่องรูป รส กลิ่น เสียง เป็นต้น ได้แก่

1) อาหาร เป็นสิ่งสำคัญที่เรื้อนจำ / ทัณฑสถานจะต้องเอาใจใส่เครื่องนุ่งห่มหลับนอน มีทั้งเสื้อผ้าที่เป็นเครื่องแบบผู้ต้องขัง และเสื้อผ้าที่ผู้ต้องขังนำของตนเองมาใช้

2) สุขภาพอนามัย การให้บริการทางการแพทย์มีความจำเป็น เพราะโรคภัยไข้เจ็บ อาจเกิดขึ้นได้กับทุกคนรวมทั้งผู้ต้องขัง

2.2.15.2 ความต้องการทางด้านจิตใจ (Psychological Needs) ความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังก็เหมือนบุคคลปกติทั่วไป เป็นเรื่องสำคัญและมีส่วนทำให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดี บริการที่จำเป็น คือ การเยี่ยมเยียน ได้แก่ การเยี่ยมเยียนของญาติมิตร และการติดต่อทางจดหมาย ตลอดจนการรับรู้ข่าวสารของทางโลกภายนอก และความบันเทิงต่าง ๆ

2.2.15.3 ความต้องการด้านสังคม (Social Need) มีอยู่ 3 ระดับ คือ ความต้องการสังคม (Social Ability) ต้องการติดต่อสังสรรค์สนทนากับเพื่อนผู้ต้องขังอื่น ๆ ต้องการมีเพื่อนต้องการพูดคุยเสาะกับคนที่รู้จักชอบพอ ความต้องการเป็นที่ยอมรับ (Belonging) ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มให้ทุกคนในกลุ่มยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และความต้องการมีฐานะทางสังคม

2.2.15.4 ความต้องการความปลอดภัย (Security Needs) ได้แก่ ความปลอดภัยทางสังคม เศรษฐกิจ (Economic Security) และความปลอดภัยทางจิตใจ (Psychological Security)

2.2.15.5 ความต้องการแสดงตัวเองออกมา (Self - Expression Needs) ได้แก่ ความต้องการเป็นตัวของตัวเอง (Self - Assertion) ต้องการจะเป็นผู้ลิขิตชีวิตตนเอง ต้องการเป็นอิสระ ความต้องการพิสูจน์ตัวเอง (Self - Actualization) คือ ความต้องการพิสูจน์ความสามารถของตนเอง แสดงให้คนอื่นเห็น ต้องการสร้างผลงานที่ดีไว้ต้องการสร้างความสำเร็จในชีวิต และความต้องการก้าวหน้า (Growth) คือ ต้องการเพิ่มความสามารถมากขึ้น เปลี่ยนไปหาสิ่งที่ยากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความต้องการของผู้ต้องขัง คือ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการทางด้านจิตใจ ความต้องการด้านสังคม ความต้องการความปลอดภัย และความต้องการแสดงตัวเองออกมา

2.2.16 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

มีผู้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude) ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

โสภา ชูพิกุลชัย (2521, อ้างถึงใน ปภาวดี ดุลยจินดา, 2541, น. 503) กล่าวถึง ทัศนคติว่า ทัศนคติ เป็นการรวบรวมความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น และความจริง รวมทั้งความรู้สึก ซึ่งเราเรียกเป็นการประเมินค่าทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งทั้งหมดจะเกี่ยวพันกัน และจะบรรยายให้ทราบถึงจุดแกนกลางของวัตถุนั้น ๆ ความรู้ และความรู้สึกเหล่านั้นมีแนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรมชนิดใดชนิดหนึ่งขึ้น

นิพนธ์ แจ่มเอี่ยม (2546, อ้างถึงใน ปภาวดี ดุลยจินดา, 2541, น. 503) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปในทิศทางหนึ่ง ซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรงแต่เราก็สามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเรานั้นอย่างไร

Allport (1976, อ้างถึงใน ปภาวดี ดุลยจินดา, 2541, น. 503) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ทัศนคติว่า ทัศนคติ คือ สภาพทางจิตและสภาวะทางประสาทเกี่ยวกับความพร้อม ซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์เป็นตัวนำ หรือมีอิทธิพลเหนือการตอบสนองของแต่ละบุคคลที่มีต่อวัตถุและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

Ceriello and Freeman (1991, อ้างถึงใน ปภาวดี ดุลยจินดา, 2541, น. 503) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับทัศนคติว่า ทัศนคติ หมายถึง ระบบที่มีลักษณะมั่นคงอันหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบทางด้านแนวโน้มเชิงพฤติกรรม หรือการกระทำ

Schermerhorn (2000, อ้างถึงใน นิติพล ภูตะโชติ, 2556, น. 44) ทัศนคติเป็นความโอนเอียงของบุคคลเกี่ยวกับการตอบรับในทางบวกหรือทางลบกับบางสิ่งบางอย่างในสภาพแวดล้อมหนึ่ง เช่น นั้นชอบ หรือไม่ชอบบางคน หรือบางสิ่งบางอย่างที่เขาพบ หรือเกี่ยวข้องด้วย

Stephen (2002, อ้างถึงใน นิติพล ภูตะโชติ, 2556, น. 44) ทัศนคติเป็นการประเมินผลต่อสิ่งต่าง ๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับบุคคล เหตุการณ์ จุดมุ่งหมาย เป็นการบอกถึงความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทัศนคติ (Attitudes) หมายถึง ความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึกและความเชื่อ หรือการรู้ของบุคคลกับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมได้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมาย

2.2.17 ความสำคัญของทัศนคติ

ปภาวดี ดุลยจินดา (2541, น. 504) กล่าวว่า ความสำคัญของทัศนคติสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. ทัศนคติเป็นฐานของปฏิสัมพันธ์ ทัศนคติเป็นฐานสำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลและระหว่างบุคคลกับสังคม เมื่อบุคคลมีสัมพันธคติติดต่อกับคนอื่น เขาจะเรียนรู้ไปด้วยว่าทัศนคติของผู้ที่ติดต่อกับผู้นั้น เหมือนหรือต่างไปจากทัศนคติของตนเอง การประเมินทัศนคติดังกล่าวในลักษณะนี้ช่วยกำหนดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในอนาคต นอกจากนี้ทัศนคดียังเป็นฐานของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมด้วย เช่น ทัศนคติที่บุคคลมีต่อประเด็นต่าง ๆ ในสังคม อาทิ การทำแท้ง จะทำให้เขาโน้มที่จะเลือกหรือไม่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีนโยบายสนับสนุนการออกกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งในรัฐสภา

2. ทัศนคติเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ ทัศนคดียังอาจใช้เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์สังคมได้ด้วย เช่น ในช่วงการเลือกตั้งต่าง ๆ มักจะมีการสำรวจทัศนคติของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการสำรวจนี้สามารถใช้พยากรณ์ผลการเลือกตั้งได้ค่อนข้างแม่นยำในองค์การ การสำรวจทัศนคติต่องานว่าคนทำงานมีความพอใจในงานหรือไม่เพียงใด สามารถใช้เป็นข้อมูลทำนายอัตราการเข้าออกและการขาดงานได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทัศนคติมีความสำคัญ คือ ทัศนคติเป็นฐานสำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลและระหว่างบุคคลกับสังคม และทัศนคดียังอาจใช้เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์สังคมได้

2.2.18 องค์ประกอบของทัศนคติ

ปภาวดี ดุลยจินดา (2541, น. 505) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของทัศนคตินั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. การรู้ (Cognition) ประกอบด้วย ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อเป้าหมายทัศนคติ เช่น ทัศนคติต่อลัทธิคอมมิวนิสต์จะรวมไปถึงความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีของ มาร์กซ์ ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโซเวียตและจีนแผ่นดินใหญ่ ความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการปกครองในโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน และแนวนโยบายด้านต่างประเทศของรัฐบาลทั้งสองประเทศ เป็นต้น สิ่งสำคัญขององค์ประกอบนี้ คือ จะประกอบด้วยความเชื่อที่ได้ประเมินค่าแล้วว่าน่าชื่นชมหรือไม่หน้าชื่นชมดีหรือไม่ดี และยังรวมไปถึงความเชื่อในใจว่า ควรจะมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างไรต่อเป้าหมายทัศนคตินั้น จึงจะเหมาะสมที่สุด เช่น ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ควรจะถูกจับกุมคุมขัง สาธารณประชาชนจีนควรมีโอกาสได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ เป็นต้น ฉะนั้นในแง่นี้การรู้และแนวโน้มพฤติกรรมจึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

2. ความรู้สึก (Feeling) หมายถึง อารมณ์ที่มีต่อเป้าหมายทัศนคตินั้น เป้าหมายจะถูกมองด้วยอารมณ์ชอบหรือไม่ชอบ ถูกหรือไม่ถูก ส่วนประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึกนี้เองที่ทำให้บุคคลเกิดความดีดิ่งยึดมั่น ซึ่งอาจกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาตอบโต้ได้หากมีสิ่งที่ขัดกับความรู้สึกมากระทบ

3. แนวโน้มพฤติกรรม (Action Tendency) หมายถึง ความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับทัศนคติถ้าบุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อเป้าหมายเขาจะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมช่วยเหลือสนับสนุนเป้าหมายนั้น ถ้าบุคคลมีทัศนคติในทางลบต่อเป้าหมายเขาจะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมทำร้าย หรือทำลายเป้าหมายนั้นเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของทัศนคติ คือ การรู้ความรู้สึก และแนวโน้มพฤติกรรม

2.2.19 ที่มาของทัศนคติ

ปภาวดี คุลยจินดา (2541, น. 506) กล่าวว่า ทัศนคตินั้นเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้ ซึ่งอาจอธิบายได้โดยทฤษฎีและวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ

1. ทฤษฎีการกำหนดข้อแม้แบบคลาสสิก (Classical Conditioning) คือ การเรียนรู้โดยเชื่อมโยงเข้ากับประสบการณ์เดิมบุคคลจะเชื่อมโยงสิ่งของ หรือเป้าหมายทัศนคติที่ได้พบใหม่เข้ากับสิ่งของ หรือเป้าหมายทัศนคติเดิม ซึ่งตนมีทัศนคติในทางบวก หรือลบอยู่ก่อนแล้ว และจะพัฒนาทัศนคติต่อเป้าหมายใหม่ โดยมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติแบบเดิมตามทฤษฎีนี้ สิ่งเร้าใหม่ที่ถูกรับรู้เข้ากับเหตุการณ์ที่บุคคลเคยมีทัศนคติอยู่ก่อนจะสามารถกระตุ้นทัศนคติแบบเดียวกันต่อสิ่งเร้าใหม่นั้นได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ เมื่อพ่อแม่มีทัศนคติต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดไปในทางใดลูกก็จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น ไปในทำนองเดียวกันด้วย แม้จะมีได้รับการสั่งสอนอบรมไม่ว่าจะเป็นโดยตรงหรือทางอ้อมจากพ่อแม่เลยก็ตาม

อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงสิ่งเร้าใหม่เข้ากับเรื่องราวเดิมนี้ ไม่จำเป็นที่บุคคลจะต้องมีประสบการณ์ด้วยตนเองเสมอไป เพราะบุคคลอาจเรียนรู้การเชื่อมโยงจากการบอกเล่าของผู้อื่นได้ เช่น ไม่จำเป็นที่คนข้ามถนนจะต้องถูกรถชนเสียก่อนจึงจะเรียนรู้ได้ว่า ไม่ควรข้ามถนนโดยขาดความระมัดระวังในทำนองเดียวกัน บุคคลอาจรับเอาทัศนคติของพ่อแม่ หรือคนใกล้ชิดมาเป็นของตน เมื่อเห็นว่าทัศนคตินั้นมีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิตของผู้เป็นเจ้าของ

2. ทฤษฎีการกำหนดข้อแม้แบบ คือ การนำแรงเสริมเข้ามาช่วยการเรียนรู้ของบุคคล บุคคลจะได้มาซึ่งทัศนคติเมื่อถูกกระตุ้นด้วยแรงเสริมซึ่งอาจจะเป็นแรงเสริมโดยการกระทำหรือโดยวาจา เช่น เด็กรู้ว่าจะได้รางวัลเมื่อยึดมั่นตามทัศนคติของพ่อแม่และอาจถูกทำโทษหากมีทัศนคติแตกต่างออกไป นอกจากนี้แรงเสริมโดยวาจา ซึ่งได้แก่ การกล่าวซ้ำหลายครั้งหลายหนกับผู้ฟังคนเดิมก็จะทำให้บุคคลผู้นั้น มีทัศนคติตามต้องการได้ในเวลาถัดมา

3. วิธีการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ (Imitation) แม้ว่าแรงเสริมจะมีบทบาทสำคัญในการได้มาซึ่งทัศนคติ แต่ทัศนคติก็น่าจะถูกพัฒนาขึ้นได้จากการที่บุคคลสังเกตพฤติกรรมและทัศนคติของคนอื่นและลอกเลียนตามแบบอย่างที่ได้เห็นนั้น เพราะมนุษย์เรานั้นมีความโน้มเอียงที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้เหมือนกับคนอื่น ๆ อยู่แล้วเป็นพื้นฐาน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดกรณีนี้ก็คือการที่ศิษย์ลอกเลียนแบบจากครูผู้สอน ซึ่งเขาเฝ้าดูและสังเกตพฤติกรรมอยู่ทุกวัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า วิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ ทฤษฎีการกำหนดข้อแม้แบบคลาสสิกการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงเข้ากับประสบการณ์เดิมทฤษฎีการกำหนดข้อแม้แบบปฏิบัติการการนำแรงเสริมเข้ามาช่วยการเรียนรู้ของบุคคลวิธีการเรียนรู้ โดยการเลียนแบบจากการที่บุคคลสังเกตพฤติกรรมและทัศนคติของคนอื่นและลอกเลียนตามแบบอย่าง

2.2.20 การแสดงทัศนคติของบุคคล

บุคคลจะแสดงทัศนคติของตนออกมาได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

2.2.20.1 ทัศนคติในทางบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออกถึงความรู้สึก อารมณ์ สภาพของจิตใจ รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดไปในทางที่ดีเป็นการส่งเสริม สนับสนุนต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เขามีทัศนคติที่เห็นด้วย หรือที่เรียกว่าทัศนคติในเชิงบวกนั่นเอง

2.2.20.2 ทัศนคติในทางลบ เป็นทัศนคติที่แสดงออกมาในลักษณะไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ ไม่ดี ไม่เชื่อถือ ไม่ยอมรับ เป็นความรู้สึกไปในทางต่อต้าน ขัดขวาง ที่จะสร้างให้เกิดความรู้สึกไปในทางเสื่อมเสีย หรือทำให้เกิดความเสียหายต่อองค์การได้ รวมทั้งการระแวง สงสัย เกลียดชัง พนักงานขององค์การบางคนอาจแสดงทัศนคติเกลียดชังผู้บังคับบัญชาต่อต้านกฎระเบียบข้อบังคับขององค์การ ไม่ยอมปฏิบัติตามส่งผลให้เกิดปัญหาในการบริหารงานในองค์การ

2.2.20.3 ทัศนคติที่ไม่แสดงออก คือ มีปฏิกริยาในลักษณะเฉย ๆ ไม่แสดงออกในเชิงบวกหรือเชิงลบ คือ ไม่แสดงการโต้ตอบ ต่อต้าน ขัดขวาง หรือให้การสนับสนุน เขาจะนิ่งเฉย ไม่แสดงปฏิกริยาใด ๆ ออกมาว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การแสดงทัศนคติบุคคลสามารถแสดงทัศนคติได้ คือ ทัศนคติในทางบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออกถึงความรู้สึก อารมณ์ สภาพของจิตใจ ทัศนคติในทางลบ เป็นทัศนคติที่แสดงออกมาในลักษณะไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ ไม่ดี ไม่เชื่อถือ ไม่ยอมรับ และทัศนคติที่ไม่แสดงออก คือ มีปฏิกริยาในลักษณะเฉย ๆ ไม่แสดงออกในเชิงบวกหรือเชิงลบ

2.2.21 ทฤษฎีมนุษยนิยม

แนวคิดทฤษฎีมนุษยนิยมเป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อพื้นฐานว่ามนุษย์มีความดีมีคุณค่าต่อการยอมรับ มนุษย์มีความต้องการที่จะมุ่งไปสู่ความเข้าใจในศักยภาพของตนเอง ถ้าสภาพสิ่งแวดล้อมของเขาดีพอ หรือเอื้ออำนวย (Carl Rogers) นักจิตวิทยาของกลุ่มมนุษยนิยม กล่าวถึง ธรรมชาติของมนุษย์ว่า มนุษย์ โดยพื้นฐานเป็นผู้มีเหตุผลสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มนุษย์มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า มีความดี เชื่อถือ และไว้วางใจได้ มนุษย์ยังมีความเฉลียวฉลาดในการปรับตัว และต้องการความเป็นอิสระในการที่จะ พัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้า และได้เสนอวิธีการสอนที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered Approach) ที่นำมาเป็นหลักการสอนผู้ใหญ่ เป็นวิธีการเปลี่ยนจากอำนาจของครูแบบเก่ามาสร้างความ สัมพันธ์ใหม่กับผู้เรียนในฐานะเพื่อนร่วมเรียน ครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศของการยอมรับฟังความคิดเห็น ของคนอื่น และแนวคิดของ (Maslow) เกี่ยวกับการเข้าใจตนเองหมายถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ผู้ที่มีความเข้าใจในตนเองจะเป็นผู้ที่นำตนเอง ไปสู่โลกภายนอกและพยายามปรับปรุงพัฒนาตนเอง มีความเชื่อในความสามารถของตนเอง (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526, น. 137 - 138) Roger ได้เสนอ หลักการเรียนรู้แบบมนุษยนิยมไว้ในหนังสือชื่อว่า Freedom to Learn Roger (1969, อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2544, น. 334 - 335) โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ ซึ่งจะเกิดขึ้น ต่อเมื่อผู้เรียนรับรู้วิชาที่เรียนมีความหมายและมีความสัมพันธ์ต่อจุดมุ่งหมายของชีวิตผู้เรียน ผู้เรียน จะต่อต้านการเรียนรู้ที่รู้สึกว่าเป็นการกระทบกระเทือนความรู้สึกเกี่ยวกับ “ตน” (Self) การเรียนรู้ ที่สำคัญมักจะเกิดจากการลงมือกระทำของผู้เรียนเอง (Learning by Doing) ถ้านักเรียนมีส่วนร่วม และมีความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้จะช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น เมื่อนักเรียน เป็นผู้ริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยทุ่มเททั้งด้านความรู้สึกละและสติปัญญาจะเป็นผลให้นักเรียนอยาก เรียนรู้มากขึ้นอยู่ตลอดเวลา การส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะช่วยให้ผู้เรียน มีความคิดอิสระเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในตัวเองและมีความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ที่จะเกิด ประโยชน์ที่สุดต่อการมีชีวิตอยู่ คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ (Process of Learning) หรือ เรียนรู้อย่างไร และผู้เรียนจะต้องกล้าที่จะเปิดโอกาสให้ตนเองมีประสบการณ์ใหม่ และพยายามที่จะรับ การเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และ (Knowless) ที่เชื่อว่า กระบวนการเรียนรู้ เกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ จิตวิทยา และสติปัญญา โดยเสนอหลักการสอน ผู้ใหญ่ (Andragogy) ปีค.ศ. 1970 มโนทัศน์ของผู้เรียน ผู้ใหญ่จะพึงพาตนเองในการกำหนดความต้องการ ในการเรียน และประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง 2) ประสบการณ์ของผู้ใหญ่เป็นแหล่งทรัพยากร ในการเรียนรู้ 3) ผู้ใหญ่จะมีความพร้อมในการเรียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความต้องการและความสนใจ ที่เกิดจากตัวผู้ใหญ่ 4) การนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที (ปฐม นิคมานนท์, 2538, น. 297) หลักการสอน กลุ่มมนุษยนิยมเน้นการเรียนรู้ของบุคคลมากกว่าการถ่ายทอดข้อมูล และองค์ความรู้ให้ความสำคัญ

ของการเรียนรู้ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) และการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) การเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บรรยากาศของห้องเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียนมีความสำคัญมาก นักเรียนและครูต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครูมีหน้าที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นผู้ที่ยอมรับนักเรียนในฐานะปัจเจกบุคคล วิธีสอนที่ใช้เป็นการสอนแบบ Open Education โดยจัดประสบการณ์ให้มีความท้าทายสติปัญญาของนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจ และค้นพบและเรียนรู้ มีความสนุกในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแรงเสริมภายในที่จะทำให้นักเรียนใฝ่หาความรู้ ไปตลอดชีวิต (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2544, น. 337)

จากการวิเคราะห์แนวคิดมนุษยนิยม พบว่า เป้าหมายในการพัฒนามนุษย์ให้เต็มศักยภาพ ต้องมองว่ามนุษย์มีธรรมชาติเป็นคนดี มีเสรีภาพในการพัฒนาและเจริญเติบโตมองมนุษย์ในด้านบวก เป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ และเหมาะสมกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในกลุ่ม ผู้ยากไร้ ยากจน และประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ทางด้านการดำรงชีวิต ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณค่าด้วยช่วงอายุที่คงเหลืออีกมาก ตลอดจนกำลังกายนั้นยังสามารถสร้างประโยชน์ให้กับประเทศได้ จึงสมควรได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในด้านการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่ระบุให้ “คนไทยได้เรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยเป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2561” โดยกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา และการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลัก 3 ประการ คือ 1) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2) การให้โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเพิ่มโอกาส ทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสเข้าถึง การศึกษาและการเรียนรู้เนื่องตลอดชีวิต 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริการและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 11 - 12)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อตกลงในการจัดการศึกษา

2.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 ส่วนที่ 8 สิทธิ และเสรีภาพในการศึกษา

มาตรา 49 บัญญัติไว้ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

1. ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสถานะยากลำบากต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น
2. การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษอบรม การเรียน การสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครองทั้งสิ้นเท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่พลเมือง หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

2.3.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 1 บททั่วไป

ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พร้อมทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาไทยและความรู้สากลสามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นผู้ใฝ่หาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, น. 5 - 6)

2.3.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554)

2.3.3.1 ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศได้กำหนดเป้าประสงค์ในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ “สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน บนฐานของความพอเพียง เป็นธรรม และเป็นไทย” โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไว้ดังนี้

1) เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้รอบรู้คู่คุณธรรม มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทัน พร้อมเผชิญ การเปลี่ยนแปลง ก้าวสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้อย่างมีความสุข

2) เพื่อเตรียมทรัพยากรมนุษย์ให้พร้อมรองรับกับการพัฒนา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

3) เพื่อสร้างความตระหนักให้คนในสังคมรู้ในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างในการอยู่ร่วมกัน คงคุณค่าในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์สู่ส่วนรวมนำไปสู่สังคมที่มีแต่ความสงบสุข สามัคคีและเป็นปึกแผ่น

2.3.3.2 ในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้กำหนดเป้าหมายพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยจาก 7 ปี 10 ปี

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักของทุกระดับสูงกว่า ร้อยละ 55

3) เพิ่มกำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ

4) ผลผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5

5) จำนวนบุคลากรด้านการวิจัย 8 คน / ประชากร 10,000 คน

6) ลดอัตราการเจ็บป่วยในโรคที่ป้องกันได้ 5 อันดับแรก

7) คนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 90 มีการออกกำลังกายสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที

8) อัตราการสูบบุหรี่ของคนไทยต่ำกว่าร้อยละ 15

9) ผู้อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบได้รับความคุ้มครองในสังคมอย่างทั่วถึง

2.3.4 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย
 ผู้สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ในระยะ 5 ปี ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนใน 3 มิติ คือ

2.3.4.1 การพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีภูมิคุ้มกัน พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง
 และก้าวสู่สังคมฐานความรู้

1) การสร้าง และพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีความพร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์
 และศีลธรรม

1.1) เร่งปฏิรูปการศึกษา

1.2) ขยายรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งการ “เรียนให้รู้”

1.3) พัฒนาหลักสูตรทั้งนอกและในระบบการศึกษาที่มุ่งให้ความรู้เรื่อง
 เศรษฐกิจพอเพียง

1.4) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบที่ทันสมัย

1.5) พัฒนาคุณภาพครู

1.6) สร้างเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพสาขาอาชีพศึกษา

2) พัฒนาสมรรถนะ และทักษะแรงงานให้รองรับการแข่งขันของประเทศ

2.1) เพิ่มพูนความรู้ และทักษะพื้นฐานในการทำงาน

2.2) เสริมสร้างการจัดระบบการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพทั้งในด้าน
 ความรู้ ความสามารถ และทักษะ

3) เร่งสร้างกำลังคนที่มีความเป็นเลิศในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์
 ความรู้ใหม่ที่น่าไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

3.1) ผลิต และพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพตามศักยภาพที่มีอยู่บนพื้นฐาน
 ของการพึ่งตนเอง

3.2) สร้างปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาวิทยาการทุกสาขาให้เป็นระบบ

4) พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.1) สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้กับคนทุกช่วงวัย

4.2) พัฒนารูปแบบและหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.3) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถ
 นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4.4) ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) การจัดการความรู้ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1) การจัดการพัฒนาต่อยอดใช้ประโยชน์นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.2) การจัดการความรู้ระดับประเทศ

2.3.4.2 การเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจที่ดี มีความสำคัญทางสังคม และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่

1) พลิกฟื้นแหล่งอาหารตามธรรมชาติให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

2) ส่งเสริมการบริโภคที่ปลอดภัย

3) ส่งเสริมให้คนมีพัฒนาการด้านสุขภาพที่เหมาะสมตามช่วงวัย

4) สนับสนุนให้คนไทย ลด ละ เลิก พฤติกรรมที่ส่งผลเสียทางสุขภาพ

5) ส่งเสริมการใช้สมุนไพร ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทยในการเสริมสร้าง

สุขภาพที่ดี

2.3.4.3 การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

1) เสริมสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง

1.1) เสริมสร้างพ่อแม่ให้มีความรู้

1.2) ส่งเสริมให้ครอบครัวนำความรู้ที่เป็นทักษะในการดำรงชีวิตมาอบรม

กลุ่มญาติ ชี้นะบุตรหลาน

2) ประสานความร่วมมือ สถานศึกษา และสถาบันในการพัฒนาเด็ก

2.1) ปลุกฝังค่านิยมที่ดีงามให้แก่เด็กและเยาวชน

2.2) ส่งเสริมให้เด็กในชุมชนร่วมกันดูแลชุมชน

3) ให้ทุกคนได้รับหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย

ประเภทอย่างทั่วถึง

3.1) สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุน

3.2) ขยายการคุ้มครองทางสังคมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3.3) ส่งเสริมการออมระดับครัวเรือน

4) ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่าอยู่ และสงบสุข

4.1) เสริมสร้างกระบวนการยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมาย

4.2) เสริมสร้างการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก

4.3) กระจายกระบวนการยุติธรรมไปสู่ท้องถิ่น

4.4) เสริมสร้างความมั่นคงภายในประเทศ

4.5) เสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิ และหน้าที่พลเมือง

2.3.5 การพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์และสังคมไทยให้ก้าวสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ภาวการณ์พัฒนาทุกภาคส่วนมีบทบาทการผลักดันแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติบนพื้นฐานของการร่วมมือและประสานเชื่อมโยงการทำงานอย่างบูรณาการ บทบาทของภาวการณ์พัฒนาที่กำหนดตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีดังนี้

2.3.5.1 บทบาทของครอบครัว

- 1) น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ให้ความสำคัญและเพิ่มพูนทักษะในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เหมาะสมตามวัยและเป็นแบบอย่างที่ดี
- 2) ปลูกฝังนิสัยใฝ่รู้และรักการอ่าน ตระหนักในความสำคัญของการเรียนรู้ ทั้งในและนอกหลักสูตรให้แก่เด็กและเยาวชน
- 3) ร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มการออม กลุ่มอาสาสมัคร เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ ดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูล แก้ปัญหา ฝ่าระว่างชุมชนให้มีความปลอดภัย เป็นการสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนร่วมกัน
- 4) ร่วมสืบค้น รวบรวม จัดเก็บ และถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม พื้นบ้านให้เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนและใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
- 5) ผลิตและบริโภคผักปลอดสารพิษ นำสมุนไพรมาใช้ทดแทนสารเคมี ป้องกันและรักษาโรค รวมทั้งรักษาสภาพแวดล้อมของบ้าน จัดการขยะในครัวเรือน และร่วมดูแลชุมชนให้น่าอยู่อาศัย

2.3.5.2 บทบาทของชุมชน

- 1) เสริมสร้างการรวมตัวกันทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ บนพื้นฐานของความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่ม ทุกวัย เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก้ไขปัญหา กำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชน
- 2) สร้างผู้มีศักยภาพ หรือผู้นำตามธรรมชาติให้เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งการประสานการร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการสร้างความรู้แก่คนในชุมชน
- 3) สืบค้น รวบรวม และเก็บข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชนให้เป็นระบบ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยประสานการร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.5.3 บทบาทภาครัฐ

- 1) กำกับ ดูแล ประสาน เชื่อมโยงการพัฒนาของภาคส่วนต่าง ๆ ปรับวิธีบริหาร - ราชการที่บูรณาการการทำงานทั้งแนวดิ่งและแนวราบ
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ทุกวัย ตามความเหมาะสม กับศักยภาพ กำหนดนโยบายและมาตรฐานการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาสมรรถนะและทักษะแรงงานที่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับ ความต้องการของตลาด
- 3) จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ให้ประชาชน
- 4) กำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย ประสานการผลิต พัฒนา กำลังคนร่วมกับภาคอุตสาหกรรมและสถาบันการศึกษา
- 5) สร้างปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 6) จัดบริการพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและมีคุณภาพ ดูแล ความมั่นคงและปลอดภัย คนไทยทุกคนมีสิทธิและได้รับความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจน พัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ให้ครอบคลุมประชาชนทั้งประเทศ

2.3.5.4 บทบาทของธุรกิจเอกชน

- 1) เป็นหุ้นส่วนการพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่องค์ ความรู้และนวัตกรรม เสริมสร้างอาชีพและการจ้างงานในท้องถิ่นและพื้นที่ห่างไกล ทั้งในและนอกระบบโรงงาน
- 2) จัดทำบรรษัทภิบาลในองค์การ ยกระดับการผลิตบนฐานความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัยและพัฒนาที่จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการผลิตบนพื้นฐานการพึ่งตนเอง และลดการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมทั้ง การสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าและบริการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาของวัฒนธรรมไทย
- 4) ประสานความร่วมมือกับภาครัฐและสถาบันการศึกษาในการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพคน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันร่วมพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ถ่ายทอด ความรู้และประสบการณ์สู่ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน

2.3.5.5 บทบาทของสื่อ

- 1) ผลิตสื่อสร้างสรรค์ สร้างกระแสเชิงบวกให้เกิดแก่สังคม และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็ก และครอบครัว และส่งเสริมให้เด็กมีบทบาทร่วมผลิตสื่อสร้างสรรค์
- 2) เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ผลงานวิจัย นวัตกรรมที่หลากหลายสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เสริมสร้างความรู้ที่สร้างมุมมองและเปิดโลกทัศน์ และกระตุ้นให้คนไทยเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในบทบาท สิทธิและหน้าที่ ของการเป็นพลเมืองที่ดี

2.3.5.6 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 1) เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้จัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศสามารถบริหารงบประมาณได้อย่างคุ้มค่า
- 2) สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ การส่งเสริมสุขภาพ และการจัดบริการสังคมให้ทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
- 3) ประสาน สืบค้น รวบรวม จัดเก็บ ประสานให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นระบบ และนำมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น
- 4) ส่งเสริมและประสานให้เกิดการรวมกลุ่มในเชิงสร้างสรรค์ของคนในชุมชน ในการทำกิจกรรมการพัฒนาด้านต่าง ๆ

2.3.5.7 บทบาทของสถาบันการศึกษา

- 1) พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ค้นหาศักยภาพเด็ก และการพัฒนาให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัด พัฒนาเด็กที่มีศักยภาพสู่ความเป็นเลิศ เชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบการศึกษาควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม
- 2) พัฒนาและจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ทักษะพื้นฐาน เข้มแข็งพร้อมต่อการประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานแนะแนวทางการเข้าสู่อาชีพได้อย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และความถนัด เพิ่มความรู้เรื่องทักษะการดำรงชีวิต ทักษะพื้นฐาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน
- 3) สร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความเป็นเลิศในการสร้างนวัตกรรม
- 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม

5) เป็นแหล่งข้อมูลของชุมชนและที่ปรึกษาทางวิชาการของชุมชนทำการวิจัยร่วมกับชุมชน ถอดรหัสความรู้ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนให้เป็นความรู้ที่เปิดเผย และสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการเรียนในชุมชน

2.3.5.8 บทบาทของสถาบันศาสนา

1) สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น และเป็นศูนย์รวมใจและที่ยึดเหนี่ยวของคนในสังคม

2) พัฒนาบุคลากรทางศาสนาให้มีศักยภาพในการจูงใจให้คนเลื่อมใส ศรัทธา และปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา

3) สนับสนุนร่วมกับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ในการสร้างสังคมดี

2.3.5.9 บทบาทของประชาสังคม

1) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งติดตาม และเฝ้าระวังในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างทางเลือกทางพัฒนา และส่งเสริมภาคีการพัฒนาให้รู้เท่าทัน การพัฒนา และมีชีวิตอย่างพอเพียง

2) เป็นแกนนำและเป็นพันธมิตรที่เอื้อประโยชน์ ริเริ่มกิจกรรมสร้างสรรค์ และสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มหภาคขึ้นอยู่กับแรงสนับสนุนและเชื่อมโยงกับระดับจุลภาค และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 360 องศา เพราะแต่ละระดับและแต่ละภาคส่วนมีความเชื่อมโยงสนับสนุนกันและกัน หากทุกภาคส่วนดำเนินการในบทบาทของตนเองสนับสนุนสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันจะทำให้ระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมของประเทศจะสามารถบรรลุได้ตามแผนยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย พันธกิจ และวิสัยทัศน์ของประเทศในที่สุดการที่จะเป็นเช่นนั้นได้หน่วยงานของภาครัฐต้องมีความจริงจังและจริงใจที่จะทุ่มเทพลังกำลังให้เกิดการประสานกันอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการดำเนินการในเชิงรุก

2.3.6 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 5 สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง ส่วนที่ 1 สิทธิของผู้ต้องขัง

มาตรา 43 ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งต้องมีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงาน

1. ให้ผู้ต้องขังทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน การกำหนดหลักสูตร หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขังให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา 44 ให้เรือนจำรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งต้องจัดหาบรรดาเครื่องอุปกรณ์ในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ผู้ต้องขังจะนำอุปกรณ์ในการศึกษาของตนมาใช้และได้รับอนุญาตแล้ว

2. ในกรณีที่ผู้ต้องขังต้องการศึกษาขั้นสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาดังกล่าวเอง โดยให้เรือนจำอำนวยความสะดวกตามสมควร

2.3.7 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2558 - 2563 ภายใต้พันธกิจแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในที่ควบคุมและในชุมชนตามหลักมาตรฐานสากล

2.3.7.1 มิยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- 1) พัฒนาระบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในที่ควบคุมและในชุมชน
- 2) การศึกษาวิจัยพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมส่งเสริมการบูรณาการกับทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ
- 3) การบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลและพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะสูง

2.3.8 สรุปแนวทางการบริหารและพัฒนางานราชทัณฑ์ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

2.3.8.1 (พลเอกไพบูลย์ คุ้มฉายา) และอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายวิทยา สุริยะวงศ์) ให้ไว้ในการประชุมผู้บริหารงายราชทัณฑ์ทั่วประเทศในวันที่ 26 กันยายน 2557 ณ ห้องสัมมนา กรมราชทัณฑ์ชั้น 3

1) นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประกอบด้วย

1.1) งานด้านการบริหาร : ข้าราชการราชทัณฑ์ต้องไม่ย่อท้อในการปฏิบัติภารกิจ “คืนคนดีสู่สังคม” ทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถแม้คำตอบจะน้อยแต่ผลการปฏิบัติงานต้องไม่บกพร่องอีกทั้งให้เชื่อมั่นในคุณภาพความดีส่งเสริมให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

1.2) งานควบคุมผู้ต้องขัง

1.2.1) กรมราชทัณฑ์ต้องปรับมาตรฐานการคัดกรอง หรือจำแนกผู้ต้องขังที่ได้สิทธิพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษเพื่อไม่ให้ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวออกไปก่อคดีหรือค้ายาเสพติดจนทำให้สังคมมองผู้พ้นโทษเป็นคนไม่ดี

1.2.2) เรือนจำต้องปลอดยาเสพติดและโทรศัพท์มือถือต้องไม่มีโดยเด็ดขาดต้องเข้มงวดกวดขันไม่ให้สิ่งของต้องห้ามเข้าไปได้กำชับเจ้าหน้าที่ให้ช่วยกันเป็นหูเป็นตาและตรวจค้นจับกุมอย่างจริงจังหากจู่โจมตรวจค้นเรือนจำใดพบสิ่งของต้องห้ามผู้บัญชาการเรือนจำต้องรับผิดชอบโดยความรับผิดชอบจะไล่ตั้งแต่รัฐมนตรีลงไปจนถึงเจ้าหน้าที่เรือนจำคนสุดท้าย

1.3) การลดความแออัดในเรือนจำ : คัดกรอง และสำรวจผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่เป็นลหุโทษเพื่อพิจารณาคุณสมบัติว่าเป็นผู้เข้าเกณฑ์สมควรได้รับการช่วยเหลือให้ได้รับการประกันตัวจากเงินกองทุนยุติธรรมเป็นการลดจำนวนผู้ต้องขังและความแออัดในเรือนจำ

1.4) การพัฒนาผู้ต้องขัง

1.4.1) การจัดหลักสูตรการศึกษาอบรมและฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ต้องมีคุณภาพมีรูปแบบหลักสูตรที่ชัดเจนเกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องขังและสามารถประเมินผลการแก้ไขและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังได้อย่างแท้จริง

1.4.2) การดูแลใส่ใจคุณภาพชีวิตและจัดสวัสดิการผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชนเช่นยารักษาโรคเครื่องนุ่งห่ม

1.5) การพัฒนาบุคลากร

1.5.1) ผู้บัญชาการเรือนจำต้องรอบรู้และเข้าใจงานในหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดีรวมทั้งจุดเด่นจุดด้อยของหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบสร้างระบบการบริหารและประสานงานทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานให้สามารถปฏิบัติตามนโยบายของกรมฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5.2) แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรต่าง ๆ แต่ก็ต้องบริหารงานภายใต้ข้อจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานต้องดึงศักยภาพของเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และต้องบริหารงานโดยใช้กลยุทธ์และแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์

2.3.9 นโยบายการปฏิบัติงานของอธิบดีกรมราชทัณฑ์

2.3.9.1 ด้านการบริหาร

- 1) ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ / ทัณฑสถานต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่อยู่ เสมอ กวขันเจ้าหน้าที่จุ่มตรวจค้นยาเสพติด โทรศัพท์มือถือและสิ่งของต้องห้ามอย่างเข้มงวดที่สุด ต้องละเอียดในการปฏิบัติงานและรู้ความเป็นไปในทุกตารางนิ้วของเรือนจำทั้งยังดูแลความเป็นอยู่ ของผู้ได้บังคับบัญชาไม่ให้เกิดปัญหาโดยใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่มีจำกัดแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปให้ได้
- 2) นำระบบประธานเขตมาใช้เพื่อช่วยในการบริหารจัดการกำกับดูแลเรือนจำ / ทัณฑสถานให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น
- 3) พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ ปี พ.ศ. 2479 จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงให้ทันสมัย โดยจะทบทวนจากกฎหมายราชทัณฑ์ต่างประเทศรวมทั้งนำมาตราฐานขั้นต่ำกว่าด้วยการปฏิบัติต่อ ผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติมาใช้ให้สอดคล้องกับงานราชทัณฑ์ของประเทศไทย
- 4) เรือนจำ / ทัณฑสถานที่ยังไม่ได้ติดตั้งระบบสินค้าและเงินฝากผู้ต้องขัง ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน

2.3.9.2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

- 1) การดูแลความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังต้องใช้ดุลยพินิจทางการบริหารให้ดีและ เหมาะสม
- 2) เร่งสานต่อมาตรการเกลี่ยย้ายจำนวนผู้ต้องขังเพื่อบริหารความจุโดยคัดแยก ผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ในเรือนจำชายไปอยู่เรือนจำหญิงเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระความแออัดระหว่าง เรือนจำรวมทั้งการเกลี่ยจำนวนผู้ต้องขังในระดับเขต
- 3) สร้างและพัฒนาหลักสูตรในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้ชัดเจน และเป็นรูปธรรมมุ่งเน้น “การเป็นเรือนจำเฉพาะทาง” เช่น เรือนจำเน้นการส่งเสริมความเป็นเลิศ ด้านหัตถกรรมจักสานเรือนจำเน้นความเป็นเลิศด้านดนตรีไทยเพื่อสร้างจุดเด่นให้แก่เรือนจำ / ทัณฑสถานเป็นการคัดกรองผู้ต้องขัง เพื่อการบำบัดที่แตกต่างกันตามสภาพจิตใจความถนัดและ ความสนใจอีกด้วย
- 4) เพิ่มผลิตภาพ (Productivity) งานราชทัณฑ์โดยอาจพัฒนาในรูปแบบองค์กร มหาชนเข้ามาจัดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผู้ต้องขังให้ได้รับความนิยมนสามารถขายได้ในท้องตลาดสร้าง รายได้แก่ผู้ต้องขังที่ผ่านมาแม้ว่าสินค้าผลิตภัณฑ์จากผู้ต้องขังจะมีคุณภาพแต่ปัญหาที่เผชิญ คือ การขาดดีไซเนอร์ เพื่อออกแบบรูปแบบสินค้าและฝ่ายการตลาดที่จะมาช่วยปรับปรุงสินค้าสร้าง ตราสินค้า (Branding) และประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มยอดขายให้แก่สินค้า

5) การดูแลผู้ต้องขังเสมือนญาติปกครองด้วยความเป็นธรรมและให้บริการเยี่ยมญาติด้วยความสะดวกรวดเร็วดูแลเรื่องความสะดวกสบายกักขังขออนามัยผู้ต้องขังอยู่เสมอ

6) ระบบผู้ช่วยเหลือที่ประชุมยังเห็นว่ายังมีความจำเป็นมีประโยชน์ต่อเรือนจำ / ทัณฑสถานเพื่อจะได้ช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนไม่เพียงพอแต่การคัดเลือกจะต้องเข้มงวดและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ช่วยเหลือจะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด

2.3.9.3 งานบุคลากร : เน้นจัดสรรสวัสดิการบุคลากรให้มีค่าตอบแทนละเงินเดือนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงานและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3.10 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

2.3.10.1 เป้าประสงค์ คืนคนดีมีคุณค่ากลับสู่สังคม

ด้วยจำนวนผู้ต้องขังที่กรมราชทัณฑ์ควบคุมดูแลประมาณ 300,000 คน การแก้ไขผู้กระทำผิดปรับเปลี่ยนวิถีคิด และพฤติกรรมของผู้กระทำผิดด้วยการฝึกทักษะวิชาชีพให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมรวมทั้งการฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยผู้ต้องขัง เพื่อพัฒนาศักยภาพตลอดจนสร้างสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมให้สามารถอยู่ในสังคมเมื่อพ้นโทษให้มีงานและอาชีพรองรับและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นับเป็นภารกิจหลักที่ทำที่สำคัญในการป้องกันสังคมของกรมราชทัณฑ์ในขณะเดียวกันจำนวนผู้ต้องขังดังกล่าวนับเป็นกำลังแรงงานมหาศาลที่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นพลังและใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ ซึ่งสามารถแบ่งเบาภาระข้อจำกัดทางงบประมาณของกรมราชทัณฑ์โดยการฝึกวิชาชีพที่ตอบสนองทั้งความต้องการของผู้ต้องขังและตลาดแรงงานการสร้างผลิตภัณฑ์และสินค้าราชทัณฑ์ในรูปแบบที่ทันสมัยเป็นที่ยอมรับของสังคม และกระแสนิยมเพื่อเพิ่มโอกาสการมีงานทำของผู้ต้องขังหลังพ้นโทษอันจะส่งผลให้อัตราการกระทำผิดซ้ำลดลงภาพลักษณ์และการยอมรับ “คนดีกลับสู่สังคม” ของกรมราชทัณฑ์ดีขึ้น

2.3.10 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

2.3.10.2 เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ คืนคนดีมีคุณค่ากลับคืนสู่สังคม

1) ตัวชี้วัดเป้าประสงค์

1.1) ร้อยละอัตราการกระทำผิดซ้ำของนักโทษเด็ดขาดภายหลังปล่อยตัวภายใน 1 ปี

1.2) ร้อยละผู้ต้องขังได้รับการพัฒนาพฤตินิสัยอย่างทั่วถึงเพียงพอและตรงตามหลักพัฒนาวิทยาหลักอาชีววิทยาและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง

1.3) ร้อยละผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษได้รับการเตรียมความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติหลังพ้นโทษ

1.4) ร้อยละภาคส่วนต่างๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่ง

1.5) ร้อยละผู้ต้องขังที่ได้รับสวัสดิการ และการบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขอย่างทั่วถึง

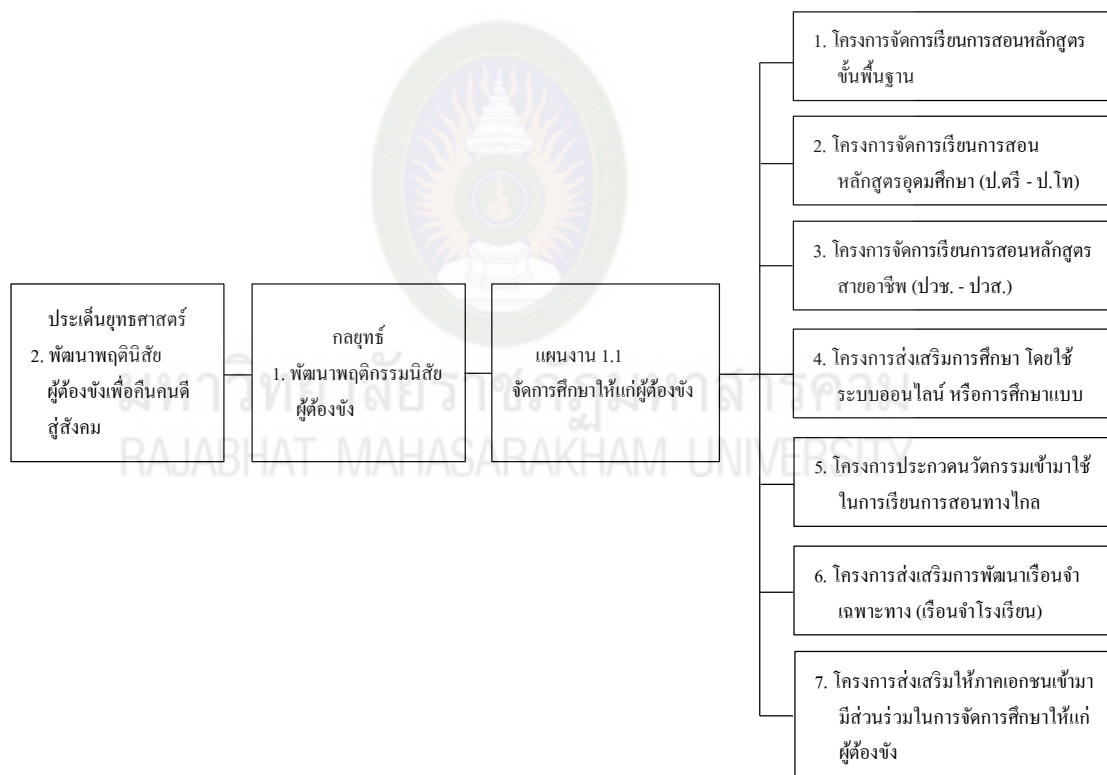
1.6) ร้อยละผู้ต้องขังที่ประสบปัญหาในด้านต่างๆ ได้รับการสงเคราะห์ตามสภาพปัญหาและความต้องการอย่างเหมาะสม

2) กลยุทธ์

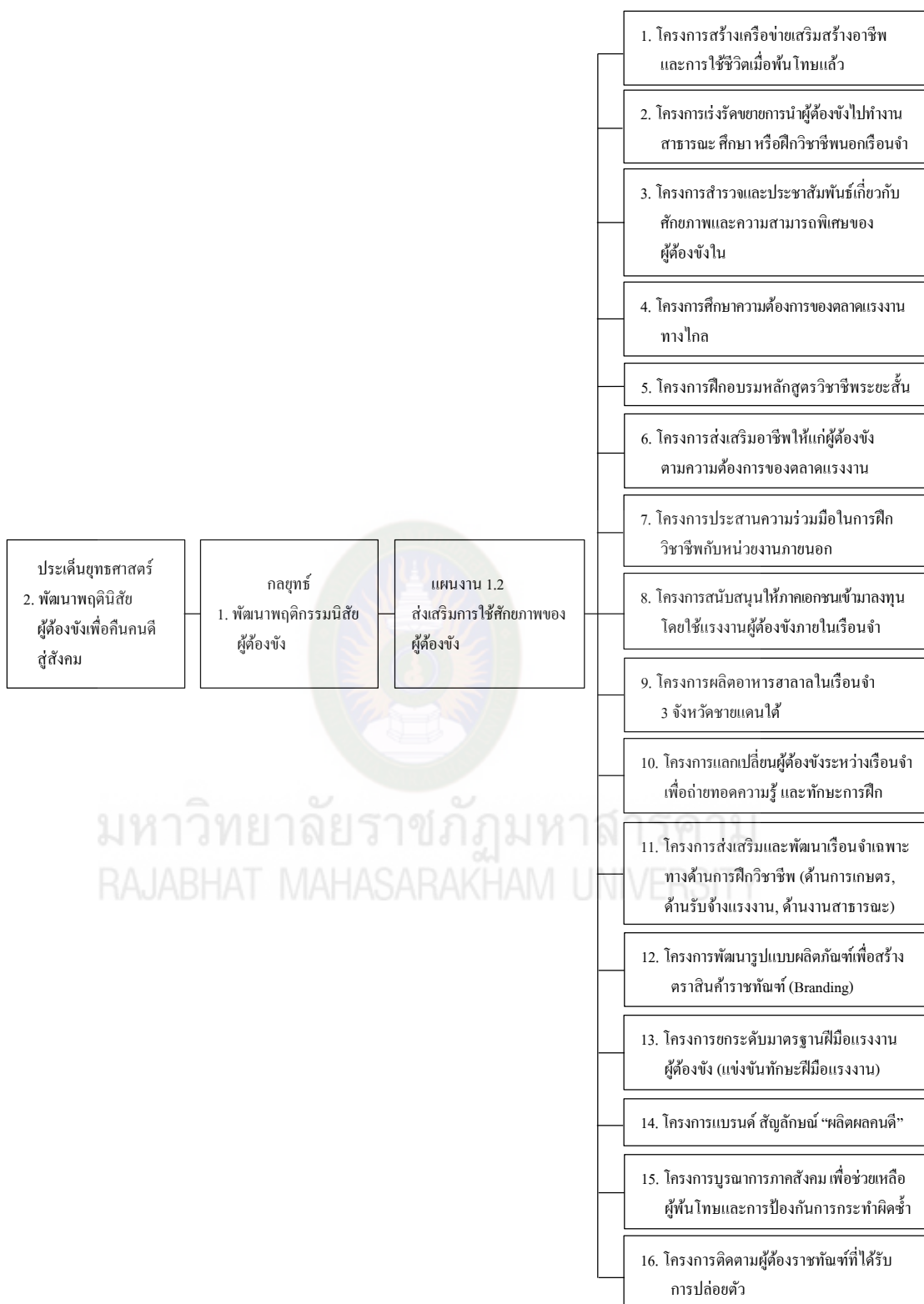
2.1) พัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง

2.2) พัฒนาคุณภาพผู้ต้องขังตามความเหมาะสม

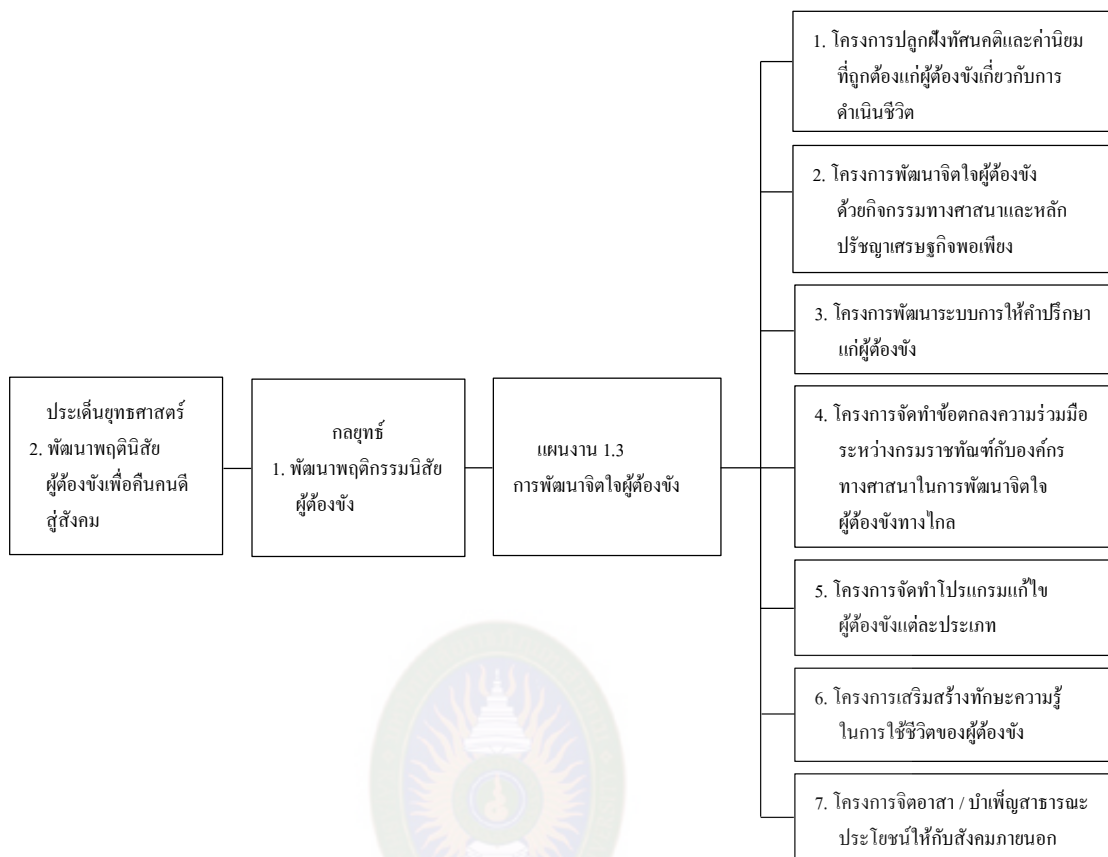
2.3) การจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ที่เหมาะสม

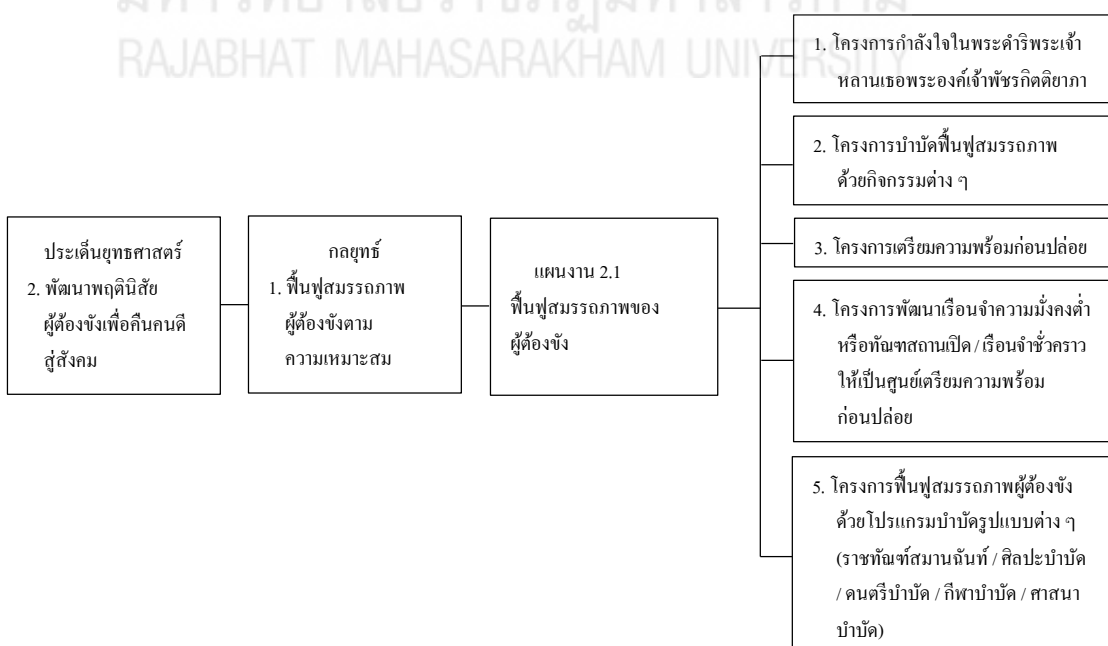
ภาพที่ 2.8 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำทบทวน. ปรับปรุงจาก *ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์ที่ 1 แผนงานที่ 1.1*. โดย สุกัญญา กาญจนรัตน์, 2544. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.

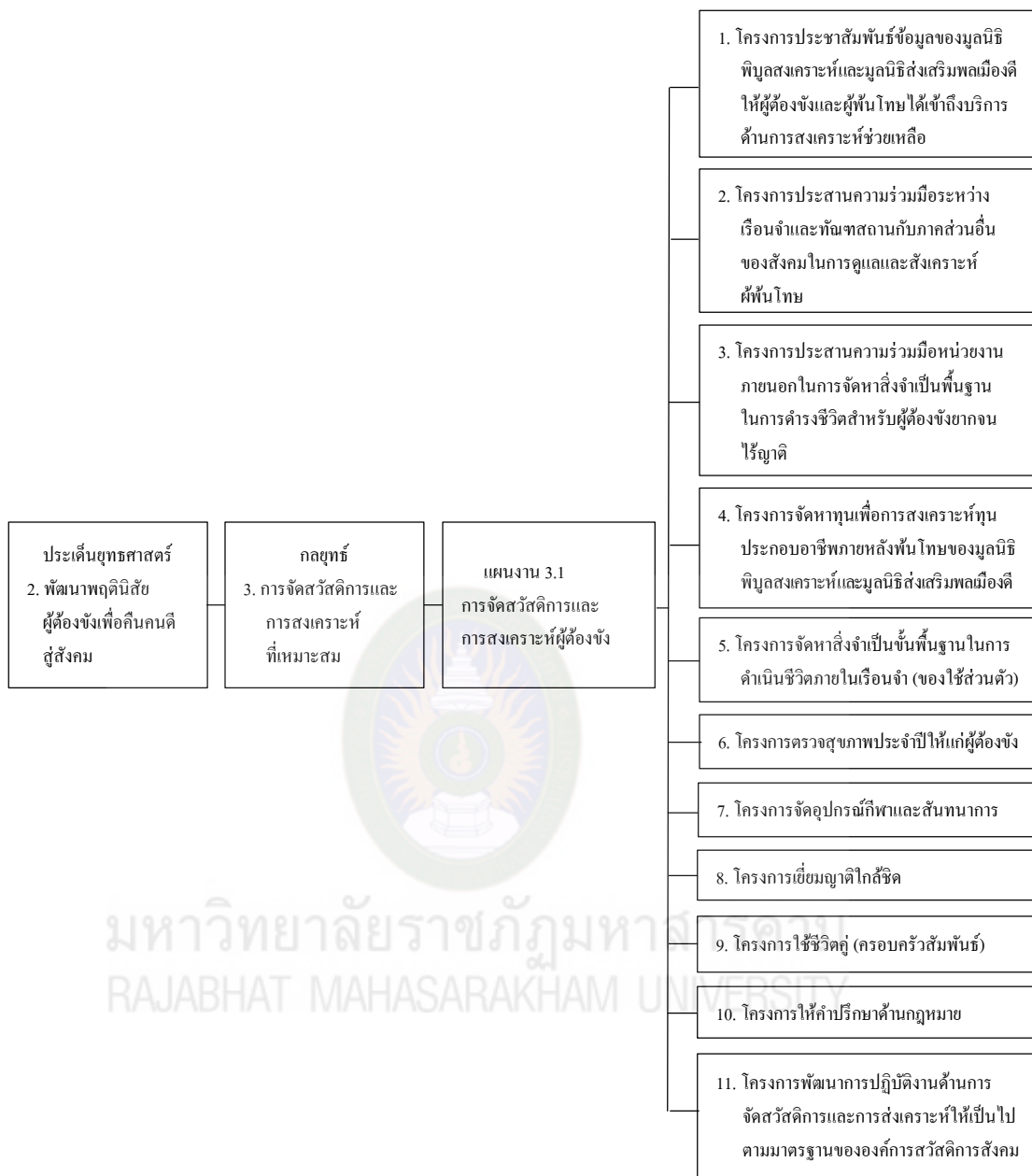
ภาพที่ 2.9 ตัวอย่างการวางแผนภาพประกอบการทำบทนิพนธ์. ปรับปรุงจาก ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์ที่ 1 แผนงานที่ 1.2, โดย สุกัญญา กาญจนรัตน์, 2559. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.

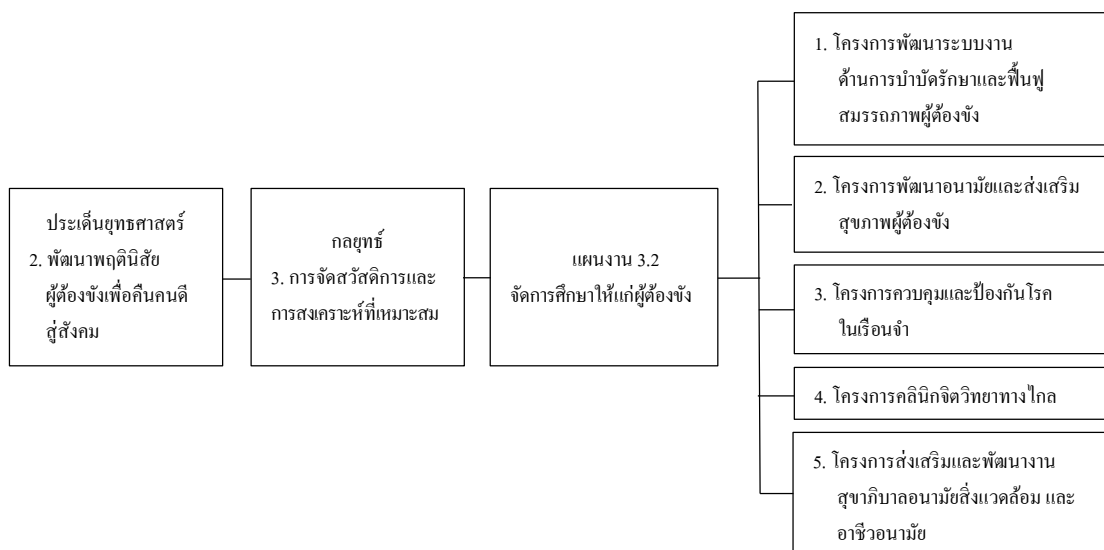
ภาพที่ 2.10 ตัวอย่างการวางแผนการประกอบการทำงานพันธกิจ. ปรับปรุงจาก *ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์ที่ 1 แผนงานที่ 1.3*, โดย กรมราชทัณฑ์, 2559. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.

ภาพที่ 2.11 ตัวอย่างการวางแผนการประกอบการทำงานพันธกิจ. ปรับปรุงจาก *ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์ที่ 1 แผนงานที่ 2.1*, โดย กรมราชทัณฑ์, 2559. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.

ภาพที่ 2.12 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์. ปรับปรุงจาก ประเพณียุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์ที่ 3 แผนงานที่ 3.1, โดย กรมราชทัณฑ์, 2559. กรุงเทพฯ : กรมราชทัณฑ์.

ภาพที่ 2.13 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์. ปรับปรุงจาก ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์ที่ 3 แผนงานที่ 3.2, โดย กรมราชทัณฑ์, 2559. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.

2.3.11 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

ประเสริฐ เมฆมณี (2532, น. 340) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (Treatment of Offenders) หมายถึง การแก้ไขปรับแต่งจิตใจ (Rehabilitation) ผู้กระทำความผิดรวมไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดที่เสียไปคืนมาด้วยตามหลักทฤษฎีการแก้ไข (The Correction Theory) คือ เน้นในเรื่องการบำบัดแก้ไขเป็นผลให้มีการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรม และระบบเรือนจำ

สุพจน์ สุโรจน์ (2540, น. 521) กล่าวถึง ทฤษฎีที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน (Reintegration Ideology) คือ การที่คนกระทำความผิดส่วนหนึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของสังคมและสิ่งแวดล้อมในสังคม และเมื่อผู้กระทำความผิดพ้นไปจากกระบวนการยุติธรรมแล้วก็จะต้องกลับไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมเดิมอีก เพราะฉะนั้นชุมชนและสังคมจึงควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีด้วย การรับตัวผู้ต้องขังเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากต่อการบริหารและปกครองเรือนจำ / ทัณฑสถาน อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อสิทธิภาพส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง โดยหลักกฎหมายที่ว่า “บุคคลย่อมมีอิสระจากการจับกุม คุมขัง และ เนรเทศโดยพลการ” ฉะนั้นก่อนที่จะรับตัวผู้ต้องขังไว้ในความควบคุม จึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายโดยเคร่งครัดในการรับตัวผู้ต้องขังจะครอบคลุมถึง กระบวนการเรื่องการตรวจอนามัยผู้ต้องขังเข้าใหม่ การตรวจค้นตัวและสิ่งของผู้ต้องขัง การจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อเด็กติดมารดา การชี้แจงระเบียบ ข้อบังคับของเรือนจำ การบันทึกพฤติการณ์ลักษณะร้ายจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงการรับหมายศาลหรือเอกสารอันเป็นสำคัญของผู้ต้องขัง

นัทธี จิตสว่าง (2541, น. 43 - 44) ได้แบ่งการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดไว้ 2 ประเภท คือ 1) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยเรือนจำ หมายถึง การคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในเรือนจำ เป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดได้มีวิวัฒนาการมาเป็นเวลาเกือบสองศตวรรษ โดยได้มีการนำมาใช้แทนการลงโทษต่อเนื้อต่อตัว เช่น การทรมาน หรือการเข็มนตี ในยุคแรก ๆ ที่เน้นการแก้แค้น ทดแทน และข่มขู่ยับยั้ง แต่ต่อมาในระยะหลังได้หันมาเน้นในเรื่องการแก้ไขอบรมให้กลับเข้าสู่สังคมรูปแบบและกิจกรรมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำได้เปลี่ยนแปลงไปจากการเน้นการควบคุมอย่างเคร่งครัดมาสู่การจัดกิจกรรมในเชิงแก้ไข เช่น การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพและการจัดสวัสดิการต่าง ๆ เทคนิคสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด คือ การรับตัวผู้กระทำความผิด การแยกการจัดชั้นของผู้กระทำความผิดระเบียบวินัย การเยี่ยมเยียน และการติดต่อการให้การศึกษา การอบรมทางศาสนา การบริการทางการแพทย์ การนันทนาการ และการบริการด้านอาหาร 2) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ หมายถึง การใช้มาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวิธีอื่น ๆ แทนมาตรการการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในเรือนจำ ซึ่งอาจจะมีขึ้นได้ก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะถูกจำคุกในเรือนจำ เช่น การปล่อยอย่างมีเงื่อนไขในขั้นตอนของตำรวจ อัยการ และศาล และอาจจะมีขึ้นภายหลังจากที่ผู้กระทำความผิดได้ถูกจองจำแล้ว เช่น ได้รับการปล่อยอย่างมีเงื่อนไขออกไปก่อนครบกำหนดโทษ การจำคุกผู้กระทำความผิดในเรือนจำเป็นมาตรการในการลงโทษ หรือปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดแบบหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดบางประเภท เช่น ผู้กระทำความผิดคดีอุกฉกรรจ์ หรือผู้กระทำความผิดประเภทต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นมีการควบคุมไว้อย่างเข้มแข็งในเรือนจำ เพื่อความปลอดภัยของสังคมในขณะที่เดียวกันการใช้มาตรการจำคุกอาจจะไม่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดบางประเภท เช่น ผู้กระทำความผิดในคดีเล็กน้อย ซึ่งอาจใช้ปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้โดยใช้มาตรการอื่นแทนการจำคุกไว้ในเรือนจำอันเป็นผลดีต่อการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยในระยะยาวมากกว่า คือ เน้นในเรื่องการบำบัดแก้ไขเป็นผลให้มีการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรม และระบบเรือนจำ

นัทธี จิตสว่าง (2542, น. 43 - 44) ได้แบ่งการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดไว้ 2 ประเภท คือ 1) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยเรือนจำ หมายถึง การคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในเรือนจำ

สุดสงวน สุธีสร (2543, อ้างถึงใน รังสิพร จันทรสมวงศ์, 2552, น. 26) ในการแก้ไขฟื้นฟู และบำบัดผู้กระทำความผิด มีแนวคิดเรื่องการให้โอกาสคนที่ทำผิด โดยการส่งเสริมการจัดেলাทางสังคมในทางที่เหมาะสมโดยการให้การศึกษาการอบรมทางศาสนา การนันทนาการ และการรักษาทางการแพทย์รวมถึงการรักษาจิตวิทยาการบริการทางสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น เพื่อมุ่งสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กลับมาเป็นคนปกติของสังคมมากกว่าการควบคุมพฤติกรรมชั่วครวเท่านั้น

สงวน จันทรามย์ (2548, น. 12 - 13) กล่าวว่า การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในขณะที่อยู่ในเรือนจำ พอที่จะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดบริการและการอบรมแก้ไขและการควบคุมและการดูแลรักษา วินัย

1. การจัดบริการและอบรมแก้ไข ประกอบด้วย
 - 1.1 การให้ความสะดวกและสิทธิประโยชน์
 - 1.2 การจัดการศึกษาอบรมฝึกวิชาชีพ
 - 1.3 การจัดบริการอาหารแก่ผู้ต้องขัง
 - 1.4 การรักษาพยาบาลผู้ต้องขัง
2. การควบคุมและการดูแลรักษาวินัย ประกอบด้วย
 - 2.1 การควบคุมภายในเรือนจำ
 - 2.2 การควบคุมภายนอกเรือนจำ
 - 2.3 การควบคุมรักษาการณ์
 - 2.4 วินัยผู้ต้องขัง

ในขั้นตอนนี้ เป็นการดำเนินการทั้งด้านการควบคุมและการดำเนินการด้านการบริการต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องขัง อันได้แก่ การจัดบริการด้านอาหาร อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการถือฤกษ์ส่งเสริมการปกครอง และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในทุกกรณี อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับหนึ่งในปัจจัย 4 ของมนุษย์ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

การรักษาพยาบาล เป็นสิ่งจำเป็นทั้งในด้านการปกครอง เหตุผลทางการแพทย์ และหลักมนุษยธรรม ทั้งยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการอนามัย สุขาภิบาล ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ โดยมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำและสามารถอธิบายให้บุคคลภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ ซึ่งการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังนี้ จะรวมไปถึงการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังทั้งในขณะที่ถูกควบคุมอยู่ภายในเรือนจำ และการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกรักษาตัวภายนอกเรือนจำด้วย และในส่วนนี้ก็รวมถึงการอนามัยและสุขาภิบาลเรือนจำ การป้องกันโรคระบาดในเรือนจำอีกเช่นกัน

การจัดการศึกษาอบรมและการฝึกวิชาชีพ เป็นการให้การศึกษอบรมทั้งในด้านวิชาสามัญ วิชาชีพ และธรรมศึกษา โดยกรมราชทัณฑ์ถือเป็นภารกิจในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมได้เมื่อพ้นโทษไปแล้ว และการให้ความสะดวกและสิทธิประโยชน์บางประการสำหรับผู้ต้องขัง ซึ่งบริการเหล่านี้ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ภารกิจด้านการควบคุมโดยตรง แต่เป็นภารกิจที่ช่วยส่งเสริมการควบคุมให้มีประสิทธิภาพเป็นการทำให้ผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับภารกิจในส่วนของการควบคุมโดยตรงนั้น จะเกี่ยวข้องกับการรักษาวินัยของผู้ต้องขัง

การควบคุมรักษาการณ์ มาตรการควบคุมผู้ต้องขังภายในเรือนจำและมาตรการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ซึ่งมาตรการการควบคุมผู้ต้องขังนี้ เป็นภารกิจที่สำคัญประการแรกที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ และเป็นงานหลักของเรือนจำและทัณฑสถาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกครองและดูแลผู้ต้องขังให้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางเรือนจำ และมีให้ก่อเหตุร้ายหรือแหกหักเรือนจำหลบหนี การพิจารณาความดีความชอบของผู้ต้องขัง การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการเลื่อนชั้นหรือการลดชั้น การลงโทษทางวินัยก็เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการการควบคุม หากเจ้าพนักงานเรือนจำสามารถควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัยได้ การปกครองเรือนจำ หรือทัณฑสถานย่อมดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อย มีบรรยากาศที่ดี และมีประสิทธิภาพ

2.3.12 ผลกระทบของการควบคุมผู้ต้องขัง

สงวน จันทรัมย์ (2548, น. 15) กล่าวว่า การถูกจองจำในเรือนจำทำให้ผู้ต้องขังถูกจำกัดอิสรภาพ โดยผู้ต้องขังทุก ๆ คนต้องปฏิบัติตามระเบียบและแผนงานที่มีการวางเอาไว้อย่างตายตัวปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นวิถีชีวิต ภายในเรือนจำและภายนอกเรือนจำจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แบบหน้ามือเป็นหลังมือ นับแต่การเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ผู้ต้องขังจะรู้สึกถึงการถูกตัดขาดจากสังคมภายนอก และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างนี้เองจะเป็นตัวกระตุ้นความรู้สึกให้แรงกล้ามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ต้องโทษเป็นเวลานาน ทั้งนี้ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการปรับตัวเมื่อออกไปสู่สังคมภายนอก ซึ่งผลกระทบจากการถูกจองจำแบ่ง ได้ดังนี้

1. การถูกจองจำจะทำให้เกิดรอยมลทิน (Stigma) ในตัวผู้ถูกจองจำ คือ ผู้ที่เคยเป็นนักโทษมาก่อนจะถูกสังคมตั้งแง่ว่าเป็นคนชั่วๆ ไม่มีผู้ใดอยากคบหาด้วย ในเรื่องการจะกลับเข้าศึกษาต่อหรือการจะกลับเข้าทำงานจะทำได้ยากขึ้น เมื่อสังคมไม่ให้การต้อนรับอดีตผู้ต้องโทษ ก็จะทำให้ผู้ต้องโทษกลับไปคบหาสมาคมกับผู้พ้นโทษด้วยตนเอง และอาจชักนำไปสู่การกระทำผิดได้อีก

2. สภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจผู้ต้องขังอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังซึ่งถูกจองจำเป็นครั้งแรก มักจะได้รับความสะเทือนใจเป็นอย่างยิ่ง อาจส่งผลให้พฤติกรรมและนิสัยเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ แม้ว่าในเรือนจำจะมีสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตแล้วก็ตามแต่สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปเมื่อเทียบกับความเป็นอยู่ของสังคมภายนอกก็ไม่สู้ดีเท่าใดนัก และเมื่อประกอบกับความกดดันต่าง ๆ จะมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังที่เสื่อมทรามลง และการต้องถูกจองจำเป็นระยะเวลาานาน ก็จะทำให้เกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากรรมได้ (Personalization)

3. การได้รับผลกระทบทางสุขภาพจิตและสุขภาพกายเกิดขึ้นเนื่องจากต้องเผชิญกับการสูญเสียอิสรภาพและสิทธิต่าง ๆ ที่พึงมีพึงได้เริ่มตั้งแต่การตรวจค้นร่างกาย การสวมใส่เครื่องแบบเรือนจำ การถูกตัดผมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนทำให้สถานะเก่าของผู้ต้องขังเปลี่ยนให้สูญสิ้นไป

พร้อม ๆ กับการมีสถานะภาพใหม่ คือ สถานภาพผู้ต้องขัง เป็นการทลายความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้ต้องขังและยึดยึดสถานะใหม่ที่ดีกว่าเดิมให้

4. ผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย เนื่องจากการอยู่ร่วมกันอย่างแออัด และยังคงเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งล้วนแต่มีผลต่อปัญหาในการปรับตัวของผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

5. การแก้ไขผู้กระทำผิดในเรือนจำ เป็นมาตรการเชิงบังคับให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการแก้ไข โดยผู้ต้องขังไม่สามารถเลือกกิจกรรมที่จะเข้าร่วมได้จากความสมัครใจทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ การบังคับให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมกิจกรรมนี้ทำให้เรือนจำขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

6. ผู้ต้องขังที่พ้นโทษอาจรู้สึกแปลกแยก เนื่องจากค่านิยมและวัฒนธรรมที่เรียนรู้จากภายในเรือนจำ ทำให้สังคมภายนอกไม่ยอมรับ และยอมเป็นอุปสรรคต่อผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถเริ่มต้นเป็นพลเมืองดีภายใต้กรอบกฎหมายโดยสุจริตได้ ความรู้สึกแตกแยกนี้อาจส่งผลให้ผู้ต้องขังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมปกติได้ และหันไปกระทำความผิดซ้ำ โดยใช้พฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้ขณะอยู่ในเรือนจำ

สงวน จันทรัมย์ (2548, น. 16 - 17) กล่าวว่า ผลกระทบจากการถูกจองจำก่อให้เกิดความกดดันและถูกจำกัดในด้านต่าง ๆ ซึ่งการถูกควบคุมการถูกจำกัดดังกล่าวมี 5 ประการ คือ

1. การถูกจำกัดทางด้านเสรีภาพ

การสูญเสียอิสระ เป็นความกดดันประการแรกที่ผู้ต้องขังต้องประสบพบเจอเมื่อถูกจองจำ หมายความว่า ผู้กระทำผิดจะถูกกักขังไว้ให้อยู่ในเรือนจำเท่านั้น และไม่สามารถทำอะไรได้ตามอำเภอใจ นอกจากนี้การถูกจองจำยังหมายถึงความรวมถึงการตัดขาดจากครอบครัวญาติมิตรด้วย ซึ่งเป็นการถูกตัดขาด หรือแยกจากกันในฐานะผู้ถูกลงโทษ และสิ่งที่โหดร้ายต่อความรู้สึกมากที่สุดก็คือ การปฏิเสธจากสังคมและถูกตีตราว่าเป็นนักโทษทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกสูญเสียสถานภาพของสมาชิกในสังคม และสถานภาพของบุคคลทั่วไปในสภาพดังกล่าวเป็นผลอันสืบเนื่องมาจากการถูกจำกัดเสรีภาพ และเป็นผลให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดันอย่างยิ่ง

2. การถูกจำกัดด้านเครื่องอุปโภค บริโภค และบริการ

แม้ในเรือนจำ ผู้ต้องขังจะได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และคนทั่วไปอาจคิดว่าเป็นการเอาเปรียบคนจน หากผู้ต้องขังนั้นปราศจากสิทธิที่จะเลือก แม้กระทั่งเวลาที่ยังไม่สามารถมีเป็นของตนเองได้ ไม่สามารถที่จะเลือกทำในสิ่งที่ชอบเหมือนดังที่เคยกระทำเมื่ออยู่ในสังคมภายนอก การถูกจำกัดในเรื่องการอุปโภคบริโภคและบริการนี้ ทำให้ผู้ต้องขังมองตนเองว่าเป็นผู้สูญเสีย โดยเฉพาะการสูญเสียสิทธิในขณะที่สิ่งที่มีอยู่ในตัวเขา คือ แรงงาน กลับถูกเรียกชื่อใหม่เป็นการฟื้นฟูแก้ไขฝึกอาชีพ ซึ่งเป็นความกดดันอีกประการหนึ่งที่ผู้ต้องขังได้รับ

3. การถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ทางเพศ

การถูกจองจำเป็นการที่ผู้ต้องขังถูกตัดขาดจากเพศตรงข้าม โดยเฉพาะการถูกตัดขาดจากการมีเพศสัมพันธ์ และขาดการติดต่อสมาคมจากเพศตรงข้ามทำให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดันเนื่องจากความต้องการทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ หากขาดการตอบสนองความต้องการทางเพศโดยจะต้องอยู่รวมกันกับเพศเดียวกันทำให้ผู้ต้องขังคิดว่า เขากำลังหันเหไปสู่ความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ ความกดดันนี้จะไม่เกิดขึ้นในโลกที่มีอิสตรีอยู่ด้วยแต่ทว่าภายในเรือนจำนั้นได้แยกกันอยู่ทำให้ผู้ต้องขังสับสนว่า เขากำลังถูกคุกคามทางเพศอยู่หรือไม่

4. การถูกจำกัดด้านอิสรภาพ

ผู้ต้องขังต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ จึงเกิดความกดดันจากการถูกจำกัดอิสรภาพพวกเขาต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน รวมทั้งการถูกตรวจสอบจากเจ้าพนักงานตลอดเวลา เช่น การตรวจจดหมาย การกำหนดเวลานอน การทำงาน กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ จะทำให้ผู้ต้องขังหมดอิสรภาพ แต่ความกดดันเกิดจากความไม่มีเหตุผลของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งไม่สามารถหาคำตอบอธิบายได้ และเจ้าพนักงานก็ปฏิเสธที่จะอธิบายคำตอบที่ค่อนข้างเป็นสากล และนิยมใช้กัน คือ มันเป็นกฎของเรือนจำ ผู้ต้องขังไม่ทราบว่าทำไมไม่ได้รับสิ่งของที่ส่งมาถึงและทำไมต้องมีกฎเกณฑ์มากมาย ผลก็คือผู้ต้องขังจะรู้สึกว่าเขาถูกจำกัดทุกสิ่งทุกอย่าง และจะเกิดความสิ้นหวัง อ่อนแอ นับเป็นความกดดันทางด้านจิตใจอย่างรุนแรง

5. การถูกจำกัดด้านความปลอดภัย

เรือนจำเป็นสังคม ดังนั้นผู้ต้องขังจำต้องอยู่ร่วมกัน ซึ่งแต่ละคนมีประวัติดูหมิ่นล้างที่แตกต่างกันทำให้เกิดความวิตกกังวลว่าตัวเองอาจถูกทำร้าย ถูกกลั่นแกล้งได้ เพราะเขาจะรู้ว่าสักวันหนึ่งจะต้องถูกทดสอบจากผู้ต้องขังที่ได้รับโทษมานานเป็นบรรยากาศของการแข่งขันกันผู้ที่แข็งแกร่งกว่าย่อมจะทำร้ายผู้ที่อ่อนแอกว่า ขณะเดียวกันที่เจ้าพนักงานดูแลไม่ทั่วถึงจึงเกิดความวิตกกังวลว่า สักวันเขาจะต้องประสบกับการทำร้ายและพวกเขาจะรู้สึกกดดันเนื่องจากรู้สึกสูญเสียหลักประกันด้านความปลอดภัย

2.3.13 แผนปฏิบัติราชการ พ.ศ. 2559 - 2562

มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์หลัก และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาประสิทธิภาพการควบคุมผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากล

เป้าประสงค์ : ควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล

กลยุทธ์หลัก : 1) พัฒนาระบบการควบคุมผู้ต้องขัง 2) พัฒนาระบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

3) ลดความแออัดของผู้ต้องขัง

แนวทางการดำเนินงาน : พัฒนาการก่อสร้างเรือนจำ และทัณฑสถานตามหลักทัณฑวิทยา มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการควบคุมและป้องกันรักษาความปลอดภัย และระงับเหตุร้ายภายใน เรือนจำ รวมทั้งพัฒนามาตรฐานด้านการปฏิบัติและควบคุมผู้ต้องขังและการพัฒนาประสิทธิภาพ การควบคุมของเจ้าหน้าที่เรือนจำ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีสู่สังคม

เป้าประสงค์ : คืนคนดีมีคุณค่ากลับสู่สังคม

กลยุทธ์หลัก : 1) พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง 2) พื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังตามความเหมาะสม 3) การจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ที่เหมาะสม

แนวทางการดำเนินงาน : จัดการศึกษา พัฒนาจิตใจ พื้นฟูสมรรถภาพ ส่งเสริมการใช้ ศักยภาพผู้ต้องขัง พร้อมทั้งการจัดสวัสดิการและให้การสงเคราะห์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : แก้ไขปัญหายาเสพติดให้ได้ผลอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์ : เรือนจำและทัณฑสถานปราศจากยาเสพติดและอุปกรณ์สื่อสาร

กลยุทธ์หลัก : 1) สกัดกั้นยาเสพติดไม่ให้เข้าสู่เรือนจำ 2)ปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้น ไปจากเรือนจำ 3) การบำบัด พื้นฟูผู้ต้องขังติดยาเสพติด

แนวทางการดำเนินงาน : สกัดกั้นและป้องกันไม่ให้ยาเสพติดและอุปกรณ์สื่อสาร เข้าสู่เรือนจำ ปราบปรามยาเสพติด และอุปกรณ์สื่อสารในเรือนจำ พร้อมทั้งการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง ที่ติดยาเสพติด

ยุทธศาสตร์ 4 : พัฒนากุศลกรให้มีคุณภาพ

เป้าประสงค์ : บุคลากรกรมราชทัณฑ์มีคุณภาพ

กลยุทธ์หลัก : 1) พัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคล 2) พัฒนากุศลกรให้มีคุณภาพเหมาะสมตามระบบสมรรถนะ 3) พัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการพัฒนากุศลกร 4) เสริมสร้างขวัญ กำลังใจและพัฒนาสวัสดิการเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์

แนวทางการดำเนินงาน : พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคล พัฒนาสมรรถนะบุคลากร ทุกระดับ ทุกคนตามความเหมาะสม ประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนากุศลกร รวมทั้งการจัดวัสดุ อุปกรณ์การทำงาน และสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและเพียงพอ

ยุทธศาสตร์ 5 : เสริมสร้างการปฏิบัติงานราชทัณฑ์โดยยึดหลักธรรมาภิบาล

เป้าประสงค์ : การปฏิบัติงานราชทัณฑ์เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

กลยุทธ์หลัก : 1) พัฒนาระบบยุทธศาสตร์และระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ 2) พัฒนาและบูรณาการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีความเหมาะสมและทันสมัย

3) ปรับปรุงแก้ไข เสนอร่างกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ เพื่อพัฒนางานราชทัณฑ์ 4) พัฒนาการตรวจสอบการปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามมาตรฐาน 5) เสริมสร้างกรมราชทัณฑ์ให้ใสสะอาด 6) ส่งเสริมให้ภาคสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์ 7) ศึกษาวิจัยและรวบรวมองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างและพัฒนางานราชทัณฑ์ 8) พัฒนาการประชาสัมพันธ์ในงานราชทัณฑ์

แนวทางการดำเนินงาน : พัฒนาระบบการบริหารจัดการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่อการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในงานราชทัณฑ์ ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง การสนับสนุนให้มีการวิจัยและสร้างองค์ความรู้ของงานราชทัณฑ์ และมีการประชาสัมพันธ์บทบาทภารกิจ รวมทั้งผลการดำเนินงานสำคัญของกรมราชทัณฑ์ให้สังคม ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าแผนปฏิบัติราชการกรมราชทัณฑ์ฉบับนี้ เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงานของข้าราชการ และหน่วยงานในสังกัด ให้สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารและพัฒนางานราชทัณฑ์ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้การควบคุม แก้ไข และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นพันธกิจหลักของกรมราชทัณฑ์เป็น ไปด้วยความมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล สามารถคืนคนดีมีคุณค่าสู่สังคมอย่างยั่งยืน ต่อไป

1. กิจกรรมการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ ได้จัดตั้งเรือนจำจังหวัดมหาสารคามให้เป็นศูนย์นำร่องการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้ต้องขังเป็นเรือนจำต้นแบบด้านการศึกษา ในปีงบประมาณ 2554 เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าเป็นเรือนจำที่มีความพร้อมด้านบุคลากรของสถาบันการศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาทุกระดับ จนถึงระดับปริญญาโท ซึ่งเป็นเรือนจำแห่งแรกของกรมราชทัณฑ์ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ได้ดำเนินการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการศึกษาสายสามัญ เรือนจำจังหวัดมหาสารคามร่วมกับสถาบันการศึกษาภายในจังหวัดมหาสารคามจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง (เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2559, น. 22) ดังนี้

1.1.1 ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองมหาสารคาม จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังระดับผู้ไม่รู้หนังสือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีนักศึกษา จำนวน 240 คน (ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ วันที่ 21 มกราคม 2562)

1.1.2 ร่วมกับวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขากรรม สาขาเสริมสวย นักศึกษา จำนวน 9 คน (ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ วันที่ 21 มกราคม 2562)

1.1.3 ร่วมกับวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาการก่อสร้าง มีนักศึกษา จำนวน 21 คน (ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ วันที่ 21 มกราคม 2562)

1.1.4 ร่วมกับวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาเกษตร และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการเกษตร มีนักศึกษา จำนวน 46 คน (ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ วันที่ 21 มกราคม 2562)

1.1.5 ร่วมกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง ระดับปริญญาตรี และโครงการสัมฤทธิ์บัตร มีนักศึกษา จำนวน 6 คน (ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ วันที่ 21 มกราคม 2562)

1.1.6 ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง ระดับปริญญาโท รุ่นที่ 4 จำนวน 9 คน (ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ วันที่ 21 มกราคม 2562)

2.3.14 ข้อตกลงความร่วมมือ เรื่อง การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา (ปริญญาโท สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์) แก่ผู้ต้องขังและบุคลากรเจ้าหน้าที่ ระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ข้อตกลงความร่วมมือนี้ จัดทำขึ้น ณ โรงแรมตักศิลา อ.เมืองมหาสารคาม เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2553 ระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ โดยนายชาติชาย สุทธิกลม อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายหนึ่งกับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดย รศ.ดร.สมเจตน์ ภูศรี อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อีกฝ่ายหนึ่ง โดยที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้ตระหนักดีว่า การขยายโอกาสให้แก่ผู้ต้องขังโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้ต้องขังให้ได้ศึกษาต่อหรือเพิ่มพูนความรู้ทักษะ และประสบการณ์ที่สูงขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของตนเองและของสังคมจะเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของบุคคล เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดีและมีความสุข เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงได้ร่วมมือกันพัฒนาผู้ต้องขัง โดยให้ความรู้ด้านวิชาการ ดังมีรายละเอียดในข้อตกลง ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับความรู้และเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้ต้องขังและบุคลากรกรมราชทัณฑ์ ได้มีเจตคติที่ดีต่อการยกระดับการศึกษาเป็นผู้มีความรับผิดชอบ เป็นคนเก่ง คนดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในการพัฒนาบุคลากร ผู้ต้องขัง และร่วมมือในการให้คำปรึกษา แนะนำส่งเสริม ดำเนินการ จัดการเรียนการสอนให้ความรู้ด้านวิชาการ

3. เพื่อส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้ต้อง ถึงระดับปริญญาโท ตามพระราชดำริและพระราชกระแสรับสั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงรับสั่งกับคณะผู้บริหาร กระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ และผู้ถวายงานตามเสด็จในพิธีเปิด ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำจังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2553

4. เพื่อเป็นการสนองนโยบายของกรมราชทัณฑ์ ในการจัดตั้งศูนย์น่านำร่องการศึกษา และการเรียนรู้ของผู้ต้องขัง (Live Prison : LLP) ขึ้นในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ข้อที่ 2 สถานที่ดำเนินการ

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ข้อที่ 3 แนวทางความร่วมมือ

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะร่วมมือจัดการศึกษาและให้ความรู้ด้านวิชาการ ระดับอุดมศึกษา (ปริญญาโท) แก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

2. ให้มีการประสานความร่วมมือ เพื่อวางแผนพัฒนาศักยภาพผู้ต้องขัง โดยถือเป็นการกิจร่วมกัน ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนและให้ความรู้ด้านวิชาการตามที่กำหนดไว้

3. ร่วมกันกำหนดนโยบายแผนงาน และเป้าหมายการจัดการศึกษา และการให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ผู้ต้องขัง ตลอดทั้งพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังและความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เรือนจำ

4. มีการสนับสนุนส่งเสริมการระดมสรรพกำลัง อำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติงาน ในระดับเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การบริหารจัดการสามารถดำเนินงานอย่างมีระบบมีประสิทธิภาพเป็นไปตามนโยบายแผนงานและข้อตกลง

5. ให้มีการบรรจุแผนการ โครงการประจำปีไว้ในแผนปฏิบัติการของของทั้ง 2 หน่วยงาน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

6. ให้มีการประชาสัมพันธ์ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงาน โดยใช้อุปกรณ์ เทคโนโลยีและเครือข่ายทั้ง 2 หน่วยงานอย่างต่อเนื่อง

7. ให้มีการติดตามประเมินผล ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ
ข้อที่ 4 การสนับสนุนของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
เรือนจำจังหวัดมหาสารคามให้ความร่วมมือสนับสนุน ดังนี้

1. เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการประสานงาน กำกับ ดูแล อำนวยความสะดวก ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ

2. สนับสนุนคัดเลือกบุคลากร และผู้ต้องขังเข้ารับการศึกษาศึกษา

3. ติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของความร่วมมือตามโครงการเป็นระยะ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน

4. อำนวยความสะดวกด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพเรือนจำ

ข้อที่ 5 การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วิทยาลัยกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประสานงานกันในการจัดการเรียนการสอน และให้ความรู้ด้านวิชาการ (ปริญาโท) โดยความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1. ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาต่อในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยจัดคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่ประสานงานร่วมกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตามหลักสูตร

2. ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สื่อทางการศึกษาสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนตามที่มหาวิทยาลัยเห็นสมควร

3. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และให้ความรู้ด้านวิชาการตามที่มหาวิทยาลัยเห็นสมควร

4. ให้การสนับสนุนงานลงทะเบียน การเทียบโอน การย้าย เพื่อศึกษาต่อในอนาคต

ข้อที่ 6 ระยะเวลาความร่วมมือ

กำหนดระยะเวลาดำเนินการต่อเนื่องทุกปีงบประมาณ

ข้อที่ 7 การเปลี่ยนแปลงและยกเลิกข้อตกลง

หากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ประสงค์จะแก้ไขรายละเอียดข้อตกลงฯ ให้เป็นประการใดแล้ว

จะต้องแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบในเวลาอันควร เมื่อทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันในประเด็นที่ขอเปลี่ยนแปลงแก้ไข ยกเลิกความร่วมมือแล้วให้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และมีผลบังคับใช้ในเวลาที่ตกลงร่วมกัน หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีความต้องการที่จะยกเลิกข้อตกลงความร่วมมือนี้จะต้องแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างน้อย 60 วัน

ข้อที่ 8 การลงนามความร่วมมือ

เพื่อแสดงถึงเจตนารมณ์และความตั้งใจในการดำเนินการตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ ทั้งสองฝ่ายจึงลงนามร่วมกันตามที่ระบุไว้ข้างต้น โดยแต่ละฝ่ายได้เก็บข้อตกลงไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

2.3.15 ข้อตกลงความร่วมมือ เรื่องการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกวิชาชีพพระยะสัน แก่ผู้ต้องขัง ระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม กับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ข้อตกลงนี้ จัดทำขึ้นที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2552 ระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ โดยนางสาวปริยาพร ศรีมงคล รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายพัฒนาพฤตินิสัย ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายหนึ่ง กับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม โดยนางสาวนพกนก บุรุษนันท์ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายตกลงทำข้อตกลงกัน โดยมีข้อความดังต่อไปนี้

โดยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกวิชาชีพพระยะสัน เพื่อขยายโอกาสการศึกษาขั้นพื้นฐานและฝึกวิชาชีพพระยะสัน แก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ทั้งสองฝ่ายตกลงร่วมกันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกวิชาชีพพระยะสันแก่ผู้ต้องขัง โดยการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถดังมีรายละเอียดในข้อตกลง ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ผู้ต้องขัง มีความรู้ทักษะทางวิชาชีพ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ เป็นคนเก่ง คนดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองมหาสารคาม ในการพัฒนาผู้ต้องขังและร่วมมือในการให้คำปรึกษาแนะนำส่งเสริมดำเนินการจัดการเรียนการสอน

ข้อที่ 2 สถานที่ดำเนินการ

ศูนย์การเรียนรู้ตักสิลา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ข้อที่ 3 แนวทางความร่วมมือ

1. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคามจะร่วมมือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการฝึกวิชาชีพพระยะสันให้แก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

2. ให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อวางแผนพัฒนาศักยภาพผู้ต้องขัง โดยถือเป็นภารกิจร่วมกันระหว่างศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคามกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการจัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน และการฝึกวิชาชีพพระยะสันตามที่กำหนดไว้

3. ร่วมกันกำหนดนโยบายแผนงาน และเป้าหมาย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการฝึกวิชาชีพพระยะสันแก่ผู้ต้องขัง ตลอดจนทั้งพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง และความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เรือนจำ

4. มีการแต่งตั้งครูประจำกลุ่ม ศูนย์การเรียนรู้ตักสิลา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม

5. ให้มีการบรรจุแผนงาน โครงการประจำปี เข้าในแผนปฏิบัติการของทั้ง 2 หน่วยงาน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

6. ให้มีการประชาสัมพันธ์ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารการปฏิบัติงาน โดยใช้สื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยีและเครือข่ายทั้ง 2 หน่วยงานอย่างต่อเนื่อง

7. ให้มีการติดตามประเมินผล ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานร่วมกันอย่าง

8. การบรรจุแผนและโครงการ เพื่อพิจารณาอนุมัติแต่ละปีงบประมาณ

ข้อที่ 4 การสนับสนุนของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ให้ความร่วมมือสนับสนุน ดังนี้

1. เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการประสานงาน กำกับ ดูแล อำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ

2. สนับสนุน รับสมัครผู้ต้องขังมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะศึกษาต่อขั้นพื้นฐาน และการฝึกวิชาชีพพระยะสัน

3. ติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของความร่วมมือตามโครงการเป็นระยะ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน

4. ให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อระเบียบของเรือนจำ ตลอดถึงสื่อการศึกษา

ข้อที่ 5 การสนับสนุนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม ประสานงานจัดการเรียนการสอน โดยความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1. ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาต่อในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของเรือนจำที่มีคุณสมบัติเป็นครูประจำกลุ่มจัดการเรียนการสอนแบบพบกลุ่มสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง

2. ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ สื่อทางการศึกษารวมถึงงบประมาณค่าตอบแทนครูประจำกลุ่ม

3. ยกเว้นค่าหน่วยกิต และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษา

4. ให้การสนับสนุนงานทะเบียน การเทียบ โอนหน่วยกิตการเรียน การย้ายเพื่อศึกษาต่อในอนาคต

5. นิเทศและติดตามผล ดำเนินการประเมินผล ตลอดถึงออกวุฒิการศึกษาเมื่อสำเร็จหลักสูตร

ข้อที่ 6 ระยะเวลาความร่วมมือ

กำหนดระยะเวลาดำเนินการต่อเนื่องทุกปีงบประมาณนับตั้งแต่ปีที่ตั้งนามเป็นต้นไป

ข้อที่ 7 การเปลี่ยนแปลงและยกเลิกข้อตกลง

หากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม และเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ประสงค์จะแก้ไขรายละเอียดข้อตกลงฯ ให้เป็นประการใดแล้วจะต้องแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบในเวลาอันควร เมื่อทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน ในประเด็นที่ขอเปลี่ยนแปลงแก้ไข ยกเลิก ความร่วมมือแล้วให้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และมีผลบังคับใช้ในเวลาที่เกิดผลร่วมกัน หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด มีความต้องการที่จะยกเลิกข้อตกลงความร่วมมือนี้ จะต้องแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างน้อย 60 วัน

ข้อที่ 8 การลงนามความร่วมมือ

เพื่อแสดงถึงเจตนารมณ์และความตั้งใจจริงในการดำเนินการติดตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ ทั้งสองฝ่ายจึงลงนามร่วมกันตามที่ระบุข้างต้น โดยแต่ละฝ่ายได้เก็บข้อตกลงไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

2.3.16 ข้อตกลงความร่วมมือ เรื่อง การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาช่างก่อสร้าง ระหว่างวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม กระทรวงศึกษาธิการกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ข้อตกลงนี้ จัดทำขึ้น ณ โรงแรมดักกิลลา อำเภอเมืองมหาสารคาม เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ โดยนายชาติชาย สุทธิกลม อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายหนึ่ง กับวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม กระทรวงศึกษาธิการ โดยนายสมใจ เขาว์พาณิชย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายทำข้อตกลงกันโดยมีข้อความ ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับความรู้และเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้ต้องขัง ได้มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบสัมมาชีพ มีความรู้ทักษะทางวิชาชีพ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ เป็นคนเก่ง คนดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ และวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม ในการพัฒนาผู้ต้องขังและความร่วมมือในการให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริมดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี
3. เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพโดยการเรียนการสอน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาช่างก่อสร้างให้แก่ผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้

ข้อที่ 2 สถานที่ดำเนินการ

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ข้อที่ 3 แนวทางความร่วมมือ

1. วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม จะร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาช่างก่อสร้างให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
2. ให้มีการประสานความร่วมมือ เพื่อวางแผนพัฒนาศักยภาพผู้ต้องขัง โดยถือเป็นการกิจกรรมร่วมกันระหว่างวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม กับเรือนจำมหาสารคาม ดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาช่างก่อสร้างตามที่กำหนดไว้

3. ร่วมกันกำหนดนโยบายแผนงาน และเป้าหมาย การจัดการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาก่อสร้างแก่ผู้ต้องขัง ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง และความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เรือนจำ

4. มีการสนับสนุนส่งเสริม การระดมสรรพกำลัง อำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติงาน ในระดับเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การบริหารจัดการสามารถดำเนินงานอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ ตามนโยบายแผนงานและข้อตกลง

5. ให้มีการบรรจุแผนงาน โครงการประจำปี เข้าในแผนปฏิบัติการของทั้ง 2 หน่วยงาน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

6. ให้มีการติดตามประเมินผล ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ข้อที่ 4 การสนับสนุนของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ให้ความร่วมมือสนับสนุน ดังนี้

1. เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการประสานงาน กำกับ ดูแล อำนวยความสะดวก ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ

2. สนับสนุน คัดเลือกบุคลากร และผู้ต้องขังที่มีความรู้ และมีคุณสมบัติเหมาะสม ที่จะเข้ารับการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาก่อสร้าง

3. ติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของความร่วมมือตาม โครงการเป็นระยะ เพื่อพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการฝึกวิชาชีพ

4. ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อกฎระเบียบของ เรือนจำ

ข้อที่ 5 การสนับสนุนของวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม

วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม ประสานงานกันในการจัดการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.) สาขาก่อสร้าง โดยความร่วมมือในการจัดการฝึก ดังนี้

1. ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาก่อสร้างให้ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยจัดคณะครู - อาจารย์ วิทยากร หรือ เจ้าหน้าที่ประสานงานร่วมกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

2. ให้การสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ สื่อทางการศึกษาสำหรับ ใช้ประกอบการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาก่อสร้าง

3. ให้ความอนุเคราะห์และยกเว้นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาก่อสร้าง

4. ให้การสนับสนุนการออกประกาศนียบัตรแก่ผู้ผ่านการฝึกอบรมแต่ละหลักสูตร
ข้อที่ 6 ระยะเวลาความร่วมมือ

กำหนดระยะเวลาการดำเนินการต่อเนื่องทุกปีงบประมาณนับตั้งแต่วันที่ลงนาม เป็นต้นไป
ข้อที่ 7 การเปลี่ยนแปลงและยกเลิกข้อตกลง

หากวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคามและเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ประสงค์จะแก้ไขรายละเอียดข้อตกลงฯ ให้เป็นประการใดแล้วจะต้องแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบในเวลาอันควร เมื่อทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันในประเด็นที่ขอเปลี่ยนแปลงแก้ไขยกเลิกความร่วมมือแล้วให้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและมีผลบังคับใช้ในเวลาที่เกิดผลกัน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะยกเลิกข้อตกลงความร่วมมือนี้ จะต้องแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างน้อย 60 วัน

ข้อที่ 8 การลงนามความร่วมมือ

เพื่อแสดงถึงเจตนารมณ์และความตั้งใจจริงในการดำเนินการติดตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ ทั้งสองฝ่ายจึงลงนามร่วมกันตามที่ระบุข้างต้น โดยแต่ละฝ่ายได้เก็บข้อตกลงไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

2.3.17 ข้อตกลงความร่วมมือ เรื่อง การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และการฝึกวิชาชีพพระยะสันแก่ผู้ต้องขัง ระหว่างวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม กระทรวงศึกษาธิการ กับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ข้อตกลงนี้ จัดทำขึ้น ณ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2552 ระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ โดย นางสาวปรียาพร ศรีมงคล รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายพัฒนาพฤตินิสัย ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ กับวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม กระทรวงศึกษาธิการ โดย ว่าที่ พ.ต. วาจิต พิมพะนิตย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายตกลงทำข้อตกลงกันดังมีข้อความดังต่อไปนี้

วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความสามารถด้านวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ร่วมกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ทั้งสองฝ่ายตกลงร่วมกันในการผลิตและพัฒนาบุคลากร คือ ผู้ต้องขังระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และฝึกวิชาชีพพระยะสันแก่ผู้ต้องขัง โดยการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ดังมีรายละเอียดในข้อตกลง ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับความรู้และเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้ต้องขังได้มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบสัมมาชีพ มีความรู้ทักษะทางวิชาชีพเป็นผู้มีความรับผิดชอบ เป็นคนเก่ง คนดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ และวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม ในการพัฒนาผู้ต้องขังและร่วมมือในการให้คำปรึกษา แนะนำส่งเสริม ดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี

ข้อที่ 2 สถานที่ดำเนินการ

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

ข้อที่ 3 แนวทางความร่วมมือ

1. วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม จะร่วมมือจัดการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และฝึกวิชาชีพระยะสั้นให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

2. ให้มีการประสานความร่วมมือ เพื่อวางแผนพัฒนาศักยภาพผู้ต้องขัง โดยถือเป็นภารกิจร่วมกันระหว่างวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคามกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และฝึกวิชาชีพระยะสั้น ตามที่กำหนดไว้

3. ร่วมกันกำหนดนโยบายแผนงาน และเป้าหมาย การจัดการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และฝึกวิชาชีพระยะสั้นแก่ผู้ต้องขัง ตลอดจนทั้งพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังและความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เรือนจำ

4. มีการสนับสนุนส่งเสริมการระดมสมองสรรพกำลัง อำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การบริหารการจัดการ สามารถดำเนินงานอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามนโยบายแผนงานและข้อตกลง

5. ให้มีการบรรจุแผนงาน โครงการประจำปี เข้าในแผนปฏิบัติการของทั้ง 2 หน่วยงาน เพื่อขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณดำเนินการดำเนินกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

6. ให้มีการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงาน โดยใช้สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และเครือข่ายของทั้ง 2 หน่วยงานอย่างต่อเนื่อง

7. ให้มีการติดตามประเมินผล ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

ข้อที่ 4 การสนับสนุนของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ให้ความร่วมมือสนับสนุน ดังนี้

1. เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการประสานงาน กำกับ ดูแล อำนาจ ความสะดวก ให้ความช่วยเหลือ ในการดำเนินงานให้ เป็นไป ด้วยความ เรียบร้อย บรรลุ วัตถุประสงค์ ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ
2. สนับสนุน คัดเลือกบุคลากร และผู้ต้องขังที่มีความรู้ และมีคุณสมบัติเหมาะสม ที่จะศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และการฝึกวิชาชีพระยะสั้น
3. ติดตามประเมินผลความก้าวหน้าความร่วมมือตามโครงการเป็นระยะ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน
4. ให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อระเบียบ ของเรือนจำ ตลอดถึงสื่อทางการศึกษา

ข้อที่ 5 การสนับสนุนของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม

วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม ประสานงานกันในการจัดการเรียนการสอน ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) การฝึกวิชาชีพระยะสั้น โดยความร่วมมือในการจัดการเรียน การสอน ดังต่อไปนี้

1. ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ต้องขังได้ศึกษา ต่อในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยจัดคณะครู - อาจารย์ เจ้าหน้าที่ประสานงานร่วมกับเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม จัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติตามหลักสูตร
2. ให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ สื่อทางการศึกษา สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และการฝึกวิชาชีพระยะสั้น
3. ยกเว้นค่าหน่วยกิต และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และการฝึกวิชาชีพระยะสั้น
4. ให้การสนับสนุนงานทะเบียน การเทียบ โอนหน่วยกิต การเรียน การย้าย เพื่อศึกษาในอนาคต

ข้อที่ 6 ระยะเวลาความร่วมมือ

กำหนดระยะเวลาดำเนินการต่อเนื่องทุกปีงบประมาณ นับตั้งแต่วันที่ลงนาม เป็นต้นไป

ข้อที่ 7 การเปลี่ยนแปลงและยกเลิกข้อตกลง

หากวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม และเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กรมราชทัณฑ์ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ประสงค์จะแก้ไขรายละเอียดข้อตกลงฯ ให้เป็นประการใดแล้วจะต้องแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบในเวลาอันควร เมื่อทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันในประเด็นที่ขอเปลี่ยนแปลงแก้ไข ยกเลิก ความร่วมมือแล้ว ให้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและมีผลบังคับใช้ในเวลาที่เกิดผลร่วมกัน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะยกเลิกข้อตกลงความร่วมมือนี้จะต้องแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างน้อย 60 วัน

ข้อที่ 8 การลงนามความร่วมมือ

เพื่อแสดงถึงเจตนารมณ์และความตั้งใจจริงในการดำเนินการตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ ทั้งสองฝ่ายจึงลงนามร่วมกันตามที่ระบุข้างต้น โดยแต่ละฝ่ายได้เก็บข้อตกลงไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

2.3.18 แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หมายถึง เกียรติภูมิที่ทุกคนมีเพราะเกิดมาเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนต้องเคารพกันและกัน ห้ามดูหมิ่นลบลู่ทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน (Human Rights) (วนิดา ไชยเนตรดี) ที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคมีการรับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมาย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงไม่ใช่เรื่องของความจน ความรวย หรือสภาพสังคมแต่เป็นเรื่องของสิ่งที่มีอยู่ติดตัวมนุษย์ทุกคน (สมคิด เลิศไพฑูรย์) ดังนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นสภาพความเป็นคน โดยไม่คำนึงถึงเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง คุณค่าที่มนุษย์ทุกคนต้องได้รับคือการปฏิบัติที่เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ มีสิทธิขั้นพื้นฐานได้รับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายในขอบเขตของกฎหมาย

2.3.19 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยของกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์ ได้พัฒนาระบบการแก้ไขพัฒนาพหุตินิสัยให้แก่ผู้กระทำผิดโดยถือว่าเป็นภารกิจหลักควบคู่กับการควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความคิดที่ว่าผู้กระทำผิดเป็น ผู้ที่สามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีได้หากได้รับโอกาส ดังนั้นจึงได้มีการพัฒนาวิธีการเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแต่ละกลุ่มแต่ละประเภทความผิดตามความจำเป็น และความเหมาะสม เนื่องจากการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยโปรแกรมการแก้ไขพื้นฐานซึ่งใช้ปฏิบัติ

กับผู้ต้องขังทั่วไป ได้แก่ ด้านการศึกษาสามัญ ด้านสายอาชีพ และด้านศาสนาและศีลธรรม (สืบวงศ์ พิทักษ์ธรรม, 2554, น. 10)

2.3.19.1 ด้านการศึกษาสามัญ

กรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาสามัญในทุกเรือนจำ / ทัณฑสถาน เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ตั้งแต่อ่านออกเขียนได้ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษาต่อเนื่องต่าง ๆ โดยให้เรือนจำ / ทัณฑสถาน จัดให้มีการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรของกรมการศึกษา นอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการด้วยวิธีการเรียนแบบชั้นเรียนเป็นหลัก ส่วนเรือนจำ / ทัณฑสถานใด สามารถจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีแบบตนเอง หรือแบบทางไกลได้ ก็ให้พิจารณาดำเนินการได้ตามความเหมาะสม การเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาและการศึกษาต่อเนื่อง กำหนดให้ใช้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (พิริญา ทับคง, 2553, น. 45) และโครงการความร่วมมือพิเศษระหว่างกรมราชทัณฑ์และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้ดำเนินการจัดการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ซึ่งมอบหมายให้เรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน

2.3.19.2 ด้านการฝึกวิชาชีพ

กรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดให้เรือนจำ / ทัณฑสถาน จัดให้มีการเรียนการสอน สายวิชาชีพ ระยะสั้นตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรวิชาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน โดยสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งนอกจากการศึกษาวิชาชีพดังกล่าวข้างต้นแล้ว ทางเรือนจำและทัณฑสถาน ยังได้ให้มีการฝึกวิชาชีพ ตามความสนใจของผู้ต้องขัง รวมทั้งการนำผู้ต้องขังออกไปฝึกวิชาชีพภายนอกเรือนจำ / ทัณฑสถาน ในลักษณะของการทำงานสาธารณะอีกด้วย (พิริญา ทับคง, 2553, น. 45)

2.3.19.3 ด้านการอบรมศาสนาและศีลธรรม

กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดให้เรือนจำ / ทัณฑสถาน จัดให้มีการเรียนการสอนในระดับ ธรรมศึกษาตรี ธรรมศึกษาโท และธรรมศึกษาเอก ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์และส่งเข้าสอบธรรม สนามหลวงประจำปี โดยกำหนดเปิดเรียนตั้งแต่วันวิสาขบูชา (ประมาณเดือนพฤษภาคม) จนถึงกำหนด สอบไล่ (ประมาณเดือนพฤศจิกายน) และกำหนดให้ผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาพุทธเข้าเรียนอย่างน้อย ร้อยละ 80 ของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานทั้งหมดแต่ละแห่ง นอกจากนี้ยังให้มีการอบรมผู้ต้องขัง ในด้านการฝึกจิตภาวนา เพื่อขัดเกลาจิตใจ การอบรมผู้ต้องขังในวันสำคัญแห่งชาติ ศาสนา และการอบรมผู้ต้องขังก่อนปล่อยพ้นโทษ เป็นต้น (พิริญา ทับคง, 2553, น. 45)

สรุปได้ว่า กระบวนการฝึกอบรมผู้ต้องขังที่สำคัญ ได้แก่ การมุ่งเน้นด้านการศึกษามัธยมศึกษา การฝึกวิชาชีพ และการศึกษาอบรมตามหลักศาสนา ศิลธรรมจรรยาวัตนธรรม สิทธิมนุษยชนและหน้าที่พลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตยด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ความเกิดสว่างทางจิตใจแก่ผู้ต้องขังได้ระลึกถึงความผิดพลาดแต่หนหลัง มีความหวัง ในชีวิตต่อไปในอนาคต และตั้งใจกลับไปประพฤติตนเป็นพลเมืองดี สืบไป

2.3.20 กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

ในการพิจารณาถึงวิธีการที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยเฉพาะผู้กระทำผิดที่อยู่ในสถานควบคุมส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูพื้นฐานที่ดำเนินการ ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา และการอบรมทางศีลธรรม อย่างไรก็ตามการแก้ไขฟื้นฟูดังกล่าวเป็นเพียงการดำเนินการขั้นพื้นฐาน ซึ่งมักจะจัดให้กับผู้ต้องขังทั่วไปทั้งเรือนจำหรือสถานควบคุม ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะให้ผู้ต้องขังมีวิชาชีพติดตัว มีการศึกษา และผ่านการอบรมศีลธรรม การแก้ไขฟื้นฟูด้วยวิธีดังกล่าวยังไม่ได้ลงลึกถึงสาเหตุและมูลเหตุของใจ ตลอดจนพฤติกรรมในการกระทำผิดของผู้ต้องขังในแต่ละประเภทแต่ละบุคคล ดังนั้นกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูที่ลงลึกถึงผู้ต้องขังแต่ละประเภท ซึ่งมีมูลเหตุของใจในการกระทำผิดที่แตกต่างกัน พฤติกรรมต่างกันและควรจะได้รับ การอบรม บำบัด โดยเฉพาะด้านอารมณ์ จิตใจ และทัศนคติที่แตกต่างกัน เพื่อมุ่งผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแบบยั่งยืน กิจกรรมแก้ไขฟื้นฟูดังกล่าว เรียกว่า กิจกรรมเฉพาะตามประเภทคดีและตามพฤติกรรม ซึ่งแต่ละกิจกรรมเฉพาะจะประกอบด้วย กิจกรรมย่อย หรือหลักสูตรย่อย ๆ หลายหลักสูตรเพื่อฝึกทักษะและมุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูดังกล่าวข้างต้น สามารถจัดประเภทได้ 2 ระดับ ดังนี้

2.3.20.1 กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูพื้นฐาน ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา ทั้งสายสามัญ สายอาชีพ และการอบรมทางศีลธรรมตลอดจนกิจกรรมทางศาสนา สวัสดิการและนันทนาการต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่มุ่งจัดให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ทั้งเรือนจำได้รับการฝึกทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคม คือ การศึกษาอาชีพ และหลักศาสนา แต่สิ่งที่ยังขาด คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมอาชญากร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูอีกระดับหนึ่ง

2.3.20.2 กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะ เป็นกิจกรรมการแก้ไขที่มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยมีหลักสูตรในการให้ความรู้และฝึกทักษะและใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยและปรับเปลี่ยนทัศนคติพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม ตามกิจกรรมจะต้องรับการอบรมติดต่อกันเป็นหลักสูตรระยะยาว (ประมาณ 6 เดือน - 1 ปี) ซึ่งไม่รวมระยะการเตรียมการปลดปล่อย จึงจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม กิจกรรมเฉพาะดังกล่าวนี้อาจแยกตามประเภทคดี หรือแยกตามพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการ

จัดกิจกรรมว่าจะมุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกลุ่มใด ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายจึงไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปัญหาอาชญากรรมของแต่ละประเทศแต่ละท้องถิ่นซึ่งไม่เหมือนกัน เช่น ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำหรับสังคมไทย แต่อาจไม่ใช่ของประเทศอื่น ดังนั้นจึงอาจไม่มีการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ต้องขังคดียาเสพติดขึ้น ในขณะที่บางประเทศจำเป็นต้องจัดกิจกรรมสำหรับผู้ต้องขังกลุ่มนี้ แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้ต้องขังคดียาเสพติดทุกคนจะถูกคัดเข้ากิจกรรมต้องมีการจำแนกลักษณะเพื่อคัดกลุ่มผู้ต้องขังที่สามารถแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะที่มีการดำเนินการอยู่ในระบบราชทัณฑ์ของประเทศต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ใช้ความรุนแรง เป็นต้น

นอกเหนือจากกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูแล้ว การจัดกิจกรรมเฉพาะยังอาจทำได้ในลักษณะของการจัดกิจกรรมเพื่อสวัสดิการ เช่น กิจกรรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังชราภาพ กิจกรรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วย กิจกรรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโรคจิต หรือกิจกรรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังชาวต่างประเทศ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้มุ่งแก้ไขฟื้นฟูแต่มุ่งจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ

2.3.20.3 กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูย่อยเป็นกิจกรรมระยะสั้น ซึ่งจัดเป็นหลักสูตรในการให้ความรู้ หรือฝึกทักษะให้ผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรมในหลักสูตรดังกล่าวได้รับความรู้ หรือฝึกทักษะเฉพาะด้าน เฉพาะทาง เช่น การป้องกันการทำผิดซ้ำ การจัดการกับความโกรธ การจัดการกับความขัดแย้ง หรือทักษะการหางานทักษะการสัมภาษณ์เพื่อหางาน เป็นต้น หลักสูตรเหล่านี้อาจจัดเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในการแก้ไขฟื้นฟูกิจกรรมเฉพาะตามแต่ความเหมาะสมของผู้ต้องขัง แต่ละประเภทที่มีความจำเป็นต้องได้รับการอบรมที่แตกต่างกัน หลักสูตรสำหรับการอบรมตามกิจกรรมย่อยนี้ โดยปกติจะเป็นหลักสูตรระยะสั้นประมาณ 1 - 2 วัน เน้นการให้ความรู้และฝึกทักษะเป็นหลัก เมื่อจบแล้วก็อาจเข้าอบรมในกิจกรรมย่อยอื่น ๆ ต่อไป ตามแต่ที่กำหนดไว้ในกิจกรรมเฉพาะ

สรุปได้ว่า กิจกรรมแก้ไขฟื้นฟูพื้นฐานเป็นกิจกรรมหลักที่จัดให้ผู้ต้องขังทั่วไปให้ได้รับการศึกษา การฝึกวิชาชีพ และการอบรมศาสนา และศีลธรรม กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะ เป็นหลักสูตรระยะยาว ดำเนินการอบรมให้ผู้ต้องขังเฉพาะกลุ่ม โดยคัดเลือกให้ผู้ต้องขังที่มีลักษณะการกระทำความผิดหรือพฤติกรรมใกล้เคียงกันเข้ารับการอบรมในกลุ่มเดียวกัน และกิจกรรมแก้ไขฟื้นฟูย่อยเป็นหลักสูตรระยะสั้น ถือเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3.21 กระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง หรือการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่จัดเป็นกิจกรรมเฉพาะมิใช่กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูพื้นฐานนั้น ไม่ว่าในกรณีใดจะมีกระบวนการในการดำเนินงานที่สำคัญ 4 ขั้นตอน กล่าวคือ

2.3.21.1 เลือกกลุ่มเป้าหมาย คือ การกำหนดกลุ่มผู้ต้องขังที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะนำมารับการแก้ไขฟื้นฟูก่อนว่าจะเลือกผู้ต้องขังประเภทใด มีเงื่อนไขอย่างไร เช่น ผู้ต้องขังคดีทำผิดทางเพศ ผู้ต้องขังคดีฆ่าคนตาย หรือไม่พิจารณาในแง่ของคดี แต่พิจารณาเลือกในแง่ของพฤติกรรม เช่น ผู้ต้องขังที่ชอบใช้ความรุนแรงในการกระทำผิด เป็นต้น การจะกำหนดกลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดนั้นขึ้นอยู่กับความสำคัญของปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กมีมากและมักกระทำผิดซ้ำ ดังนั้นจึงได้มีการคิดโครงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดทางเพศต่อเด็กขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้กลุ่มเป้าหมายแคบลงและมีความเป็นไปได้ในการจัดการแก้ไขฟื้นฟู สามารถจัดเป็นรุ่น ๆ รุ่นละ 20 - 40 ราย ได้ทำให้การแก้ไขมีคุณภาพมากกว่าการดำเนินการเป็นหมู่ทีละ 100 - 200 คน

2.3.21.2 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข คือ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังหรืออีกนัยหนึ่ง อาจเรียกว่าเป็นการประเมินรายบุคคล เพื่อที่จะทำให้รู้จักผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลจนสามารถแยกปฏิบัติ แยกกลวิธี ในการแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มได้ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่ว่าจะต้องเป็นการจำแนกลักษณะขั้นสูงที่เรียกว่า การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขที่สามารถเจาะลึกถึงพฤติกรรมและสาเหตุของการกระทำผิดของผู้ต้องขังจนสามารถนำมาเป็นแนวทางและกำหนดกลวิธี หรือหลักสูตรในการฟื้นฟูให้สอดคล้องกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทแต่ละคน ได้ การจำแนกลักษณะดังกล่าวจะเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ศึกษาประวัติจากเอกสาร และจากการเปิดเผยของผู้ต้องขัง การสังเกตพฤติกรรม และการใช้แบบประเมินทางจิตวิทยาเพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์และการวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูเป็นรายบุคคล ดังนั้นผู้ต้องขังที่จะนำมาวิเคราะห์ในเรือนจำจึงมีจำนวนไม่มากรุ่นหนึ่งประมาณ 20 - 40 ราย ดังนั้นการจำแนกลักษณะและการประเมินอย่างละเอียดจึงสามารถทำได้

2.3.21.3 การดำเนินการตามกิจกรรม คือ การดำเนินการตามหลักสูตรที่กล่าวไว้ใน การแก้ไขฟื้นฟู ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนหลักเพราะเป็นเนื้อหาสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟู เช่น ถ้าจะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดทางเพศก็ต้องจัดกิจกรรม ซึ่งมีหลักสูตรบทเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่ออบรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขังคดีกระทำผิดทางเพศ ซึ่งอาจจะเริ่มจากการให้ความรู้ ให้ความเข้าใจ การฝึกทักษะ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและนำไปสู่การปรับพฤติกรรมในกรณีของผู้ติดยาเสพติด หากนำวิธีการชุมชนบำบัดมาใช้ในขั้นตอนนี้ ก็จะเป็นการนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิก ซึ่งสมาชิกจะต้องอยู่ด้วยกันเป็นเวลานาน ประพฤติ

ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนบำบัดถูกหล่อหลอม โดยอิทธิพลของกลุ่มจนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2.3.21.4 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย คือ ขั้นตอนการทำให้ผู้ต้องขังที่เข้ากิจกรรมอบรมการแก้ไขฟื้นฟูจนยึดติดกับวัฒนธรรมและแบบแผนของกลุ่มและของเรือนจำเริ่มถอนตัวออกมา เพื่อเตรียมที่จะยื่นหยัดด้วยตนเอง และปรับตัวเข้ากับสังคมที่จะต้องกลับไปเมื่อพ้นโทษ ขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนสำคัญเช่นกัน เพราะหากไม่มีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ผู้ต้องขังที่แม้จะได้รับการอบรมมาจนเข้มแข็ง สามารถปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมได้แล้ว หากไม่มีความพร้อม ก็จะปรับตัวไม่ทันจะยึดติดกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในเรือนจำ หรือในกลุ่ม เช่น กลุ่มชุมชนบำบัดจนปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกไม่ได้

2.3.21.5 การดูแลหลังปล่อย คือ การดำเนินการในขั้นตอนสุดท้าย คือ การดูแลหลังปล่อยเป็นขั้นตอนที่ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในการให้การดูแลผู้ต้องขังที่พ้นโทษ ซึ่งจะต้องเกิดจากการประสานงานของฝ่ายเรือนจำกับชุมชนในการดึงชุมชนเข้ามาช่วย หากไม่มีขั้นตอนนี้แล้วผู้ต้องขังที่ได้รับการอบรมมาดี หากจะต้องกลับไปในสภาพแวดล้อมเดิม สังคมเดิม แหล่งอบายมุขเดิม เครือข่ายเดิมก็จะไม่สามารถทนทานต่อสิ่งชั่วร้ายและกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

สรุปได้ว่า เพื่อให้การดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดบทบาทของการดำเนินการนี้เป็นระบบและเป็นระเบียบเดียวกัน จึงกำหนดให้มีกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) เลือกกลุ่มเป้าหมาย 2) การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข 3) การดำเนินการตามกิจกรรม 4) การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และ 5) การดูแลหลังปล่อย

2.3.22 บุคลากรด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

บุคลากรที่จะดำเนินการตามกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะต้องเป็นทีมงาน ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของฝ่ายเรือนจำ หรือสถานควบคุม ซึ่งจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านสถานที่ นักอาชญาวิทยา และนักทัณฑวิทยาเป็นผู้วางระบบและกิจกรรมในการแก้ไขตลอดจนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข โดยเฉพาะ การวิเคราะห์สาเหตุการกระทำผิดและพฤติกรรมอาชญากร นอกจากนี้จะต้องมีนักจิตวิทยาคลินิก หรือนักจิตบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ในการดำเนินตามกิจกรรมที่วางไว้ โดยเฉพาะการอบรมทักษะด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมย่อย เช่น การระงับความโกรธ การจัดการกับความขัดแย้ง การสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว รวมถึงการดำเนินการตามกระบวนการกลุ่ม และใช้เครื่องมือในการบำบัดอื่น ๆ เช่น ศิลปะบำบัด ครอบครัวยุติธรรม การให้คำปรึกษาเฉพาะรายและกลุ่ม เป็นต้น อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติผู้ที่จะปฏิบัติงาน หรือรับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรงตั้งแต่เริ่มโครงการจนจบ ก็คือ เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการ

สามารถเข้าไปคลุกคลีกับผู้ต้องขังได้สะดวกในขณะที่นักวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสุภาพสตรี จะไม่สะดวกในการเข้าไปปฏิบัติงานในเรือนจำ ดังนั้นการดำเนินการตามกิจกรรมแก้ไขฟื้นฟู จึงต้องดำเนินการ โดยอาศัยทีมงานที่ทำงานร่วมกันรวมตลอดจนถึงการประสานงานกับฝ่ายอื่นด้วยการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นภารกิจหลักของฝ่ายราชทัณฑ์ประการหนึ่งในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคมโดยไม่กระทำผิดขึ้นอีกซึ่งก็ทำให้การควบคุมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังนั้นจะต้องกระทำตามกระบวนการตั้งแต่การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การจำแนกลักษณะการดำเนินการตามกิจกรรม การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการดูแลหลังปล่อยในส่วนของดำเนินการตามกิจกรรม ซึ่งเป็นจุดสำคัญของการแก้ไขนั้นจะมีกิจกรรมพื้นฐาน ได้แก่ การฝึกอาชีพ การให้การศึกษา และการอบรมศีลธรรม กิจกรรมเฉพาะแยกตามประเภทคดี และพฤติกรรม กิจกรรมย่อยซึ่งเป็นบทเรียนย่อย ๆ ประกอบกิจกรรมเฉพาะ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ นี้ จะดำเนินการโดยทีมงาน ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ซึ่งได้รับการอบรมให้มาปฏิบัติหน้าที่ และมีทีมงานในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังดังกล่าว การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพื้นฐานเป็นการจำแนก ลักษณะผู้ต้องขังในเบื้องต้น ซึ่งจะต้องดำเนินการกับผู้ต้องขังทุกคนเริ่มตั้งแต่การรับตัวไว้ในเรือนจำ และดำเนินการต่อเนื่องจนพ้นโทษ โดยเมื่อมีผู้ต้องขังเข้าใหม่ก็จะดำเนินการแยกขังในแดนแรกรับ จากนั้น 1-3 สัปดาห์ จึงทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลแล้วนำเข้าไปประชุมคณะกรรมการ จำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ เพื่อพิจารณาจัดมาตรการควบคุมเป็นการแยกผู้ต้องขังเป็นกลุ่ม ตามความจำเป็นในการควบคุม เช่น แยกโดยอาศัยกำหนดโทษ หรือความล่อแหลมต่อการหลบหนี ก่อเหตุร้าย หรือก่อความวุ่นวายสำหรับการจำแนกเพื่อการแยกปฏิบัติจะมุ่งศึกษาข้อมูลผู้ต้องขัง เพื่อนำไปใช้ในการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกลุ่มต่าง ๆ โดยแยกเป็นกลุ่มสำคัญ 3 กลุ่ม คือ

2.3.22.1 กลุ่มผู้ต้องขังที่แก้ไขยาก เป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำซาก กลุ่มผู้ต้องขัง ที่ทำผิดในคดีที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง กลุ่มอาชญากรอาชีพ กลุ่มที่กระทำเป็นแก๊งค์ หรือ พวกที่มีความผิดปกติทางจิต

2.3.22.2 กลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่จำเป็นต้องแก้ไข เป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำโดยพลั้งพลาด ยังไม่กล้าเข้ามาสู่วงจรของการกระทำผิด โดยทำผิดเป็นครั้งแรกทำผิดโดยไม่แสดงความชั่วร้าย มีครอบครัว หรืออาชีพรองรับเมื่อพ้นโทษ

2.3.22.3 กลุ่มผู้ต้องขังที่พอแก้ไขได้ เป็นผู้ต้องขังที่อยู่กึ่งกลางของกลุ่มที่ 1 กับกลุ่ม ที่ 2 ยังไม่ได้กล้าเข้าสู่วงจรอาชญากรรมซ้ำซาก ไม่ได้เป็นอาชญากรอาชีพ ทำผิดเพราะความจำเป็น หรือถูกกดดันมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำ หากไม่ได้รับการช่วยเหลือ หรือแก้ไขเพื่อปรับเปลี่ยน พฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดทั้ง 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ต้องการให้การปฏิบัติที่เข้มงวด กลุ่มที่ 2 ต้องปฏิบัติมิให้กลุ่มนี้ตกต่ำไปกว่าเดิม ส่วนกลุ่มที่ 3 หรือกลุ่มที่พอแก้ไขได้เป็นกลุ่มที่จะต้องดำเนินการแก้ไขเป็นพิเศษ โดยการจัดเข้ากิจกรรมแก้ไขต่าง ๆ แต่การที่จะจัดให้ผู้ต้องขังกลุ่มนี้เข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูในกิจกรรมใดจะต้องผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข คือ การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ต้องขังเชิงลึกถึงพฤติกรรมบุคลิกและสาเหตุ การกระทำผิดเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดกิจกรรมในการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังแต่ละคน ต่อไป

2.3.23 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข เป็นการดำเนินการจำแนกลักษณะขั้นสูงขึ้นไปกว่าการจำแนกลักษณะขั้นพื้นฐาน ในขณะที่การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังขั้นพื้นฐานเป็นการจำแนกเพื่อแยกขัง เพื่อการควบคุมและจำแนกเพื่อคัดผู้ต้องขังรับการอบรมแก้ไขขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การศึกษาการอบรมทางศีลธรรม และการรับสวัสดิการต่าง ๆ โดยทางปฏิบัติ ที่ทำอยู่จะเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติผู้ต้องขัง และการประชุม เพื่อแยกกองงาน เป็นต้น แต่การจำแนกลักษณะเพื่อการแก้ไขจะเป็นการจำแนกเพื่อคัดผู้ต้องขังไปรับการบำบัดฟื้นฟู หรือปรับพฤติกรรมในชั้นสูง ได้แก่ กิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขังในลักษณะต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขังคดีกระทำผิดทางเพศ ผู้ต้องขังคดียาเสพติด ผู้ต้องขังคดีที่ชอบใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือกิจกรรมการจัดการระงับความโกรธ กิจกรรมการระงับความรุนแรงในครอบครัว หรือกิจกรรมพัฒนาจิตใจ เช่น การอบรมวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น ในส่วนของวิธีการจำแนกนั้น ก็จะเน้นในเรื่องการวิเคราะห์สาเหตุ การกระทำผิด วิเคราะห์พฤติกรรมที่ผิดปกติ และการจัดทำกรณีศึกษา เพื่อจัดทำประวัติอย่างละเอียด จากนั้นจึงจัดกลุ่มพฤติกรรมเพื่อแยกมาเข้ากิจกรรมการปรับและฟื้นฟูพฤติกรรม โดยเฉพาะการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข จึงไม่จำเป็นต้องทำกับผู้ต้องขังทุกคนในเรือนจำแต่เป็นการดำเนินการเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย เช่น ผู้ต้องขังคดีความผิดทางเพศ ซึ่งต้องทำการจำแนกส่งไปว่าจะนำผู้กระทำผิดทางเพศประเภทใดมาเข้ากิจกรรมการแก้ไข หรือผู้ต้องขังคดีจำหน่ายยาเสพติดรายย่อยก็ต้องมาจำแนกว่าเป็นกลุ่มมีอาชีพ หรือกลุ่มที่พัฒนามาจากผู้เสพยาหรือกลุ่มที่ทำผิดเพราะความจำเป็นถูกชักจูง ซึ่งเหมาะที่จะจัดกิจกรรมการแก้ไข นอกจากนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการแก้ไขส่วนใหญ่จะจัดทำเป็นรุ่น ๆ มีระยะเวลา 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี เป็นต้น ดังนั้น การจำแนกเพื่อการแก้ไขจึงต้องกระทำทุก ๆ 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี ตามแต่ความต้องการในการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละรุ่น การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขไม่ใช่การแก้ไขโดยตรง แต่เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขผู้ต้องขัง โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

2.3.23.1 กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการในขั้นนี้จะเป็นการกำหนดว่าจะจัดกิจกรรมการแก้ไขผู้ต้องขังกลุ่มใด จำนวนเท่าไร คิดอะไร พฤติกรรมแบบไหน จากนั้นจึงคัดเลือกผู้ต้องขังที่เข้าเกณฑ์มารับการคัดเลือกแบบเข้ม ต่อไป

2.3.23.2 การจัดทำกรณีศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นการศึกษาในรายละเอียดถึงพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่เข้าเกณฑ์ เพื่อวิเคราะห์จัดกลุ่มเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู และพิจารณาความบกพร่องในพฤติกรรมที่จะต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟู

2.3.23.3 วิเคราะห์จัดประเภท แยกประเภท เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์เพื่อแยกประเภทว่าควรเข้ารับการแก้ไขตามกิจกรรมใดส่งให้ทีมงานการแก้ไขไปดำเนินการตามกิจกรรมการแก้ไขต่อไป เรื่องนี้เป็นการประสานกับทีมงานที่จัดทำกิจกรรมการแก้ไขเพื่อที่จะเข้าไปจัดกิจกรรมให้กับผู้ต้องขังตามที่ได้จัดเตรียมไว้ หัวใจสำคัญของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขนั้นอยู่ที่การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายว่า กระทำผิดเพราะเหตุใด มีพฤติกรรมแห่งคดีอย่างไร มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การจัดแบบพฤติกรรมว่าควรจัดอยู่ประเภทใด การจำแนกดังกล่าวจึงไม่ใช่เป็นการจำแนกตามประเภทคดี หรือตามอายุ กำหนดโทษ เพศ ซึ่งเป็นการจำแนกขั้นพื้นฐานแต่เป็นการจำแนกกลิ้งลงไปถึงพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละคนแล้วจัดกลุ่มเพื่อเลือกกลุ่มที่เราสนใจนำไปเข้าสู่กิจกรรมการแก้ไข ต่อไป

สรุปได้ว่า การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขเป็นการดำเนินการขั้นสูง โดยมีขั้นตอนดำเนินการ 3 ประการ คือ 1) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) การจัดทำกรณีศึกษาเป็นรายบุคคล และ 3) วิเคราะห์จัดประเภท เพื่อคัดแยกแบบลงลึกไปถึงพฤติกรรมผู้ต้องขังให้สามารถเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูตามกิจกรรมที่เหมาะสม ต่อไป

2.3.24 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยในต่างประเทศ

2.3.24.1 งานราชทัณฑ์ของประเทศอังกฤษ (กรมราชทัณฑ์, 2548, น. 30)

1) การควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูในประเทศอังกฤษ ประเทศอังกฤษมีแนวความคิดว่าการจำคุกนั้น เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีที่ร้ายแรงและเป็นการปกป้องสาธารณะจากอันตรายรุนแรงที่กระทำโดยผู้กระทำความผิดในด้านการควบคุมมีการนำเทคโนโลยี ตลอดจนอุปกรณ์ป้องกันการหลบหนีต่าง ๆ มาใช้สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องควบคุมอย่างเข้มงวดจะถูกควบคุมกระจายกันไปตามเรือนจำต่าง ๆ ตามระบบที่เรียกว่า การกระจาย การคุมขัง ประเทศอังกฤษมีความพร้อมในด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและได้ให้เจ้าหน้าที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร โดยมีการนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ในการทำงาน และให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขังส่งเสริมให้ผู้ต้องขังรักษาวินัยของตนเองทำให้การควบคุมผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพ

2) การแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในงานราชทัณฑ์ของประเทศอังกฤษ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของประเทศอังกฤษ มีการแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทอย่างเป็นระบบ ผู้ต้องขังเด็ดขาดที่ต้องรับโทษจำคุกเกินกว่า 3 เดือน จะถูกส่งไปยังศูนย์จำแนกลักษณะประจำตามเรือนจำท้องถิ่น และเข้ารับการจำแนกเป็น 4 ประเภท ประเภท A หมายถึง ผู้ต้องขังที่เป็นอันตรายต่อสังคม หรือความมั่นคง ประเภท B หมายถึง ผู้ต้องขังที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมอย่างเข้มงวดมาก แต่มีแนวโน้มที่จะหลบหนี ประเภท C หมายถึง ผู้ต้องขังที่ไม่พยายามหลบหนีแต่ยังต้องควบคุมตลอดเวลา ผลของการจำแนกจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถย้ายจากแดนที่มีการควบคุมเข้มงวดไปยังแดนที่มีการควบคุม เข้มงวดน้อยลง หรือย้ายเรือนจำ และสามารถออกไปอยู่ในชุมชนได้สำหรับมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ผู้ไม่รู้หนังสือจนถึงระดับมหาวิทยาลัย มีการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสอบเทียบวุฒิปริญญาตรีจากสถาบันภายนอกได้ รวมทั้งจัดให้มีการฝึกวิชาชีพ และการทำงานของผู้ต้องขัง มีทั้งระบบอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม มีการนารายได้จากการทำงานสินค้าที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ไปชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายด้วย นอกจากนี้ มีการจัดการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเฉพาะด้านคดีความผิด เช่น ผู้กระทำผิดทางเพศ ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้ทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญ ตลอดจนมีการเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังและให้การสงเคราะห์หลังปล่อย

2.3.24.2 งานราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น (กรมราชทัณฑ์, 2548, น. 31)

1) การควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูในประเทศญี่ปุ่น เรือนจำในประเทศญี่ปุ่นนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ เรือนจำ (Prison) มีหน้าที่ควบคุมนักโทษที่ถูกพิพากษาจำคุกทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Juvenile Prison) มีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชน หรือวัยหนุ่มอายุต่ำกว่า 26 ปี และสถานคุมขัง (Detention House) มีหน้าที่ควบคุมผู้กระทำผิดระหว่างพิจารณาคดีในแต่ละเรือนจำ ประกอบไปด้วย ฝ่ายต่าง ๆ คือ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายจำแนกลักษณะและเตรียมการพักการลงโทษ ฝ่ายดูแลทางการแพทย์ ฝ่ายบริหารจัดการ โปรแกรม และฝ่ายบำบัดทางราชทัณฑ์ สำหรับมาตรการที่ใช้ในการป้องกันเหตุร้าย และรักษาระเบียบวินัยผู้ต้องขังในเรือนจำนั้น มีทั้งการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ระบบโทรทัศน์วงจรปิด วิทยุสื่อสาร เครื่องตรวจจับในเวลากลางคืน ควบคุมไปกับการอบรม และฝึกระเบียบวินัยให้กับผู้ต้องขัง ซึ่งมีลักษณะเข้มงวดคล้ายการฝึกของทหาร

2) การแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในงานราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ลักษณะผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาแล้วว่า ควรที่จะถูกแยกออกจากสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ประเทศญี่ปุ่นจะมีระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่เป็นระบบและชัดเจน นั่นคือ มีศูนย์จำแนกลักษณะผู้ต้องขังประจำภาคต่าง ๆ รวม 8 แห่ง มีการจัดแบ่งกลุ่มแยกประเภทผู้ต้องขังออกเป็นชั้นต่าง ๆ และการปฏิบัติงานแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในแต่ละชั้นตาม

ความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการทดสอบทางจิตวิทยา เช่น การทดสอบความพร้อมการทดสอบบุคลิกภาพ การทดสอบทัศนคติรวมทั้งสติปัญญา และมีการจำแนกเข้าเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง สำหรับมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังได้มีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง จนถึงระดับปริญญาตรีเป็นหลัก สูตรการศึกษาทางไกลมีผู้สอนที่เป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำและอาสาสมัครจากภายนอก มีการใช้หลักทางศาสนาแก้ไขฟื้นฟูทางด้านจิตใจในประเทศญี่ปุ่นจะมีอนุศาสตราจารย์ที่เป็นอาสาสมัครจากภายนอกเรือนจำเท่านั้น ผู้ต้องขังในเรือนจำจะต้องทำงานเพื่อฝึกให้ผู้ต้องขังมีระเบียบวินัย และจะได้รับใบประกาศนียบัตร หรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เมื่อสำเร็จตามหลักสูตรในประเทศญี่ปุ่นมีการจัดอุตสาหกรรมในเรือนจำ และการทำงานภายนอกเรือนจำ สำหรับการอุตสาหกรรมในเรือนจำ มีทั้งรัฐเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบในการผลิตทั้งหมด หรือบางส่วนรวมทั้งจัดหาตลาดสำหรับขายด้วยส่วนอีกรูปแบบหนึ่ง คือ รัฐให้เอกชนผู้ทำสัญญาเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบ และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ในการผลิตทั้งหมด โดยจะต้องจ่ายเงินให้รัฐสำหรับค่าจ้างแรงงานผู้ต้องขัง สำหรับผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมในเรือนจำจะมีองค์กรที่มีชื่อเรียกว่า “Japanese Correctional Association” หรือ JCA เพื่อทำหน้าที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากฝีมือผู้ต้องขัง โดยมีตราสินค้าว่า “CAPIC” การทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำรัฐจะให้รางวัลตอบแทนเป็นสินน้ำใจแก่ผู้ต้องขัง โดยจะจ่ายให้เป็นเบี้ยเลี้ยงเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความตั้งใจที่จะทำงานมากขึ้น เงินในส่วนนี้รัฐจะเป็นผู้เก็บไว้ และจะจ่ายให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษแล้วแต่ผู้ต้องขังสามารถเบิกเงิน เพื่อใช้จ่ายหรือซื้อสิ่งของจำเป็นขณะที่อยู่ในเรือนจำได้ ส่วนการทำงานภายนอกเรือนจำ (Prison Camps Outside) โรงงานอุตสาหกรรมบางแห่งจะเปิดภายนอกเรือนจำทั้งที่รัฐเป็นเจ้าของ และเป็นผู้ดำเนินการ โดยผู้ต้องขังจะทำงานและพักอาศัยอยู่ในนั้น ส่วนอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ให้ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ สำหรับในรูปแบบนี้ผู้ต้องขังจะต้องเดินทางจากเรือนจำไปยังโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งอยู่ภายนอกเรือนจำแบบเข้าไปเย็นกลับในทุก ๆ วัน หรืออาจจะให้ผู้ต้องขังพักอาศัยในหอพักซึ่งติดอยู่กับโรงงานอุตสาหกรรมนั้นก็ได้ ประเทศญี่ปุ่นนั้น นับว่ามีการจัดสวัสดิการที่ดีให้แก่ผู้ต้องขัง ทั้งด้านอาหารและความเป็นอยู่รวมทั้งด้านการแพทย์ และการรักษาพยาบาล ซึ่งมีอัตราส่วนระหว่างแพทย์กับผู้ต้องขัง คือ 1 : 129 โดยมีการให้ทุนการศึกษาทางการแพทย์ เพื่อกิจการราชทัณฑ์ในแต่ละเรือนจำของประเทศญี่ปุ่นจะมีแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ประจำอยู่ นอกจากนี้ยังมีบริการจากอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจการของเรือนจำ และยังมีสมาคมต่าง ๆ ทั้งหมด 68 แห่ง ทั่วประเทศ หรืออย่างน้อย 1 แห่ง ในทุก ๆ เขตการปกครองเข้ามาช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังด้วย ในส่วนของการร้องทุกข์ผู้ต้องขัง มีสิทธิยื่นเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อร้องเรียน โดยการร้องทุกข์ด้วยวาจาต่อผู้บัญชาการเรือนจำหรือเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้ตรวจการเรือนจำสำหรับการเตรียมการและการปฏิบัติหลังปล่อย เรือนจำจะจัดสถานที่พักไว้ให้ผู้ต้องขังในสภาพที่ผ่อนคลายและใกล้เคียงกับสภาพสังคมภายนอกมากที่สุด มีการจัดโปรแกรม

เตรียมการก่อนปล่อย โดยการอบรมแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของเรือนจำและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักจัดหางาน และพนักงานคุมประพฤติ

2.3.24.3 งานราชทัณฑ์ของประเทศสิงคโปร์ (กรมราชทัณฑ์, 2548, น. 32)

1) การควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูในประเทศสิงคโปร์ งานราชทัณฑ์ของประเทศสิงคโปร์ สังกัดกระทรวงมหาดไทย จะเน้นหนักไปที่การควบคุม และการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง รวมทั้งการพัฒนาเจ้าหน้าที่ เรือนจำประเทศสิงคโปร์จะควบคุมผู้ต้องขังที่กระทำความผิดคดีเด็ดขาดแล้วและอยู่ในระหว่างพิจารณาคดีโดยให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ในด้านการอบรม แก้ไขฟื้นฟู การจัดสวัสดิการ การสงเคราะห์ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยถือว่าผู้เสพยาเสพติดไม่ใช่อาชญากรแต่เป็นผู้ป่วยและมีสถานที่เพื่อเตรียมการปล่อยเรือนจำของประเทศสิงคโปร์ทั้งหมดสามารถแบ่งประเภทความมั่นคงได้ 3 ระดับ คือ ระดับความมั่นคงสูง ระดับความมั่นคงปานกลาง และระดับความมั่นคงต่ำ งานราชทัณฑ์ประเทศสิงคโปร์ได้ร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ของรัฐ ชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งครอบครัวของผู้กระทำความผิด งานราชทัณฑ์ประเทศสิงคโปร์ยังได้สร้างความผูกพันทางสังคม และการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับการดูแลภายหลังการปล่อยตัวด้วย

2) การแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในงานราชทัณฑ์ของประเทศสิงคโปร์ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของสิงคโปร์จะมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ เพื่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างถูกต้องจากการใช้วิธีการวิเคราะห์ศึกษาประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยศูนย์แรกรับผู้ต้องขังใช้ระยะเวลาระหว่าง 4 - 8 สัปดาห์ หลังจากนั้นกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำจะจำแนกลักษณะผู้ต้องขังออกเป็นประเภทที่จะไม่กระทำความผิดซ้ำ (หากได้รับการพัฒนาแก้ไข) ประเภทที่มีแนวโน้มว่าจะกระทำความผิดซ้ำและประเภทที่มีโทษน้อยไม่ต้องเข้ารับการฟื้นฟูแก้ไข สำหรับผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนได้มีความร่วมมือกันระหว่างชุมชน เรือนจำ โรงเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนกระทำความผิดอีก นอกจากนี้ยังให้ผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนได้กลับไปช่วยเหลือชุมชน หรือช่วยแก้ไขซ่อมแซมสิ่งที่ได้ทำเสียหายไปในการกระทำความผิด การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของประเทศสิงคโปร์จะมีทั้งในระหว่างที่ผู้ต้องขังยังคงอยู่ในเรือนจำ และภายหลังจากการได้รับการปล่อยตัวแล้ว โดยอาศัยผู้ต้องขังที่ได้เข้ารับการอบรมซึ่งเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ มาเป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้ต้องขังรายอื่น ๆ โครงสร้างในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังประกอบไปด้วยขั้นตอนทั้งหมด 3 ขั้นตอน ได้แก่ การดูแลผู้ต้องขังขณะที่อยู่ในเรือนจำ (In - Care) ผู้ต้องขังจะมีการตกลงร่วมกันกับเรือนจำในการเข้าสู่โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูตามความต้องการ งานราชทัณฑ์ประเทศสิงคโปร์ได้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลว่าแต่ละบุคคลนั้น ควรมีการพัฒนาอย่างไรเปรียบเสมือนเป็นแผนที่เส้นทางส่วนบุคคลจนกระทั่งได้รับการปล่อยตัว มีระบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นร่วมกันระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมต่าง ๆ เช่น โปรแกรมการศึกษา โปรแกรมการฝึกกายบริหาร และระเบียบแถว โปรแกรม

การศึกษาสายสามัญและการศึกษาอาชีวศึกษา โปรแกรมการอบรมทางศาสนา โปรแกรมการให้คำปรึกษา ในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังจะได้รับมอบหมายให้ทำงานในโรงงานต่าง ๆ ตามความสามารถและจะได้รับค่าแรงจากการทำงาน โดยเรือนจำจะเก็บรักษาไว้และจะคืนเมื่อได้รับการปลดปล่อย และอีกส่วนสามารถนำไปใช้จ่ายขณะที่ผู้คุมขัง ปัจจุบันงานราชทัณฑ์ของประเทศสิงคโปร์ได้ให้เอกชนเข้ามามีส่วนในการบริหารงานของเรือนจำเนื่องจากการดำเนินงานที่รวดเร็ว โดยจัดตั้งเป็นหน่วยงานอิสระ เรียกว่า Singapore Corporation of Rehabilitative Enterprises (SCORE) โดยมีหน้าที่อยู่ 2 ลักษณะ คือ งานด้านการหาผลประโยชน์และงานด้านการอบรมแก้ไขฟื้นฟู โปรแกรมการฝึกวิชาชีพ ซึ่งจะมุ่งเน้นให้ผู้กระทำผิดได้รับการฝึกฝนงานที่จะช่วยเพิ่มความสามารถในการได้รับการจ้างงาน การฝึกอบรมวิชาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาดในสาขาต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านอิเล็กทรอนิกส์ การประกอบอาหารสำหรับผู้ต้องขังที่เสพยาเสพติดจะถูกควบคุมไว้ที่ศูนย์บำบัดยาเสพติด ระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือนถึง 36 เดือน การที่จะถูกควบคุมอยู่นานหรือไม่ขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งของการต้องโทษ และความก้าวหน้าในการบำบัดแก้ไขของผู้ต้องขังเองด้วย

สรุปได้ว่า จากการศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในงานราชทัณฑ์ของประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปเอเชียและทวีปยุโรป รวมทั้งการสัมมนาความคิดเห็นของนักวิชาการด้านการแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัย เพื่อเปรียบเทียบถึงความแตกต่างและความคล้ายคลึงในมาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของนานาประเทศกับมาตรการควบคุมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในประเทศไทย ได้ดังนี้

1. การควบคุมผู้ต้องขัง พบว่า ในแต่ละประเทศได้มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ ตลอดจนอุปกรณ์เสริมความมั่นคงเพื่อป้องกันการหลบหนีมาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษ ยังมุ่งเน้นในการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังที่ต้องถูกควบคุมอย่างเข้มงวดจะกระจัดกระจายการควบคุมไปตามเรือนจำต่าง ๆ ตามระบบ ที่เรียกว่า การกระจายการคุมขังในประเทศญี่ปุ่นจะมุ่งเน้นการอบรมและฝึกระเบียบวินัยให้กับผู้ต้องขังคล้ายการฝึกของทหารประเทศสิงคโปร์ การเข้า - ออก จากโรงงานฝึกวิชาชีพจะมีกล่องสำหรับใส่สิ่งของและต้องสวมชุดใหม่

2. ด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

- 2.1 การศึกษาในประเทศญี่ปุ่น หลักสูตรการศึกษาทางไกลจะมีผู้สอนที่เป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำและอาสาสมัครจากภายนอกในประเทศอังกฤษเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสอบเทียบรับประกาศนียบัตรจากสถาบันภายนอกได้ สำหรับประเทศสิงคโปร์ผู้ต้องขังจะมีการตกลงร่วมกันกับทางเรือนจำ โดยมีการพิจารณาเป็นรายบุคคลว่า แต่ละบุคคลนั้นควรมีการพัฒนาอย่างไร เปรียบเทียบเป็นแผนที่

เส้นทางส่วนบุคคลกระทั่งได้รับการปล่อยตัว นอกจากนี้ศูนย์ราชทัณฑ์ต่าง ๆ ยังออกแบบและผลิตชุดการอ่านนิยาย บทกวีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้อ่านและเรียนรู้

2.2 ด้านการจัดสวัสดิการ พบว่า ในประเทศญี่ปุ่นจะมีการให้ทุนการศึกษาทางการแพทย์เพื่อกิจการราชทัณฑ์และในแต่ละเรือนจำจะมีแพทย์ประจำอยู่นอกจากนี้ยังมีบริการจากสมาคมและอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือกิจการของเรือนจำ

2.3 การทำงานและการฝึกวิชาชีพ พบว่า ทุกประเทศมีการฝึกวิชาชีพ และจัดให้ผู้ต้องขังทำงานในเรือนจำ อย่างไรก็ตามในประเทศญี่ปุ่นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากฝีมือผู้ต้องขังจะมีองค์กรที่ให้การดูแล คือ JCR รวมทั้งตราสินค้าราชทัณฑ์ เรียกว่า “CAPIC” ในประเทศสิงคโปร์ได้ให้เอกชนเข้ามาทำหน้าที่ดูแลเรื่องการฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำ การจัดหาวัตถุดิบ และการตลาดเนื่องจากการดำเนินงานที่รวดเร็ว

จากการศึกษาแนวคิดการพัฒนาพฤตินิสัยของกรมราชทัณฑ์และการพัฒนาพฤตินิสัยในต่างประเทศ เห็นได้ว่าการมุ่งเน้นการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังใน 3 ด้าน ดังนี้

1. การศึกษาสายสามัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยม - ศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และอุดมศึกษา โดยเรือนจำจังหวัดมหาสารคามจัดสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับระยะเวลาของแต่ละหลักสูตร มีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถจากภายนอกและเจ้าหน้าที่ที่เรือนจำแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ดูแลการสอนและวัดผล ประเมินผล ตลอดจนการดำเนินการจนผู้ต้องขังสำเร็จการศึกษาและได้รับวุฒิบัตร

2. การฝึกวิชาชีพ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในวิชาที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษ โดยเรือนจำจังหวัดมหาสารคามจัดหลักสูตร การฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังและความต้องการของตลาดแรงงานทั้งแบบหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งมีการจัดสถานที่ฝึกอบรม วัสดุและอุปกรณ์ ตลอดจนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมเป็นวิทยากร

3. การอบรมทางศาสนาและศีลธรรม หมายถึง การจัดการอบรมในวันสำคัญของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ รวมทั้งการฝึกสมาธิวิปัสสนากรรมฐานในส่วนด้านศาสนามีการจัดกิจกรรมและการประกอบพิธีกรรมแยกตามศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือ ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม โดยเรือนจำจังหวัดมหาสารคามจัดสถานที่และมอบหมายให้อนุศาสนาจารย์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม เพื่อเป็นการขัดเกลาจิตใจช่วยให้คลายความเครียดและความวิตกกังวลการจากต้องโทษ

2.3.25 แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง

ในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำและทัณฑสถาน มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การลงโทษผู้กระทำความผิดพร้อม ๆ กับการแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี สำหรับประเทศไทยนั้น การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดจะเน้นหนักในเรื่องการฝึกวิชาชีพ ผู้กระทำความผิดส่วนด้านอื่น ๆ จะให้ความสำคัญรองลงไป

2.3.25.1 ความหมายของการฝึกวิชาชีพ

สุรพล จันทราปัทย์ (2529, อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ เผือกเอี่ยม, 2552, น. 14) การฝึกอบรมวิชาชีพ หมายถึง กระบวนการอันจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด และความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องหนึ่ง จนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ หรือเกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้น

กรมสามัญศึกษา (2532, อ้างถึงใน ถวิล คันธอุลิส, 2550, น. 29) การฝึกวิชาชีพ หมายถึง กระบวนการในการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียน หรือ ผู้เข้ารับการฝึกมีประสบการณ์ ความชำนาญ และความรู้ในวิชาชีพและสามารถนำเอาประสบการณ์ ความชำนาญและความรู้ที่ได้รับไปใช้ประกอบอาชีพได้

สุนันทา บุญสิทธิ์ (2532, อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ เผือกเอี่ยม, 2552, น. 14) การฝึกอบรมวิชาชีพ หมายถึง เป็นการบริการที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถด้านวิชาชีพ เพิ่มพูนความรู้และทักษะอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและดำรงชีวิต เป็นลักษณะการจัดการศึกษาตามความต้องการและความพร้อมของประชาชน มุ่งให้ผู้เรียนเห็นชอบและมีความพร้อมในการประกอบอาชีพ

สุวิทย์ หิรัณยการ (2545, อ้างถึงใน ถวิล คันธอุลิส, 2550, น. 29) วิชาชีพ หมายถึง อาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญ

ราชบัณฑิตยสถานพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 1050) วิชาชีพ หมายถึงวิชาการที่นำไปประกอบอาชีพ เช่น วิชาแพทย์ วิชาช่างไม้ วิชาช่างยนต์ เป็นต้น

ดังนั้นการฝึกวิชาชีพ จึงหมายถึง การให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยเน้นการฝึกฝนให้มีประสบการณ์และความชำนาญเฉพาะด้าน เสริมสร้างประสบการณ์อาชีพต่าง ๆ ที่สามารถออกไปประกอบอาชีพอิสระได้โดยง่าย

2.3.25.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ

ถวิล คันธอุลิส (2550 ก, น. 23) กล่าวถึง ทฤษฎีการเลือกอาชีพ โดยแบ่งเป็น หลักใหญ่ ๆ ได้ 4 ข้อ ดังนี้

1. บุคคลที่เลือกอาชีพตรงกับลักษณะทางบุคลิกภาพของเขา มักจะมีความพึงพอใจในงานอาชีพนั้น
2. บุคคลที่เลือกประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน ย่อมมีลักษณะทางบุคลิกภาพคล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงมีวิธีการโต้ตอบหรือแก้ไขปัญหาสถานการณ์ใกล้เคียงกันก่อให้เกิดเป็นบุคลิกภาพทางอาชีพขึ้น
3. เราทุกคนมีความคิดบางอย่างเกี่ยวกับอาชีพแทบจะทุกอาชีพ ความคิดเหล่านั้นล้วนมีผลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลอย่างมาก
4. มนุษย์ใช้อาชีพเป็นเครื่องแสดงออกทางบุคลิกภาพของเขาถ้าเขาเลือกอาชีพใด ย่อมแสดงว่าบุคลิกภาพของเขาออกมาในทิศทางนั้น

ถวิล คันธอุลิส (2550 ข, น. 24) ได้แบ่งการเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. ระยะเวลาเพื่อฝัน (Fantasy Period) ระหว่างอายุ 0 - 11 ปี เป็นระยะที่เด็กคิดฝันเอาเองว่า โตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไร โดยที่ไม่คำนึงข้อเท็จจริงแต่เป็นการฝันที่เด็กได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขา
2. ระยะเวลาการเปลี่ยนแปลง (Tentative Period) ระหว่างอายุ 11 - 15 ปี เริ่มจากการที่เด็กสังเกตออกว่ามีกิจกรรมบางชนิดที่เขาสนใจ และชอบมากกว่ากิจกรรมอื่น เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน ๆ ด้วยกันเกิดการผสมผสานร่วมกันระหว่างความสนใจ ความถนัดและคุณค่าของกิจกรรมชนิดนั้นขึ้นมากลายเป็นการมองทางเลือกคร่าว ๆ ในอาชีพให้กับตนเอง
3. ระยะเวลาพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง (Realistic Period) ระหว่างอายุ 17 - 21 ปี เป็นระยะที่เด็กมีการพิจารณาตนเอง และอาชีพประกอบกัน เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกอาชีพจะเป็นขั้นที่พิจารณาตามสภาพความเป็นจริงไม่เป็นการเพื่อฝันอีกต่อไป เป็นขั้นที่บุคคลจะสำรวจว่าอาชีพใด จะเหมาะสมกับเขาบ้าง จะมีการประเมินตนเองในพฤติกรรมทางอาชีพของเขาใกล้เคียงกับความเป็นจริงจะขึ้นอยู่กับความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวที่เขาประสบในขั้นสำรวจอาชีพด้วยเด็กจะตัดสินใจเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ไม่ใช่การคิดกว้าง ๆ ลอย ๆ เท่านั้นว่าจะประกอบอาชีพใด

ถวิล คันธอุลิส (2550 ค, น. 25) ได้เสนอพื้นฐานทางทฤษฎีไว้ 10 ข้อ ดังนี้

1. มนุษย์จะมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ
2. ความแตกต่างของบุคคลแต่ละคนทำให้เขาเหมาะสมกับอาชีพต่างกันออกไป
3. ในงานแต่ละอาชีพ แม้จะต้องการบุคคลที่มีคุณลักษณะบางอย่างเข้าไปทำตาม เขาก็ย่อมจะมีความพึงพอใจในการทำงาน
4. ความพึงพอใจของบุคคล ความสามารถ สถานการณ์ที่เขาดำรงชีวิต จะมีการเปลี่ยนแปลงตามเวลา
5. ชีวิตเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง ซึ่งอาจเรียกเป็นระยะต่าง ๆ ได้ ดังนี้
 - 5.1 ระยะการเจริญเติบโต (Growth Stage) อยู่ในราวอายุ 14 - 15 ปี เป็นขั้นการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย และจิตใจ
 - 5.2 ระยะการสำรวจ (Exploratory Stage) อยู่ในราวอายุ 15 - 24 ปี จัดเป็นขั้นสำรวจเกี่ยวกับงานโดยทั่ว ๆ ไป
 - 5.3 ระยะการวางรากฐาน (Establishment Stage) อยู่ในราวอายุ 25 - 44 ปี เป็นระยะเริ่มต้นของการเข้าไปมีประสบการณ์อยู่ในโลกของการทำงาน
 - 5.4 ระยะการสร้างความมั่นคง (Maintenance Stage) อยู่ในราวอายุ 45 - 60 ปี เป็นช่วงของการวางความมั่นคงในชีวิต
 - 5.5 ระยะเสื่อมถอย (Decline Stage) อายุตั้งแต่ 60 ปี เป็นช่วงเกษียณหรือก่อนเกษียณเล็กน้อย จัดอยู่ช่วงสุดท้ายของชีวิตการทำงาน
 - 5.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนทางอาชีพของบุคคล คือ ระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและทางสังคมของพ่อแม่ ความสามารถทางด้านสติปัญญา ลักษณะของบุคลิกภาพ และโอกาสที่เขาจะได้มีประสบการณ์ทางอาชีพต่าง ๆ
 - 5.7 ครูแนะแนวอาจมีอิทธิพลอย่างมาก ในกระบวนการที่ช่วยเด็กได้ก้าวผ่านขั้นต่าง ๆ ของพัฒนาการด้านอาชีพ
 - 5.8 พัฒนาการทางด้านอาชีพนั้น แท้ที่จริงก็คือ พัฒนาการทางจิตใจ และร่างกายผสมกับกระบวนการแสดงออกของความคิดรวบยอดของบุคคล
 - 5.9 การเข้าสู่อาชีพของบุคคล มักจะถูกกำหนดโดยกระบวนการประนี - ประนอมระหว่างตัวบุคคลกับตัวแปรทางสังคม ระหว่างภาพพจน์ที่ตนมีอยู่กับสภาพความเป็นจริง

5.10 ความพึงพอใจในการทำงานในชีวิตขึ้นอยู่กับความสามารถ ความสนใจบุคลิกภาพ ค่านิยมของเขามีโอกาสได้แสดงออกมากน้อยเพียงใดในงานที่ทำประสบการณ์ที่เขาได้รับจากการทำงานสอดคล้องกับภาพพจน์ของเขาเองที่ต้งขึ้นมากน้อยเพียงใด

Holland (1966) ยังได้จัดกลุ่มบุคคลตามความแตกต่างของบุคลิกภาพไว้ 6 ประเภท ดังนี้

1. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Conventional จัดเป็นบุคคลประเภทที่สนใจในกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ชอบความเป็นระเบียบยึดแบบแผนเดิมที่เคยปฏิบัติมากกว่าการริเริ่มด้วยตนเอง เช่น ด้านเลขานุการ งานสารบาญ

2. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Enterprising บุคคลกลุ่มนี้ มีธรรมชาติที่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการงานหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น งานประกอบค้าขาย มีลักษณะเป็นคนกล้าได้แย่ง นำเชื่อถือ เปิดเผย ช่างพูด

3. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Social มีทักษะทางสังคมที่ดีสนใจที่จะให้ความรู้ ฝึกหัดอบรม และพัฒนาสั่งสอนผู้อื่น ชอบกิจกรรมลักษณะบริการชุมชน ทำงานให้สังคม มนุษย์สัมพันธ์ดี และมีทักษะทางการใช้คำพูด

4. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Artistic บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เป็นธรรมชาติ ชอบอิสระ สร้างสรรค์ผลงานทางด้าน ศิลปะ มีจินตนาการกว้างไกล ชอบแสวงหาความละเอียดอ่อนทางจิตใจ มีความรู้ลึกซึ้งแน่น ไม่ชอบงานที่ซ้ำซากจำเจ

5. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Investigative บุคคลกลุ่มนี้มีความสนใจกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตวิเคราะห์ ใช้ความคิดอ่านที่มีเหตุผลหรือวิทยาศาสตร์ เชื่อมั่นในความคิดของตนเอง ขาดทักษะ ทางการเป็นผู้นำ

6. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Realistic บุคคลกลุ่มนี้ มีความสนใจกับงานหรือสิ่งแวดลอมที่เป็นวัตถุมีรูปร่างจับต้องได้ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของ เช่น เครื่องจักรกล ไม่ชอบกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล ขาดทักษะในการเข้าสังคม มักจะมีลักษณะค่อนข้างขี้อายค่อนข้างเก็บตัว

สรุป การที่จะเรียกบุคคลใดมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูง หรือต่ำนั้นเราจะต้องเทียบกับกลุ่มอายุของเขาด้วยเสมอ ดังนั้นวุฒิภาวะทางอาชีพจึงมีส่วนสัมพันธ์กับอายุของเด็กอย่างแนบแน่น

2.3.25.3 เหตุผลความจำเป็นในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

ประเสริฐ เมฆมณี (2525, น. 475 - 477) กล่าวถึง เป้าหมายและความจำเป็นในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ดังนี้

1. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อปลูกฝังนิสัยการทำงาน ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในเรือนจำส่วนใหญ่มักมีความเกียจคร้านในการทำงาน ไม่ชอบการประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง ฉะนั้นการกำหนดระเบียบให้ผู้ต้องขังทำงานหรือการฝึกวิชาชีพในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ จึงเป็นไปเพื่อเพาะนิสัยการทำงานให้แก่ผู้ต้องขังให้ตระหนักถึงคุณประโยชน์จากการทำงานนั้นด้วย

2. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อการลงโทษ เป็นการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่มีมาแต่เดิม และที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษ เช่น ในสมัยโบราณมีการลงโทษด้วยการให้เป็นพลกรรเชียงเรือ แม้แต่ในปัจจุบันก็มีความเห็นว่าผู้ต้องขังเป็นผู้ประทุษร้ายต่อสังคมสมควรที่จะถูกลงโทษให้ได้รับความลำบากยากเย็น โดยการให้ทำงานหนักในขณะที่ถูกคุมขัง เพื่อป้องกันมิให้มีผู้ถือเป็นเยี่ยงอย่าง

3. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายของรัฐ เนื่องจากการควบคุมผู้ต้องขังนั้นต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูและในการจัดกำลังอัตราเจ้าหน้าที่ สำหรับการควบคุมและแก้ไขปรุงแต่งผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพ หรือใช้แรงงานเพื่อหารายได้ไว้เป็นเงินทุนหมุนเวียน เพื่อแบ่งเบาภาระทางงบประมาณของประเทศซึ่งมีอยู่จำนวนจำกัด โดยเรือนจำและทัณฑสถานจะจ่ายเงินเป็นรางวัลปันผลให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อเป็นเครื่องหมายตอบแทนความวิริยะอุตสาหะของผู้ต้องขังในอัตราร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิ เพื่อเป็นการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง

4. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อเหตุผลทางการปกครอง และรักษาระเบียบวินัยผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน มักมีความรู้สึกกระวนกระวายใจ หงุดหงิด เพราะถูกจำกัดอิสรภาพ การปล่อยให้ผู้ต้องขังว่างงานหรือใช้เวลาว่างในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ย่อมทำให้ผู้ต้องขังวุ่นและแสดงออกด้วยการฝ่าระเบียบวินัย หรือร่วมมือกันก่อเหตุความวุ่นวายขึ้นในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ฉะนั้นการให้ผู้ต้องขังทำงานเต็มเวลาย่อมเป็นหนทางที่จะขจัดความรู้สึกฟุ้งซ่านของผู้ต้องขัง และยังเป็นประโยชน์ในการแก้ไขผู้ต้องขังด้วย

5. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง ภายหลังการพ้นโทษ เรือนจำและทัณฑสถานจะต้องพัฒนาการฝึกฝนวิชาชีพผู้ต้องขังให้มีความรู้ประสบการณ์ในการฝึกวิชาชีพ จนสามารถประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้ ภายหลังพ้นโทษแล้ว ดังเช่น ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสหประชาชาติ ข้อ 71(4) ที่ว่า “เท่าที่สามารถจะทำได้งานที่จัดให้ผู้ต้องขังจะต้องเป็นงานที่คงไว้

หรือเพิ่มพูนความสามารถของผู้ต้องขังในอันที่จะช่วยผู้ต้องขังทำมาหาเลี้ยงชีพสุจริต ภายหลังจากได้ปลดปล่อยแล้ว”

6. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ องค์การสหประชาชาติได้เสนอแนะว่า การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทำได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้แรงงานผู้ต้องขังในเรือนจำเปิด หรือเรือนจำชั่วคราวเพื่อบุกเบิกพื้นที่ทางเกษตรกรรม ยังอาจรวมถึง การใช้มาตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำที่สอดคล้องกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังอาทิในประเทศอังกฤษ ได้มีรูปแบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานสาธารณะทดแทนการถูกลงโทษจำคุก

อาภา ภมรบุตร (2545, อ้างถึงใน พิรญา ทับคง, 2533, น. 37 - 38) ได้ให้ทรรศนะ - ธิบายถึง จุดหมายของการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เหตุผลความจำเป็นทางป้องปรามอาชญากรรม ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานถือว่าเป็นผู้ประทุษร้ายต่อสังคม ถ้าจะนำบุคคลเหล่านี้มาคุมขังไว้โดยให้อยู่เฉย ๆ มิได้มีการฝึกฝนการทำงานบ้างแล้ว ก็ดูเหมือนว่าความหมายแห่งการเข้ามาคุมขังในเรือนจำและทัณฑสถาน จะไม่มีความลำบากแต่ประการใดเลยความหวาดกลัวของบุคคลที่จะคิดกระทำความผิดต่อไปก็ไม่มี จึงเป็นเหตุให้มีการประทุษร้ายและอาชญากรรมเกิดขึ้นไม่รู้จักหยุดหย่อน ฉะนั้น การใช้แรงงานผู้ต้องขัง หรือการให้ผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งมีผลต่อการป้องปราม (Deterrence) มิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง ทั้งการที่ผู้ต้องขังไม่ยอมทำงาน หรือไม่เอาใจใส่ในการทำงานโดยเจตนา ถือว่าเป็นความผิดวินัยอย่างหนึ่ง โดยนัยนี้ความเหนียวแน่นของงานและการเข้มงวดกวดขันในการทำงานจึงเป็นเหตุหนึ่งที่ยังความเกรงกลัวให้แก่ผู้ต้องขังที่ยังมุ่งประทุษร้ายต่อสังคม ตามหลักการป้องปรามข่มขวัญมิให้เป็นเยี่ยงแก่ผู้อื่นนั่นเอง

2. เหตุผลความจำเป็นทางเศรษฐกิจ วิธีการที่จะให้ผู้ต้องขังถูกควบคุมโดยรัฐเป็นผู้เลี้ยงดูออกค่ากินอยู่หลับนอนให้เป็นการไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ทั้งนี้ก็เพราะบุคคลผู้มีเสรีภาพและสุจริตยังต้องทำกิจการงานเพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัวอย่างเต็มกำลัง ทั้งรัฐต้องรับภาระในการดำเนินการควบคุมผู้ต้องขังเป็นอันมาก เช่น ค่าอาหาร ค่าเครื่องแต่งกาย เงินเดือนเจ้าหน้าที่ และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดจำเป็นอื่น ๆ เมื่อรัฐจำต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องหาخذใช้เท่าที่สามารถจะทำได้ โดยใช้แรงงานผู้ต้องขังประกอบ การงาน และผลิตสิ่งของต่าง ๆ จำหน่าย เพื่อหารายได้เป็นทุนหมุนเวียนในการฝึกวิชาชีพ ทั้งยังมีการจ่ายเงินรางวัลปันผลหรือค่าจ้างแรงงานตอบแทนผู้ต้องขังที่สนใจในการฝึกวิชาชีพนั้น ๆ โดยมุ่งเป็นการส่งเสริมคุณค่าแห่งการทำงานของผู้ต้องขังประกอบกันไปด้วย

3. เหตุผลความจำเป็นทางส่วนตัวของผู้ต้องขัง การให้ผู้ต้องขังทำงานเป็นการขัดเกลานิสัย และเป็นการฝึกอบรมให้ผู้ต้องขังมีความรู้สามารถนำไปประกอบอาชีพ ผู้ต้องขังส่วนมากที่อยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานมักเป็นผู้ที่มีความเกียจคร้าน ไม่พยายามประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว จึงเป็นเหตุให้ต้องก่อกรรมทำเข็ญประทุษร้ายต่อผู้อื่น ผู้ต้องขังที่มีลักษณะเกียจคร้านในการงานนี้ งานที่ใช้ให้ทำจะต้องเป็นงานลักษณะบังคับควบคุมอย่างใกล้ชิด และควรเป็นงานที่ใช้กำลังกายด้วย เช่น งานโยธา หรือฝึกวิชาชีพทางการเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีนิสัยขยันหมั่นเพียรจะได้ประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษไปแล้ว ส่วนผู้ต้องขังอื่น ๆ ที่มีความตั้งใจในการอบรมแต่ยังไม่มีความรู้ทางวิชาชีพก็จำเป็นต้องฝึกวิชาชีพ

2.3.25.4 วิธีจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน

กิจกรรมการฝึกวิชาชีพ เป็นภารกิจเรือนจำที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในโรงงานหรือห้องเรียน โรงฝึกงาน ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัย ประสิทธิภาพในการบริหารงาน เรือนจำและทัณฑสถาน ดังนี้ (ประเสริฐ เมฆมณี, 2527, น. 117 - 119)

- 1) ผู้ปฏิบัติงานกิจกรรม จะต้องจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เข้าศึกษาวิชาชีพแต่ละกลุ่ม แต่ละกิจกรรมในการนำผู้ที่ศึกษาเข้าออกจากโรงฝึกงาน มีการตรวจนับให้ถูกต้องทุกครั้งทั้งในระหว่างทำงาน และควบคุมกิจกรรมปฏิบัติให้อยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์อย่างสม่ำเสมอ
- 2) กิจกรรมการฝึกวิชาชีพดำเนินการต้องให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานขั้นต่ำและข้อเสนอแนะในเรื่องเกี่ยวข้องของสหประชาชาติตามความต้องการ ความสนใจและความพร้อมของผู้ต้องขังและสภาพของเรือนจำ
- 3) ศึกษาวิเคราะห์ประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล วางแผนปฏิบัติ จัดกิจกรรม กลุ่มทำงานตามภารกิจประจำวัน เพื่อมิให้ว่างงานหรือหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรม
- 4) การคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าศึกษา กิจกรรมการฝึกวิชาชีพใน โรงฝึกงาน มีความละเอียดรอบคอบถึงความประพฤติ ความไว้วางใจในการควบคุมถ้ามีพฤติกรรมผิดปกติทางด้านร่างกาย อารมณ์ ต้องแยก และดูแลเป็นพิเศษ
- 5) ในระหว่างที่ฝึกปฏิบัติ ห้ามผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่ โรงฝึกงาน และห้ามมิให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกจากโรงฝึกปฏิบัติก่อนกำหนด
- 6) เรือนจำและทัณฑสถาน ต้องจัดคู่มือปฏิบัติงาน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ลำดับขั้นตอนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมถึงคำแนะนำเกี่ยวกับการฝึกทักษะให้มีความชำนาญ
- 7) วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติทุกประเภท เช่น กบ ลีว เลื่อย ขวาน ค้อน ไขควง สิ่ ทินเนอร์ ฯลฯ จัดไว้ในที่ปลอดภัย และมีระบบการ เบิกจ่าย การใช้ การเก็บรักษา และการซ่อมแซม

8) กำหนดตารางเวลาหยุดพัก หรือเลิกกิจกรรม การเข้าร่วมกิจกรรม มีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลให้คำปรึกษาทุกขั้นตอนในการจัดกิจกรรมฝึกวิชาชีพ

9) สถานที่จัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพต้องจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องน้ำดื่ม ความสะอาด แสงสว่าง ห้องน้ำ ระบบการถ่ายเทอากาศที่เหมาะสม การป้องกันอัคคีภัย

10) เรือนจำและทัณฑสถานต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลประเภทของกิจกรรมการฝึกวิชาชีพ รวมถึงความรับผิดชอบในเรื่องการเก็บรักษาดูแลวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกภาคปฏิบัติ อย่างระมัดระวังให้ปลอดภัย และเพียงพอ

2.3.25.5 ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพ มีการส่งเสริมพัฒนาการใช้แรงงานจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพให้ความสำคัญกับระดับขั้นตอนในการปฏิบัติ ดังนี้

1) การปฐมนิเทศ การจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง เริ่มแต่วาระแรกที่ส่งตัวเข้ามาคุมขังในเรือนจำ ผู้รับผิดชอบต้องแจ้งให้รับรู้ในกฎ ระเบียบ ประเภทของกิจกรรม ให้ได้รับความสนใจ และเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติ

2) วางแผนกิจกรรมการฝึกวิชาชีพให้เหมาะสม โดยกำหนดแผนปฏิบัติสัมพันธ์กับกิจกรรมภารกิจอื่น ๆ ของเรือนจำ เพื่อให้การใช้ระยะเวลาในระหว่างถูกคุมขัง การบริหารทรัพยากรสถานที่เป็นไปอย่างประหยัด กำหนดขั้นตอนของการผลิต การควบคุมงาน การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด และสภาพข้อจำกัดการบริหารงานบุคคล

3) ใช้รูปแบบของคณะกรรมการศึกษาวิเคราะห์ประวัติ นิสัย ความสนใจ และความต้องการเพื่อเป็นข้อกำหนดในการกลั่นกรองการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกวิชาชีพ

4) การจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพในกลุ่มผู้ต้องขังไร้ฝีมือแรงงาน อาชีพการประกอบอาชีพไม่เป็นหลักแหล่ง ขาดโอกาสทำงานหารายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวโดยเน้นให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่แท้จริง ดังนี้

4.1) ศึกษาวิเคราะห์ประวัติ ใช้ข้อมูลแยกประเภทผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เข้ารับการฝึกปฏิบัติกิจกรรมการฝึกวิชาชีพ

4.2) ผู้ปฏิบัติงานต้องจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพต้องแสวงหา วัสดุ อุปกรณ์งบประมาณในการจัดกิจกรรมการบริหารจัดการปัจจัยการฝึกด้านอื่นที่จำเป็น

4.3) กิจกรรมการฝึกวิชาชีพ ฝึกเน้นในด้านทักษะฝีมือแรงงาน และการปลูกฝังนิสัยการทำงานเพื่อหารายได้

4.4) ทดสอบฝีมือแรงงาน เพื่อยกระดับมาตรฐาน ผู้ที่ผ่านการฝึกแล้ว ควรจะอยู่ในระดับใดและรับรองมาตรฐานในทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อการจ้างงานที่เหมาะสม

4.5) กิจกรรมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังทุกสาขาวิชาชีพต้องวางแผนให้ สอดคล้องกับแผนเตรียมการปลดปล่อย เพื่อประโยชน์ในการทำงานของผู้พ้นโทษ เพื่อไม่ให้ไป ก่อคดีกระทำผิดอาญาซ้ำขึ้นอีก

4.6) การจัดประเภทของกิจกรรมต้องคำนึงถึงตลาดแรงงาน การทำงาน พื้นฐานด้านวิชาชีพเดิมของผู้ต้องขังที่จะให้เป็นแหล่งหารายได้เมื่อพ้นโทษแล้ว

4.7) การจัดบริการด้านสวัสดิการสุขภาพอนามัย เพื่อป้องกันและคุ้มครอง ความปลอดภัยเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ในเรื่อง ค่าชดเชย ค่าทำขวัญ รางวัล ช่วยเหลือในกรณีที่ประสบ อุบัติเหตุในขณะที่ฝึกภาคปฏิบัติ รวมถึงกำหนดชั่วโมงการทำงานให้เหมาะสม

4.8) การจัดระบบจูงใจผู้ต้องขังให้เข้ารับการฝึกวิชาชีพ ซึ่งหมายถึง การจัดโรงงานที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีระบบป้องกันอุบัติเหตุ อัคคีภัย แสงสว่าง การระบาย อากาศ ป้องกันเสียงรบกวน ฝุ่นละออง ควั่น การสิ้นเปลืองของเครื่องจักรมากเกินไปของขอบเขต รางวัล เงินปันผล และผลตอบแทนด้านอื่น ๆ

2.4 บริบททั่วไปเกี่ยวกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

2.4.1 บริบทเกี่ยวกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

เดิมเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2479 ตั้งอยู่เลขที่ 739 ถนนนพมาศดำรัส ตำบลตลาด อำเภอ เมือง จังหวัดมหาสารคาม ตรงข้ามกับศาลจังหวัดมหาสารคาม (ปัจจุบันเป็นสถานที่ตั้งสวนสุขภาพ) มีพื้นที่ 7 ไร่ 3 งาน ตึกอาคารที่ทำการ เรือนนอนชาย - หญิง โรงเลี้ยงอาหารและประจำสร้างด้วยไม้ กำแพงเรือนจำเป็นสังกะสี มีป้อมยามภายนอกทั้ง 4 ด้าน สภาพเก่าแก่ชำรุดทรุดโทรม ตั้งอยู่ในเขต ชุมชน ไม่เหมาะสมสำหรับจะใช้เป็นสถานที่ควบคุมแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ประกอบ กับกรมราชทัณฑ์ได้มีนโยบายให้ย้ายเรือนจำที่ตั้งในเมืองออกไปตั้งอยู่บริเวณนอกตัวเมือง ซึ่งมีพื้นที่ สำหรับใช้สอยเป็นประโยชน์ต่อกิจการกรมราชทัณฑ์มากขึ้น ต่อมาจึงได้มีการดำเนินการก่อสร้าง ที่ทำการแห่งใหม่ขึ้น

24.1.1 ปัจจุบันเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดมหาสารคาม เลขที่ 79 หมู่ที่ 14 ถนนแจ้งสนิท (สายมหาสารคาม - ร้อยเอ็ด) ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เริ่มเปิดดำเนินการ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2530 ขนาดพื้นที่ 53 ไร่ 1 งาน แบ่งเป็นพื้นที่ภายในกำแพงเรือนจำ 11 ไร่ 1 งาน 29 ตารางวา และพื้นที่ภายนอกกำแพงเรือนจำ จำนวน 41 ไร่ 2 งาน 72 ตารางวา ซึ่งเป็นสวนป่าและบ้านพักข้าราชการและลูกจ้าง ด้านหลังเป็นคอกปศุสัตว์ เพื่อให้ผู้ต้องขังจ่ายนอกร่างกาย โดยเรือนจำมีกำแพงคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 6 เมตร แบ่งระหว่างภายในและภายนอกภายในเรือนจำแบ่งเป็น 7 แคน ดังนี้

24.1.1.1 แคนเรือนนอน คือ สถานที่ไว้สำหรับนอนของผู้ต้องขังเป็นลักษณะห้องขัง จำนวน 3 อาคาร 19 ห้อง

24.1.1.2 แคนพยาบาล คือ สถานที่รักษาและที่พักของผู้ต้องขังป่วยหรือเป็นโรคติดต่อต้องแยกจากผู้ต้องขังอื่น

24.1.1.3 แคนกลาง คือ บริเวณบล็อกล็อก โซน ร้านค้าสงเคราะห์ ร้านค้าวิชาชีพ โรงเลี้ยง และฝึกอบรม สุขา อ่างอาบน้ำ ตู้ล็อกเกอร์

24.1.1.4 แคนสุทกรรม คือ สถานที่ประกอบอาหาร

24.1.1.5 แคนฝึกวิชาชีพ คือ สถานที่ฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

24.1.1.6 แคนการศึกษาและพัฒนาจิตใจ คือ สถานที่เรียนหนังสือของผู้ต้องขัง และฝึกอบรมด้านต่าง ๆ

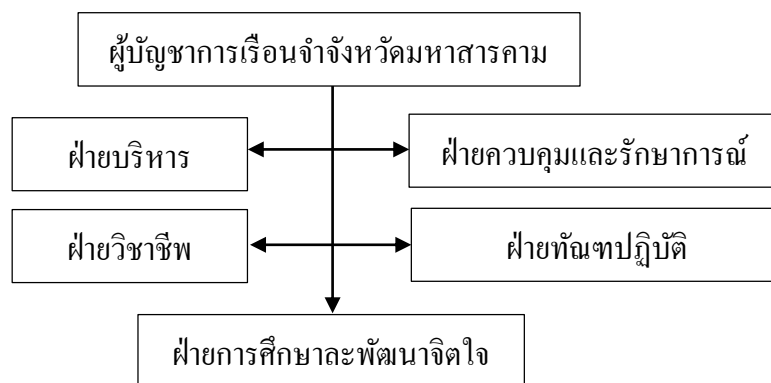
24.1.1.7 แคนหญิง คือ สถานที่คุมขังผู้ต้องขังหญิง

24.1.2 หน้าที่ความรับผิดชอบ

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ตั้งขึ้นตามเขตอำนาจศาลจังหวัดมหาสารคาม มีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

24.1.2.1 โครงสร้างของเรือนจำ

แบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย โดยมีผู้บังคับบัญชาเรือนจำเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และมีหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายเป็นผู้ควบคุมแต่ละฝ่าย ดังนี้

ภาพที่ 2.14 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์. ปรับปรุงจาก การแบ่งโครงสร้างการบังคับบัญชา, โดย เรือนจำมหาสารคาม, 2562. มหาสารคาม : เรือนจำมหาสารคาม.

- 1) ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย งานการเงิน, งานธุรการ, งานการเจ้าหน้าที่, งานพัสดุ และอาคารสถานที่
- 2) ฝ่ายควบคุมและรักษาการณื ประกอบด้วย งานรักษาการณืงานควบคุม และงานสวัสดิการ
- 3) ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ประกอบด้วย งานฝึกวิชาชีพ, งานพาณิช, งานเงินปันผลพลอยได้ และงานพัสดุ
- 4) ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ประกอบด้วย งานทะเบียน, งานทัณฑปฏิบัติ และงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
- 5) ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ประกอบด้วย งานการศึกษา, งานพัฒนาจิตใจ, งานชุมชนบำบัด, งานสังคมสงเคราะห์ และงานชมรม TO BE NUMBER ONE

24.1.2.2 ภารกิจ

- 1) ควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีอาชีพ
- 2) แก้ไขฟื้นฟู พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี
อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ระบบความมั่นคง
 - 3.1) มีเวรยามตลอด 24 ชั่วโมง ติดอาวุธปืน หากมีเหตุร้ายลูกกลมจะขอคำสั่งจากหน่วยตำรวจ ทหารใกล้เคียง
 - 3.2) มีกำแพงสูง 6 เมตร เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก มีลวดหนามเป็นแผงบนสันกำแพง มีไฟฟ้าแรงสูงบนสันกำแพง

4) อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 87 คน ดังนี้

4.1) ข้าราชการ 69 คน

4.2) พนักงานราชการชาย 11 คน

4.3) ลูกจ้างประจำ 2 คน

4.4) ลูกจ้างเหมา 5 คน

4.5) ปรก. 3 คน

5) ความจุมาตรฐาน 1,140 คน ปัจจุบัน มีผู้ต้องขังชายจำนวน 1,991 คน ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 281 คน กักขังชาย จำนวน 8 คน กักขังหญิง 4 คน จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 2,284 คน (ฝ่ายทัณฑปฏิบัติเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 1 กุมภาพันธ์ 2562)

6) เศรษฐกิจ

เจ้าหน้าที่ได้รับเงินเดือน และค่าอาหาร ค่าทำการล่วงเวลา จากเงินงบประมาณแผ่นดิน ผู้ต้องขังมีรายได้จากการที่ญาติมาฝากเงินให้ และเงินปันผลจากการฝึกวิชาชีพ

7) ปัญหา

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่มาจากการฝ่าฝืนกฎระเบียบของผู้ต้องขัง เช่น การลักลอบนำยาเสพติดเข้าเรือนจำ การเล่นการพนัน การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ข่มขู่ ลักทรัพย์ ลักลอบสักรายตามร่างกาย หลบหนี หลีกเลียงหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ หลอกหลวงเอาทรัพย์สินจากผู้ต้องขังด้วยกัน

สรุป เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นหน่วยงานราชการ สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการพัฒนาบุคลากรผู้ด้อยโอกาสที่เป็นผู้ต้องขังตามแผนยุทธศาสตร์ของกรมราชทัณฑ์ ดังนี้

24.1.2.3 วิสัยทัศน์

ในปี พ.ศ. 2555 กรมราชทัณฑ์จะเป็นองค์กรชั้นนำในอาเซียนในการควบคุมแก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาผู้ต้องขัง

1) คติพจน์ : ควบคุมด้วยใจ แก้ไขด้วยเมตตา

2) พันธกิจ

2.1) ควบคุมผู้ต้องขังด้วยความเป็นมืออาชีพ

2.2) แก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นพลเมืองที่ดี

ที่มีคุณภาพต่อสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ

3) เป้าหมายหลัก

3.1) ผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติตามหลักอาชญาวิทยา ทักษะวิทยา และเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ

3.2) ผู้ต้องขังได้รับการพัฒนาแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยให้เป็นคน ที่พึงปรารถนาและสามารถเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ

หมายเหตุ. มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติในการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังให้มีอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขังไม่เกิน 1 : 5 แต่ประเทศไทย มีอัตราส่วน 1 : 50 ต่ำกว่า มาตรฐานขั้นต่ำ อยู่ 10 เท่า (กรมราชทัณฑ์, 2540, น. 20)

4) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ตั้งขึ้น โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลตามเขตอำนาจศาลจังหวัดมหาสารคามให้มีอำนาจในการควบคุม ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 20 ปี โดยมีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

4.1) ควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นคนฝากขังตามหมายศาล ผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลที่เรือนจำตั้งอยู่ และนักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษ ไม่เกิน 20 ปี ซึ่งอยู่ในอำนาจการควบคุมของเรือนจำ

4.2) ดำเนินการทางทัณฑปฏิบัติแก่ผู้ต้องขัง

4.3) จัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ อบรม พัฒนา ปรับปรุง แก้ไข พฤติกรรม และฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง

4.4) ดำเนินการเกี่ยวกับการทำงานและการใช้แรงงานผู้ต้องขัง

4.5) จัดสวัสดิการ ให้การสงเคราะห์ และการพัฒนาสุขภาพอนามัย แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับสุขภาพ

4.6) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน อื่น ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

5) เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีเนื้อที่ จำนวน 53 ไร่ 1 งาน แบ่งเป็น พื้นที่ภายในและพื้นที่ภายนอก ดังนี้

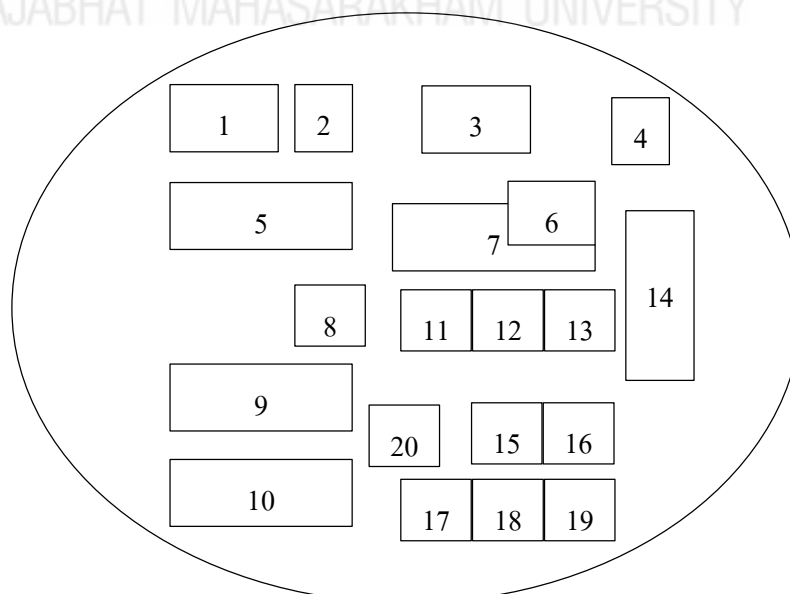
5.1) พื้นที่ภายนอกกำแพงเรือนจำ มีเนื้อที่ จำนวน 41 ไร่ 2 งาน 72 ตารางวา ประกอบด้วย ถนนรอบกำแพง และบ้านพักเจ้าหน้าที่ คอกปศุสัตว์

5.2) พื้นที่ภายในกำแพงเรือนจำ มีเนื้อที่ จำนวน 11 ไร่ 2 งาน 29 ตารางวา แบ่งออกเป็นแดนในการควบคุม ประกอบด้วย

5.2.1) สถานกักขังฟื้นฟูและตรวจพิสูจน์

5.2.2) แดนพยาบาล

- 5.2.3) ที่ทำการฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์
- 5.2.4) แคนหญิง
- 5.2.5) แคนการศึกษาและพัฒนาจิตใจ
- 5.2.6) ร้านค้าฝึกวิชาชีพ
- 5.2.7) บริเวณบล็อกโซน
- 5.2.8) เรือนนอน 3
- 5.2.9) เรือนนอน 2
- 5.2.10) เรือนนอน 1
- 5.2.11) ร้านค้าสงเคราะห์ผู้ต้องขัง
- 5.2.12) โรงเลี้ยงอาหารและฝึกอบรม
- 5.2.13) ร้านตัดผม
- 5.2.14) แคนฝึกวิชาชีพ
- 5.2.15) โรงเก็บตู้ล็อกเกอร์
- 5.2.16) สุทกรรม
- 5.2.17) สุขาและโรงแยกขยะ
- 5.2.18) อ่างอาบน้ำ
- 5.2.19) ราวตากผ้า
- 5.2.20) ห้องพักรักษาเจ้าหน้าที่

ภาพที่ 2.15 ตัวอย่างการวางภาพประกอบการทำบทนิพนธ์. ปรับปรุงจาก แผนผังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, โดย เรือนจำมหาสารคาม, 2562. มหาสารคาม: เรือนจำมหาสารคาม.

24.1.2.4 การจัดสวัสดิการผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

จากวิสัยทัศน์ และภารกิจดังกล่าว เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จึงได้จัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง ดังนี้

- 1) จัดอาหารให้ผู้ต้องขังบริโภควันละ 3 มื้อ โดยได้พยายามจัดหาอาหารให้มีปริมาณเพียงพอแก่การบริโภค ให้มีทั้งคุณภาพและประโยชน์ต่อร่างกายพอสมควร นอกจากนี้ยังจัดให้มีอาหารตามสั่ง เพื่อเป็นการฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง และจำหน่ายอาหารราคาถูกให้กับผู้ต้องขังที่ไม่รับประทานอาหารที่ทางเรือนจำจัดไว้ให้ ซึ่งช่วยให้ประหยัดงบประมาณค่าอาหารผู้ต้องขังภาครัฐลงได้ส่วนหนึ่ง
- 2) จัดเครื่องนุ่งห่ม เสื้อ กางเกง อย่างน้อยปีละ 2 ชุด ผ้าห่มอย่างดี ปีละ 1 ผืน
- 3) จัดอาคารสถานที่ เช่น เรือนนอน, เรือนขัง, โรงงาน, โรงพยาบาล, โรงครัว, โรงเลี้ยง และบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดเพียงพอและถูกหลักอนามัย
- 4) สถานพยาบาล เรือนจำได้จัดทำสถานพยาบาลจากเงินบริจาคสำหรับผู้ป่วยเรื้อรังที่โรงพยาบาลภายนอกไม่รับรักษาตัว เพื่อแยกออกจากผู้ต้องขังอื่น ป้องกันการติดเชื้อ และให้ผู้ป่วยได้อยู่ในที่ที่มีอากาศถ่ายเท
- 5) ให้การบำบัดรักษาแก่ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย จัดให้มีแพทย์พยาบาล เพื่อบำบัดรักษาผู้เจ็บป่วย หากผู้ป่วยรายใดไม่สามารถรักษาให้หายภายในสถานควบคุมกึ่งอนุญาต ให้ไปรักษาภายนอกได้
- 6) กรณีผู้ต้องขังได้รับบาดเจ็บจากการฝึกวิชาชีพ หรือเกิดอุบัติเหตุระหว่างการปฏิบัติงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ก็ดำเนินการจ่ายรางวัลชดเชยให้ตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์
- 7) จัดทำห้องสมุดและจัดหาหนังสือให้ผู้ต้องขังได้อ่านเพิ่มเติมความรู้ โดยผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิที่จะยืมหนังสือของห้องสมุดไปอ่านได้
- 8) การจัดสวัสดิการด้านการศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคามได้มีการจัดการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ ทั้งในสายสามัญ และสายวิชาชีพ ได้แก่ ระดับผู้ไม่รู้หนังสือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาเกษตรกรรม ประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาเสริมสวย ประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาช่างก่อสร้าง ประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาพืชศาสตร์ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาขาพืชศาสตร์ โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานสถานศึกษาภายนอก เช่น วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้ยังเปิด

โอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จัดการศึกษาทางไกลในระดับปริญญาตรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจัดการศึกษาระดับปริญญาโทภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นเรือนจำแห่งแรกในประเทศไทยที่ได้มีการเปิดการเรียนการสอนถึงในระดับปริญญาโท

9) การจัดสวัสดิการด้านกีฬาและนันทนาการ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จัดให้มีการเล่นกีฬาในวันหยุด ส่วนในช่วงเวลาว่างจะเปิด รายการโทรทัศน์ให้ผู้ต้องขังได้รับชมเพื่อผ่อนคลายความเครียด นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้ฝึกซ้อมกีฬา เช่น ฟุตบอล กีฬาตะกร้อ เพื่อความผ่อนคลาย และเพื่อส่งเสริมการออกกำลังกาย

10) การให้บริการสวัสดิการจะมีแบบอย่างเดียวกัน และเสมอภาคกัน ทุกคน ไม่เลือกว่าผู้ต้องขังที่รับบริการจะมีฐานะอย่างไร

สรุปว่า การจัดบริการสวัสดิการได้มีการคำนวณต้นทุนของบริการสวัสดิการแต่ละอย่างเช่น คราว ร้านอาหารตามสั่ง ร้านเบเกอรี่ (ในแดนหญิง) ร้านค้าสงเคราะห์เพื่อจะได้มีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดในภายหลังได้ จะเห็นได้ว่า ภายได้ข้อจำกัดทั้งทางด้านทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากร เรือนจำจังหวัดมหาสารคามก็ได้พยายามที่จะปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยนำหลักเมตตาธรรม หลักมนุษยธรรม หลักคุณธรรม หลักทัศนคติปฏิบัติ มาใช้กับผู้ต้องขังเพื่อให้บรรลุถึงภารกิจหลักของงานราชทัณฑ์ (ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2558)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ระดับการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

นิमित บุตรทิพย์ (2544, น. 75 - 80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำ อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการอยู่ในระดับมากในเรื่อง การจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาแบบชั้นเรียน และมีปัญหาในเรื่องขาดแคลนครูผู้สอน และต้องการให้มีการเรียนการสอนครั้งวันอีกครั้งวันทำงานและต้องการฝึกทักษะอาชีพ ขณะต้องโทษ ในเรือนจำ โดยให้เพิ่มสาขาให้มากขึ้นเนื่องจากเรือนจำยังจัดการฝึกวิชาชีพไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังและควรเป็นอาชีพที่เมื่อพ้นโทษไปแล้วสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้ควรจัดหา อุปกรณ์เครื่องมือให้เพียงพอกับผู้เรียนและมีความทันสมัย ส่วนห้องสมุดควรจัดหาหนังสือให้มีหลาย ๆ ประเภท มีหนังสือพิมพ์ หนังสือเกี่ยวกับกฎหมาย แนะนำอาชีพ ควรเพิ่มเวลาทำการห้องสมุด

ให้มากขึ้น โดยเฉพาะเพิ่มเวลาการทำงานในวันหยุดราชการ ในด้านกิจกรรมการกีฬา พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ต้องการเวลาและโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาให้มากขึ้น อีกทั้งต้องการให้มีกิจกรรมเสี่ยงตามสายอย่างต่อเนื่องเป็นประจำเพื่อเป็นการให้ความรู้และผ่อนคลายความเครียด

อัจฉรา เขตภารา (2544, น. 112 - 116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำกรุงเทพฯ ผลการวิจัยพบว่า การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังควรนำรูปแบบจากต่างประเทศมาประยุกต์ใช้กับผู้ต้องขังในประเทศไทยเท่ากับเป็นการพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการฝึกวิชาชีพที่พัฒนาขึ้นสามารถสนองต่อความต้องการของผู้ต้องขัง และการมุ่งเน้นให้เรือนจำรับงานจากผู้ว่าจ้างมาทำแทนการฝึกวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบดังกล่าว ซึ่งรูปแบบบางรูปแบบไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้ต้องขังในประเทศไทยได้ ส่วนปัญหาอุปสรรค คือ 1) ข้อจำกัดด้านกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องทำให้ขาดความคล่องตัวในการทำงาน 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ในด้านการฝึกวิชาชีพ

กนกธรา สุวรรณกิจ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง ศึกษาเฉพาะกรณี ทักษสถานหญิงกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่มีความหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษอยู่ในระดับมาก อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยของครอบครัว / เดือน มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ และปัจจัยความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ การได้รับการยอมรับ การได้รับการเยี่ยม และการได้โอกาสกลับตนเป็นคนดี และปัจจัยแวดล้อมขณะต้องโทษ ได้แก่ การได้รับการปฏิบัติในเรื่อง กฎระเบียบ การได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ และการได้รับการส่งเสริมในการฝึกวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ

ไพฑูรย์ วิเศษศิริ (2545, น. 115) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังเรือนจำความมั่นคงสูง ศึกษาจากผู้ต้องขังในเรือนจำกลางบางขวาง จำนวน 400 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษสูงในเรือนจำที่มีความมั่นคงสูง เพื่อที่จะแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีโทษสูงได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีปัญหาและความต้องการด้านความคาดหวังในอนาคตมากที่สุด คือ ต้องการที่จะปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมาย และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ รองลงมาคือ ปัญหาและความต้องการด้านการฝึกวิชาชีพ เพื่อนำวิชาชีพที่ได้ไปใช้ภายหลังพ้นโทษ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคาดหวังในอนาคต กล่าวคือ ต้องการให้สังคมยอมรับและให้โอกาสในการประกอบอาชีพสุจริต รวมทั้งความต้องการด้านพื้นฐาน อันได้แก่ ความสำคัญของสุขภาพ คือ เรื่องความสะอาด

ของอาหาร การได้รับการรักษาพยาบาล เรื่องน้ำในการอุปโภคบริโภค ส่วนในด้านสวัสดิการ และ
 นันทนาการนั้น คือ ต้องการได้ติดต่อกับญาติทางโทรศัพท์ ต้องการให้มีการจัดงานพบญาติใกล้ชิด
 การเพิ่มเวลาในการเยี่ยมญาติ และแจกสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่ผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติ ส่วนปัญหา
 ด้านการศึกษาซึ่งอยู่ในอันดับน้อยที่สุด ก็เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนจึงขาดความ
 กระตือรือร้นในการศึกษา คำนึงถึงสุขภาพ และการฝึกวิชาชีพมากกว่า เนื่องจากมีความคาดหวังที่จะได้
 กลับสู่สังคมภายนอก และประกอบอาชีพสุจริตสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข

คุณท์ จินประชา (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
 ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางชลบุรี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อเปรียบเทียบ
 ความต้องการฝึกวิชาชีพในหลักสูตรต่าง ๆ และข้อเสนอแนะความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตร
 ระยะสั้นของผู้ต้องขังเรือนจำกลางชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตร
 ระยะสั้นของผู้ต้องขังเรือนจำกลางชลบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชาชีพ พบว่า ความต้องการฝึกอบรม
 วิชาชีพมากที่สุด คือ ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างซ่อมเครื่องไฟฟ้าในบ้านอย่างง่าย ช่างเครื่องยนต์
 โดยมีข้อเสนอแนะความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของผู้ต้องขังเรือนจำกลางชลบุรี
 คือ ควรมีการปรับปรุงด้านหลักสูตรวิชาชีพและกระบวนการเรียนการสอน ปรับปรุงด้านครูฝึกสอน
 วิชาชีพ ปรับปรุงด้านเครื่องมืออุปกรณ์การฝึกและงบประมาณ ปรับปรุงด้านสถานที่และโรงฝึกงาน
 และปรับปรุงด้านระยะเวลาการฝึกอบรมวิชาชีพ

สงวน จันทรัมย์ (2548, น. 52) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและความต้องการของ
 ผู้ต้องขังต่อการดำเนินงานของเรือนจำกลางคลองไผ่ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 ความต้องการและความคาดหวังของผู้ต้องขัง ในขณะที่ถูกคุมขังอยู่ภายในเรือนจำและศึกษาเปรียบเทียบ
 ระดับความคาดหวังและความต้องการของผู้ต้องขังที่มีความแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษาและ
 ระยะเวลาการกำหนดโทษ โดยศึกษาจากจำนวนผู้ต้องขัง 353 คน สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่
 ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ F - test (One - Way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังมีความคาดหวัง
 ในอนาคต โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีรายข้อที่มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ย
 มากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ การปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น การเป็นพลเมืองดีไม่กระทำความผิดอีกเด็ดขาด
 และการตั้งใจทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยสุจริต ผู้ต้องขังมีความต้องการต่อการดำเนินงานของเรือนจำ
 กลางคลองไผ่ โดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน อยู่ระดับมาก คือ ด้านการศึกษา ด้านปัจจัยพื้นฐาน
 และด้านสวัสดิการและนันทนาการ แต่มีความต้องการด้านการฝึกวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง
 ผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาระดับอนุปริญญามีความคาดหวังในอนาคตมากกว่าผู้ต้องขังที่ไม่มีการศึกษา
 หรือมีการศึกษาระดับอื่น ๆ แต่ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลากำหนดโทษต่างกันมีความคาดหวังในอนาคต
 ไม่แตกต่างกัน ผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีความต้องการปัจจัยพื้นฐาน

น้อยกว่าผู้ต้องขังที่ไม่มีการศึกษาและผู้ต้องขังที่มีระยะเวลากำหนดโทษต่ำกว่า 10 ปี มีความต้องการปัจจัยพื้นฐานและด้านการฝึกวิชาชีพมากกว่าผู้ต้องขังที่มีระยะเวลากำหนดโทษ 21 - 30 ปี

จาตุรนต์ มุงคุณคำขาว (2552, น. 60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาในเรือนจำกลางอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัย พบว่าผู้ต้องขังโดยรวม และจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาในเรือนจำกลางอุดรธานี โดยรวมและเป็น รายด้าน คือ ด้านผู้เรียนด้านสถานที่ ด้านบุคลากร / ครูผู้สอน และด้านสื่อ / อุปกรณ์ อยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านผู้เรียน ด้านสื่อ / อุปกรณ์ ด้านสถานที่ และด้านบุคลากร / ครูผู้สอน อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด

พิรญา ทับคง (2553, น. 96) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำกลางเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขังชาย คดีเด็ดขาด ทำงานประจำกองงานฝึกวิชาชีพ จำนวน 293 คน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรีเกี่ยวข้องกับปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยการกระทำผิด และปัจจัยแวดล้อม การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรีต้องพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยโดยการศึกษาวิชาสามัญในระดับมาก มีความต้องการเรียนหนังสือในระดับมาก และคาดหวังว่าครอบครัวจะให้อภัยในความผิดที่ผ่านมาในระดับมาก ส่วนด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังต้องการให้บุคคลภายนอกที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาเป็นครูผู้สอนในการฝึกวิชาชีพ ควรคำนึงถึงความสมัครใจของผู้ต้องขัง และการอบรมทางศาสนาและศีลธรรมในวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี คือปัจจัยภูมิหลังของผู้ต้องขังด้านการศึกษา ด้านฐานความผิด และด้านปัจจัยแวดล้อมของผู้ต้องขัง การพัฒนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัย ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยและความคาดหวังต่อการพัฒนาพฤตินิสัย

สรพรเพชร นิมวัตร (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของเรือนจำในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังกรณีศึกษาเรือนจำกลางยะลา ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน ระดับ การศึกษาก่อนต้องโทษ สรุปได้ว่าเป็นผู้ไม่เคยได้รับการศึกษา จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 ระดับประถมศึกษา 43 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 ระดับมัธยมศึกษา / ปวช. / เทียบเท่า จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 ระดับอนุปริญญา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4 ระดับปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ในเรือนจำและทัณฑสถาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ลักษณะทั่วไปของการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถานเป็นการจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังได้เรียนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติเพื่อมีวิชาติดตัวนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นภายหลังพ้นโทษ 2) รูปแบบการฝึกวิชาชีพในเรือนจำและทัณฑสถาน แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ ใช้ระยะเวลาฝึกอบรมไม่เกิน 30 ชั่วโมง รูปแบบการฝึกวิชาชีพประเภทใช้แรงงานผู้ต้องขังเป็นการ ฝึกร่างกายให้แข็งแรง ฝึกจิตใจให้มีความอดทนอดกลั้นและถือเป็นการลงโทษควบคู่ไปด้วย 3) ปัญหา การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน แบ่งเป็น 2 ข้อ คือ ปัญหาด้านการบริการฝึกวิชาชีพ ผู้ต้องขัง และปัญหาด้านการดำเนินงานการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา (2558) โดยกลุ่มพัฒนาระบบคลังข้อมูลทางการศึกษาและ พัฒนามนุษย์ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ทำการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษา และจัดทำเป็นรายงานสถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2557 – 2558 พบว่าในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวนนักเรียน นักศึกษาในระบบ จำนวน 13.1 ล้านคน สำหรับการศึกษภาคบังคับ 9 ปี (อายุ 6 - 14 ปี) นั้นมีจำนวนนักเรียน 7.2 ล้านคน จากประชากรทั้งหมด 7.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 96.5 ยังมี จำนวนนักเรียน 2 แสนคน ที่ไม่ได้รับการศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่นักเรียน ที่ไม่ได้รับการศึกษาถึงร้อยละ 11.4 หรือประมาณ 3 แสนคน การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังมีนักเรียนที่ไม่ได้รับการศึกษาถึงร้อยละ 27 หรือประมาณ 7 แสนคน ซึ่งสรุปได้ว่า รัฐยังไม่สามารถ จัดการศึกษาได้ครบร้อยละ 100 จึงต้องมีการผลักดันและทบทวนนโยบายการจัดการศึกษา และ จัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ เพื่อเพิ่ม โอกาสทางการศึกษาของเด็กไทยให้มากขึ้น หรือส่งเสริมให้เรียนการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่มีหลักสูตรรองรับ ต่อความต้องการของผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิดหลาย ๆ เรื่อง แล้วนำมาสรุปได้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.16 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคามและศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษากิจกรรมและกระบวนการในการจัดการเรียน การสอนของแต่ละสถาบันการศึกษาที่ได้ประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางวิธีการดำเนินการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1.1 เนื่องการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือน จำจังหวัด มหาสารคาม

3.1.1.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2,345 คน (ข้อมูลฝ่ายทัณฑ์ปฏิบัติ วันที่ 3 เมษายน 2562)

3.1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะประเภทของการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียน นักศึกษาเรือนำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 323 คน ผู้วิจัย ได้คำนวณหาขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ประชากรตามวิธีการคำนวณทางสถิติตามวิธีของ (Yamane, 1973, p. 125) อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2} \quad (3 - 1)$$

กำหนดให้ N แทน จำนวนประชากรทั้งหมด (345)

n แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

e แทน ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นสำหรับการวิจัย ในครั้งนี้ กำหนด ให้ไม่เกิน .05 แทนค่าในสูตรได้

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร} \quad n &= \frac{2,345}{1 + 2,345(.05)^2} \\ &= 341.712 \text{ คน} \end{aligned}$$

เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนเต็ม ในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้กลุ่ม ตัวอย่าง 345 คน

จากนั้นผู้วิจัยจะใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก โดยการเขียนรายชื่อประชากรลงในแผ่นกระดาษแล้วนำไปใส่ในภาชนะ จากนั้น ทำการสุ่มจับฉลากในการสุ่มแต่ละครั้ง เมื่อสุ่มได้รายชื่อใดขึ้นมาแล้วจะเขียนชื่อไว้แล้วนำรายชื่อ นั้นใส่กลับลงไปในภาชนะอีก เพื่อให้แต่ละชื่อมีโอกาสถูกเลือกเท่า ๆ กัน หากจับได้รายชื่อประชากร ชื่อเดิมให้จับใหม่จะทำการสุ่มจับฉลากจนครบตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัย ใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผู้วิจัย เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งแยกตามประเภท ได้ดังนี้

- 2.1) ผู้ต้องขังชาย จำนวน 15 คน
- 2.2) ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 15 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเครื่องมือออกเป็น 2 แบบ ตามลักษณะของการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ คือ แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire)

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิด ประเภทแบบตรวจรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ, เพศ, ระดับการศึกษา, อาชีพ (ก่อนต้องโทษ) และรายได้ / เดือน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีองค์ประกอบปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานที่ และอุปกรณ์ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านกฎระเบียบของเรือนจำ และปัจจัยด้านผู้เรียน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ การฝึกอาชีพระยะสั้น การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาสายอาชีพ ปวช. / ปวส. และการศึกษาระดับอุดมศึกษา แบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด (Open - Ended Question) เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

3.2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนของการวิจัยและสภาพทั่วไปของการสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อเรื่อง การวิจัย ชื่อ - สกุลผู้สัมภาษณ์ วัน เวลา สถานที่ที่สัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์จะกรอกไว้ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 เป็นส่วนของลักษณะโดยทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ - สกุล ผู้ถูกวิจัย การศึกษา ระดับการศึกษา

ส่วนที่ 3 เป็นส่วนของคำถามและเนื้อที่ว่าง ที่ใช้บันทึกการสัมภาษณ์ ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาและความต้องการในการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

3.2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.2.3.1 การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำกรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ได้แนวคิดรวบยอด (Concept) ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2) ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามแบบปลายปิด รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า Likert (1985, อ้างถึงใน สุรศักดิ์ สุรโชติ, 2557, น. 142 - 147)

3) สร้างแบบสอบถามแบบปลายปิด รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะนำมาวิเคราะห์หาค่าประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

4) นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้อง เทียบตรง และความเหมาะสม

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.2.3.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง จากตำรา วารสาร ผลงานการวิจัยวิทยานิพนธ์ ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดเนื้อหาของคำถามในแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมในเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย และมีลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจ แนะนำรายละเอียด และแก้ไขแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

4) การสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์ เพื่อจะได้ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาวิจัย

3.2.3.3 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1) นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ด้านเนื้อหา ด้านโครงสร้าง และด้านการใช้ภาษาเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและความปรนัยของ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

1.1) นายเดชา เจนตกลีการ วุฒิการศึกษา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตำแหน่งนักทัศนวิทยาชำนาญการ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1.2) ดร.สุวิมล สมไชย วุฒิการศึกษา ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต (ปร.ค.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษา

1.3) รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมฆไชยสง วุฒิการศึกษา ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต (ปร.ค.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านวัดผลและประเมินผล

3.2.3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สูตร IOC (Index of Item - Objective Congruence) ของ (Rovinelli) และ (Hambleton) เกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน 0 เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน -1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์
ให้นำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่า IOC

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{N} \quad (3-2)$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญหลักเกณฑ์

3.2.3.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สูตร IOC (Index of Item - Objective Congruence) ของ (Rovinelli) และ (Hambleton) เกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

- 1) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.66 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงสูงใช้เป็นข้อคำถามในการวิจัยได้
- 2) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.66 ต้องปรับปรุง ยังไม่สามารถใช้ในงานวิจัยได้

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม หาโดยวิธีใช้สูตร α - Coefficient ของ Cronbach ดังนี้ (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551, น. 94)

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_j^2} \right\} \quad (3 - 3)$$

เมื่อ α แทน ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ
 n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

S_j^2 แทน ค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3) ตรวจสอบคุณภาพด้วยการนำแบบสอบถามไปใช้ทดลอง (Try - Out) กับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกโดยการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard Devion (S.D.) ค่าที่ได้ 0.25 - 0.99 ซึ่งไม่เท่ากับ 0 จึงได้ว่ามีอำนาจจำแนก (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555, น. 422)

4) นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและผ่านการทดลองแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยอีกครั้ง

5) นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

3.3.1.1 ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย จากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์และผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

3.3.1.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.3.1.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.3.2.1 ดำเนินการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการขออนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าว ภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ระหว่างเวลา 09.00 - 15.00 น. (อาคารอเนกประสงค์ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ และแดนหญิง) โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ระยะเวลาประมาณ 15 นาที โดยทำการบันทึกตามแบบสัมภาษณ์ เนื่องจากกฎระเบียบปฏิบัติ ไม่อนุญาตให้อัดเทปได้ สัมภาษณ์ผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าวเสร็จภายในเดือนกันยายน 2562

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่ได้มาประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.1.1 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม

3.4.1.2 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว มาลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

3.4.1.3 ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

1) การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ได้ดังนี้ (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555, น. 77)

ระดับที่ส่งผล	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ
น้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน
น้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
มาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
มากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

2) เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการศึกษา กำหนดเป็นช่วงคะแนน 5 ระดับ ดังนี้ (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550, น. 77)

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แปลความว่า ระดับน้อยที่สุด
 คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แปลความว่า ระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แปลความว่า ระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แปลความว่า ระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แปลความว่า ระดับมากที่สุด

3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ใช้การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงตรง (Multiple Linear Regression Analysis) โดยเลือกวิธีการแบบ Stepwise มีข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

3.1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยดูจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) ตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถือว่าเหมาะสมที่จะนำเข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis)

3.2) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระ ต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก และไม่เกิดภาวะ Multicollinearity โดยดูจากค่า Collinearity Statistics ที่มีค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance มีเกณฑ์การตรวจสอบดังนี้ ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 10 หากเกินกว่านี้แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก และหากค่า Tolerance <0.2 แสดงว่าเกิดภาวะ Multicollinearity ถ้าตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กันเอง

ในระดับที่สูงเกินไป หรือเกิดภาวะ Multicollinearity ตัวแปรอิสระตัวนั้นจึงไม่เหมาะสมที่จะเข้าสมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis)

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ความต้องการในการจัดการศึกษาของเรื่อนำจังหวัดมหาสารคาม หลังจากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายพรรณนาความ

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

3.5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ร้อยละ (Percentage)

3.5.1.2 สถิติที่ใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการศึกษาของเรื่อนำจังหวัดมหาสารคาม คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (สมบัติท้ายเรือคำ, 2551, น. 124)

3.5.1.3 การหาปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้สูตรสมการเชิงเส้นในรูปคะแนนดิบ (สัญญา เคนาภูมิ, 2559, น. 138)

3.5.1.4 ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรื่อนำจังหวัดมหาสารคาม โดยลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open - Ended) ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนา

3.5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ความต้องการในการจัดการศึกษาของเรื่อนำจังหวัดมหาสารคาม หลังจากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายพรรณนาความ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1.1 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open - Ended) ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาด้วยความแจ่มแจ้งความถี่

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละส่วนมีเนื้อหาสาระสำคัญสามารถนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาความ ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 345 คน

ตารางที่ 4.1

จำนวนความถี่ และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = 345)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	215	62.3
1.2 หญิง	130	37.7
รวม	345	100.00
2. อายุ		
2.1 20 - 25 ปี	121	35.1
2.2 26 - 30 ปี	57	16.5
2.3 31 - 35 ปี	46	13.3
2.4 36 - 40 ปี	58	16.8
2.5 41 - 45 ปี	17	4.9
2.6 46 - 50 ปี	19	5.5
2.7 51 - 55 ปี	11	3.2
2.8 56 - 60 ปี	10	1.9
2.9 61 ปีขึ้นไป	6	1.7
รวม	345	100.00
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ประถมศึกษา	91	26.4
3.2 มัธยมศึกษาตอนต้น	122	35.4
3.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า	106	30.7
3.4 อนุปริญญา / ปวส.	9	2.6
3.5 ปริญญาตรี	15	4.3
3.6 ปริญญาโทขึ้นไป	2	0.6
รวม	345	100.00

(ต่อ)

ตารางที่ 4.1 ต่อ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(n = 345)	ร้อยละ
4. อาชีพก่อนต้องโทษ		
4.1 นักเรียน / นักศึกษา	20	5.8
4.2 ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว	85	24.6
4.3 เกษตรกรรม	28	8.1
4.4 รับจ้างทั่วไป	199	57.7
4.5 รับข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	8	2.3
4.6 ไม่ประกอบอาชีพ	5	1.4
รวม	345	100.00
5. รายได้ก่อนต้องโทษ		
5.1 ไม่มีรายได้	37	10.7
5.2 ไม่เกิน 5,000 บาท / เดือน	50	14.5
5.3 5,001 - 7,000 บาท / เดือน	41	11.9
5.4 7,001 - 10,000 บาท / เดือน	52	15.1
5.5 10,001 - 13,000 บาท / เดือน	93	27.0
5.6 13,001 - 16,000 บาท / เดือน	26	7.5
5.7 16,001 - 19,000 บาท / เดือน	27	7.8
5.8 19,001 - 25,000 บาท / เดือน	7	2.0
5.9 25,001 - 30,000 บาท / เดือน	7	2.0
5.10 30,001 บาท / เดือน ขึ้นไป	5	1.4
รวม	345	100.00

จากตารางที่ 4.1 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้

1. จำแนกตามเพศ พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ได้แก่ เพศชาย จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 ที่เหลือ ได้แก่ เพศหญิง จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7

2. จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุระหว่าง 20 - 25 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 35.1 รองลงมา ได้แก่ อายุระหว่าง 36 - 40 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 อายุระหว่าง 26 - 30 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 อายุระหว่าง 31 - 35 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 อายุระหว่าง 46 - 50 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 อายุระหว่าง 41 - 45 ปี

จำนวน 17 คิดเป็นร้อยละ 4.9 อายุระหว่าง 51 - 55 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 อายุระหว่าง 56 - 60 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 และอายุตั้งแต่ 61 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 ตามลำดับ

3. จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษามากที่สุด ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมา ได้แก่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 และ มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 ตามลำดับ

4. จำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7 รองลงมา ประกอบอาชีพค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 ประกอบอาชีพนักเรียน / นักศึกษา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 ประกอบอาชีพรับราชการ / รัฐวิสาหกิจ จำนวน 8 คน และไม่ประกอบอาชีพ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 ตามลำดับ

5. จำแนกตามรายได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้มากที่สุด ได้แก่ มีรายได้ระหว่าง 10,001 - 13,000 บาท / เดือน จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 รองลงมา ได้แก่ มีรายได้ระหว่าง 7,001 - 10,000 บาท / เดือน คิดเป็นร้อยละ 15.1 มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท / เดือน จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 มีรายได้ระหว่าง 5,001 - 7,000 บาท / เดือน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 11.9 ไม่มีรายได้ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 มีรายได้ระหว่าง 16,001 - 19,000 บาท / เดือน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 มีรายได้ระหว่าง 13,001 - 16,000 บาท / เดือน จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 มีรายได้ระหว่าง 19,001 - 25,000 บาท / เดือน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 มีรายได้ระหว่าง 25,001 - 30,000 บาท / เดือน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 และมีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการศึกษาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังนี้

ตารางที่ 4.2

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษา แก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์	3.50	0.66	มาก
2. ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน	3.45	0.77	ปานกลาง
3. ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร	3.87	0.63	มาก
4. ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ	3.47	0.68	ปานกลาง
5. ปัจจัยด้านผู้เรียน	3.75	0.68	มาก
โดยรวม	3.62	0.87	มาก

จากตารางที่ 4.2 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็น ในระดับมาก 3 ด้าน และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยสามารถเรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร ($\bar{X} = 3.87$) ปัจจัยด้านผู้เรียน ($\bar{X} = 3.75$) ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ ($\bar{X} = 3.50$) ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ ($\bar{X} = 3.47$) และปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน ($\bar{X} = 3.45$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านสถานที่และอุปกรณ์

ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ห้องเรียน / สถานที่ใช้ในการจัดการศึกษา มีความเหมาะสม	3.60	0.83	มาก
2. ห้องเรียน / สถานที่มีเพียงพอต่อการจัดการศึกษา	3.44	0.90	ปานกลาง
3. การจัดบรรยากาศห้องเรียน ความสะดวก กับการศึกษา	3.51	0.85	มาก
4. วัสดุอุปกรณ์การเรียนมีเพียงพอต่อการจัดการศึกษา	3.48	0.89	ปานกลาง
5. วัสดุอุปกรณ์การเรียนมีคุณภาพ ทันสมัย ต่อการจัดการศึกษา	3.48	0.81	ปานกลาง
โดยรวม	3.50	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.3 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้ ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับมากและระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ห้องเรียน / สถานที่ใช้ในการจัดการศึกษา มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.60$) การจัดบรรยากาศห้องเรียน ความสะดวก กับการศึกษา ($\bar{X} = 3.51$) วัสดุอุปกรณ์การเรียนมีเพียงพอต่อการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.48$) วัสดุอุปกรณ์การเรียนมีคุณภาพ ทันสมัย ต่อการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.48$) และห้องเรียน / สถานที่ มีเพียงพอต่อการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.44$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านระยะเวลาในการเรียน

ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เวลาในการเรียนการสอน มีความเหมาะสม	3.51	0.81	มาก
2. เวลาในการเรียน สะดวก สามารถเข้าเรียนได้	3.47	0.92	ปานกลาง
3. เวลาในการเรียนมีความสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง	3.44	1.02	ปานกลาง
4. เวลาในการจัดการเรียนเพียงพอสำหรับจัดการศึกษา	3.49	0.85	ปานกลาง
5. มีเวลาทบทวนความรู้ หลังจากเรียนจบ	3.38	1.12	ปานกลาง
โดยรวม	3.45	0.77	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็น โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับมากและระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ เวลาในการเรียนการสอน มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.51$) เวลาในการจัดการเรียนเพียงพอสำหรับจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.49$) เวลาในการเรียน สะดวก สามารถเข้าเรียนได้ ($\bar{X} = 3.47$) เวลาในการเรียน มีความสม่ำเสมอต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.44$) และมีเวลาทบทวนความรู้ หลังจากเรียนจบ ($\bar{X} = 3.38$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ
จังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้านครูผู้สอนและหลักสูตร

ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ครู / วิทยากร มีความพร้อมในการเรียนการสอน	3.90	0.90	มาก
2. ครู / วิทยากร มีความเหมาะสม ความรู้ในการจัดการเรียน การสอน	3.98	0.82	มาก
3. หลักสูตรที่จัดการศึกษาสามารถนำไปพัฒนาต่อยอด หรือ ประยุกต์ได้	3.88	0.75	มาก
4. หลักสูตรที่จัดการศึกษาสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง	3.93	0.79	มาก
5. หลักสูตรมีความทันสมัย ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน	3.68	0.80	มาก
โดยรวม	3.87	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.5 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้ ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ครู / วิทยากร มีความเหมาะสม ความรู้ในการจัดการเรียน การสอน ($\bar{X} = 3.98$) หลักสูตรที่จัดการศึกษาสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง ($\bar{X} = 3.93$) ครู / วิทยากร มีความพร้อมในการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.90$) หลักสูตรที่จัดการศึกษาสามารถนำไปพัฒนา ต่อยอด หรือประยุกต์ได้ ($\bar{X} = 3.88$) และหลักสูตร มีความทันสมัย ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ($\bar{X} = 3.68$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ

ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เรือนจำให้การสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน	3.76	0.85	มาก
2. เรือนจำอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา	3.50	0.89	มาก
3. กฎระเบียบมีความเหมาะสมกับการจัดการศึกษา	3.42	0.87	ปานกลาง
4. เรือนจำมีความพร้อมในการจัดการศึกษา	3.40	0.80	ปานกลาง
5. เรือนจำจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้ต้องขัง	3.69	0.91	มาก
โดยรวม	3.47	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็น โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับมากและระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ เรือนจำให้การสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.76$) เรือนจำจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้ต้องขัง ($\bar{X} = 3.69$) เรือนจำอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.50$) กฎระเบียบมีความเหมาะสมกับการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.42$) และเรือนจำจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้ต้องขัง ($\bar{X} = 3.40$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ
จังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้านผู้เรียน

ปัจจัยด้านผู้เรียน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. มีความตั้งใจ ขยันหมั่นเพียร ศึกษาเล่าเรียน	3.69	0.89	มาก
2. ตรงกับอาชีพที่ต้องการออกไปทำ	3.48	0.93	ปานกลาง
3. มีความพร้อมในการเรียนการสอน	3.76	0.87	มาก
4. สามารถเรียนรู้และได้รับประสบการณ์	3.85	0.83	มาก
5. ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา	3.98	0.79	มาก
โดยรวม	3.75	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.7 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านผู้เรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ระดับความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับมากและระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา ($\bar{X} = 3.98$) สามารถเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ ($\bar{X} = 3.85$) มีความพร้อมในการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.76$) มีความตั้งใจ ขยันหมั่นเพียร ศึกษาเล่าเรียน ($\bar{X} = 3.69$) และตรงกับอาชีพที่ต้องการออกไปทำ ($\bar{X} = 3.48$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
รายข้อด้านสภาพการจัดการศึกษา

สภาพการจัดการศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การฝึกอาชีพพระยะสั้น	3.50	0.66	มาก
2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.87	0.63	มาก
3. การศึกษาสายอาชีพ(ปวช./ปวส.)	3.45	0.77	ปานกลาง
4. การศึกษาระดับอุดมศึกษา	3.47	0.68	ปานกลาง
โดยรวม	3.57	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.8 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก 2 หลักสูตร และระดับปานกลาง 2 หลักสูตร โดยสามารถเรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.87$) การฝึกอาชีพพระยะสั้น ($\bar{X} = 3.50$) การศึกษาระดับอุดมศึกษา ($\bar{X} = 3.47$) การศึกษาสายอาชีพ (ปวช./ปวส.) ($\bar{X} = 3.45$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
รายชื่อดัง้านสภาพการจัดการศึกษาการฝึกอาชีพระยะสั้น

สภาพการจัดการศึกษาการฝึกอาชีพระยะสั้น	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียมกัน ทุกคน	3.60	0.83	มาก
2. การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน	3.44	0.90	ปานกลาง
3. การศึกษามีคุณภาพประสิทธิภาพตามหลักสูตรของสถาบัน การศึกษา	3.51	0.84	มาก
4. การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง	3.48	0.89	ปานกลาง
5. จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา	3.48	0.81	ปานกลาง
โดยรวม	3.50	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.9 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ด้านสภาพการจัดการศึกษาการฝึกอาชีพระยะสั้นพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับมากและระดับปานกลาง โดยสามารถ เรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ เข้าถึงการบริการการศึกษา/ การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียม กันทุกคน ($\bar{X} = 3.60$) การศึกษามีคุณภาพประสิทธิภาพตามหลักสูตรของสถาบันการศึกษา ($\bar{X} = 3.51$) จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ($\bar{X} = 3.48$) การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.48$) และการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.44$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
รายข้อด้านสภาพการจัดการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สภาพการจัดการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียมกัน ทุกคน	3.90	.908	มาก
2. การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน	3.98	.824	มาก
3. การศึกษามีคุณภาพ ประสิทธิภาพตามหลักสูตรของสถาบัน การศึกษา	3.88	.754	มาก
4. การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง	3.93	.795	มาก
5. จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา	3.68	.808	มาก
โดยรวม	3.87	.631	มาก

จากตารางที่ 4.10 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ด้านสภาพการจัดการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) พิจารณาเป็นรายข้อ ระดับมากทุกข้อ โดยสามารถเรียงลำดับระดับ ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตร ที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.98$) การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.93$) เข้าถึงการบริการการศึกษา/ การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียมกันทุกคน ($\bar{X} = 3.90$) การศึกษามีคุณภาพ ประสิทธิภาพตามหลักสูตร ของสถาบันการศึกษา ($\bar{X} = 3.88$) และจบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ($\bar{X} = 3.68$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
รายชื่อดัง้านสภาพการจัดการศึกษาการศึกษาสายอาชีพ (ปวช. / ปวส.)

สภาพการจัดการศึกษาการศึกษาสายอาชีพ (ปวช. / ปวส.)	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียมกัน ทุกคน	3.52	0.81	มาก
2. การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน	3.47	0.92	ปานกลาง
3. การศึกษามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรของสถาบัน การศึกษา	3.43	1.02	ปานกลาง
4. การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง	3.49	0.85	ปานกลาง
5. จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา	3.38	1.12	ปานกลาง
โดยรวม	3.45	0.77	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง
เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ด้านสภาพการจัดการศึกษาการศึกษาสายอาชีพ (ปวช. / ปวส.) พบว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
ระดับมากและระดับปานกลาง โดยสามารถเรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย
ดังนี้ เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียม กันทุกคน ($\bar{X} = 3.52$) การศึกษาตอบ
สนองการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.49$) การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน
($\bar{X} = 3.47$) การศึกษามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรของสถาบันการศึกษา ($\bar{X} = 3.43$) และ
จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ($\bar{X} = 3.38$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้านสภาพการจัดการศึกษาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

สภาพการจัดการศึกษาการศึกษาระดับอุดมศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียมกัน ทุกคน	3.76	0.85	มาก
2. การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบหลักสูตรที่ชัดเจน	3.50	0.89	ปานกลาง
3. การศึกษามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรของสถาบัน การศึกษา	3.42	0.87	ปานกลาง
4. การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง	3.39	0.81	ปานกลาง
5. จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา	3.28	0.91	ปานกลาง
โดยรวม	3.47	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.12 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ด้านสภาพการจัดการศึกษาการศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าระดับมากและระดับปานกลาง โดยสามารถเรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าน้อย ดังนี้ เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียม กันทุกคน ($\bar{X} = 3.76$) การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.50$) การศึกษามีคุณภาพ ประสิทธิภาพตามหลักสูตรของสถาบันการศึกษา ($\bar{X} = 3.42$) การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.39$) และจบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ($\bar{X} = 3.28$) ตามลำดับ

4.1.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

การศึกษาปัจจัยส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 ด้าน ที่คาดว่าจะส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และนำมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) และสร้างสมการทำนายพยากรณ์ตัวแปรตาม หรือตัวแปรเกณฑ์ 1 ตัวแปร คือ สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จากตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรพยากรณ์ 5 ด้าน นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1.3.1 คุณลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1) ตัวแปรอิสระ มีจำนวน 5 ตัวแปร คือ

1.1) ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ (x_1)

1.2) ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน (x_2)

1.3) ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร (x_3)

1.4) ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ (x_4)

1.5) ปัจจัยด้านผู้เรียน (x_5)

2) ตัวแปรตาม มีจำนวน 5 ตัวแปร คือ

2.1) การฝึกอาชีพระยะสั้น (y_1)

2.2) การศึกษาขั้นพื้นฐาน (y_2)

2.3) การศึกษาสายอาชีพ (ปวช./ ปวส.) (y_3)

2.4) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (y_4)

ตารางที่ 4.13

ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของตัวแปรอิสระ (X)

ตัวแปร	\bar{X}	S.D.	ประเภทตัวแปร
X ₁ ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์	3.50	0.66	Interval Scale
X ₂ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน	3.45	0.77	Interval Scale
X ₃ ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร	3.87	0.63	Interval Scale
X ₄ ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ	3.47	0.68	Interval Scale
X ₅ ปัจจัยด้านผู้เรียน	3.75	0.68	Interval Scale

4.1.3.2 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน ด้วยวิธี Pearson Product Moment Correlation เป็นการหาระดับความสัมพันธ์เชิงเส้นที่เรียกว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็น (+) หมายความว่า ข้อมูลสองชุดเปลี่ยนแปลงตามกัน กล่าวคือ ถ้าค่าของตัวแปรตัวหนึ่งสูง ค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะสูงด้วย และถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งต่ำค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะต่ำด้วย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็น (-) หมายความว่า ข้อมูลสองชุดเปลี่ยนแปลงในทางตรงกันข้ามกัน หรือกลับกัน กล่าวคือ ถ้าค่าของตัวแปรตัวหนึ่งสูง ค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะต่ำและถ้าค่าของตัวแปรตัวหนึ่งต่ำ ค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะสูง

4.1.3.3 ค่าระดับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากค่า Correlation coefficient (r) มีเกณฑ์วัดระดับความสัมพันธ์ ดังนี้ (ดุขฎิ อายุวัฒน์ และคณะ, 2535, น. 2)

ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 0.001 - 0.500 ถือว่ามีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ

ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 0.501 - 0.700 ถือว่ามีความสัมพันธ์ปานกลาง

ระดับความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.701 ขึ้นไป ถือว่ามีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง

4.1.3.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันควรมีค่าสูงสุดไม่เกิน 0.85 เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเกิดภาวะ (MultiCollinearity) ซึ่งหมายถึง ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองสูงมากเกินไป จนไม่เหมาะสมที่จะนำตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงเข้าไปในสมการทั้งสองตัว (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม, 2536, น. 25)

ตารางที่ 4.14

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย ($n = 345$)

ตัวแปร	Y	X1	X2	X3	X4	X5
Y	1.00	-	-	-	-	-
X ₁	.019	1.00	-	-	-	-
X ₂	.044	.725**	1.00	-	-	-
X ₃	.030	.495**	.586**	1.00	-	-
X ₄	.016	.177**	.283**	.520**	1.00	-
X ₅	.068	.417**	.575**	.560**	.458**	1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวน 6 ตัวแปร มีจำนวน 15 คู่ ไม่มีคู่ใดที่มีค่าความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าความสัมพันธ์อย่างอ่อนนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 10 คู่ และมีค่าความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 5 คู่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกทั้งหมด คู่ที่มีค่าความสัมพันธ์สูงสุด คือ ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ (x_1) กับปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน (x_2) ($r_{xy} = 725$) และคู่ที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ (x_1) กับปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ (x_4) ($r_{xy} = 177$) กล่าวโดยสรุป มีความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรเดียวกันและต่างกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกทั้งหมด มีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปร อิสระทั้ง 5 ตัว ไม่มีคู่ใดที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกิน .85 ที่จะก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดสมมติฐานที่กำหนดไว้ไปวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

4.1.4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis)

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงมีลักษณะที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์หาผล หรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัวที่มีผลต่อตัวแปรตามหนึ่งตัว โดยมีข้อสมมติฐานว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linear Relationship) เพื่อที่จะทำให้สามารถนำผลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีผลต่อตัวแปรตามมารวมกันได้ (Additivity) กล่าวคือตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีผลต่อตัวแปรตามหรือไม่ และตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันมีผลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใดก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบว่า

ตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระจากกันและไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ (MultiCollinearity)

4.1.4.1 เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง สร้างขึ้นเพื่อใช้กับตัวแปรที่มีระดับการวัดมาตราอันตรภาค (Interval Scale) หรือมาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) ซึ่งหากเป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดมาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) หรือมาตราเรียงอันดับ (Ordinal Scale) จะต้องนำมาจัดการแปลงให้เป็นตัวแปรหุ่น (สัมพัทธ์ พันธุ์พฤษย์, 2541, น. 97)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) ตัวแปรตาม คือ สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) กับตัวแปรอิสระจำนวน 5 ตัว คือ 1) ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ (x_1) 2) ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน (x_2) 3) ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร (x_3) 4) ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ (x_4) 5) ปัจจัยด้านผู้เรียน (x_5)

ผู้วิจัย ได้กำหนดสัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

R แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวกับตัวแปรตาม

R^2 แทน ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระทุกตัวที่มีผลต่อตัวแปรตาม ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพในการพยากรณ์

S.E. แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าพารามิเตอร์

B แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ในสมการที่เขียนในรูปของคะแนนดิบ

Beta แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรอิสระซึ่งคำนวณจากค่าของตัวแปรต่าง ๆ ในรูปคะแนนมาตรฐาน

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับพารามิเตอร์ของสมการถดถอยแต่ละค่าที่อยู่ในสมการ

Sig. แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

a แทน ค่าคงที่ของสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

ตารางที่ 4.15

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	Beta	t	Sig.
a ค่าคงที่	3.65	.21		17.25	.00
X ₁ ด้านสถานที่และอุปกรณ์	.07	.06	.09	1.15	.25
X ₂ ด้านระยะเวลาในการเรียน	.11	.06	.16	1.87	.50*
X ₃ ด้านครูผู้สอนและหลักสูตร	.04	.06	.05	.70	.47
X ₄ ด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ	.02	.05	.03	.55	.58
X ₅ ด้านผู้เรียน	.13	.05	.17	2.39	.01*

R = .470, R² = .220

จากตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) ดังนี้

1. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 5 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เท่ากับ 0.470 (R = .470) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) โดยมีค่าความสัมพันธ์ต่ำ

2. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 5 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เท่ากับ .220 (R² = .220) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังกรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) ได้ร้อยละ 20

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 ตัวแปร เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุด และน้อยที่สุด ดังนี้

3.1 ด้านผู้เรียน (X₅ Beta = .173)

3.2 ด้านระยะเวลาในการเรียน (X₂ Beta = .168)

4. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) มากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เรียน X_5 คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เปลี่ยนแปลงไป .173 หน่วย และน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน X_2 คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เปลี่ยนแปลงไป .168 หน่วย

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ 3.659 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$\text{สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ } Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n$$

$$\text{แทนค่าในสูตร } Y = 3.659 + .135(x_5) + .116(x_2)$$

$$\text{สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ } Z = B_1z_1 + B_2z_2 + \dots + B_nz_n$$

$$\text{แทนค่าในสูตร } Z = .173(z_5) + .168(z_2)$$

เมื่อ Y และ Z = สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ส่วนตัวแปรอิสระอีก 3 ตัวแปร ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านสถานที่และอุปกรณ์ (x_1) ด้านครูผู้สอนและหลักสูตร (x_3) ด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ (x_4)

4.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สามารถพรรณนาเป็นข้อความ ได้ดังนี้

4.1.5.1 ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์

1) ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการจัดการห้องเรียน / อบรม ให้เป็นส่วนเป็นระเบียบ เพราะสถานที่ที่ใช้ในการเรียนยังไม่เพียงพอยังไม่เป็นระบบทำให้เป็นปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะแผนกหญิงที่ไม่มีห้อง หรือสถานที่ใช้ในการเรียน

2) ในส่วนของอุปกรณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่า เรือนจำควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนให้พร้อม มากกว่านี้ เพราะบางอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการเรียน ไม่พร้อมต่อการเรียน และยังไม่ทันสมัย ไม่เหมาะสมกับการเรียน การฝึกอาชีพของผู้ต้องขัง

4.1.5.2 ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน

1) ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้เพิ่มระยะเวลาในการเรียน / อบรมให้มากขึ้น โดยเฉพาะหลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง เพราะเห็นว่าระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไป ไม่เหมาะสม ยังไม่สามารถเรียนรู้หรือเก็บเอาเทคนิคประสบการณ์ได้มากเท่าที่ควรทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง

2) ไม่มีเวลาในการทบทวนความรู้ที่ได้รับจากการอบรม อยากให้เรียนจำสถานต่อ หรือต่อยอด หรือจัดให้มีการฝึกทบทวน หรือทำงานในอาชีพที่ผู้ต้องขังผ่านการอบรมแล้วจะได้ไม่ลืมความรู้ที่ได้เรียนหรืออบรม

4.1.5.3 ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร

1) ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้เรียนจัดหลักสูตรอบรมอาชีพให้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังมากกว่านี้ โดยการสอบถามหรือสำรวจความต้องการในการประกอบอาชีพ

2) ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้เน้นการอบรมอาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

3) ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการยกระดับฝีมือแรงงาน หรือมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อเป็นการรับรองความรู้ ความสามารถ เฉพาะด้าน จะได้นำไปใช้ประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษ

4.1.5.4 ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ

1) ผู้ตอบแบบสอบถาม ต้องการให้เรือนจำผ่อนปรน หรือจัดกฎระเบียบ ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนของผู้ต้องขังมากกว่านี้ เช่น อนุญาตให้นำหนังสือเรียนขึ้นไปอ่านบนเรือนนอน การอำนวยความสะดวกในการออกจากแดนฝึกวิชาชีพในการมาเข้าเรียน

2) ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้แสดงความคิดเห็น ในสิ่งที่ตนต้องการศึกษาหาความรู้หรือต้องการอบรม

4.1.5.5 ปัจจัยด้านผู้เรียน

1) ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แม้จะผ่านการอบรม หรือจบหลักสูตรไปแล้วแต่ก็ต้องการฝึกฝนในสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ให้เกิดความชำนาญจะได้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง

2) ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้เรือนจำจัดสถานประกอบการหรือโรงงาน ให้ผู้ต้องขังได้ประกอบอาชีพตั้งแต่ออยู่ในเรือนจำ หรือคัดผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติและผ่านการอบรม ไปทำงานที่สถานประกอบการภายนอกเรือนจำ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการทำงานก่อน

พันโทฯ และเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้ต้องขังว่าอาชีพที่ตนผ่านการอบรมมานั้นใช้ประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้จริง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละส่วน มีเนื้อหาสาระสำคัญ สามารถนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาความเรียง ดังต่อไปนี้

4.2.1 ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์

“...ส่วนหลักสูตรนวดแผนไทย 150 ชั่วโมง นั้นได้ไปรับรองจากสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม โดยเฉพาะหลักสูตรนี้ ตรงกับความต้องการของคนมาก ๆ ทุกสถาบันที่เข้ามาสอนนั้น ถือว่ามีมาตรฐาน วิทยากรก็ใจดี มีความรู้ มีความเป็นกันเอง สามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี การอบรมจะจัดให้เรียนในห้องนอน มีอุปกรณ์การเรียนที่ได้รับมาตรฐาน เพราะหลักสูตรนี้ทางสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานกำหนดไว้ไม่อย่างนั้นจะถือว่าไม่ได้มาตรฐานแต่บางหลักสูตร สถานที่เรียน อบรมก็ยังไม่ดีว่า ไม่เหมาะสม เช่น การทำขนมไทย การทำอาหารไทยที่ไม่มีห้องสำหรับใช้ในการอบรม โดยเฉพาะด้านวัสดุอุปกรณ์ ก็ยังไม่เพียงพอแต่ก็ถือว่าสามารถผ่านการอบรมไปได้ด้วยดี...”

(น.ญ.ทองแพร (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 10 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรอื่น ๆ ที่จัดอบรมในเรือนจำ เช่น ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างเสริมสวย การทำอาหารอื่น ๆ ตนคิดว่าสถานที่อบรมยังไม่เหมาะสม ไม่มีห้องสำหรับเรียนหรืออบรมเป็นสัดส่วน วัสดุอุปกรณ์ เช่น จักเย็บผ้า การจกเงา เตาก๋าส ที่จำเป็นต่อการอบรมยังไม่เพียงพอบางสิ่งก็ไม่มีส่วนมากจะเป็นวิทยากรนำเข้ามาสอนด้วยแต่ก็จะนำมาด้วยไม่มากบางท่านหอบเตาก๋าส กระทะ หม้อ เข้ามาสอนไหนจะต้องผ่านการตรวจอย่างเข้มงวด ไหนจะต้องหอบหิ้ว ทั้งลำบาก สาเหตุที่วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอส่วนหนึ่งตนคิดว่ามาจากกฎระเบียบของเรือนจำที่เข้มงวดเกินไปไม่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษาบางอย่างเป็นเรื่องที่ผิดกฎระเบียบ เช่น ไฟแช็ค หลักสูตรการนวดแผนไทย ยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงาน 150 ชั่วโมง เป็นความร่วมมือกันระหว่างสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม กับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในช่วงที่ตนอบรมนั้น วิทยากรได้ให้ผู้เข้ารับการอบรมลงมือปฏิบัติจริง มีการเรียน ทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี มีวัสดุอุปกรณ์ เช่น เบาะนวมที่ได้มาตรฐาน สถานที่อบรมนั้น

ก็จัดในห้องนอนถือว่าเป็นระบบ ระเบียบ ทำให้ได้ความรู้อย่างจริงจัง ไม่ต่างจากการอบรมอบรมข้างนอก...”

(น.ญ.จอย (นามสมมติ) อายุ 19 ปี, คดีฆ่าผู้อื่น, 10 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนติดคุกมาได้ 7 เดือนเศษ ระหว่างที่อยู่ที่นี่ ได้เข้ารับการอบรมอาชีพระยะสั้น หลักสูตรการทำดอกไม้ประดิษฐ์ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการเรียน 30 ชั่วโมง ของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม สาเหตุที่สมัครก็เพราะว่าต้องการความรู้ ต้องการอาชีพไว้หาเงินเลี้ยงดูตนเอง และครอบครัว ช่วงที่ตนเข้ารับการอบรมนั้น ทางเรือนจำจัดอบรมได้อาคารเรือนนอนที่แดนหญิง ไม่มีห้องสำหรับการอบรม หรือการเรียน แต่ก็สามารถจัดการอบรมได้จนจบหลักสูตร นอกจากนี้ยังได้ผ่านการอบรมอาชีพระยะสั้น การทำขนมไทย เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาในการอบรม 75 ชั่วโมง ของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม โดยวิทยากรจะเข้ามาสอนภายในเรือนจำประมาณ 2 วัน / สัปดาห์ วิทยากรจะนำวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียนการสอนเข้ามาด้วย เพราะว่าเรือนจำไม่มีวัสดุอุปกรณ์ไว้คอยรองรับตนคิดว่าทางเรือนจำน่าจะมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียนให้พร้อม ไม่ต้องรอให้วิทยากรนำเข้ามา เพราะต้องผ่านการตรวจอย่างเข้มงวด อุปกรณ์บางอย่างเป็นสิ่งของต้องห้ามไม่สามารถนำเข้ามาได้บางอย่างก็ชิ้นใหญ่ไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย อีกทั้งหลักสูตรการทำขนมไทยเป็นหลักสูตรที่เปิดสอนในเรือนจำทุกภาคการเรียน จนเป็นหลักสูตรอาชีพที่ผู้ต้องขังจะสามารถเข้าเรียนกันได้ทุกคนเป็นหลักสูตรพื้นฐานของเรือนจำ อยากให้เรือนจำลองตรวจสอบและแก้ไขปัญหานี้ด้วย การอบรมวิชาชีพของผู้ต้องขังจะได้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ คือ อยากให้เรือนจำจัดสถานที่สำหรับใช้ในการอบรมที่เหมาะสมเป็นระเบียบ เป็นสัดส่วน เพื่อการเรียนที่ดีและมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง...”

(น.ญ.แต้ม (นามสมมติ) อายุ 46 ปี, คดีฉ้อโกง, 10 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนจำคุกมาแล้ว 1 ปี 8 เดือน ระหว่างที่อยู่ที่นี่ได้เข้ารับการอบรมอาชีพเพื่อเอาไว้ใช้ประโยชน์ภายหลังพ้นโทษตนผ่านการอบรมอาชีพระยะสั้น หลักสูตรการทำอาหาร การร้อยพวงมาลัย และการปักผ้าในส่วนของสถานที่ ที่ใช้ในการอบรมนั้น การอบรมได้อาคารเรือนนอนยังไม่ค่อยเหมาะสมกับการเรียนนัก ไม่เป็นระบบระเบียบ ไม่เป็นสัดส่วนทำให้ไม่มีสมาธิในการอบรมอยากให้เรือนจำจัดสถานที่ให้เหมาะสม การอบรม การเรียนต่าง ๆ จะได้มีความมีประสิทธิภาพมากขึ้น...”

(น.ญ.นุ้ย (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 10 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนเข้ารับการอบรมอาชีพหลักสูตรการทำอาหารและหลักสูตรช่างเสริมสวย เป็นการอบรมระยะสั้นใช้เวลาในการอบรมไม่นาน ขณะที่เข้ารับการอบรมจะได้ลงมือปฏิบัติจริง ในส่วนของหลักสูตรการทำอาหารจะมีหมวกและใส่ชุดกันสกปรก เพื่อความสะดวกแต่วัสดุที่ใช้ในการอบรม เช่น อาหารสด เครื่องปรุง ตลอดจนวัสดุ เช่น เต้าแก๊ส หม้อ อื่น ๆ จะมีไม่เพียงพอสำหรับการเรียน จึงแบ่งการเรียนเป็นกลุ่ม แล้วแบ่งหน้าที่กันทำในแต่ละส่วนตนคิดว่าสถานที่ที่ใช้ในการอบรมยังไม่เหมาะสม เพราะที่นี้ไม่มีสถานที่ที่ใช้ในการอบรม จึงต้องอบรมกลางแจ้งใต้อาคารอยากให้มีห้องสำหรับใช้ในการอบรมเป็นสัดส่วน การอบรมอาชีพจะได้ประสบผลสำเร็จมากขึ้นอยากให้เรือนจำจัดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนเตรียมให้พร้อม ไม่ต้องรอให้วิทยากรนำเข้ามาบางอย่างวิทยากรก็นำเข้ามาไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งของต้องห้ามในเรือนจำ...”

(น.ญ.อาเปาบรบีอ (นามสมมติ) อายุ 24 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 10 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรอื่นๆ ก่อนข้างมีปัญหาในการเรียน เพราะที่แดนหญิงจะไม่มีห้องที่ใช้สำหรับการอบรม การเรียน โดยเฉพาะต้องอบรมใต้อาคารนอนบ้าง ภายใต้โคมบ้าง วัสดุอุปกรณ์ก็ไม่เพียงพอ ฤดูระเบียบก็ไม่ค่อยเอื้ออำนวยต่อการเรียน แต่ก็ต้องยอมรับว่าที่นี้เป็นเรือนจำไม่ใช่โรงเรียน จะจัดการศึกษาแบบโรงเรียนก็คงไม่ได้สถานภาพของผู้เข้ารับการอบรมก็ต่างกันได้แก่นี้ ก็คิดว่าดีเกินคาดแล้วอยากให้มีเรือนจำจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีห้องสำหรับเรียนโดยเฉพาะ มีอาจารย์สอน มีวัสดุการเรียน อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียน...”

(น.ญ.ณัฐชบา (นามสมมติ) อายุ 22 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 10 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...การอบรมสักคาสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวกับการกระตือรือร้น มีระยะเวลาในการอบรมจำนวน 100 ชั่วโมง โดยวิทยากรจากสถาบันพลังจิตตานุภาพเข้ามาสอน การอบรมจะจัดใต้อาคารเรือนนอน เพราะที่นี้ไม่มีสถานที่สำหรับการจัดอบรม โดยเฉพาะการอบรมเป็นการฟังวิทยากรบรรยาย และฟังเพลงการสอนจากหลวงพ่อ พร้อมกับการฝึกปฏิบัติกิจกรรม การนั่งสมาธิ การสวดมนต์ ตนคิดว่าสถานที่ที่ใช้ในการอบรมยังไม่เหมาะสมอยากให้มีเรือนจำจัดสถานที่สำหรับอบรมโดยเฉพาะ การอบรมจะได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการอบรม การอบรมอาชีพ หลักสูตรช่างเสริมสวย หลักสูตร 80 ชั่วโมง ของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม เป็นหลักสูตรที่เกี่ยวกับการแต่งหน้า ทำผม จะอบรมใต้โคม ที่ทำขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ทำกิจกรรมของผู้ต้องขังไม่มีห้องสำหรับใช้ในการอบรมแต่การอบรมก็ผ่านไป ได้ โดยไม่มีอุปสรรคอะไรตนคิดว่าจะมีปัญหาที่ตรงอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม เพราะมีไม่เพียงพอต่อการอบรมจึงต้องแบ่งกันเรียนเป็นกลุ่มช่วยกันทำ น่าจะเป็นเพราะเรือนจำไม่มีวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน ส่วนมากจะเป็นวิทยากรนำเข้ามาด้วยตนเอง

อยากให้เรือนจำจัดสรร จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมไม่ต้องรอกจากวิทยากร เพราะหลักสูตรนี้ มีการเปิดสอนภายในเรือนจำทุกภาคการเรียน อยากให้จัดห้องให้เหมาะสมกับการอบรมด้วยจะได้ เป็นสัดส่วน...”

(น.ญ. โบริว (นามสมมติ) อายุ 32 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 10 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...แต่ตนคิดว่าสถานที่ใช้ในการเรียนยังไม่เพียงพอจะว่าไม่มีเลยก็ว่าได้ เพราะที่แดนหญิงนั้น ไม่มีห้องที่ใช้ในการเรียน การอบรม โดยเฉพาะต้องอาศัยใต้เรือนนอน ใต้อาคารประกอบกิจกรรม เป็นสถานที่ในการอบรม เครื่องวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นต้องใช้ในการอบรมนั้น ก็ยังไม่เพียงพอ เช่น เครื่องสำอาง กระจก ใคเป่าผม ก็มีไม่เพียงพอ แต่การอบรมก็ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ เพราะแบ่งการเรียนเป็นกลุ่มตนคิดว่าถ้ามีห้องสำหรับอบรมเป็นการเฉพาะก็คงจะดี หรืออยากให้เรือนจำเปิดร้านเสริมสวยในเรือนจำเปิดให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ และผู้ต้องขังที่ต้องการเสริมสวยซึ่งที่นี้จะมีการกิจกรรมด้านการแสดงอยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นการรำโปงกลาง การแสดงของชมรม TO BE NUMBER ONE จะต้องมีการแต่งหน้า ทำผม ถ้ามีร้าน หรือกองงานลักษณะนี้ก็จะทำให้ผู้ต้องขังที่ทำงานในส่วนนี้ได้ฝึกอาชีพไปในตัวด้วยถ้าเป็นไปได้อยากให้เรือนจำ เปิดร้านเสริมสวยด้านหน้าเรือนจำแล้วคัดผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมและมีความประสงค์ที่จะประกอบอาชีพช่างเสริมสวยออกไปทำงานด้านหน้าเรือนจำเหมือนกองงานนวดแผนไทยก็คงจะดีจะได้ฝึกทำงานและมีรายได้ให้ผู้ต้องขังด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังเชื่อว่ามันสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง...”

(น.ญ.ปลา (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 10 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...แต่ตนคิดว่าสถานที่ หรือห้องเรียน ยังไม่มีไว้สำหรับเรียนโดยเฉพาะ วัสดุอุปกรณ์ก็ไม่ค่อยมีสักเท่าไร ถ้ามีการอบรม ส่วนมากวิทยากรจะต้องนำเข้ามาด้วยเกือบทั้งหมด บางครั้งก็ไม่เพียงพอต่อการอบรมถือว่าเป็นปัญหาเหมือนกัน อยากให้เรือนจำแก้ไข...”

(น.ญ.เบรียว (นามสมมติ) อายุ 51 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 11 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของหลักสูตรช่างเสริมสวย อาจเป็นเพราะเครื่องสำอางที่ใช้ในการเรียน มีราคาแพง จึงต้องมีการแบ่งการเรียนเป็นกลุ่มด้วยอุปกรณ์มีจำกัด ในแดนหญิง ไม่มีสถานที่สำหรับใช้ในการเรียน จึงต้องเรียนกันที่ใต้อาคารเป็นที่พักผ่อนของผู้ต้องขัง ตนคิดว่าสถานที่ไม่เหมาะสมกับการอบรมอยากให้เรือนจำจัดห้องเรียนให้เหมาะสม หรือเพิ่มหลักสูตรการเรียน...”

(น.ญ.แพททองใบ (นามสมมติ) อายุ 28 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 11 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...สถานที่ของการอบรม ทางเรือนจำไม่มีสถานที่ในการอบรมโดยตรง ไม่มีสถานที่ในการฝึกอบรมอาชีพ จึงต้องอาศัยการฝึกอบรมในที่เดียวกันกับที่พักผ่อนอาศัยของผู้ต้องขังอื่น ไม่มีการแยกอบรมเป็นสัดส่วนทำให้เป็นอุปสรรคกับการอบรม อีกทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียนนั้น ก็ไม่ค่อยเพียงพอ เช่น ดอกไม้ที่ใช้ในการอบรมมีน้อย จึงต้องแบ่งกลุ่มกันเรียนน่าจะมาจากราคาดอกไม้ที่ค่อนข้างสูงแต่ก็ได้ลงมือปฏิบัติกันทุกคน แม้จะไม่มากแต่ก็ได้ความรู้ และหลักการไว้ไปต่อยอดในการประกอบอาชีพ...”

(น.ญ.แยมมี่ (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 11 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...การอบรมอาชีพนั้น ไม่มีห้องเรียน หรือห้องสำหรับการอบรมโดยเฉพาะด้วยบริบทของเรือนจำที่สร้างมาเพื่อขังคน ไม่ได้สร้างขึ้นมาเพื่อจัดการศึกษา หรือจัดการอบรมทำให้มีปัญหาระหว่างอบรม การอบรมค่อนข้างวุ่นวายไม่เป็นระเบียบ หรือสัดส่วนที่ชัดเจนทางด้านอุปกรณ์การเรียนก็ยังไม่เพียงพอ เพราะเป็นสิ่งของต้องห้ามเป็นสิ่งของที่เป็นอันตราย เช่น ไฟแช็ค มีด กรรไกร หรืออุปกรณ์บางอย่าง ไม่สามารถนำอุปกรณ์เข้ามาในเรือนจำได้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนทำให้การเรียนหรือการอบรม ไม่ค่อยประสบความสำเร็จ หรือบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้อยากให้เรือนจำอำนวยความสะดวกแก่วิทยากรที่เข้ามาสอน และอนุญาตให้วิทยากรนำอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนเข้ามาในเรือนจำ หรือเรือนจำควรจัดการหาอุปกรณ์เตรียมไว้ให้วิทยากรในจำนวนที่เพียงพอต่อการเรียน...”

(น.ญ.หมีหวีหวีวงสี (นามสมมติ) อายุ 26 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 11 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรการนวดแผนไทยจะอบรมในห้องนอน เพราะมีการปฏิบัติ มีเบาะรองนวดน้ำมันนวด ทุกอย่างต้องมีครบและได้มาตรฐานตามที่สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานกำหนด ไม่อย่างนั้น จะไม่สามารถออกใบรับรองการผ่านการอบรมยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงานได้ตนได้ลงมือปฏิบัติจริง นวดจริง ฝึกอบรมอย่างหนัก โดยมีวิทยากรให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด การอบรมไม่ต่างจากที่อบรมภายนอก หลักสูตรนี้เหมาะแก่การอบรมให้กับผู้ต้องขังเป็นอย่างมากในส่วนของหลักสูตรหลักสูตรการทำอาหาร และหลักสูตรการตัดเย็บเสื้อผ้าตนคิดว่าสถานที่ที่ใช้ในการอบรมยังไม่ค่อยเหมาะสมสักเท่าไร ไม่มีห้องสำหรับใช้อบรม เวลาทำอาหารก็ไม่ค่อยสะดวก วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ก็ไม่เพียงพอต่อการเรียน...”

(น.ญ.อ้อมอ่าง (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 11 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ลักษณะในการอบรมอาชีพการทำงานนั้น ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนจะได้ลงมือปฏิบัติจริง ถึงแม้ว่าอุปกรณ์จะไม่ค่อยพร้อมสักเท่าไร ห้างเรียนก็ไม่มีแต่การอบรมก็ผ่านไปได้ด้วยดี แบบผู้เข้ารับการอบรมมีความตั้งใจมาก ตนคิดว่าหากพื้นที่ไทยแล้วอาจจะประกอบอาชีพการทำงานไทยก็ได้ เพราะที่เรียนมาก็ไม่ยากนักและอาชีพทำงานไทยขายก็เป็นอาชีพสุจริต ตนคิดว่าห้างเรียน สถานที่อบรม วัสดุอุปกรณ์ ในการเรียนยังไม่ค่อยเหมาะสมนัก ไม่มีห้างเรียน ห้างอบรมโดยตรง...”

(น.ญ.เจน(นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 11 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนอยู่ในนี้เป็นเวลา 3 ปี 8 เดือน ระหว่างที่อยู่ที่นี่ก็มีโอกาสเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ตามที่เรือนจำจัดอบรมให้ เช่นหลักสูตรศึกษาศาสนาธิ หลักสูตรการฝึกอาชีพจักสาน และการฝึกอาชีพการทำน้ำเต้าหู้ป่าทองโก้ แต่สถานที่ที่ใช้ในการอบรมไม่เหมาะสม เพราะจัดการอบรมใต้อาคารเรือนนอน ทั้งร้อน และเสียงดัง ไม่สามารถรองรับคนเข้ารับการอบรมจำนวนมากได้ เนื่องจากไม่ได้สร้างมาเพื่อการอบรม หากฝนตกการอบรมจะต้องหยุดทันที อยากให้เรือนจำจัดสถานที่ในการอบรมให้เหมาะสม การอบรมจะได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น...”

(น.ช.ครุน้อย (นามสมมติ) อายุ 63 ปี, คดี อนาคต, 14 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรศึกษาศาสนาธิ นั้น เป็นหลักสูตรเกี่ยวกับการยกระดับจิตใจของสถาบันพลังจิตตานุภาพ เป็นหลักสูตรที่มีระยะเวลาในการอบรม 100 ชั่วโมง ตอนที่เข้ารับการอบรมนั้นมีผู้เข้ารับการอบรมพร้อมกัน 200 คน โดยจะมีวิทยากรจากสถาบันพลังจิตตานุภาพเข้ามาสอน สถานที่ที่ใช้ในการอบรมจะอยู่ที่ใต้อาคารเรือนนอน 3 ที่นี้ไม่มีสถานที่สำหรับใช้อบรมที่มีคนอบรมจำนวนมาก ตนคิดว่าใต้อาคารเรือนนอน 3 ไม่เหมาะสมกับการอบรม เพราะพื้นที่ไม่เพียงพอ อากาศก็ร้อนต้องใช้เต็นท์กางป้องกันแสงแดด แต่ถ้าฝนตกก็ไม่สามารถป้องกันฝนได้ การอบรมจะต้องหยุดทันที บรรยากาศก็ไม่เหมาะสม ทั้งร้อนและเสียงดังรบกวนตลอดเวลา ขัดกับหลักสูตรที่ต้องการความสงบเพื่อใช้ในการสวดมนต์ ทำสมาธิ อยากให้เรือนจำจัดสถานที่อบรมให้เหมาะสมกว่านี้ ผู้เข้ารับการอบรมจึงจะได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ในส่วนของหลักสูตรช่างตัดผมชาย และการทำงานไทยนั้น ตนคิดว่าสถานที่ที่ใช้ในการเรียนนั้น มีความเหมาะสมมาก เพราะมีห้องสำหรับใช้การเรียนอย่างพอเพียง อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนนั้น ก็ค่อนข้างมีปัญหาเพราะถึงแม้จะมีห้องเรียน แต่ก็ไม่ได้มีอุปกรณ์ครบครัน เช่น แก้วตัดผม กระจกบานใหญ่ เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ทำให้การอบรมไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร หากเรือนจำจัดสรรให้ดี มีครบตามหลักสูตรที่อบรม ผู้ที่เข้ารับ

การอบรมน่าจะได้รับความรู้ และเอาไปประกอบอาชีพได้จริงภายหลังพ้นโทษตามที่เรือนจำตั้งความหวังเอาไว้...”

(น.ช.จួយ (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 14 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในขณะที่เข้ารับการอบรม ช่วงปุกระเบียง จะทำการอบรมภาคทฤษฎีในห้องที่จัดเตรียมไว้เพื่อการศึกษาโดยเฉพาะส่วนในภาคปฏิบัติจะทำการปุกระเบียง บริเวณอ่างน้ำที่ฝ่ายการศึกษาคิดว่าห้องเรียนมีความเหมาะสมดี พื้นที่ที่ใช้ในกาอบรมก็มีความเหมาะสม ฝึกปฏิบัติได้เป็นอย่างดี แต่วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนยังมีปัญหา ไม่เพียงพอต่อการเรียน เช่น กระเบียงทุกคนจะได้ฝึกปฏิบัติคนละ 1 ตารางเมตร ยังน้อยเกินไป ไม่สามารถทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับทักษะเท่าที่ควรอยากให้มีการฝึกปฏิบัติให้มากกว่านี้จะได้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง...”

(น.ช.โชคชัย (นามสมมติ) อายุ 45 ปี, คดี ลักทรัพย์, 14 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ระหว่างที่ตนเข้ารับการอบรมอาชีพช่างตัดผมนั้น อบรมในห้องเรียน ซึ่งมีไว้เพื่อการศึกษาและการอบรมของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะเป็นสัดส่วน มีคุณภาพ ไม่ต่างจากการเรียนภายนอก แต่วัสดุที่ใช้ในการเรียน เช่น การเรียนช่างตัดผม วิทยากรต้องนำอุปกรณ์เข้ามาเอง เช่น ผ้าคลุมแบดเตอร์เลียนแต่เดี๋ยวนี้ทางฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ได้ซื้อมาไว้สำหรับเรียนช่างตัดผม จึงไม่เป็นการลำบากแก่วิทยากรที่จะต้องคอยถือเข้าถือออกอย่างเมื่อก่อน แต่ก็มีอุปกรณ์ไม่ครบเหมือนกัน อย่างกระจก แก้วตัดผม นี่จะต้องประยุกต์เอา เพราะอุปกรณ์บางอย่างก็เป็นการผิดกฎระเบียบเรือนจำ บางอย่างก็นำเข้ามาและออกไปลำบากต้องผ่านการตรวจอย่างเข้มงวดจากเจ้าหน้าที่ แต่การอบรมก็ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เป็นอย่างดีสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง...”

(น.ช. เต่า สไปเดอร์ (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดี ลักทรัพย์, 14 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...การอบรมอาชีพ ช่างตัดผมชาย และการทำขนมไทย เป็นหลักสูตรของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม ขณะที่เข้ารับการอบรมจะทำการอบรมในห้องเรียน มีไว้สำหรับการเรียนและการอบรมโดยเฉพาะทำให้มีมาตรฐานแต่ในส่วนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนนั้นมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อการอบรมต้องแบ่งการอบรมเป็นกลุ่มเลขไม่ได้อุปกรณ์เท่าที่ควร ส่วนการเรียนระดับปริญญาโท ตนเป็นนักศึกษารุ่นที่ 4 ลักษณะการเรียนจะมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเข้ามาสอนทางเรือนจำจะจัดห้องสำหรับการเรียนไว้โดยเฉพาะ ถือว่ามีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน มีห้องสมุดไว้ให้ศึกษาค้นคว้าวิจัย อ่านหนังสือ มีคอมพิวเตอร์สำหรับการทำวิทยานิพนธ์ แต่มีปัญหาตรงที่ไม่สามารถสืบหาข้อมูลที่ต้องใช้ในงานวิจัยได้ไม่มากพอ ข้อมูลที่อยู่ในห้องสมุด

มีค่อนข้างจำกัด ต้องหาเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนงานวิจัย ถ้าหากเรือนจำอนุญาตให้ค้นหาข้อมูลหรือให้บริการค้นหาข้อมูลให้กับนักศึกษาน่าจะทำให้การเรียนในระดับปริญญาโทมีประสิทธิภาพมากกว่านี้...”

(น.ช. นักรบ(นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 14 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรช่างตัดผมชายและการทำขนมไทย เป็นหลักสูตรระยะสั้น 80 ชั่วโมง เป็นหลักสูตรที่ตนสมัครเข้ารับการอบรมด้วยตนเอง เพราะอยากได้ความรู้ อยากได้อาชีพ ทั้ง 2 หลักสูตร เป็นหลักสูตรของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม ขณะเข้ารับการอบรม จะทำการอบรมในห้องที่ทางเรือนจำจัดไว้เพื่อการอบรมโดยเฉพาะมีความเหมาะสมหลักสูตรการทำขนมไทย ทางด้านวิทยากรจะนำวัสดุ และวัตถุดิบที่ต้องใช้ในการเรียนแต่ละครั้งเข้ามาด้วย เช่น กระทะ เต้าไฟฟ้า หม้อ มัด อื่น ๆ ซึ่งเป็นการลำบากมากที่ทางวิทยากรต้องนำเข้ามาต้องผ่านการตรวจค้นอย่างเข้มงวด และไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย อยากให้เรือนจำจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียนไว้ให้พร้อม ไม่ต้องให้วิทยากรนำเข้ามา เพราะหลักสูตรนี้ได้เข้ามาเปิดสอนภายในเรือนจำทุกภาคการเรียน และมีระยะเวลาในการเรียนทั้งปีการศึกษา จนเป็นหลักสูตรอาชีพพื้นฐานที่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคามจะได้เข้ารับการฝึกอาชีพเป็นส่วนมาก หลักสูตรช่างตัดผมชายจะมีปัญหาตรงที่วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียน เช่น จะไม่มีเก้าอี้สำหรับนั่งตัดผมโดยเฉพาะ ไม่มีกระจกบานใหญ่ที่ต้องใช้สำหรับดูเวลาตัดผม แต่ดีที่มีเครื่องตัดผม และผ้าคลุมเพียงพอต่อการเรียนการสอน...”

(น.ช. นาย (นามสมมติ) อายุ 38 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 16 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ที่แดนชายจะมีห้องเรียนไว้สำหรับเรียน และการอบรมต่าง ๆ เป็นสัดส่วนทำให้สามารถจัดการศึกษาและการอบรมได้อย่างมีคุณภาพ เป็นระเบียบแต่บางทีก็มีการอบรมหลายอย่างพร้อมกันทำให้สถานที่ไม่พอในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียนการสอนค่อนข้างมีอย่างจำกัดไม่ค่อยทันสมัยสักเท่าไร เพราะบางอย่างก็ไม่สามารถนำเข้ามาในเรือนจำได้ หรือมีเก็บไว้ในเรือนจำได้ เพราะเป็นสิ่งของผิดกฎระเบียบแต่การอบรมแต่ละหลักสูตรก็ผ่านการอบรมไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ...”

(น.ช. ปี้ด (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดี ความผิดเกี่ยวกับเพศ, 16 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนคิดว่าเรือนจำมีสถานที่ที่ใช้ในการเรียนหรือการอบรมเหมาะสมพอสมควรตามบริบทของเรือนจำ เช่นเดียวกับวัสดุอุปกรณ์ที่มีพอสมควรสามารถใช้ในการเรียนการสอนได้ แต่ถ้าเป็นหลักสูตรเฉพาะทาง ตนคิดว่ายังไม่เพียงพอ เรือนจำควรจัดเตรียมไว้ให้พร้อม...”

(น.ช. พี่ (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 16 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...เท่าที่ได้เข้าอบรมมาหลายหลักสูตร คิดว่าสถานที่ที่ใช้ในการเรียน การอบรม ต่าง ๆ ก่อนข้างมีความเหมาะสมไม่มีปัญหาแต่อย่างใด สามารถใช้ในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งเป็นสัดส่วนได้อย่างเหมาะสมเป็นระเบียบ แต่วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนนั้น ทางเรือนจำ ไม่มีการสนับสนุนมากนัก ทุกอย่างก่อนข้างมีจำกัดทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนของผู้ต้องขัง...”

(น.ช. มล (นามสมมติ) อายุ 48 ปี, คดี นื้อโกง, 16 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...การอบรมในภาคทฤษฎี จะทำการอบรมในห้องเรียน โดยมีอุปกรณ์การเรียน ครบครันแต่อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมช่างปุกระเบื้องนั้น ยังก่อนข้างขาดแคลน ไม่เพียงพอ แต่ก็ไม่ใช่เป็นอุปสรรคต่อการอบรมส่วนของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียน ก็ยังไม่เพียงพอที่ไม่เพียงพอ เหมือนสถาบันการศึกษา...”

(น.ช. แม็กปริศนา (นามสมมติ) อายุ 27 ปี, คดี พรากย์ผู้เยาว์, 16 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในระหว่างที่เข้ารับการอบรมอาชีพนั้น จะมีการอบรมในห้องเรียน ซึ่งจัดไว้ให้เป็นสัดส่วนเป็นระเบียบ เหมาะสมกับการจัดการศึกษา แต่ก็มีบ้างที่มีการอบรมอาชีพหลายหลักสูตร มากเกินไป จนทำให้สถานที่ไม่เพียงพอกับการเรียนอยากให้เรือนจำจัดสรรสถานที่อบรมให้กว้างขวาง จะได้เพียงพอต่อการอบรม และควรเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียนให้พร้อม...”

(น.ช. ราชนัน (นามสมมติ) อายุ 36 ปี, คดี ปลอมแปลงเอกสาร, 21 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรช่างตัดผมชาย เป็นหลักสูตรที่ทางวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม เข้ามาเปิดอบรม อาจารย์จะเข้ามาสอนสัปดาห์ละ 2 วัน เรียนในห้องเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 25 คน ในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนนั้น ตนคิดว่ายังมีไม่อุปกรณ์ที่เพียงพอซึ่งขาดอยู่เพราะบางอย่าง เป็นสิ่งของต้องห้าม ไม่สามารถนำเข้ามาในภายในเรือนจำได้ หรือไม่สามารถเก็บไว้ในเรือนจำ อยากให้เรือนจำจัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอ และเหมาะสมกับการจัดการศึกษาอยากให้เรือนจำจัดห้องเรียน ให้เหมาะสมให้เพียงพอ นอกจากนี้ยังควรหาวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการอบรมให้เพียงพอ...”

(น.ช. ฤทธิเดช (นามสมมติ) อายุ 51 ปี, คดี นื้อโกง, 21 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนให้พร้อมไม่ต้องรอให้วิทยากร นำเข้ามาอย่างเดียว เพื่อที่ผู้เข้ารับการอบรมจะได้อบรมอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ได้รับความรู้ จากการอบรมอย่างแท้จริง...”

(น.ช. วืออส (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดี ปลอมแปลงเอกสาร, 21 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรการฝึกอาชีพต่าง ๆ เช่น ช่างตัดผมชาย การประดิษฐ์ของชำร่วยและของที่ระลึก และการทำขนมไทยจะเป็นหลักสูตรของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม จะมีการเรียนประมาณสัปดาห์ละ 2 วัน ในขณะที่เรียนจะอบรมในห้องเรียนที่ทางเรือนจำสร้างไว้เพื่อการเรียน การอบรมโดยเฉพาะห้องเรียนนี้จะมีเฉพาะที่แดนชาย แต่ทางแดนหญิงไม่มี ตนว่าน่าจะมีปัญหาเวลา มีการเรียนการสอน ห้องเรียนมีความเหมาะสมพอสมควร เป็นสัดส่วน เป็นระเบียบ แต่ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน การอบรมค่อนข้างมีจำกัด ไม่ก็ชำรุด ไม่ทันสมัย เรือนจำยังไม่มีการเตรียมความพร้อมในส่วนนี้เท่าที่ควร ต้องรอวัสดุอุปกรณ์บางอย่างจากวิทยากรที่นำเข้ามา ตนอยากให้เรือนจำเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ และเหมาะสม เพราะทั้ง 3 หลักสูตรข้างต้น ทางวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม จะมีการเปิดอบรมภายในเรือนจำทุกภาคการเรียนจนกลายเป็นหลักสูตรพื้นฐานของเรือนจำ จึงสมควรเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอให้พร้อมกับการเรียนไม่ต้องรอให้วิทยากรนำเข้ามา อยากให้เรือนจำแก้ไขปัญหาในส่วนนี้...”

(น.ช. เอ (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดี ลักทรัพย์, 21 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตอนที่เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริงกันทุกคน โดยมีวิทยากรคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด อย่างเช่น การทำขนมไทยจะมีวิทยากรจากวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม เข้ามาสอนสัปดาห์ละ 1 วัน โดยวัสดุอุปกรณ์ และวัตถุดิบ วิทยากรจะนำเข้ามาเองทั้งหมด จึงไม่สามารถนำเข้าได้มากเป็นอุปสรรคในการเคลื่อนย้าย และจะต้องผ่านการตรวจอย่างเข้มงวดเลยจัดการเรียนเป็นกลุ่ม ทำให้ไม่สามารถฝึกปฏิบัติได้มากแต่ก็สามารถผ่านการอบรมได้ทุกคน ได้ความรู้ ได้หลักการถึงจะไม่ถึงกับเจาะลึกก็ตามอยากให้เรือนจำเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนให้เพียงพอไม่ต้องรอให้วิทยากรนำเข้ามาจะทำให้การเรียนการอบรมอาชีพของผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับหลักสูตรการปลูกพืชไร่นาจะเป็นการเรียนหลักการมากกว่า เพราะพื้นที่ไม่ค่อยเอื้ออำนวยต่อการเรียนและกว่าผักจะโตต้องใช้เวลาแต่การเรียนมีระยะเวลาเพียง 30 ชั่วโมง หรือประมาณ 1 สัปดาห์เท่านั้น เช่นเดียวกับหลักสูตรช่างเชื่อมไฟฟ้าที่เป็นของสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม ก็เป็นหลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง เวลาเรียนอุปกรณ์ก็ไม่เพียงพอ มีตู้เชื่อมไฟฟ้าเพียง 1 ตู้ แต่มีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 20 คน ต้องอบรมเป็นกลุ่มใหญ่แต่ก็ได้ปฏิบัติได้ฝึกทำงานกันทุกคนอยากให้เรือนจำจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นใช้ในการเรียนให้พร้อมให้มีรองรับกับหลักสูตรที่จะเปิดสอนในเรือนจำ การเรียนจะได้มีคุณภาพมากขึ้น...”

(น.ช. แอ๊ด (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 21 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

4.2.2 ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน

“...เวลาที่ใช้ในการอบรมแต่ละหลักสูตรก็ถือว่าเหมาะสมแต่ถ้าเป็นหลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง อยากให้เพิ่มเป็น 50 ชั่วโมง เพราะรวบรัดเกินไปไม่ได้เทคนิค หรือประสบการณ์มากเท่าไร...”

(น.ญ.ทองแพร (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, 21 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ทางด้านระยะเวลาที่ใช้การอบรมนั้น คิดว่ายังน้อยเกินไป บางหลักสูตรเรียนแค่ 30 ชั่วโมง หรือประมาณ 1 สัปดาห์ อยากให้เพิ่มเวลามากกว่านี้ จะได้เหมาะสมกับการฝึกอาชีพ...”

(น.ญ.จอย (นามสมมติ) อายุ 19 ปี, คดี หม่าผู้อื่น, 21 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ขณะอบรมทุกคนจะได้ลงมือปฏิบัติทุกคน เริ่มอบรมตั้งแต่ภาคทฤษฎีไปจนถึงภาคปฏิบัติใช้เวลาในการอบรมประมาณ 1 สัปดาห์ ก็จบหลักสูตรค่อนข้างพอใจ และมั่นใจว่าสามารถทำได้ และสามารถใช้อุปกรณ์อาชีพได้จริงภายหลังพ้นโทษ ระยะเวลา 30 ชั่วโมง กับการเรียนวิชาชีพ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ตนว่ามีความเหมาะสมดี สามารถเรียนรู้ได้เต็มที่ เพราะไม่มีขั้นตอนในการทำที่ซับซ้อน...”

(น.ญ.แต่ม (นามสมมติ) อายุ 46 ปี, คดีฉ้อโกง, 21 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนจำคุกมาแล้ว 1 ปี 8 เดือน ระหว่างที่อยู่ที่นี่ ได้เข้ารับการอบรมอาชีพเพื่อเอาไว้ใช้ประโยชน์ภายหลังพ้นโทษ ตนผ่านการอบรมอาชีพระยะสั้น หลักสูตรการทำอาหาร การร้อยพวงมาลัย และการปักผ้าแต่ตนคิดว่าระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมนั้น ยังน้อยเกินไป เพียง 30 ชั่วโมง ตนอยากให้เรียนจำเพิ่มระยะเวลาในการอบรมให้มากขึ้นจะได้รับความรู้ที่มากกว่านี้ ระยะเวลา 30 ชั่วโมง ยังเรียนรู้ได้ไม่มากนัก...”

(น.ญ.นุ้ย (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 21 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...วิทยากรที่มาอบรม ก็มีความรู้ มีประสบการณ์ในการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี ตนได้รับความรู้จากการอบรมพอสมควร เสียแค่ว่าเวลาที่ใช้ในการอบรมมีค่อนข้างน้อย จึงได้ความรู้ไม่มากเท่าที่ต้องการอยากให้เรียนจำเพิ่มระยะเวลาในการอบรมอาชีพเพิ่มขึ้น เพราะเวลาเพียง 30 ชั่วโมง ไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ บางอาชีพต้องใช้ทักษะ เทคนิคเฉพาะทาง...”

(น.ญ.อาเปาบรบี้อ (นามสมมติ) อายุ 40 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของเวลาเรียนนั้น บางหลักสูตรมีเวลาในการอบรมน้อยเกินไปบางหลักสูตรใช้เวลาเรียนเพียง 1 สัปดาห์ คิดว่าน้อยเกินไป ถ้าเพิ่มเวลาในการเรียนมากกว่านี้ก็จะดี...”

(น.ญ.ณัฐชบา (นามสมมติ) อายุ 22 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียน คิดว่ามีความเหมาะสมดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป...”

(น.ญ.โบว์ (นามสมมติ) อายุ 32 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในด้านเวลาที่ใช้ในการเรียนแต่ละหลักสูตรนั้น หลักสูตรช่างเสริมสวยเป็นหลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง ตนคิดว่าระยะเวลาเรียนสั้นเกินไป อยากให้เพิ่มเป็น 50 ชั่วโมง จะทำให้ได้ความรู้มากกว่านี้...”

(น.ญ.ปลา (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในการอบรมวิชาชีพแต่ละหลักสูตรนั้น พบว่า ไม่ได้มีการเรียนการสอนกันอย่างต่อเนื่องสักเท่าไร บางครั้งก็หยุดเรียนไปเป็นสัปดาห์ อีกทั้งระยะเวลาในการเรียนในการอบรมก็มีค่อนข้างน้อย บางหลักสูตรมีระยะเวลาในการอบรมเพียง 30 ชั่วโมง ตนอยากให้มีระยะเวลาอีกเพื่อที่จะได้เรียนรู้ในส่วนต่าง ๆ ที่ต้องการเรียนรู้ให้มากขึ้น...”

(น.ญ.แยมมี่ (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...แต่ตนคิดว่า หลักสูตร 30 ชั่วโมง มีระยะเวลาในการเรียนสั้นเกินไป อยากให้เพิ่มเวลาเรียนอีกเพื่อที่จะได้ความรู้มากกว่านี้ เพราะตนอยากเอาไปประกอบอาชีพจริง ๆ ภายหลังพ้นโทษแต่เวลาในการอบรมน้อยเกินไปทำให้ยังไม่มั่นใจว่าตนจะทำได้จริงหรือไม่...”

(น.ญ.หมีหวีหวียางสี (นามสมมติ) อายุ 26 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ผู้เข้ารับการอบรม ก็ตั้งใจกันมาก ทุกคนสนุกที่ได้เข้ารับการอบรม ทุกคนได้รับความรู้ และประสบการณ์จากการอบรม เสียหายที่มีเวลาอบรมเพียง 30 ชั่วโมง ตนคิดว่าระยะเวลาที่ใช้อบรมน้อยเกินไปอยากให้มีระยะเวลาในการอบรมอีก เป็น 50 ชั่วโมงก็ยังดี...”

(น.ญ.อ้อมอ่าง (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...เวลาในการเรียนบางหลักสูตรก็น้อยเกินไป เพราะมีแค่ 30 ชั่วโมง ก็จบหลักสูตรแล้ว อยากให้เวลาเรียน เป็น 60 ชั่วโมง...”

(น.ญ.เจน (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ส่วนของหลักสูตรการทำน้ำเต้าหู้และปาตองโก เป็นหลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง เป็นหลักสูตรที่ตนเข้าสมัครอบรมด้วยตนเอง เพราะเชื่อว่าจะเป็นอาชีพที่ใช้ในการหาเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้ในขณะที่เข้ารับการอบรมจะทำการอบรมที่ อาคารอเนกประสงค์ ฝ่ายการศึกษา และพัฒนาจิตใจ ก็ถือว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้ในการอบรมตอนเรียนก็ได้ลงมือปฏิบัติจริงทำจริง ทั้งการปั่นถั่วเหลือง คั้นน้ำเต้าหู้ นวดแป้ง ปั่นแป้ง ทอดแป้ง ตนได้ความรู้อย่างมากได้เทคนิคต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพแต่เสียดายที่เวลาที่ใช้ในการอบรมน้อยเกินไป อยากให้เรียนจำเพิ่ม ระยะเวลาในการอบรมให้มากกว่านี้ตนจะได้มีเวลาเรียนที่มากขึ้นได้รับความรู้ และมีความมั่นใจมากขึ้น...”

(น.ช.ครุน้อย (นามสมมติ) อายุ 63 ปี, คดีอนาจาร, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของเวลาเรียน คิดว่า หลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมงนั้น เวลาที่ใช้ในการ อบรมน้อยเกินไป บางอาชีพเป็นอาชีพที่ต้องการทักษะ เทคนิค และความรู้ค่อนข้างมากเป็นไปไม่ได้เลย ที่จะเรียนจบหลักสูตรภายในเวลา 30 ชั่วโมง เช่น หลักสูตรช่างปูกระเบื้อง ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ช่างเชื่อมไฟฟ้า ถ้าเพิ่มระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมให้มากกว่านี้ ผู้เข้ารับการอบรมน่าจะได้อาชีพ ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง ไม่ใช่ได้แค่หลักการ...”

(น.ช.จ้อย (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 23 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรียนจำเพิ่มระยะเวลาในการเรียนให้มากขึ้น เพราะเวลา 30 ชั่วโมงนั้น ยังน้อยเกินไป ไม่สามารถเรียน หรืออบรมรับความรู้ได้มากเท่าที่ต้องการ...”

(น.ช.โชคชัย (นามสมมติ) อายุ 45 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ส่วนระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมแต่ละหลักสูตร แต่ละหลักสูตรมีระยะเวลาเรียน ไม่เท่ากัน บางหลักสูตรมีเวลาเรียนประมาณ 30 ชั่วโมง ถือว่าสั้นมาก อยากให้เรียนจำเพิ่มเวลาเรียน ให้มากกว่านี้จะทำให้ได้ความรู้และประสบการณ์มากขึ้น...”

(น.ช. เต่า สไปเดอร์ (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีลักทรัพย์, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของกรอบมอฮัมหมัด ช่างตัดผมชาย และการทำงานนั้ไทย เป็นหลักสูตรของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมนั้น ทั้ง 2 หลักสูตร เป็นหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการอบรมจำนวน 80 ชั่วโมง ถือว่ามีความเหมาะสมในการเรียนรู้แต่หลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง ตนคิดว่าระยะเวลาใช้ในการอบรมน้อยเกินไป ไม่เพียงพอกับการเรียนรู้ ยังไม่ได้รับความรู้เท่าที่ควร...”

(น.ช. นั้กรบ (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรช่างตัดผมชายและการทำงานนั้ไทย เป็นหลักสูตรระยะสั้น 75 ชั่วโมง เป็นหลักสูตรที่ตนสมัครเข้ารับการอบรมด้วยตนเอง เพราะอยากได้ความรู้ อยากได้อาชีพ ทั้ง 2 หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคามระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมนั้น ก็มีความเหมาะสมสามารถเรียนรู้ได้เต็มที่ โดยไม่ต้องรีบร้อนหรือรวบรัดขั้นตอน”

(น.ช. นาย (นามสมมติ) อายุ 38 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...แต่ไม่ว่าจะเปิดอบรมหลักสูตรอะไร ก็มีคนสนใจมาสมัครเรียนกันอย่างมาก หลักสูตรบางหลักสูตรก็ใช้เวลาในการอบรม 75 ชั่วโมง ถือว่ามีความเหมาะสม ผู้เรียนได้ความรู้ได้ประสบการณ์จากการปฏิบัติแต่บางหลักสูตรมีระยะเวลาอบรมเพียง 30 ชั่วโมง ตนคิดว่าระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมน้อยเกินไปอยากให้มีเพิ่มเวลาในการอบรม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมจะได้รับความรู้มากกว่านี้...”

(น.ช. ปู้ด (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...เรื่องระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมนั้น ตนคิดว่ามีความเหมาะสมดีแล้วแต่หลักสูตรระยะสั้น ตนคิดว่าระยะเวลาในการอบรมยังน้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ อยากให้เรือนจำสำรวจระยะเวลาที่ต้องใช้ในการอบรมอาชีพว่าควรเป็นเท่าไร จึงจะเหมาะสม แล้วจัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ และควรจัดการเรียนการอบรมให้ต่อเนื่องจนจบหลักสูตรไม่ควรปล่อยไว้นาน หรือเรียนนานเกินไปจะทำให้การเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง...”

(น.ช. พี่ (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมนั้น ตนคิดว่ามีความเหมาะสมแล้ว การเรียนการสอนก็มีอย่างสม่ำเสมอ...”

(น.ช. ราชนัน (นามสมมติ) อายุ 36 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ระยะเวลาในการอบรมก็ถือว่าเหมาะสมพอสมควร แต่บางหลักสูตรก็ยังน้อยเกินไป อยากให้เรียนจำเพิ่มชั่วโมงในการอบรม เพราะหลักสูตร 30 ชั่วโมง ไม่เพียงพอต่อการเรียนเวลาในการเรียน การอบรมก็ไม่ค่อยต่อเนื่องเท่าที่ควร เพราะบางทีก็มีกิจกรรมเข้ามาขึ้น จึงต้องมีการหยุดเรียนไปก่อนบางทีก็ใช้เวลาเกือบครึ่งเดือนถึงจะได้เรียนต่อทำให้การเรียนไม่ต่อเนื่อง...”

(น.ช. ฤทธิเดช (นามสมมติ) อายุ 51 ปี, คดีฉ้อโกง, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตอนอบรมผู้เข้ารับการอบรมทุกคนจะได้ลงมือปฏิบัติจริงทำจริงทุกขั้นตอนโดยวิทยากรดูแลอย่างใกล้ชิด คอยให้คำแนะนำ คำปรึกษา แต่หลักสูตรค่อนข้างรวบรัดไปหน่อยด้วยระยะเวลาเรียนเพียง 30 ชั่วโมง คนก็ยังไม่มั่นใจเหมือนกันว่า หากนำไปปฏิบัติไปทำภายนอกจะทำได้หรือไม่ อยากให้เรียนจำเพิ่มระยะเวลาในการอบรมให้มากขึ้นคนจะได้สะสมความรู้ ความชำนาญได้มากกว่านี้ และมีความมั่นใจมาก...”

(น.ช. วีโอส (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรช่างปูกระเบื้อง เป็นหลักสูตรของสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม เป็นหลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง คนคิดว่าระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมค่อนข้างน้อยเนื่องจากการจากเป็นอาชีพที่ต้องการทักษะในการทำงานค่อนข้างสูงหลายขั้นตอน จึงอยากให้เรียนจำเพิ่มระยะเวลาในการเรียนอีกหน่อย เพื่อที่คนจะได้มีความรู้และประสบการณ์มากขึ้น...”

(น.ช. เอ (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีลักทรัพย์, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...คนคิดว่าระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมไม่เพียงพอ อยากให้เรียนจำเพิ่มระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมให้มากขึ้นจะได้เรียนรู้ได้มากขึ้น บางครั้งต้องให้วิทยากรแนะนำบางขั้นตอนที่ยากและไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง บางหลักสูตรมีการอบรมเพียง 30 ชั่วโมง คนคิดว่ายังน้อยเกินไปสำหรับการเรียนรู้การฝึกอาชีพอยากให้เพิ่มเป็น 50 ชั่วโมง น่าจะมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน...”

(น.ช. แอ็ด (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 29 กรกฎาคม 2562 : สัมภาษณ์)

4.2.3 ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร

“...ทุกสถาบันที่เข้ามาสอนนั้น ถือว่ามีมาตรฐาน วิทยากรก็ใจดี มีความรู้ มีความเป็นกันเองสามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี...”

(น.ญ.ทองแพร (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...เสียค่าที่เรือนจำไม่ได้จัดการเรียนการสอนในระดับ ปวช. ให้แก่ผู้ต้องขังหญิง ถ้ามีก็คงจะดีคนจะได้เรียนต่อจะได้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์บอกว่าอยากให้เปิดการสอน ปวช. สาขาบัญชี หรือคอมพิวเตอร์ธุรกิจ เพราะตนคิดว่าเป็นสาขาที่ตลาดแรงงานต้องการมาก ไม่ตกงาน...”

(น.ญ.จอย (นามสมมติ) อายุ 19 ปี, คดีฆ่าผู้อื่น, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนคิดว่าเรือนจำยังจัดการศึกษา หรือการอบรมอาชีพได้ไม่ค่อยตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังนัก เพราะแต่ละอาชีพที่จัดอบรมส่วนมากจะเป็นอาชีพเสริมมากกว่าที่จะใช้เป็นอาชีพหลัก รายได้จากการประกอบอาชีพค่อนข้างน้อยทำให้ไม่ค่อยมีใครนำไปใช้จริงมากเท่าที่ควร อยากให้เรือนจำจัดอบรมอาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากการฝึกอบรมอาชีพแล้ว ตนอยากให้เรือนจำจัดการศึกษาระดับ ปวช. / ปวส. ให้กับผู้ต้องขังด้วย เพราะน่าจะใช้ประโยชน์ได้มาก ผู้ต้องขังบางรายมีอัตราโทษสูงน่าจะเรียนจบอยากเปิดเรียน สาขาบัญชี คอมพิวเตอร์ หรืออื่น ๆ ที่หางานง่าย...”

(น.ญ.แถม (นามสมมติ) อายุ 46 ปี, คดีฉ้อโกง, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนผ่านการอบรมอาชีพพระยะสั้น หลักสูตรการทำอาหาร การร้อยพวงมาลัย และการปักผ้าที่ได้เข้ารับการอบรม ก็เพราะว่าเหมาะสมกับอายุของตนไม่ต้องใช้แรงงานมากในขณะที่เข้ารับการอบรม ทั้ง 3 หลักสูตร จะได้ลงมือปฏิบัติจริงทุกหลักสูตรได้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ วิทยากรก็ให้คำแนะนำให้ความรู้ ควบคุมดูแลการอบรมอย่างใกล้ชิดทำให้ได้ความรู้อย่างมาก ตนคิดว่าหลักสูตรที่ทางเรือนจำจัดอบรมให้ผู้ต้องขังยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังเท่าที่ควร แต่ก็อาจจะตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานอยากให้เรือนจำสอบถามความต้องการของผู้ต้องขังว่าต้องการฝึกอาชีพอะไร อยากประกอบอาชีพอะไร แล้วจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง บางหลักสูตรที่เรือนจำเปิดอบรมยังไม่ค่อยเหมาะสมกับวัยของตนเอง อยากให้เรือนจำจัดอบรมอาชีพบ่อย ๆ หลากหลายอาชีพจะได้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่มากขึ้น...”

(น.ญ.นุ้ย (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...วิทยากรที่มาอบรม ก็มีความรู้ มีประสบการณ์ในการสอนสามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี ตนได้รับความรู้จากการอบรมพอสมควร...”

(น.ญ.อาเปาบรปือ (นามสมมติ) อายุ 24 ปี, คดีจ้อโกง, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ระหว่าง 1 ปีเศษที่อยู่ที่นี่ได้ผ่านการอบรมนวดแผนไทย หลักสูตร 150 ชั่วโมง ที่สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม ได้มาจัดฝึกอาชีพ และการทำดอกไม้ประดิษฐ์ และคอมพิวเตอร์เบื้องต้นที่เป็นหลักสูตรที่เรียนจำจัดขึ้น แต่ก็ยังไม่ตรงกับความต้องการสักเท่าไร เพราะตนอยากเปิดร้านเสริมสวยอยากมีร้านเล็ก ๆ เป็นของตัวเอง มีรายได้ประมาณเดือนละ 15,000 - 20,000 บาท หลักสูตรนวดแผนไทยที่วิทยากรเคร่งครัดในการฝึกอบรมมากต้องมีสถานที่ในการอบรมเป็นสัดส่วนทางเรือนจำจึงให้ใช้ห้องนอนเป็นสถานที่อบรมในการอบรมก็ต้องมีเบาะรองที่ใช้ในการนวดให้ได้มาตรฐานตามที่สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคามกำหนด จะสมัครเรียน กศน. เสียขายที่ไม่มีจัดการเรียนระดับ ปวช. เมื่อก่อนเคยมีวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม เข้ามาเปิด แต่ตอนนี้ปิดไปแล้ว ก็ไม่รู้ว่าทำไมเหมือนกันเสียขายโอกาสไม่อย่างนั้นตนอาจได้เรียนในระดับที่สูงขึ้นกว่านี้จะได้มีทางเลือกหลาย ๆ อย่าง...”

(น.ญ.ณัฐชบา (นามสมมติ) อายุ 22 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...แต่ที่นี่ไม่มีสถานที่ประกอบการ หรือสถานที่ทำงานที่เกี่ยวกับการเสริมสวย พอสิ้นสุดการอบรม ก็ไม่ได้มีการทบทวน ตนอยากให้เรือนจำจัดทำสถานประกอบการเกี่ยวกับการเสริมสวยเสริมความงาม โดยการเปิดภายในเรือนจำแล้วให้บริการจากเจ้าหน้าที่ และผู้ต้องขังที่ต้องการใช้บริการ หรือทำเป็นสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ แล้วคัดผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมไปทำงานเหมือนกับหลักสูตรนวดแผนไทยจะได้มีโอกาสได้ทำงาน หรือฝึกทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาให้เกิดความชำนาญให้มีความเป็นมืออาชีพจะได้้นำเอาไปใช้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ หากรอให้พ้นโทษก่อนก็กลัวว่าจะลืมความรู้ที่ได้เรียนมาก่อน...”

(น.ญ.โบว์ (นามสมมติ) อายุ 32 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ระหว่าง 5 เดือนที่ติดคุก ตนได้ผ่านการอบรมอาชีพระยะสั้น หลักสูตรการจัดดอกไม้ 30 ชั่วโมง แต่ก็ยังไม่ใช่ว่าสิ่งที่ตนต้องการสักเท่าไร ไม่ใช่อาชีพที่ตนต้องการ และข้างนอกคงก็ยังไม่ค่อยมีงานรองรับงานในส่วนนี้ นอกเสียจากจะไปทำเป็นงานอดิเรกหารายได้เสริมในส่วนของหลักสูตรที่เรือนจำจัดการอบรมนั้น ส่วนมากจะตรงกับความต้องการของผู้ต้องและตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น หลักสูตรนวดแผนไทย และช่างเสริมสวย แต่บางหลักสูตรจะเป็น

หลักสูตรของคนที่ต้องการทำเป็นธุรกิจส่วนตัวมากกว่าจะต้องใช้เงินทุนในการเริ่มต้นประกอบอาชีพ เช่น หลักสูตรการทำขนมไทย การทำอาหารไทย การประดิษฐ์ของชำร่วย และของที่ระลึก การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ก็ไม่รู้ว่าเพื่อน ๆ ผู้ต้องขังที่ผ่านกาอบรมอาชีพต่างจะนำวิชาความรู้ที่ได้ในนี้ไปประกอบอาชีพจริงหรือไม่แต่ก็รู้สึกแปลกใจที่แดนหญิงไม่มีการเรียนในระดับอาชีวศึกษาปวช. / ปวส. มีแต่ฝั่งแดนชายที่ได้เรียนไม่เช่นนั้นคนก็จะได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น...”

(น.ญ.ปลา (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในช่วงที่ตนอบรมนั้นแต่ละหลักสูตรที่อบรมจะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ฝึกทำจริง โดยได้รับคำแนะนำจากวิทยากรอย่างใกล้ชิดเป็นกันเอง ทำให้ได้ความรู้เป็นอย่างมาก ตนคิดว่าเรือนจำจัดการศึกษาและอาชีพยังไม่ตรงกับความต้องการของคนสักเท่าไร คงเพราะไม่ได้มีการสอบถามจากผู้ต้องขังก่อนแต่ก็คงยากที่จะจัดอบรมอาชีพหรือจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังทุกคน เพราะแต่ละคนก็มีความต้องการที่แตกต่างกันอยากมีอาชีพที่ต่างกันไป แต่ตนก็ยังไม่เจอหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่เกี่ยวกับอาชีพร้านกาแฟ แต่โชคดีที่มีวิชาชีพการทำเบเกอรี่ซึ่งสามารถทำขายในร้านกาแฟได้ อยากให้เรือนจำจัดอบรมอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หรือสามารถประกอบอาชีพได้ทันทีภายหลังพ้นโทษ โดยให้ทางเรือนจำส่งผู้ต้องขังไปฝึกงานในสถานประกอบการหรือโรงงาน บริษัทห้างร้าน ก่อนที่จะพ้นโทษ เพื่อเป็นการฝึกงานฝึกอาชีพ โดยให้ผู้ต้องขังได้ทำงานตามที่ตนสนใจจะทำให้ผู้ต้องขังได้ประสบการณ์ในการทำงาน...”

(น.ญ.เปรี๊ยะ (นามสมมติ) อายุ 51 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ลักษณะการเรียนในนี้ เวลาเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำงานจริง มีวิทยากรเข้ามาสอนอย่างต่อเนื่อง ให้คำแนะนำ คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด มีสถาบันการศึกษาภายในจังหวัดเข้ามาทำการอบรมอย่างต่อเนื่อง มีหลายอาชีพให้เลือกอบรม เลือกเรียน เช่น การประดิษฐ์ของชำร่วยและของที่ระลึก การทำขนมไทย การทำอาหารไทย ช่างเสริมสวย ช่างแต่งหน้า การจัดดอกไม้สด การทำดอกไม้ประดิษฐ์ หลักสูตรนวดแผนไทย เป็นต้น แต่ก็ไม่รู้ว่าตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังหรือไม่ เพราะส่วนมากอาชีพที่จัดให้อบรมนั้น โดยส่วนมากจะเป็นอาชีพที่ต้องทำงานด้วยตนเองต้องใช้เงินลงทุนในการเริ่มต้นแต่ผู้ต้องขังที่เพิ่งพ้นโทษนั้น ตนคิดว่าไม่น่าจะยังมีเงินสำหรับการลงทุนทำให้เริ่มต้นอาชีพได้ก่อนข้างยาก...”

(น.ญ.แพททองใบ (นามสมมติ) อายุ 28 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...คุณเพิ่งเข้ามาอยู่ในนี้ได้ไม่นาน เพียงแค่ 2 เดือนเศษ ยังไม่ค่อยรู้อะไรมากมาย แต่ก็มีโอกาสได้รับการอบรมอาชีพพระยะสั้น หลักสูตร 30 ชั่วโมง การจัดดอกไม้ ที่ทางเรือนำจัดขึ้น ใช้เวลาในการอบรมประมาณ 1 สัปดาห์ อบรมได้อาคารเรือนนอน มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 30 คน ขณะอบรมจะได้ฝึกปฏิบัติจริงลงมือทำจริงแต่ละแบ่งการเรียนเป็นกลุ่มช่วย ๆ กันทำ ได้ความรู้และประสบการณ์ แต่ตนคิดว่าดอกไม้ที่ใช้ในการอบรมไม่เพียงพอ จึงไม่ได้ลงมือปฏิบัติมากเท่าที่ควร ตนอยากอบรมอาชีพการทำเบเกอร์ที่ทางเรือนำเปิดสอนเห็นเพื่อน ๆ กองงานเบเกอร์ทำแล้ว รู้สึกชอบ คิดว่าน่าจะนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงมีการทำหลากหลายแบบหลายชนิด ทั้งเค้ก ชิฟฟอน คุกกี้ อื่น ๆ ถ้าพื้นที่ไหนจะทำขายได้อีก 1 อาชีพที่ตนอยากเข้ารับการอบรม คือ หลักสูตรการนวดแผนไทย...”

(น.ญ.มี (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...การฝึกอบรมอาชีพนั้น ตนได้เข้ารับการอบรมอาชีพพระยะสั้นการจัดดอกไม้เพียงแค่ หลักสูตรเดียวเพราะหลักสูตรอาชีพอื่น ๆ สมัครเรียนไม่ทัน และก็มีหลักสูตรให้เลือกอบรมค่อนข้างน้อย ไม่ตรงกับอาชีพที่ตนต้องการมากเท่าไร อยากให้เรือนำเพิ่มหลักสูตรการอบรมอาชีพให้มากขึ้น ให้หลากหลาย และตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังให้เพียงพอกับความต้องการในการฝึกอาชีพ อยากให้เรือนำลองสำรวจความต้องการจากผู้ต้องขังบ้างในส่วนของวิทยากรที่เข้ามาให้การอบรมนั้น ตนคิดว่ามีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในด้านที่สอนเป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอดความรู้ เข้าใจง่ายแต่ก็ยังมีจำนวนไม่มากถ้าเรือนำสามารถจัดหาวิทยากรเข้ามาอบรมภายในเรือนจำบ่อย ๆ ก็น่าจะทำให้ผู้ต้องขังมีอาชีพ มีวิชาชีพ...”

(น.ญ.แยมมี (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนคิดว่าหลักสูตรที่ทางเรือนำจัดการอบรมให้ยังไม่ค่อยตรงกับความต้องการของตนสักเท่าไร อยากให้เรือนำจัดการอบรมโดยการสอบถามความต้องการจากผู้ต้องขังก่อน หรือสำรวจความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อให้สอดคล้องกันจะได้ไม่เสียเวลาในการอบรมสามารถจัดอบรมได้ตามความต้องการ และตรงกับอาชีพที่ผู้ต้องขังเอาไปใช้ประกอบอาชีพ...”

(น.ญ.หมีหวีหวายสี (นามสมมติ) อายุ 26 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรการนวดแผนไทยจะอบรมในห้องนอน เพราะมีการปฏิบัติ มีเบาะรอง นวด น้ำมันนวดทุกอย่างต้องมีครบและได้มาตรฐานตามที่สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานกำหนดตนได้ลงมือปฏิบัติจริง นวดจริง ฝึกอบรมอย่างหนัก โดยมีวิทยากรให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด การอบรมไม่ต่างจากที่อบรมภายนอก ตนคิดว่าหลักสูตรนี้เหมาะแก่การอบรมให้แก่ผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก

ในนี้มีการอบรมอาชีพมากมายหลายอย่าง ผู้ต้องขังที่มีความสนใจอยากเรียนอะไร ก็สมัครเรียนได้ ไม่เฉพาะแต่สายอาชีพเท่านั้น มีการเรียน กศน. ป.ตรี มศธ. ป.โท ด้วย ตนคิดว่าอาชีพต่าง ๆ ที่เรือนจำจัดอบรมให้ค่อนข้างตรงกับอาชีพที่ตนต้องการทำ และตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานภายนอก แต่ตนก็ยังไม่แน่ใจว่าหลักสูตรที่เรือนจำจัดอบรมให้จะตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังคนอื่นหรือไม่ เพราะหลักสูตรอบรมต่าง ๆ จะมาจากสถาบันการศึกษาหรือไม่ก็มาจากการที่เรือนจำจัดโครงการขึ้น ไม่ได้มาจากการสำรวจความต้องการของผู้ต้องขังแต่ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรใด ก็มีผู้สนใจสมัครเรียนจำนวนมาก...”

(น.ญ.อ้อมอ่าง (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ลักษณะในการอบรมอาชีพการทำขนมไทยนั้น ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนจะได้ลงมือปฏิบัติจริง ถึงแม้ว่าอุปกรณ์จะไม่ค่อยพร้อมสักเท่าไรในห้องเรียนก็ไม่มีแต่การอบรมก็ผ่านไปได้อย่างดี แบบผู้เข้ารับการอบรมมีความตั้งใจมากตนคิดว่าหากพ้นโทษแล้ว อาจจะประกอบอาชีพการทำขนมไทยก็ได้ เพราะที่เรียนมาก็ไม่ยากนักและอาชีพทำขนมไทยขายก็เป็นอาชีพสุจริต และตลาดมีความต้องการมากอยากให้เรือนจำสำรวจความต้องการของผู้ต้องขังว่าอยากเรียนอะไร อยากประกอบอาชีพอะไร อยากทำงานอะไร และจัดการเรียน การสอน หรือฝึกอาชีพให้ผู้ต้องขังได้ตรงกับความต้องการ...”

(น.ญ.เจน (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรสัปดาห์สมาธิ เป็นหลักสูตรที่เกี่ยวกับยกระดับจิตใจ เป็นการสวดมนต์ ฟังธรรมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีการนั่งสมาธิ เดินจงกรม โดยมีวิทยากรจากสถาบันพลังจิตตานุภาพเข้ามาสอนภายในเรือนจำ เป็นหลักสูตรที่เรือนจำบังคับให้ผู้ต้องขังทุกคนต้องผ่านการอบรม ถือว่าเป็นหลักสูตรที่ดีมากมีแนวทางและวิธีในการปฏิบัติที่สามารถทำให้จิตใจสงบยอมรับในสิ่งที่เป็นและกล้าสู้ต่อไป หลักสูตรการทำน้ำเต้าหู้และปาต่องโก๋ เป็นหลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง เป็นหลักสูตรที่ตนเข้าสมัครอบรมด้วยตนเอง เพราะเชื่อว่าน่าจะเป็นอาชีพที่ใช้ในการหาเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้ในขณะที่เข้ารับการอบรมจะทำการอบรมที่อาคารอเนกประสงค์ ฝ่ายการศึกษา และพัฒนาจิตใจ ก็ถือว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้ในการอบรมตอนเรียนก็ได้ลงมือปฏิบัติจริงทำจริง ทั้งการปั้นถั่วเหลือง คั้นน้ำเต้าหู้ นวดแป้ง ปั้นแป้ง ทอดแป้ง ตนได้ความรู้อย่างมากได้เทคนิคต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพ วิทยากรที่เข้ามาสอนก็มีความรู้ มีความสามารถในอาชีพที่เข้ามาสอน

เป็นอย่างดี มีความเป็นกันเอง และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เข้ารับการอบรมได้อย่างมีความชำนาญ...”

(น.ช.ครุฑน้อย (นามสมมติ) อายุ 63 ปี, คดีอนาจาร, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...วิทยากรที่เข้ามาสอนนั้น ตนคิดว่ามีความรู้ ความสามารถในอาชีพที่เข้ามาสอนเป็นอย่างดีคืออยากให้เรือนำจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น สาขาการบัญชี สาขาช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนมากแล้วผู้ต้องขังที่เป็นวัยรุ่นจะมีความต้องการอาชีพนี้ หากจบออกไปจะได้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่มากขึ้นอยากให้เรือนำสอบถามความต้องการของผู้ต้องขัง หรือลองสำรวจก่อนแล้วค่อยจัดการศึกษาหรือจัดการอบรมอาชีพให้จะได้ตรงกับอาชีพที่ผู้ต้องขังต้องการนำไปประกอบอาชีพจริงภายหลังพ้นโทษเป็นอีกหนึ่งอย่างที่อยากให้เรือนำทบทวนแก้ไข...”

(น.ช.จ้อย (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...วิทยากรที่เข้ามาสอนก็ใจดี มีความรู้ ความสามารถ มีความเป็นเอง และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดีหลักสูตรที่ทางเรือนำจัดอบรมให้ นั้น คิดว่าน่าจะยังไม่ค่อยตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังเท่าที่ควรน่าจะเป็นเพราะไม่ได้มีการสอบถามความต้องการก่อนอยากให้เรือนำลองให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังออกความคิดเห็นว่าต้องการเรียนอะไร ประกอบอาชีพอะไร อยากให้เรือนำจัดอบรมอาชีพที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี เช่น การซ่อมคอมพิวเตอร์ การฝึกอาชีพด้านการใช้โปรแกรมต่าง ๆ หรือหลักสูตรเกี่ยวกับการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า แล้วจัดเป็นกองงานแล้วรับงานจากภายนอกเข้ามาให้ผู้ต้องขังได้ฝึกทำ เพื่อเป็นการฝึกอาชีพให้มีความชำนาญจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถนำอาชีพที่ได้ไปประกอบอาชีพได้...”

(น.ช.โชคชัย (นามสมมติ) อายุ 45 ปี, คดีลักทรัพย์, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...จากการที่ตนได้ผ่านการอบรมมาคิดว่า เรือนำก่อนข้างจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังถึงแม้ว่าจะมีบางส่วนที่คิดว่าไม่ตรง อยากเรียน อยากประกอบอาชีพอย่างอื่นมากกว่า อย่างเช่น ช่างยนต์ ช่างเชื่อม ช่างไฟฟ้า ตนคิดว่าอาชีพเหล่านี้ก็ดี เพราะเป็นอาชีพช่างผู้ชายต้องการเรียนเป็นอย่างมาก และหางานได้ง่ายมีความต้องการของตลาดแรงงานสูงสามารถเปิดเป็นร้านของตนเองก็ได้แต่ในเรือนำมีแต่การเปิดอบรมช่างเชื่อมไฟฟ้า ซึ่งนาน ๆ จะมีครั้งตนอยากให้เรือนำเปิดการเรียนระดับ ปวช. และปวส. ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า หรืออื่น ๆ ที่เป็นช่าง ตอนนี้มีเปิดการเรียน ปวช. ช่างก่อสร้าง และพีชศาสตร์ และ ปวส. พีชศาสตร์ ยังไม่ตรงกับความต้องการของ

ผู้ต้องขังสักเท่าไร อยากให้เรือนจำจัดอบรมอาชีพให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและจัดหาวัสดุที่ใช้ในการอบรมให้เพียงพอ และให้มีความทันสมัย อยากให้มีห้องสำหรับการฝึกอาชีพที่เจาะจง อย่างเช่นช่างเชื่อม ช่างยนต์ เหมือนโรงเรียนข้างนอก”

(น.ช. เต่า สไปเดอร์ (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีลักทรัพย์, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...วิทยากรที่เข้ามาสอน ก็มาความรู้ ความสามารถในอาชีพที่สอนเป็นอย่างดี มีความเป็นกันเอง ไม่ถือตัวต้องขอบพระคุณวิทยากรเป็นอย่างมาก...”

(น.ช. นาย (นามสมมติ) อายุ 38 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ส่วนมากแล้วการอบรมแต่ละหลักสูตรอาชีพนั้น ไม่มีการสอบถามความต้องการจากผู้ต้องขังแต่จะเป็นหลักสูตรสำเร็จที่สถาบันการศึกษาร่วมกับเรือนจำจัดให้เลย ผู้ต้องขังมีความต้องการอยากเรียนช่างไฟฟ้า และช่างอิเล็กทรอนิกส์มาก แต่ไม่มีสถาบันการศึกษาใดเข้ามาเปิดส่วนมากคิดว่าสาขานี้หางานได้ง่าย ประกอบอาชีพอิสระก็ได้ อาจารย์ หรือวิทยากรที่เข้ามาสอน เป็นผู้เสียสละมาก เข้าใจนักเรียน และตั้งใจให้ความรู้บางท่านมาสอนในเรือนจำมากกว่า 10 ปี อยากให้เรือนจำอำนวยความสะดวกให้แก่อาจารย์ให้มากกว่านี้จะได้สะดวกต่อการเรียนการสอนอยากให้เรือนจำสอบถามความต้องการจากผู้ต้องขังว่าอยากเรียนอะไร ออกไปแล้วต้องการประกอบอาชีพอะไร และจัดให้ตรงกับความต้องการจะทำให้ผู้ต้องขังมีความสนใจเรียนและอบรมมากขึ้น...”

(น.ช. ปืด (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ, 3 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของหลักสูตรของทางเรือนจำที่จัดให้ผู้ต้องขังได้เรียนได้เข้ารับการอบรมนั้น ตนคิดว่ายังไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง โดยส่วนมากจะเป็นหลักสูตรสำเร็จที่ทางสถาบันการศึกษาจัดอบรมให้ หรือไม่กี่เป็นหลักสูตรที่ทางเรือนจำจัดขึ้นเองแล้วประสานหน่วยงานภายนอกจากภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษาเข้ามาสอนให้ โดยไม่ได้มีการสอบถามความต้องการจากผู้ต้องขัง จึงค่อนข้างมีปัญหา เพราะไม่ตรงกับอาชีพที่ผู้ต้องขังต้องการคนที่เข้ารับการอบรมบางส่วน จึงไม่ใช่กลุ่มคนที่สนใจจริงๆ เพียงแค่ต้องการใบรับรองการผ่านการอบรมเท่านั้น อยากให้เรือนจำลองสำรวจความต้องการจากผู้ต้องขัง และสำรวจความต้องการจากตลาดแรงงานแล้วจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการ อยากให้เรือนจำจัดหลักสูตรที่มีความทันสมัย หรือปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัย หลังจากผ่านการอบรมแล้วไม่มีการทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาผ่านแล้วก็ผ่านเลย จึงทำให้ผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมหรือไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้อยากให้เรือนจำจัดการฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้ที่ผ่านการอบรม หรือจัดทำเป็นโรงงานให้ผู้ผ่านการอบรมได้ทำงานได้ฝึกงานในส่วนที่ตน

ผ่านการอบรมมาจะได้เป็นการฝึกอาชีพ ฝึกความชำนาญ จนสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ได้จริงภายหลังพ้นโทษ...”

(น.ช. ฟ้า (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 5 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของหลักสูตรที่จัดอบรมให้กับผู้ต้องขังนั้น เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่คิดว่า จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้เล แต่ถ้าเป็นหลักสูตรเกี่ยวกับการเรียนโดยตรง เช่น ปวช. ปวส. ป.ตรี นั้น คิดว่ายังไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังเท่าที่ควร วัตถุประสงค์จากจำนวนนักเรียนที่มีค่อนข้าง น้อย ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากกรณีที่เรือนจำเปิดสอนไม่ตรงกับความต้องการแต่บางหลักสูตรที่เรือนจำ จัดอบรมให้เป็นอาชีพที่สามารถทำรายได้ไม่มากนัก จึงไม่ค่อยมีผู้ที่ผ่านการอบรมนำไปใช้ในการ ประกอบอาชีพ ผู้ต้องขังบางคนก็ต้องการแค่ใบรับรองการผ่านการอบรมเท่านั้น ไม่ได้ต้องการความรู้ อยากให้เรือนจำแก้ปัญหาในส่วนนี้ โดยการคัดกรองผู้ที่ต้องการความรู้จริง ๆ เข้ามาอบรมอยากให้ เรือนจำจัดการอบรมอาชีพบ่อย ๆ จะได้เพียงพอต่อความต้องการที่สำคัญควรสอบถามความต้องการ ของผู้ต้องขังว่าต้องการอบรมอาชีพอะไรจะได้จัดอบรมได้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังในส่วน ของวิทยาการที่เข้ามาสอนนั้น มีความรู้และความสามารถในอาชีพที่เข้ามาสอน มีความชำนาญและ ถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี...”

(น.ช. มล (นามสมมติ) อายุ 48 ปี, คดีฉ้อโกง, 5 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ผ่านการอบรมอาชีพหลายอาชีพ เช่น ช่างปูกระเบื้อง ช่างเชื่อมไฟฟ้า จากสำนักงาน พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม จะจัดอบรมประมาณปีละ 1 ครั้ง เป็นหลักสูตรที่มีความต้องการ ของผู้ต้องขังมาก เพราะรับเพียงรุ่นละ 25 คน ตนคิดว่าค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบความต้องการของผู้ต้องขัง อยากให้เรือนจำประสานงานให้มีการจัดการอบรมมากกว่านี้ในขณะที่เข้ารับการอบรมตนได้ลงมือ ปฏิบัติจริง โดยเฉพาะช่างปูกระเบื้องผู้เข้ารับการอบรมจะต้องผ่านการทดสอบการปูกระเบื้องคนละ 1 ตารางเมตร โดยมีวิทยากรดูแลควบคุมอย่างใกล้ชิดคอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา นอกจากการลงมือ ปฏิบัติแล้วยังต้องผ่านการเรียนภาคทฤษฎีในส่วนของช่างเชื่อมไฟฟ้า ก็เช่นเดียวกันแต่หลักสูตรอาชีพ อื่น ๆ ที่ทางเรือนจำเปิดสอน ตนคิดว่ายังไม่ตรงกับความต้องการของตลาดสักเท่าไร แต่จะตรงกับ ความต้องการของผู้ต้องขังหรือไม่ นั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนต้องการประกอบอาชีพอะไร เรือนจำ ยังจัดการศึกษาได้ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังน่าจะมาจากกรณีที่ไม่ได้มีการสอบถามความ ต้องการของผู้ต้องขัง อยากให้เรือนจำเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ออกความคิดเห็น หรือสำรวจความ ต้องการของผู้ต้องขังว่าต้องการประกอบอาชีพอะไรแล้วจัดอบรมให้ตรงกับความต้องการ ส่วนมาก แล้วผู้ต้องขังต้องการเรียน สายอาชีพสาขา ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างยนต์ มากกว่าเพราะเป็นอาชีพ

ที่ตลาดแรงงานมีความต้องการมากหางานได้ง่ายแต่ก็ต้องเข้าใจว่าเรื่อนจำไม่สามารถจัดการศึกษาได้เหมือนสถาบันการศึกษา...”

(น.ช. แม็กปริศนา (นามสมมติ) อายุ 27 ปี, คดีพราภัยผู้เยาว์, 5 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรที่ทางเรื่อนจำเปิดสอน ถือว่าสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริงเป็นอาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน แต่ก็ไม่ค่อยตรงกับความต้องการของคุณและผู้ต้องขังมากมายเท่าที่ควร โดยส่วนมากเป็นหลักสูตรที่ทางสถาบันจัดมาให้หรือไม่ก็เป็นหลักสูตรที่ทางเรื่อนจำจัดขึ้นเองไม่ได้มีการสอบถามความต้องการของผู้ต้องขังบางหลักสูตรที่จัดอบรมยังไม่ค่อยเหมาะสมกับบริบทของเรื่อนจำทำให้ยากต่อการจัดการศึกษา...”

(น.ช. ราชัน (นามสมมติ) อายุ 36 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 5 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ส่วนหลักสูตรที่ทางเรื่อนจำจัดอบรมให้กับผู้ต้องขังน่าจะยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังมากนัก เพราะไม่เคยมีการสอบถามความต้องการจากผู้ต้องขังเลยอยากให้เรื่อนจำจัดการอบรมอาชีพให้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง หรือตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานส่วนมากแล้วอยากเรียนช่างเชื่อมไฟฟ้า ช่างซ่อมเครื่องจักร ช่างกล ช่างตักแต่ง หรือออกไปทางเกษตร ทฤษฎีใหม่ที่มีรายได้ตลอดทั้งปี หลักสูตรที่เปิดอบรมบางหลักสูตรก็สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง เช่น ช่างตัดผมชาย ช่างปูกระเบื้อง แต่บางอย่างก็ไม่น่าจะนำไปใช้ได้สักเท่าไร เพราะมันล้ำสมัยไม่เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบัน...”

(น.ช. ฤทธิเดช (นามสมมติ) อายุ 51 ปี, คดีฉ้อโกง, 5 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...เรื่อนจำก็ค่อนข้างสนับสนุนให้ผู้ต้องขังให้ได้รับการศึกษา ทั้ง กศน. ปวช. ปวส. ปตรี ป.โท แต่บางอย่างไม่สามารถจัดได้ตรงกับวัตถุประสงค์ เพราะขัดกับกฎระเบียบที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา ปวช. และปวส. ก็มีเพียง 2 สาขา คือ สาขาช่างก่อสร้างและพืชศาสตร์ คิดว่าน่าจะมีหลักสูตรให้เลือกมากกว่านี้อยากให้เรื่อนจำจัดการศึกษา สาขาช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ เพราะมีความต้องการของตลาดแรงงานสูงหางานง่าย ผู้ต้องขังบางคนก็มีอัตราโทษสูงติดนานหลายปี ยิ่งไงก็เรียนจบหากไม่ถูกย้ายเรื่อนจำเสียก่อน...”

(น.ช. วีโอส (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 5 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ตนคิดว่าน่าจะใช้ประกอบอาชีพได้จริงภายหลังพ้นโทษ เพราะทุกคนที่ผ่านการอบรมจะสามารถเรียนรู้ และปฏิบัติได้ทุกคนแต่ก็ยังคงคิดว่าน่าจะมีคนเอาไปประกอบอาชีพค่อนข้างน้อย เพราะถ้าเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ ตนว่ามีรายได้น้อยกว่ามาก ยังเป็นส่วนที่ต้องคิดทบทวนของเรือนจำในส่วนของวิทยากร ตนว่าทุกท่านที่เข้ามาสอนเข้ามาอบรมภายในเรือนจำ มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการถ่ายทอดประสบการณ์ และอยากจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ได้อาชีพไว้เพื่อนำไปหาเลี้ยงครอบครัวภายหลังพ้นโทษ หลักสูตรที่เรือนจำเปิดอบรมภายในเรือนจำนั้น ตนคิดว่ายังไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังเท่าที่เคยสอบถามเพื่อนผู้ต้องขังนั้น ผู้ต้องขังมีความต้องการเรียนสายอาชีพช่างมากกว่า เช่น ระดับ ปวช. ปวส. สาขาช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เพราะเป็นอาชีพที่หางานง่ายมีความต้องการทางตลาดแรงงานสูง อยากให้เรือนจำสำรวจความต้องการของผู้ต้องขังว่าต้องการอบรมอาชีพอะไร...”

(น.ช. เอ (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีลักทรัพย์, 5 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...โดยส่วนมากแล้วหลักสูตรที่เปิดสอนภายในเรือนจำจะยังเป็นหลักสูตรที่ไม่ค่อยทันสมัย ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก อยากให้เรือนจำจัดอบรมอาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานที่ผ่านมาหลังจากผ่านการอบรมแล้ว ก็ไม่ได้ทบทวนความรู้ ไม่ได้เอาไปใช้ประโยชน์อะไรคงต้องรอให้ปล่อยตัวก่อน เพราะเป็นหลักสูตรที่ใช้ประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ ไม่ใช่ประกอบอาชีพขณะต้องโทษ...”

(น.ช. แอ๊ด (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 5 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

4.2.4 ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ

“...ที่ผ่านมาทางเรือนจำก็ให้การสนับสนุนการเรียนเป็นอย่างดี มีการเปิดเรียนตลอด แต่เรื่องกฎระเบียบก็มีผลต่อการเรียนเหมือนกันอย่างของที่จำเป็นต้องใช้ในการฝึกอาชีพบางอย่างก็เป็นสิ่งของต้องห้าม ถือว่าผิดกฎหมายอยากให้เรือนจำบริหารจัดการให้ดีกว่านี้...”

(น.ญ. ทองแพร (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 8 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ระหว่างจำคุกที่ผ่านมา 1 ปีเศษ ตนได้เข้ารับการอบรมฝึกอาชีพ หลักสูตรการนวดแผนไทย ยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงาน 150 ชั่วโมง โดยหลักสูตรนี้เป็นความร่วมมือกันระหว่างสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคามกับเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในช่วงที่ตนอบรมนั้น วิทยากรได้ให้ผู้เข้ารับการอบรมลงมือปฏิบัติจริง มีการเรียนทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี มีวัสดุอุปกรณ์ เช่น ฆาะนวม ที่ได้มาตรฐานสถานที่อบรมนั้น ก็จัดในห้องห้องนอนถือว่าเป็นระบบ ระเบียบ

ทำให้ได้ความรู้ อยากจริงจัง ไม่ต่างจากการอบรมอบรมข้างนอก แต่เสียค่าที่การอบรมนั้นจะรับ ผู้เข้ารับการอบรมจำกัดเพียง 30 คนเท่านั้นทั้ง ๆ ที่มีคนสนใจที่จะเข้ารับการอบรมมากมาย...”

(น.ญ.จอย (นามสมมติ) อายุ 19 ปี, คดีฆ่าผู้อื่น, 8 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนคิดว่าเรือนจำส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้เรียนหนังสือ ได้รับการอบรมอาชีพ เป็นอย่างมาก แต่ก็ขึ้นอยู่กับผู้ต้องขังว่าต้องการความรู้มากแค่ไหน สนใจเรียนมากแค่ไหน เรือนจำ ค่อยข้างอำนวยความสะดวกต่อการเรียนแต่กฎระเบียบของเรือนจำที่เข้มงวด ก็ส่งผลให้ให้การจัดการเรียนการสอนภายในเรือนจำค่อนข้างลำบาก อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนบางอย่างก็นำเข้ามาในเรือนจำ ไม่ได้ ผิดกฎระเบียบ ถ้าเรือนจำผ่อนปรน หรือปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาน่าจะประสบความสำเร็จมากขึ้น...”

(น.ญ.นุ้ย (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดีฆ่าผู้อื่น, 8 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำแก้ไขกฎระเบียบให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาในเรือนจำ เพราะบางอย่างยังขัดกัน คิดว่าเรือนจำและเจ้าหน้าที่ ค่อนข้างให้การสนับสนุนในการให้ผู้ต้องขัง ได้รับการศึกษาและได้รับการอบรมอาชีพ เพราะจะมีการเปิดรับสมัครเข้ารับการศึกษาระดับต่าง ๆ และเข้ารับการอบรมอาชีพเป็นระยะ ๆ แต่ต้องไปสมัครให้ทัน เนื่องจากมีคนสนใจค่อนข้างมาก ทุกหลักสูตรมีการจำกัดจำนวนผู้เข้าเรียนบางหลักสูตรเปิดเรียนเพียง 1 รุ่น อยากให้เรือนจำจัดอบรม ให้มากกว่านี้ให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ต้องขัง และให้มีการสอบถามความต้องการจากผู้ต้องขัง ว่าต้องการเรียนอะไร อยากอบรมอาชีพอะไร อยากประกอบอาชีพอะไร...”

(น.ญ.อาเปาบรบี้อ (นามสมมติ) อายุ 24 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 8 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ทางเรือนจำก็ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนของผู้ต้องขังเป็นอย่างดี เพราะเท่าที่ทราบที่นี่มีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับผู้ไม่รู้หนังสือไปจนถึงระดับปริญญาโท และ มีการอบรมอาชีพอีกมากมายแต่ก็ไม่รู้ว่าเรือนจำจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการหรือไม่ เพราะ ไม่ได้มีการสอบถามว่าผู้ต้องขังต้องการเรียนอะไร อยากประกอบอาชีพอะไรสำหรับตนแล้วถือว่า ตรงกับความต้องการเป็นบางหลักสูตร เช่น หลักสูตรช่างเสริมสวย คอมพิวเตอร์เบื้องต้น ที่สามารถ นำไปประกอบอาชีพได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เลย...”

(น.ญ.ณัฐชบา (นามสมมติ) อายุ 22 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 8 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...คุณคิดว่าเรียนจำให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาและการอบรมอาชีพเป็นอย่างดี แต่ด้วยบริบทของเรือนจำจึงทำให้การอบรม การเรียนของผู้ต้องขังค่อนข้างประสบปัญหา หากแก้ไขระเบียบข้อบังคับของเรือนจำที่เข้มงวด การจัดการศึกษาในเรือนจำน่าจะประสบความสำเร็จมากกว่านี้...”

(น.ญ. โบว์ (นามสมมติ) อายุ 32 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 8 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ทางด้านเรือนจำก็ให้การสนับสนุนการเรียนการสอนเป็นอย่างดี คุณได้จัดการที่มีการอบรม การเรียน ภายในแดนหญิงตลอดทั้งปี แต่ก็ยังไม่น่าจะเพียงพอต่อความต้องการ เพราะในนี้มีคนสนใจเรียนค่อนข้างเยอะ เพราะต้องการวิชาชีพติดตัวออกไป ไม่อยากปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ อยากให้เรือนจำเปิดอบรมให้มากกว่านี้ให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ต้องขัง...”

(น.ญ.ปลา (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 8 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...คุณคิดว่าเรียนจำสนับสนุนการเรียน การอบรมอาชีพให้ผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก เพราะจะมีการสำรวจระดับการศึกษาของผู้ต้องขังบ่อย ๆ และบังคับให้ผู้ต้องขังที่ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สมัครเรียน กศน. กับทางเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น...”

(น.ญ.เปรี้ยว (นามสมมติ) อายุ 51 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...คุณคิดว่าเรียนจำค่อนข้างให้การสนับสนุนในการเรียนของผู้ต้องขัง เพราะต่างก็มีสถาบันการศึกษาภายในจังหวัดเข้ามาทำการอบรมอย่างต่อเนื่อง มีหลายอาชีพให้เลือกอบรมเลือกเรียน เช่น การประดิษฐ์ของชำร่วย และของที่ระลึก การทำขนมไทย การทำอาหารไทย ช่างเสริมสวย ช่างแต่งหน้า การจัดดอกไม้สด การทำดอกไม้ประดิษฐ์ หลักสูตรนวดแผนไทย เป็นต้น...”

(น.ญ.แพททองใบ (นามสมมติ) อายุ 28 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อีกทั้งกฎระเบียบของทางเรือนจำก็ยังส่งผลต่อการเรียนของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก เพราะมีข้อห้ามมากมายที่ยังขัดต่อการจัดการศึกษา ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการอบรมในเรือนจำ อยากให้เรือนจำทบทวนกฎระเบียบ และให้ทางเรือนจำส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนมากกว่านี้ อย่างเช่น การเรียนการสอนในระดับ ปวช. ปวส. สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาบัญชี สาขาการตลาด ในแดนหญิง ตอนนี้มีเฉพาะแดนชายถ้าสามารถจัดการศึกษาในระดับนี้ได้ ตนก็จะได้เรียนหนังสือในระดับที่สูงขึ้นมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่มากขึ้นแต่ก็ขัดกับกฎระเบียบของเรือนจำ เพราะ

การเรียนในสาขานี้ มีความจำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งของต้องห้ามในเรือนจำ...”

(น.ญ.แย้มมี (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำช่วยผ่อนปรนกฎระเบียบบางอย่างที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา ไม่เอื้อต่อการอบรม อยากให้เรือนจำอำนวยความสะดวกแก่วิทยากรที่เข้ามาสอน และอนุญาตให้วิทยากรนำอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนเข้ามาในเรือนจำ...”

(น.ญ.หมีหวายางสี (นามสมมติ) อายุ 26 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในนี้มีการอบรมอาชีพมากมายหลายอย่าง ผู้ต้องขังที่มีความสนใจอยากเรียนอะไรก็สมัครเรียนได้ไม่เฉพาะแต่สายอาชีพเท่านั้น มีการเรียน กศน. ป.ตรี มสธ. ป.โท ด้วย ตนคิดว่าอาชีพต่าง ๆ ที่เรือนจำจัดอบรมให้ค่อนข้างตรงกับอาชีพที่ตนต้องการทำ และตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานภายนอกแต่ตนก็ยังไม่แน่ใจว่าหลักสูตรที่เรือนจำจัดอบรมให้จะตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังคนอื่นหรือไม่ เพราะหลักสูตรอบรมต่าง ๆ จะมาจากสถาบันการศึกษาหรือไม่ก็มาจากการที่เรือนจำจัดโครงการขึ้นไม่ได้มาจากการสำรวจความต้องการของผู้ต้องขังแต่ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรใดก็มีผู้สนใจสมัครเรียนจำนวนมากส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการต้องการความรู้ อีกส่วนหนึ่งอาจจะมาจากการต้องการใบประกาศนียบัตรเพียงอย่างเดียว...”

(น.ญ.อ้อมอ่าง (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ทางเรือนจำก็ให้การสนับสนุนดี มีการประชาสัมพันธ์ และจัดสรรงบประมาณในการอบรมอย่างต่อเนื่อง แต่ตนคิดว่าการจัดการเรียน การสอนในเรือนจำ ยังไม่ค่อยเหมาะสม เพราะกฎระเบียบ ตนคิดว่าทางเรือนจำต้องหาทางแก้ไขกฎระเบียบให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาและการอบรมอาชีพ...”

(น.ญ.เจน (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนคิดว่าเรือนจำยังให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้เรียนและอบรมอาชีพไม่มากนัก ไม่มีการสอบถาม ไม่มีการจัดการที่แน่นอน อยากให้เรือนจำสนับสนุนการศึกษาของผู้ต้องขังให้มากกว่านี้ ในส่วนของกฎระเบียบของเรือนจำที่ค่อนข้างเป็นปัญหามากทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพอยากให้แก้กฎระเบียบให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาให้เป็นไป

ในทางเดียวกัน คิดว่าเรือนจำยังไม่ค่อยมีความพร้อมเท่าที่ควรส่วนหนึ่งน่าจะมาจากทัศนคติของเจ้าหน้าที่บางท่านยังไม่ได้ให้ความสนใจกับการศึกษาของผู้ต้องขังเท่าที่ควร...”

(น.ช.ครุณ้อย (นามสมมติ) อายุ 63 ปี, คดีอนาจาร, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ทางเรือนจำก็ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการอบรมได้รับการศึกษาอย่างดี ก็มีบ้างที่เจ้าหน้าที่บางท่านยังไม่เข้าใจในส่วนนี้ อาจเป็นเพราะทัศนคติยังไม่ตรงกับการพัฒนาด้านการศึกษาให้กับผู้ต้องขังแต่โดยรวมแล้วถือว่าดีมาก หลักสูตรช่างตัดผมชาย ผู้เข้ารับการอบรมจะได้ฝึกตัดผมเพียง 1 ทรง เพราะทรงผมอื่น ๆ ผู้ต้องขังไม่สามารถไว้ได้ ผิดกฎระเบียบของเรือนจำ ดังนั้นจะเข้าอบรมนานเท่าไร ก็ได้ฝึกตัดผมแค่ทรงเดียว ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าจะนำไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างไร อยากให้เรือนจำแก้ไข หรือพิจารณาหาทางออกในเรื่องนี้ เพราะกฎระเบียบยังไม่สอดคล้องกับการจัดการอบรม...”

(น.ช.จ้อย (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของเรือนจำนั้นก็ให้การสนับสนุนการศึกษาของผู้ต้องขังเป็นอย่างดี ทั้งด้านการฝึกอาชีพในสาขาต่าง ๆ แต่เรือนจำยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร จึงไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพส่วนหนึ่งน่าจะมาจากกฎระเบียบของเรือนจำที่มีความเข้มงวด และขัดต่อการจัดการศึกษาภายในเรือนจำ ทั้งการไม่อนุญาตให้นำหนังสือขึ้นไปอ่านบนเรือนนอน การไม่สามารถเปิดอบรมอาชีพที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารได้ ดังนั้นการจัดการศึกษาของเรือนจำจึงได้แค่แบบเดิม ๆ ไม่ได้มีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษา หรือใช้กฎระเบียบที่ใช้บังคับกับเรือนจำด้านการศึกษาโดยเฉพาะ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษา...”

(น.ช.โชคชัย (นามสมมติ) อายุ 45 ปี, คดีลักทรัพย์, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนอยากให้เรือนจำเปิดการเรียนระดับ ปวช. และปวส. ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า หรืออื่น ๆ ที่เป็นช่าง ตอนนี้มีเปิดการเรียน ปวช. ช่างก่อสร้าง และพีชศาสตร์ และ ปวส. พีชศาสตร์ ยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังสักเท่าไร แต่การเรียนแบบนี้ต้องใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปี เหมือนกันกับการศึกษาข้างนอก เพราะเป็นวิทยาลัยจากสถาบันการศึกษาเข้ามาสอนอย่างช่างก่อสร้าง เป็นวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม ส่วนพีชศาสตร์ เป็นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม กว่าที่จะเรียนจบจำนวนนักเรียนที่เหลือน้อยลงทุกทีบางทีก็ปล่อยตัวบางครั้งก็ถูกย้ายไปเรือนจำอื่นอย่างป็นี มีนักเรียน ปวช. 3 ก่อสร้าง เพียง 1 คน ปล่อยตัว และย้ายเป็นส่วนมากคนที่ถูกย้ายก็ทำให้เสียโอกาสทางการศึกษา เพราะอดสำหรับตั้งใจเรียนมาตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเอง

แต่การอบรมก็ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เป็นอย่างดีสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง แต่จำกัด เพราะในเรือนจำนั้น ผู้ต้องขังชายสามารถไว้ทรงผมได้แค่ 1 ทรง เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศผู้ที่เข้ารับการอบรมก็ได้ฝึกตัดทรงผมได้แค่ทรงเดียวไม่ได้มีโอกาสตัดทรงอื่นที่เป็นความต้องการของภายนอกเลย จึงขาดความทันสมัยอยากให้เรือนจำแก้ไขปัญหานี้ หรือผ่อนปรนให้ผู้ต้องขังสามารถปล่อยทรงผมได้หลายแบบจะได้เป็นการฝึกหัดของนักเรียน หรือผู้ที่ผ่านการอบรมอาชีพช่างตัดผมด้วยหลังจากพ้นโทษแล้วจะได้ไม่ต้องไปหัดตัดทรงผมที่ตนไม่เคยตัดอีกสำคัญทุกหลักสูตรที่ตนผ่านการอบรมไม่ได้มีการทบทวนหรือฝึกทำต่อ เพราะไม่มีงานหรือไม่สามารถใช้ได้ ขณะอยู่ในคุก บางครั้งก็อาจทำให้ลืมได้อยากให้เรือนจำแก้ไขปัญหานี้ด้วยถ้าจะรอให้ผู้ต้องขังพ้นโทษก่อนแล้วค่อยไปทำต่อนั้นคงไม่เหลือความรู้อะไรแล้ว ในความคิดของตน คิดว่าเรือนจำให้การสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับการเรียนการสอน หรือเข้ารับการอบรมอาชีพเป็นอย่างดีได้จาก การประชาสัมพันธ์และการจัดอบรม แต่ตนก็คิดว่าบางครั้งเจ้าหน้าที่บางคนไม่เข้าใจไม่เอื้ออำนวยความสะดวกเรียนสักเท่าไร...”

(น.ช. เต่า สไปเดอร์ (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีลักทรัพย์, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...การเรียน มสช. จะเป็นการเรียนด้วยตนเอง อ่านหนังสือเอง ถือว่าค่อนข้างยาก มีอุปสรรคต่อการเรียนมากมาย เช่น การไม่อนุญาตให้นำหนังสือขึ้นเรือนนอน จึงไม่ค่อยมีเวลาอ่านหนังสือ จึงต้องแบ่งเวลาให้เป็นระเบียบ ตนคิดว่าเรือนจำค่อนข้างให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้เรียนหนังสือได้เข้ารับการอบรมอาชีพแต่การจัดการยังไม่ดีพอ เรือนจำต้องหาวิธีที่ดีกว่านี้ในการจัดการศึกษา เวลาเรียนตนก็ได้ฝึกตัดผมแค่ทรงเดียว ตามกฎระเบียบที่ทางเรือนจำกำหนดไว้ ทั้งที่ตนต้องการเรียนตัดผมหลาย ๆ ทรงให้สามารถรองรับผู้ใช้บริการที่หลากหลายอยากให้เรือนจำแก้ไขในส่วนนี้ ปรับกฎระเบียบในเวลาที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาที่สำคัญควรจัดวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมกับการเรียนผู้เรียนจะได้รับประโยชน์จากการอบรม...”

(น.ช. นักรบ (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลักสูตรช่างตัดผมชาย แต่ตนคิดว่าน่าจะนำไปใช้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ไม่ได้สักเท่าไร เพราะได้อบรมการตัดผมแค่ 1 ทรง ไม่ได้ฝึกตัดทรงอื่น ๆ เนื่องจากกฎระเบียบของเรือนจำที่บังคับให้ผู้ต้องขังสามารถไว้ทรงผมได้แค่ 1 ทรง เหมือนกันหมดทั่วประเทศ ดังนั้น ผู้ที่เข้ารับการอบรมจึงได้ฝึกแค่ทรงที่ทางเรือนจำอนุญาตให้ไว้ได้ อยากให้เรือนจำแก้ไขปัญหานี้ ผู้เข้ารับการอบรมจะได้ฝึกอบรมอาชีพได้อย่างจริงจัง ผู้ให้การอบรมจะได้ใช้ความรู้ที่มีถ่ายทอดให้แก่ผู้ต้องขังได้อย่างเต็มที่ ทางเรือนจำก็ค่อนข้างสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับการเรียนหนังสือได้รับการ

ฝึกอาชีพ แต่ตนคิดว่าหลักสูตรที่ทางเรือนจำจัดอบรมให้กับผู้ต้องขัง ยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง หลายหลักสูตรที่ทางเรือนจำจัด ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ตนคิดว่าส่วนหนึ่งมาจากกฎระเบียบของเรือนจำที่เข้มงวดมากเกินไป และไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา เช่น การไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังนำหนังสือขึ้นบนเรือนนอน การเปิดนักเรียนมาเข้าเรียนที่ต้องผ่านชั้นตอนหลายชั้นตอน การไม่อนุญาตให้เก็บหนังสือไว้ในตู้ล็อกเกอร์ อยากให้เรือนจำแก้ไขกฎระเบียบให้มีความเหมาะสมมากกว่านี้ การจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังจะได้ประสบผลสำเร็จอย่างที่เรือนจำตั้งเป้าหมายไว้...”

(น.ช. นาย (นามสมมติ) อายุ 38 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนคิดว่าทางเรือนจำ ก่อนข้างให้การสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาให้ได้รับการอบรมอาชีพ สังเกตได้จากการศึกษาฯ ได้มีการประชาสัมพันธ์ เปิดรับสมัครเรียนหลักสูตรต่าง ๆ ตลอด ไม่ว่าจะเป็นการสมัครเรียน กศน. ปวช. ปวส. ป.ตรี ตลอดจนการฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่นี้มีการเรียนการสอน ปวช. สาขาก่อสร้าง ที่วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม เข้ามาเปิด และปวช. สาขาพืชศาสตร์ ที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคามเข้ามาเปิด ส่วน ปวส. ก็เป็นสาขาพืชศาสตร์ ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคามเข้ามาเปิด ผู้ต้องขังก็มีความตั้งใจเรียนกันเป็นส่วนมาก เพราะคงไม่อยากปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์แต่กว่าจะออกมาเรียนได้แต่ละครั้ง ก็มีปัญหาเหมือนกัน เพราะจะต้องรอให้กองงานที่ตนสังกัดอยู่อนุญาตให้ออกจากแดนก่อนถึงจะมาเรียนได้ บางครั้งต้นสังกัดก็ไม่อยากให้ออกมาเรียน เพราะขาดแรงงานในการทำงานกว่าจะออกมาได้ใช้เวลามากกว่า 30 นาที ทำให้ผู้เรียนเสียเวลาเรียนไป อาจารย์ที่เข้ามาสอนก็ต้องมานั่งรอเจ้าหน้าที่บางท่านไม่เข้าใจ หรือค่อนข้างมีอคติต่อการเรียนการสอน หากปรับทัศนคติให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้ต้องขังในด้านการศึกษามากกว่านี้ ก็คงจะทำให้การศึกษาของผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพมากขึ้น กฎระเบียบก็ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาอย่างมาก เช่น การไม่อนุญาตให้นำหนังสือขึ้นบนเรือนนอน โดยระบุว่าเป็นการยากต่อการตรวจตรา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนของผู้ต้องขัง เพราะเวลากลางวันก็ต้องทำงานในส่วนที่ตนได้รับมอบหมายจากต้นสังกัดที่ตนอยู่อยากให้เรือนจำแก้ไขปัญหานี้ด้วยจะได้เหมาะสมกับที่เป็นเรือนจำแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะทางประเภทเรือนจำด้านการศึกษา...”

(น.ช. ปัด (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ, 11 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของกฎระเบียบของเรือนจำ คนคิดว่าส่งผลกระทบต่อการศึกษาภายในเรือนจำอย่างมาก อย่างเช่น หลักสูตรที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่สามารถเปิดสอน หรือจัดอบรมภายในเรือนจำได้ ทางเรือนจำจึงต้องจัดหลักสูตรที่ไม่ค่อยทันสมัย หรือไม่ก็เป็นหลักสูตรที่ไม่ค่อยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน อยากให้เรือนจำแก้ไขปัญหา จัดกฎระเบียบให้เหมาะสม สอดคล้องกับการจัดการศึกษาจะทำให้สามารถจัดการเรียนการศึกษาให้กับผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตนคิดว่าเรือนจำส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้เรียนหนังสือหรือรับการอบรมอาชีพพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา และด้านการฝึกอบรมอาชีพ โดยจะมีหลักสูตรให้ผู้ต้องขังได้สมัครเรียนตลอดขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละคน ว่ามีความสนใจด้านไหน...”

(น.ช. พี่ (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 12 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของกฎระเบียบ ก็คือ การที่ไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังนำหนังสือไปอ่านบนห้องนอน เวลากลางวันก็ต้องทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย จึงไม่มีเวลาอ่านหนังสือ ไม่สามารถหาความรู้ได้ตามที่ต้องการแต่ที่มีปัญหา ก็คือ ระบบการจัดการศึกษาของเรือนจำ เพราะแบ่งเป็นหลายฝ่าย หลายสังกัด เช่น ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษา และพัฒนาจิตใจ สังกัดแดนเรือนนอน สังกัดโรงเลี้ยง สังกัดอุตสาหกรรม ฝ่ายควบคุม และรักษาการณ์ พอแบ่งออกเป็นหลายฝ่าย กว่าจะออกมาเรียนได้ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ที่ตนสังกัดอยู่ทำให้เสียเวลาใช้เวลาประมาณ 30 นาที บางครั้งก็ไม่อนุญาตให้ออกมา เพราะต้องทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ บางครั้งก็ถูกตำหนิ ถูกบ่น เพราะแม้แต่เรียนงานที่มอบหมายไม่เสร็จนี่ก็เป็นอีกปัญหามีทางเรือนจำควรแก้ไขให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษา หากปล่อยไว้จำนวนนักเรียนคงจะลดน้อยลงไปอีก เพราะแม้แต่คิดเรื่องงานที่ต้องทำและต้องดูมองว่าหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย...”

(น.ช. มล (นามสมมติ) อายุ 48 ปี, คดีฉ้อโกง, 12 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...เรือนจำก็ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาและการอบรมอาชีพเป็นอย่างดี สังเกตได้จากจะมีการเปิดอบรมอาชีพบ่อย ๆ สถาบันการศึกษา การฝึกงานของผู้ต้องขังที่จะจบการศึกษาที่ไม่สามารถทำได้ เพราะจำกัดด้วยกฎระเบียบมากมาย ซึ่งไม่อำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาเท่าที่ควร จึงเป็นปัญหาของเรือนจำที่ต้องหาทางแก้ไข ถ้าเรือนจำสามารถจัดการศึกษาโดยไร้ข้อจำกัดได้ การจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง คงบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งเป้าไว้...”

(น.ช. แม่กปรีศนา (นามสมมติ) อายุ 27 ปี, คดี พรากย์ผู้เยาว์, 12 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของกฎระเบียบของเรือนจำนั้น คนคิดว่าส่งผลต่อการจัดการศึกษาของเรือนจำเป็นอย่างมาก เพราะด้วยกฎระเบียบที่เข้มงวดทำให้ไม่สามารถจัดอบรมอาชีพบางอย่างได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นอาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการสูง เพราะมีความขาดแคลน หรือไม่ก็เป็นอุปสรรคต่อการจัดอบรม กว่าจะได้เรียน กว่าจะได้อบรมต้องมีการตรวจค้นอย่างเข้มงวดทำให้บางครั้งต้องมีการยกเลิกการอบรมอาชีพบางอาชีพ แต่เรือนจำก็ให้การสนับสนุนในการเรียนการอบรมอาชีพของผู้ต้องขังเป็นอย่างดี ทั้งการจัดสรรงบประมาณ คิดหลักสูตรอาชีพ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานสถาบันการศึกษา ตรวจสอบระดับการศึกษาของผู้ต้องขัง และบังคับให้ผู้ต้องขังที่ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เรียนต่อในหลักสูตร กศน. แต่บางหลักสูตรที่จัดอบรมยังไม่ค่อยเหมาะสมกับบริบทของเรือนจำ ทำให้ยากต่อการจัดการศึกษา...”

(น.ช. ราชัน (นามสมมติ) อายุ 36 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 12 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของกฎระเบียบของเรือนจำ มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังมาก เพราะเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่าง เป็นสิ่งผิดกฎระเบียบเลยเป็นข้อจำกัดในการฝึกอาชีพ เรือนจำก็ให้การสนับสนุนการเรียนการศึกษาของผู้ต้องขังนั้นยังไม่มากเท่าที่ควร น่าจะจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับอายุ พื้นที่การเรียน เช่น ผู้ต้องขังที่อายุไม่มาก ควรส่งเสริมให้เรียน กศน. ให้จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ ปวช. เวลาพ้นโทษจะได้มีความรู้ มีวุฒิการศึกษาไว้สมัครทำงานภายนอกส่วนผู้ต้องขังที่มีอายุมากแล้วควรให้ฝึกอบรมอาชีพที่เกี่ยวกับการจักสาน หรือเกี่ยวกับเกษตรแบบใหม่ ๆ...”

(น.ช. ฤทธิเดช (นามสมมติ) อายุ 51 ปี, คดีฉ้อโกง, 12 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...คนคิดว่าหลาย ๆ หลักสูตรอาชีพที่ทางเรือนจำจัดอบรมให้ผู้ต้องขัง ยังไม่ค่อยทันสมัยเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากกฎระเบียบที่เข้มงวด ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา เช่น ช่วงตัดผมชาย วิทยากรสามารถสอนให้ผู้เข้ารับการอบรมตัดผมได้เพียงแค่ 1 ทรงเท่านั้น ทั้งที่ความต้องการทางตลาด ไม่ได้มีความต้องการในการใช้บริการทรงผมดังกล่าวเลยแต่ด้วยกฎระเบียบของเรือนจำที่วางไว้อย่างเข้มงวดว่าผู้ต้องขังสามารถไว้ผมได้แค่ 1 ทรงเท่านั้น ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมจะได้ฝึกปฏิบัติเพียงเท่านี้เรียนกี่วันก็ได้ตัดทรงเดียวถ้าเป็นอย่างนี้ หากผู้เข้ารับการอบรมพ้นโทษก็ไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้อยากให้เรือนจำทบทวนปัญหาและแก้ไขให้สอดคล้องกับความเป็นจริงปัญหาส่วนหนึ่งนั้นก็มาจากตัวผู้เรียนเองที่ไม่ได้ตั้งใจเรียนบางคนก็ต้องการเพียงแค่รับรับรองการผ่านการอบรมเท่านั้น บางครั้งเรือนจำก็ย้ายผู้ต้องขังที่เป็นนักเรียนไปเรือนจำอื่นแทนที่จะย้ายคนที่ไม่ได้เป็นนักเรียน บางคนเรียนอยู่ ปวช. 3 แล้วถูกย้ายเรือนจำทำให้เรียนไม่จบเสียเวลา เสียโอกาสในส่วนของผู้ต้องขังที่เรียน กศน. ก็คงไม่มีปัญหาอะไร สามารถเรียนได้ทุกเรือนจำอยากให้

เรียนจำแก้ไขปัญหานั้นด้วย ส่วนระบบการเรียนก็มีปัญหาว่านักเรียนจะสามารถออกจากแดนฝึกวิชาชีพ เพื่อมาเข้าเรียนที่ฝ่ายการศึกษาได้ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง เพราะต้องขออนุญาตต้นสังกัด บางครั้งต้นสังกัดก็ไม่อยากให้เราเรียน เพราะขาดแรงงานในการทำงานประจำก็เป็นอีกปัญหาที่ต้องแก้ไข โดยด่วน ไม่ควรมองข้าม...”

(น.ช. วีโอส (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 12 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...แต่ตนคิดว่า การจัดการศึกษาภายในเรือนจำยังมีปัญหา ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ ต้องการน่าจะมาจากภาวะเบียดเบียนที่ค่อนข้างเข้มงวด และก็มาจากผู้เข้ารับการอบรมที่ไม่ค่อยจะสนใจเรียนเท่าที่ควร จากการศึกษาที่ภาวะเบียดเบียนที่เข้มงวดทำให้วัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียน เป็นสิ่งที่ผิดภาวะเบียดเบียนหลักสูตรบางหลักสูตรจึงไม่สามารถเปิดสอนภายในเรือนจำได้ ปัญหานี้เป็น ปัญหาสำคัญที่เรือนจำ ควรทบทวนแก้ไขปัญหโดยเร็วที่สุด เพราะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการอบรม ทำให้วิทยากรไม่ค่อยอยากเข้ามาสอนภายในเรือนจำ ซึ่งมีข้อจำกัดมากมายในการอบรมตนเชื่อว่า เรือนจำค่อนข้างให้การสนับสนุนผู้ต้องขังให้ได้เรียนได้อบรมอาชีพ แต่ยังหาวิธีในการจัดการศึกษา ไม่ถูกต้องไม่สอดคล้องเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากบริบทของเรือนจำที่ถูกรื้อสร้างขึ้นมาคุมขังไม่ได้ สร้างมาเพื่อการเรียนหนังสือ เพื่อการถ่ายทอดความรู้จึงจำกัดด้วยเวลา สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ และตัวผู้เรียนเองก็ไม่ใช่นักเรียนการจัดการศึกษาจึงยากกว่าการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษา อีกหนึ่งปัญหาที่เห็นได้ชัด คือ จำนวนนักเรียนลดน้อยลง ทั้ง กศน. ปวช. ก่อสร้าง ปวช. ศึกษาศาสตร์ ปวส. ศึกษาศาสตร์ บางส่วนได้รับการปล่อยตัว บางส่วนถูกย้ายระยะย้ายไปคุมขังที่เรือนจำอื่นอยากให้ เรือนจำแก้ไขปัญหานี้ โดยแทนที่จะย้ายผู้ต้องขังที่เป็นนักเรียนให้ย้ายผู้ต้องขังที่ไม่เป็นนักเรียนไม่เช่นนั้น นักเรียนที่ลดน้อยลง อาจเป็นปัญหาให้สถาบันการศึกษาไม่เปิดการเรียนการสอนภายในเรือนจำต่ออีก อย่างเช่น ปวส. สาขาช่างไฟฟ้ากำลัง และปวส. สาขาเกษตรกรรม ปัญหาภาวะเบียดเบียนของทางเรือนจำ ที่ขัดกับการจัดการศึกษา ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข เช่น การไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังนำหนังสือไปอ่าน บนเรือนนอน โดยอ้างว่าเป็นการยากแก่การตรวจสอบ หากเป็นแบบนี้แล้วผู้ต้องขังคงไม่ได้อ่านหนังสือ เพราะเวลากลางวันก็ต้องทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากต้นสังกัด...”

(น.ช. เอ (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีลักทรัพย์, 12 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...จริง ในส่วนของภาวะเบียดเบียนของเรือนจำนั้น ส่งผลต่อการจัดการศึกษาและการอบรม อาชีพเป็นอย่างมาก เพราะภาวะเบียดเบียนค่อนข้างล้าสมัย และขัดกับหลักในการจัดการศึกษา ไม่เอื้อต่อ การจัดการศึกษาทำให้การเรียนของผู้ต้องขังสามารถทำได้แบบแค่พอส่านเท่านั้น อยากให้เรือนจำ แก้ไขภาวะเบียดเบียนที่ยังขัดกับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องหรือไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา

เรือนจำค่อนข้างส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา แต่ก็ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ เพราะถึงจะส่งเสริมมากแต่ระบบการจัดการศึกษา ยังมีปัญหาผู้ต้องขังจึงไม่ได้ความรู้เท่ากับเป้าหมายที่ทางเรือนจำตั้งไว้...”

(น.ช. แอ๊ด 6.5 (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 12 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

4.2.5 ปัจจัยด้านผู้เรียน

“...ตนอยากอบรมหลักสูตร การตัดเย็บเสื้อผ้า เพราะน่าจะเหมาะกับตนมากอายุก็มากแล้วเรียนก็ไม่สูง ถ้ามีความรู้ด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าแล้วไปเปิดร้านอยู่ที่บ้าน ก็น่าจะพอมีรายได้เลี้ยงตนเองและบุตรจะให้ไปใช้แรงงานเหมือนวัยรุ่นก็คงไม่ไหวแล้ว และตนเชื่อว่าน่าจะประกอบอาชีพได้จริงยิ่งถ้าเรือนจำจัดให้มีการทำงานด้านเย็บเสื้อผ้าในเรือนจำเหมือนโรงงาน หรือสถานประกอบการภายนอก รับงานจากภายนอกเข้ามา หรือให้ผู้ต้องขังผลิตส่งขายภายนอกเรือนจำจะเป็นการสร้างรายได้ให้เรือนจำให้ผู้ต้องขังและสามารถทำให้ผู้ต้องขังเชื่อว่า มันสามารถไปประกอบอาชีพได้จริงทางเรือนจำก็มีการคัดกรองงานจ่ายนอก คัดเอาผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมนวดแผนไทยไปนวดที่หน้าเรือนจำ ซึ่งถือว่าเป็นสถานประกอบการเล็ก ๆ เพื่อฝึกงานผู้ต้องขังแต่การจะออกไปทำงานในส่วนนี้ได้ นั้น จะต้องผ่านหลักเกณฑ์การคัดเลือกหลายอย่างตนจึงไม่เข้าหลักเกณฑ์เสียโอกาสตรงนี้ไป แต่เพื่อนผู้ต้องขังที่ได้รับ โอกาสทำงาน บอกว่ามีคนเข้ามาใช้บริการตลอด ทั้งชาย - หญิง วัยรุ่นวัยทำงานถือว่าเป็นอาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการมากอยากให้เรือนจำจัดการอบรมอาชีพนวดแผนไทยบ่อย ๆ เพื่อนผู้ต้องขังคนอื่นจะได้มีโอกาสเรียนเหมือนตนบ้าง ยิ่งถ้ามีการจัดการบริการนวดภายในเรือนจำได้ ก็จะเป็นการ โชคดีของผู้ต้องขังที่จะได้ฝึกอาชีพก่อนพ้นโทษออกไปแล้วจะได้มีงานทำไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก...”

(น.ญ.ทองแพร (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 16 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...เสียค่ายที่เรือนจำไม่ได้จัดการเรียนการสอนในระดับ ปวช. ให้แก่ผู้ต้องขังหญิง ถ้ามีก็คงจะดี ตนจะได้เรียนต่อจะได้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์บอกว่า ถ้ามีการจัดการเรียนการสอนจริงอยากให้เปิดการสอน ปวช. สาขาบัญชี หรือคอมพิวเตอร์ธุรกิจ เพราะตนคิดว่าเป็นสาขาที่ตลาดแรงงานต้องการมาก ไม่ตกงาน พ้นโทษแล้ว ตนจะได้ประกอบอาชีพได้เลย...”

(น.ญ.จอย (นามสมมติ) อายุ 19 ปี, คดีฆ่าผู้อื่น, 16 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนคิดว่าเรือนจำยังจัดการศึกษา หรือการอบรมอาชีพได้ไม่ค่อยตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังนัก เพราะแต่ละอาชีพที่จัดอบรมส่วนมากจะเป็นอาชีพเสริมมากกว่าที่จะใช้เป็นอาชีพหลัก รายได้จากการประกอบอาชีพค่อนข้างน้อยทำให้ไม่ค่อยมีใครนำไปใช้จริงมากเท่าที่ควร อยากให้เรือนจำจัดอบรมอาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากการฝึกอบรมอาชีพแล้ว ตนอยากให้เรือนจำจัดการศึกษาระดับ ปวช. ปวส. ให้กับผู้ต้องขังด้วย เพราะน่าจะใช้ประโยชน์ได้มาก ผู้ต้องขังบางรายมีอัตราโทษสูง น่าจะเรียนจบอยากเปิดเรียน สาขาบัญชี คอมพิวเตอร์ หรืออื่น ๆ ที่หางานง่ายอีกปัญหาที่ทางเรือนจำไม่ควรมองข้าม คือ เมื่อมีการผ่านการอบรมแล้ว ก็ไม่มีการฝึก ทบทวน หรือทำงานต่อน้อยมากที่จะมีโอกาสได้ทบทวนความรู้ อย่างเช่น หลักสูตรการนวดแผนไทย ที่จะคัดผู้ที่ผ่านการอบรมไปทำงานยังสถานประกอบการของเรือน แต่น้อยรายที่จะได้รับโอกาส เพราะต้องผ่านการคัดเลือกจากกฎระเบียบที่วางไว้อย่างเข้มงวด คนที่ได้โอกาสดังนั้นก็จะได้ทบทวนความรู้ ได้ฝึกทำงานจนมีความชำนาญสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้แต่คนที่ไม่ได้โอกาส ก็ไม่ได้ทบทวนความรู้ อยากให้เรือนจำแก้ปัญหาส่วนนี้ด้วย...”

(น.ญ.แต่ม (นามสมมติ) อายุ 46 ปี, คดีฉ้อโกง, 16 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...แต่ตนไม่มีโอกาสได้ทบทวนความรู้เลย หลังจากทีผ่านการอบรมอยากให้เรือนจำ จัดฝึกงานที่เกี่ยวกับอาชีพที่ผู้ต้องขังผ่านการอบรมจะได้เป็นการทบทวนความรู้และฝึกฝนความชำนาญ ให้เป็นมืออาชีพ หรือให้เรือนจำจัดสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ แล้วคัดผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรม ไปทำงานภายนอกเรือนจำ หรือที่สถานประกอบการถ้าเลือกได้อยากให้เรือนจำเปิดโรงงานตัดเย็บ เสื้อผ้าทำเป็นโรงงาน ตนจะได้ฝึกเย็บฝึกตัดให้เป็นอาชีพ เพราะเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่ต้องลงทุน อะไรมาก มีคนมาใช้บริการตลอดน่าจะมีความเหมาะสมกับตน...”

(น.ญ.นุ้ย (นามสมมติ) อายุ 49 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 16 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากเข้ารับการอบรมนวดแผนไทย เพราะเป็นหลักสูตรที่มีคนต้องการเข้ารับการอบรมมากเป็นหลักสูตรของสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน หากผ่านการอบรมจะมีการทดสอบ มาตรฐานฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม และได้ใบประกาศนียบัตรรับรองด้วยในส่วนของตนเอง มีกำหนดโทษค่อนข้างสูง เลยอยากเรียนต่อในสายอาชีพระดับ ปวช. แต่ที่แดนหญิงไม่มีการเปิดเรียน ในระดับนี้ มีแต่แดนชายเมื่อก่อนเคยมีการเปิดเรียน ระดับ ปวช.สาขาคหกรรม ของวิทยาลัยสารพัดช่าง มหาสารคามแต่ตอนนี้ไม่มีแล้วเสียดาย เพราะตนจะได้ใช้เวลาที่อยู่นี้เรียนหนังสือให้จบหลังจาก ผ่านการอบรมแล้ว ไม่มีการทบทวนหรือได้ทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ผ่านการอบรมมาเลย คิดว่าถ้าเป็นแบบนี้ อาจทำให้ลืมความรู้ที่ได้อบรมมาอยากให้เรือนจำช่วยต่อยอดในส่วนนี้ให้ผู้ต้องขัง

“ได้มีการฝึกอบรม หรือได้ทำงานในส่วนที่ผ่านการอบรมจะมีความชำนาญ มีทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถนำเอาไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง...”

(น.ญ.อาเปาบรปือ (นามสมมติ) อายุ 24 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 16 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ให้สัมภาษณ์ว่า แต่ทางเรือนจำก็ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนของผู้ต้องขังเป็นอย่างดี เพราะเท่าที่ทราบที่นี้มีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับผู้ไม่รู้หนังสือ ไปจนถึงระดับปริญญาโท และมีการอบรมอาชีพอีกมากมายแต่ก็ไม่รู้ว่าเรือนจำจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการหรือไม่ เพราะไม่ได้มีการสอบถามว่าผู้ต้องขังต้องการเรียนอะไร อยากประกอบอาชีพอะไร สำหรับตนแล้วถือว่าตรงกับความต้องการเป็นบางหลักสูตร เช่น หลักสูตรช่างเสริมสวย คอมพิวเตอร์เบื้องต้นที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เลย ช่วงเวลาที่เหลืออยู่ ก็จะพยายามเข้ารับการอบรมอาชีพและเรียนต่อให้สูงขึ้นจะสมัครเรียน กศน. เสียขายที่ไม่มีจัดการเรียนระดับปวช. เมื่อก่อนเคยมีวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคามเข้ามาเปิดแต่ตอนนี้ปิดไปแล้วก็ไม่รู้ว่าทำไมเหมือนกัน เสียขายโอกาสไม่อย่างนั้นตนอาจได้เรียนในระดับที่สูงขึ้นกว่านี้จะได้มีทางเลือกหลาย ๆ อย่างอยากให้เรือนจำสอบถามความต้องการจากผู้ต้องขัง ว่าอยากเรียนอะไร อยากประกอบอาชีพอะไรแล้วประเมินความเป็นไปได้ แล้วจัดการอบรมให้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง หลังการอบรมเสร็จสิ้นแล้วก็ไม่ได้มีการทบทวนความรู้เลย เพราะไม่รู้จะไปนวดให้ใครจะไปฝึกวิชาชีพอะไร และตนก็ไม่ผ่านการคัดเลือกให้ไปทำงานที่กองงานนวดภายนอกเรือนจำ ส่วนกองงานอื่น ๆ ที่ทางเรือนจำให้ผู้ต้องขังทำอยู่ทุกวันนี้เป็นการทำไปเพราะเป็นหน้าที่เสียมากกว่าไม่ได้ทำเพราะเป็นการฝึกอาชีพอยากให้เรือนจำทำเป็นสถานประกอบการภายในเรือนจำหรือทำให้ผู้ต้องขังมีความเชื่อมั่นว่ามันสามารถไปประกอบอาชีพได้จริงผู้ต้องขังจะได้มีการตั้งใจอบรมมากกว่านี้ และนำเอาความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษไม่ยากให้มองผู้ต้องขังเป็นเพียงผู้ที่ต้องได้รับการอบรมอาชีพ แต่อยากให้มองเป็นพนักงานหรือผู้ประกอบการมากกว่าถ้าทำให้ผู้ต้องขังเชื่อว่า มันสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงสามารถหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้จริงคงไม่มีผู้ต้องขังคนใดกลับไปค้ายา หรือกระทำความผิดซ้ำอีก...”

(น.ญ.ณัฐชบา (นามสมมติ) อายุ 22 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 16 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำจัดทำสถานประกอบการเกี่ยวกับการเสริมสวย เสริมความงาม โดยการเปิดภายในเรือนจำ แล้วให้บริการจากเจ้าหน้าที่ และผู้ต้องขังที่ต้องการใช้บริการ หรือทำเป็นสถานประกอบการภายนอกเรือนจำแล้วคัดผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมไปทำงานเหมือนกับหลักสูตรนวดแผนไทยจะได้มีโอกาสได้ทำงาน หรือฝึกทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาให้เกิดความชำนาญให้มี

ความเป็นมืออาชีพจะได้นำเอาไปใช้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ หากรอให้พ้นโทษก่อนก็กลัวว่าจะลืมความรู้ที่ได้เรียนมาก่อนอยากให้อาจารย์จัดสถานที่ประกอบการให้หลากหลายอาชีพ เช่น ร้านเสริมสวยขนมไทย ตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านกาแฟ หรืออาชีพอื่น ๆ ที่ผู้ต้องขังผ่านการอบรมแล้วผู้ต้องขังออกไปทำงานจะได้เป็นการฝึกงานให้เกิดความชำนาญ ไม่ต้องรอให้พ้นโทษก่อนผู้ต้องขังจะได้เชื่อว่าที่ตนผ่านการอบรมมานั้น สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริงหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ภายหลังพ้นโทษ”

(น.ญ. โบว์ (นามสมมติ) อายุ 32 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อันที่จริงอยากให้อาจารย์จัดสถานที่ทำภายหลังพ้นโทษ หรือทำหนังสือรับรองหรือฝากงานในสถานที่ประกอบการ ก็น่าจะทำให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษมีงานทำได้ทันทีไม่ต้องไปหางานทำเอง ยิ่งเป็นคนที่เคยติดคุกด้วย ยิ่งหางานยาก คงไม่มีใครให้การยอมรับง่าย ๆ...”

(น.ญ. ปลา (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลังจากที่อบรมเสร็จแล้ว ส่วนมากจะไม่ได้ทบทวนหรือฝึกปฏิบัติต่อบางที่ก็ทำให้หลงลืมความรู้ที่ได้เรียนมาแล้ว ตนอยากให้อาจารย์จัดให้ผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมแต่ละหลักสูตรแล้วได้ทำงานภายในเรือนจำ โดยจัดทำเป็นแบบโรงงาน หรือสถานประกอบการ...”

(น.ญ. เปรี๊ยะ (นามสมมติ) อายุ 51 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ที่ตนอบรมนั้น ตนคิดว่าสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง สักวันตนคงได้ใช้ความรู้ที่ได้อบรมมาแน่นอน แต่ก็กลัวว่าจะลืมความรู้ที่ได้เรียนมาเสียก่อน เพราะหลังจากผ่านการอบรมแล้ว ก็ไม่ได้มีการทบทวน หรือได้ลงมือปฏิบัติอีกเลย ถ้าได้ทำอย่างต่อเนื่องจะทำให้ตนมีความชำนาญ มีความเป็นมืออาชีพ อยากให้อาจารย์สานต่อไปอีกในส่วนของการทำงานให้ผู้ผ่านการอบรมแล้วได้ทำหรือประกอบอาชีพที่ผ่านการอบรม หรือรับงานจากสถานประกอบการภายนอกเข้ามาให้ผู้ต้องขังได้ฝึกทำ หรือลงทุนให้ผู้ต้องขังได้ทำเป็นสถานประกอบการในเรือนจำให้ผู้ต้องขังบริหารจัดการกันเองแล้วนำผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทำงานของผู้ต้องขังไปจำหน่ายภายนอกจะทำให้ผู้ต้องขังมีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ และรู้ว่าที่ตนอบรมมานั้นสามารถใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง...”

(น.ญ. แพททองใบ (นามสมมติ) อายุ 28 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...สาเหตุที่ตนสมัครเรียน ก็เพราะว่าอยากได้ความรู้ อยากลองทำงาน ทำอาชีพใหม่ ๆ ตนไม่เคยทราบมาก่อนว่าในคุกมีการฝึกอาชีพ มีการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังตนอยากอบรมอาชีพการทำเบเกอรี่ที่ทางเรือนจำเปิดสอน เห็นเพื่อน ๆ กองงานเบเกอรี่ทำแล้ว รู้สึกชอบ คิดว่าน่าจะนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงมีการทำหลากหลายแบบหลายชนิด ทั้งเค้ก ชิฟฟอน คุกกี้ อื่น ๆ อาชีพที่ตนอยากเข้ารับการอบรม คือ หลักสูตรการนวดแผนไทย ผู้ที่ผ่านการอบรมบางรายจะถูกคัดเลือกให้อยากไปทำงานที่สถานประกอบการของเรือนจำด้านหน้าเรือนจำ...”

(น.ญ.มี (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำลองสำรวจความต้องการจากผู้ต้องขังบ้างหลังจากผ่านการอบรมแล้ว ไม่ได้มีการทบทวนความรู้เลยไม่ได้มีการฝึกปฏิบัติ ถ้าหากเรือนจำมีการจัดการด้านนี้ให้มีการทำงานหรือฝึกงานที่เกี่ยวกับอาชีพที่ผ่านการอบรมบ่อย ๆ ก็คงจะดีจะได้ไม่ลืมความรู้ เช่น ผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรอาชีพการทำขนมไทยของวิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม มีบางส่วนที่ได้เข้ากองงานขนมไทยหรือไม่ก็กองงานเบเกอรี่ ของร้านค้าเรือนจำทำให้ได้ฝึกประสบการณ์ได้ฝึกทบทวนความรู้จนเกิดความชำนาญ แต่คิดที่กองงานดังกล่าวจะรับผู้ต้องขังเข้าสังกัดในกองงานในจำนวนจำกัด จึงไม่สามารถเข้าทำงานในกองงานได้ทุกคน...”

(น.ญ.แยมมี (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำจัดการอบรมบ่อย ๆ เพราะบางหลักสูตรรับผู้อบรมจำนวนจำกัดเพียง 20 - 25 คน เท่านั้น คนที่สมัครไม่ทัน ก็เลยไม่ได้เรียนตนเชื่อว่าที่ตนผ่านการอบรมมาทำให้ตนมีความรู้มากขึ้นมีความสามารถมากขึ้น และจะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ภายหลังพ้นโทษ...”

(น.ญ.หมีหวามิวยางสี (นามสมมติ) อายุ 26 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนอยากประกอบอาชีพ นวดแผนไทย เพราะได้เข้ารับการอบรมอาชีพนวดแผนไทย 150 ชั่วโมง โดยความร่วมมือระหว่างเรือนจำจังหวัดมหาสารคามกับสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม ตนคิดว่าที่นี่สามารถทำเป็นสถานที่ฝึกงานให้แก่ผู้ต้องขังได้ เพียงแต่ตอนนี้ทำแค่เพียงไม่กี่อาชีพอย่างการทำเบเกอรี่ หรือนวดแผนไทย อยากให้เรือนจำเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพที่จะเปิดอบรม นอกจากนี้อยากให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังที่ผ่านการฝึกอบรมอาชีพแล้วให้ได้ประกอบอาชีพ เช่น การพาไปทำงานที่สถานที่ประกอบการ อย่างเช่น การนวดแผนไทย ที่ผู้ต้องขังบางคนได้ออกไปนวดแผนไทยที่ด้านหน้าเรือนจำ ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบการ

ของเรือนจำทำให้ผู้ต้องขังได้ทำงานได้ทดสอบฝีมือก่อนที่จะพ้นโทษ ไม่ต้องรอให้พ้นโทษก่อน
 อย่างการตัดเย็บเสื้อผ้า คนได้ฝึกตัดเย็บเสื้อผ้าในเรือนจำ มีอาชีพตั้งแต่ยังอยู่ในนี้ ก็สามารถนำไป
 ประกอบอาชีพได้ ไม่ต้องกลัวว่าจะไม่มีอาชีพทำภายหลังพ้นโทษ ไม่ต้องกลัวว่าจะหางานทำไม่ได้
 นอกจากนี้ยังเป็นการหารายได้ให้แก่ผู้ต้องขังและเรือนจำด้วยดีกว่าให้ผ่านการอบรมแล้ว ก็ปล่อย
 ให้ผ่านไปเฉย ๆ อย่างที่ผ่านมา เพราะผู้ต้องขังบางคน ยังไม่เชื่อว่าที่ตนผ่านการอบรมมานั้น มันสามารถ
 ใช้ประกอบอาชีพได้จริง ถ้าเรือนจำจัดให้มีการทำงานปลูกฝังการทำงานให้ผู้ต้องขังมีความเป็นมือ
 อาชีพได้ก็คงไม่มีใครกลับมากระทำผิดซ้ำอีก”

(น.ญ.อ้อมอ่าง (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...นอกจากหลักสูตร การวางแผนไทย ทำขนมไทย เบเกอรี่ ที่จะพอมีกองงานรองรับ
 ส่วนหลักสูตรอื่นยังไม่มียางงานรองรับเลย ถ้าเรือนจำสามารถทำเป็นสถานประกอบการในเรือนจำ
 หรือรับงานจ้างจากภายนอกเรือนจำมาให้ผู้ต้องขังทำ นอกจากจะทำให้ผู้ต้องขังมีความเป็นมืออาชีพแล้ว
 ยังทำให้ผู้ต้องขังมีรายได้อีกด้วย...”

(น.ญ.เจน (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนคิดว่ามีความรู้ ความสามารถในการอาชีพที่เข้ามาสอนเป็นอย่างดีทางเรือนจำ
 ก็ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการอบรม ได้รับการศึกษาอย่างดี ก็มีบ้างที่เจ้าหน้าที่
 บางท่านยังไม่เข้าใจในส่วนนี้ อาจเป็นเพราะทัศนคติยังไม่ตรงกับการพัฒนาด้านการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง
 แต่โดยรวมแล้วถือว่าดีมาก อยากให้เรือนจำจัดการฝึกอาชีพที่ผู้เข้ารับการอบรมผ่านการอบรมแล้ว
 หรือให้มีการทบทวนความรู้บ้าง เพราะหลังจากที่ผ่านการอบรมแล้วก็ได้เอาความรู้ที่ได้ไปใช้
 ประโยชน์ หรือทบทวน หรือฝึกความชำนาญเลย กลัวว่าที่ผ่านการอบรมมานั้น จะลืมเสียก่อนหาก
 ได้ฝึกจนเกิดความชำนาญแล้วคิดว่าน่าจะเอาไปประกอบอาชีพได้จริง อยากให้เรือนจำจัดการศึกษา
 ให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น สาขาการบัญชี สาขาช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ ช่างอิเล็กทรอนิกส์
 ส่วนมากแล้วผู้ต้องขังที่เป็นวัยรุ่นจะมีความต้องการอาชีพนี้ หากจบออกไปจะได้มีทางเลือกในการ
 ประกอบอาชีพที่มากขึ้น อยากให้เรือนจำสอบถามความต้องการของผู้ต้องขัง หรือลองสำรวจก่อน
 แล้วค่อยจัดการศึกษา หรือจัดการอบรมอาชีพ...”

(น.ช.จ้อย (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรียนจำลองให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังออกความคิดเห็นว่าต้องการเรียนอะไร ประกอบอาชีพอะไร อยากให้เรียนจำกัดอบรมอาชีพที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี เช่น การซ่อมคอมพิวเตอร์ การฝึกอาชีพด้านการใช้โปรแกรมต่าง ๆ หรือหลักสูตรเกี่ยวกับการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าแล้วจัดเป็น กองงาน แล้วรับงานจากภายนอกเข้ามาให้ผู้ต้องขังได้ฝึกทำ เพื่อเป็นการฝึกอาชีพให้มีความชำนาญ จะทำให้ผู้ต้องขังสามารถนำอาชีพที่ได้ไปประกอบอาชีพได้...”

(น.ช. โชคชัย (นามสมมติ) อายุ 45 ปี, คดีลักทรัพย์, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หากพ้นโทษ ตนคิดว่าจะเอาความรู้ที่ได้จากในนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันไปใช้ในการประกอบอาชีพจริง ๆ หากตนไม่มีงานทำ ก็จะลองเปิดร้านตัดผมชาย มั่นใจว่าต้องมีคนมาใช้ บริการ และก็ยังมั่นใจว่าสังคมจะให้การยอมรับคนที่ผ่านการติดคุกอย่างตน สังคมน่าจะยังพอให้โอกาส คนทุกคน แต่บางครั้งผู้เรียนก็ไม่ค่อยสนใจเรียนสักเท่าไร ไม่มาเรียนบ้าง ไม่ตั้งใจเรียนบ้างอยากให้ เรียนจำเข้มงวดเรื่องนี้ให้มากขึ้น เพราะวิทยากรจะได้ไม่เสียกำลังใจที่เข้ามาสอน และไม่เสียสิทธิ ของเพื่อนผู้ต้องขังอื่นที่สมัครเรียนไม่ทันด้วย...”

(น.ช. เต่า สไปเดอร์ (นามสมมติ) อายุ 23 ปี, คดีลักทรัพย์, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ในส่วนของ การเรียนระดับปริญญาโท ตนเป็นนักศึกษารุ่นที่ 4 ลักษณะการเรียน จะมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเข้ามาสอน ทางเรียนจำจะจัดห้องสำหรับการเรียน ไว้โดยเฉพาะ ถือว่ามีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน มีห้องสมุดไว้ให้ศึกษาค้นคว้าวิจัย อ่านหนังสือ มีคอมพิวเตอร์สำหรับการทำวิทยานิพนธ์ แต่มีปัญหาตรงที่ไม่สามารถสืบหาข้อมูลที่ต้องใช้ใน งานวิจัยได้ไม่มากพอ ข้อมูลที่อยู่ในห้องสมุดมีค่อนข้างจำกัดต้องหาเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนงานวิจัย ถ้าหากเรียนจำอนุญาตให้ค้นหาข้อมูล หรือให้บริการค้นหาข้อมูลให้กับนักศึกษาน่าจะทำให้การเรียน ในระดับปริญญาโทมีประสิทธิภาพมากกว่านี้ ตนอยากให้เรียนจำจัดพื้นที่ห้องนอนไว้สำหรับนักเรียน นักศึกษา ป.ตรี และ ป.โท โดยเฉพาะเพื่อให้เป็นสัดส่วนเป็นระเบียบ และเพื่อให้นักศึกษามีเวลา ในการอ่านหนังสือ เพราะนักเรียน นักศึกษาจะต้องอ่านหนังสือ หรือทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียน ร่วมกันตลอด หากไปรวมกับผู้ต้องขังอื่นอาจทำให้เกิดปัญหา เพราะส่วนหนึ่งต้องการนอนพักผ่อน อีกส่วนหนึ่งต้องการอ่านหนังสืออยากให้เรียนจำให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษามากกว่านี้ เพราะที่นี้ เป็นเรียนจำด้านการศึกษา และเป็นเรียนจำเดียวที่มีการเปิดเรียนในระดับปริญญาโท การจัดการศึกษา ในระดับปริญญาโทจะได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้...”

(น.ช. นักรบ (นามสมมติ) อายุ 34 ปี, คดีลักทรัพย์, 19 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำ ทำการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังวิเคราะห์ความต้องการทางการตลาดแรงงาน อยากให้มีการนำผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมอาชีพไปทำงานยังสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ เพื่อฝึกฝนอาชีพ ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญอย่างตอนนี้มีการคัดเลือกผู้ต้องขังออกไปทำงานคาร์แคร์ เกี่ยวกับการบริการล้างรถ ซึ่งเป็นการฝึกอาชีพที่ดีเป็นการสร้างแนวทางการประกอบอาชีพให้กับผู้ต้องขังแต่ยังไม่เพียงพอ เพราะมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่จะได้รับโอกาสอยากให้มีหลาย ๆ สถานประกอบการ หลากหลายชีพ เช่น การทำปาห้องโก้ และน้ำเต้าหู้ การปลูกพืชไร้ดิน ช่างตัดผมชาย ถ้านำเอาอาชีพเหล่านี้ไปเปิดเป็นสถานประกอบการของเรือนจำได้ นอกจากจะทำให้ผู้ต้องขังได้ฝึกอาชีพแล้ว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ภายนอกได้รู้ ถึงวัตถุประสงค์ในการคืนคนดี สู่สังคม ตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์...”

(น.ช. นาย (นามสมมติ) อายุ 38 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 22 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาให้มากกว่านี้ และทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียน ห้องอ่านหนังสือ ห้องสำหรับค้นคว้าวิจัย ห้องนอนสำหรับนักศึกษาโดยเฉพาะ เพราะนักศึกษาต้องอ่านหนังสือเวลาว่างก็ต้องมีการจัดแยกเป็นสัดส่วน เพราะบางที่อาจไปรบกวนผู้ต้องขังที่ไม่ได้เรียนหนังสือได้แต่จำนวนนักศึกษาระดับ ป.โท ก็ลดลงทุกรุ่นส่วนหนึ่งมาจากหลักสูตรที่กำหนดคุณสมบัติผู้ที่สมัครเรียนได้ทั้ง ๆ ที่มีผู้ต้องขังสนใจอยากเรียนมากมายอยากให้เรือนจำลองแก้ไขปัญหานี้ หรือแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสม...”

(น.ช. ปืด (นามสมมติ) อายุ 31 ปี, คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ, 22 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำทำการวิจัยความต้องการของผู้ต้องขัง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรการเรียน และการอบรมอาชีพให้ผู้ต้องขังและทำการวิจัยเรื่องการตลาดหาความต้องการของผู้รับบริการแล้วจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และควรมีหลักสูตรที่ให้ความรู้ด้านการตลาดแก่ผู้ต้องขังบ้าง เพราะให้แต่อาชีพแต่ไม่ให้ด้านการขาย ก็คงไปรอดยาก ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิงให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เพราะบางหลักสูตรผู้หญิงก็ไม่สามารถเรียนได้ เช่น ปวช. ปวส. ที่ทางแดนหญิงไม่มีการเรียนในระดับนี้ และปริญญาโทที่ผู้หญิงไม่สามารถเรียนได้ และอยากให้เรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขังนำหนังสือขึ้นไปอ่านบนเรือนนอนได้ เพื่อหาความรู้ ควรมีห้องนอน ห้องเรียน ห้องอ่านหนังสือ และทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนให้กับผู้ต้องขังนักศึกษาทุกระดับชั้นให้เป็นสัดส่วนเป็นรูปธรรม ทั้งนักเรียน ปวช. ปวส. ป.ตรี และ ป.โท จะได้มีการเรียนเป็นกลุ่มช่วยกันเรียน คอยให้คำปรึกษา และนำพากันจนสำเร็จการศึกษา...”

(น.ช. พี่ (นามสมมติ) อายุ 37 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 22 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ผู้ต้องขังบางคนก็ต้องการแค่ใบรับรองการผ่านการอบรมเท่านั้น ไม่ได้ต้องการความรู้ อยากให้เรือนจำแก้ปัญหาในส่วนนี้ โดยการคัดกรองผู้ที่ต้องการความรู้จริง ๆ เข้ามาอบรม อยากให้เรือนจำจัดการอบรมอาชีพบ่อย ๆ จะได้เพียงพอต่อความต้องการที่สำคัญควรสอบถามความต้องการของผู้ต้องขังว่าต้องการอบรมอาชีพอะไรจะได้จัดอบรมได้ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง...”

(น.ช. มล (นามสมมติ) อายุ 48 ปี, คดีฉ้อโกง, 22 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...หลังจากผ่านการอบรมแล้ว ก็ไม่ได้มีการทบทวนความรู้หรือฝึกปฏิบัติอีกเพราะไม่ได้มีทีมงานหรืองานที่รองรับในส่วนนี้ ผู้ที่ผ่านการอบรมอยากให้เรือนจำจัดการในส่วนนี้ผู้ที่ผ่านการอบรมจะได้ทบทวนความรู้ได้ทำงานต่อ หรือได้ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง อยากให้เรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถนำหนังสือขึ้นไปอ่านบนห้องนอนได้ เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ที่สำคัญ นอกจากฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจแล้วอยากให้ฝ่ายอื่น ๆ ให้การสนับสนุนการเรียน และการอบรมอาชีพของผู้ต้องขังด้วยจะได้เหมาะสมกับที่เป็นเรือนจำแก้ไขฟื้นฟูประเภทเรือนจำด้านการศึกษา”

(น.ช. ราชนัน (นามสมมติ) อายุ 36 ปี, คดีปลอมแปลงเอกสาร, 22 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ส่วนมากแล้วอยากเรียนช่างเชื่อมไฟฟ้า ช่างซ่อมเครื่องจักร ช่างกล ช่างตักแต่ง หรือออกไปทางเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีรายได้ตลอดทั้งปี ตนอยากให้เรือนจำจัดห้องเรียนให้เหมาะสมให้เพียงพอ นอกจากนี้ยังควรหาวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการอบรมให้เพียงพอ และให้ผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิในการเข้ารับการอบรมอย่างเท่าเทียมกัน และควรจัดหาวิธีที่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษา ผู้ต้องขังจะได้เรียนรู้และรับเอาอาชีพไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้...”

(น.ช. ฤทธิเดช (นามสมมติ) อายุ 51 ปี, คดีฉ้อโกง, 22 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...ตนอยากเรียนให้มาก ๆ อบรมอาชีพหลาย ๆ ด้าน จะได้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพแต่ตนคิดว่าการจัดการศึกษาภายในเรือนจำยังมีปัญหา โดยเฉพาะปัญหาผู้เข้ารับการอบรมไม่ตั้งใจเรียน ไม่มาอบรม...”

(น.ช. เอ (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีฉ้อโกง, 22 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้เรือนจำจัดสื่อการเรียน การสอนเพิ่มเติม เช่น ทีวีด้านการศึกษา สื่อวีซีดี การศึกษา และสื่ออื่น ๆ ที่เหมาะสม เพราะตนเองก็เรียน มสธ. สาขาการจัดการ นอกจากหนังสือแล้ว ก็ไม่มีสื่อการเรียนอื่นใดที่ทางเรือนจำให้เพิ่มเติมทำให้การเรียนค่อนข้างมีปัญหา อีกหนึ่งสิ่งที่ยาก

ให้เรียนจำแก้ไขปัญหา คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม บางหลักสูตรมีการอบรมเพียง 30 ชั่วโมง คนคิดว่ายังน้อยเกินไปสำหรับการเรียนรู้การฝึกอาชีพ อยากให้เพิ่มเป็น 50 ชั่วโมง น่าจะมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน ผู้เข้ารับการ อบรมบางรายไม่ตั้งใจเรียน บางรายก็ต้องการเพียงแค่ใบประกาศนียบัตรรับรองเท่านั้นพอถึงเวลาเรียน ก็ไม่มาเรียน ไม่ตั้งใจ ไม่สนใจ อยากให้เรียนจำเข้างวดในเรื่องนี้มีการตรวจเข้มในการเข้ารับการอบรม และคัดกรองผู้เข้ารับการอบรมที่มีความตั้งใจเท่านั้น เพราะมีผู้ต้องรายอื่นที่อยากอบรมแต่ไม่ได้อบรม เนื่องจากสมัครไม่ทันจึงเสียสิทธิในการเข้ารับการอบรม...”

(น.ช. แอ๊ด 6.5 (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดีพรบ.ยาเสพติด, 22 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์)

4.2.5 สรุปภาพรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 30 คน สามารถสรุปภาพรวมผลการวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังนี้

4.2.5.1 ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์

1) แคนหญิง

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า

1.1) ห้องเรียน หรือสถานที่ที่ใช้ในการเรียน หรือการอบรมอาชีพต่าง ๆ ยังไม่เหมาะสม เพราะแคนหญิงไม่มีห้องเรียน หรือห้องสำหรับการอบรมโดยเฉพาะ จึงทำให้การเรียน การอบรมต่าง ๆ ก่อนข้างมีปัญหา อยากให้เรียนจำจัดสถานที่หรือห้องเรียนไว้สำหรับการเรียนหรือ การอบรมโดยเฉพาะให้เป็นสัดส่วนเป็นระเบียบ การอบรมจะได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2) ส่วนวัสดุอุปกรณ์ก็ยังมีค่อนข้างจำกัด ไม่เพียงพอต่อการเรียน หรือการอบรมอาชีพ วัสดุอุปกรณ์บางอย่างทางวิทยากรต้องนำเข้ามาหากมีการเรียนการสอนทางเรียนจำ ไม่มีรองรับ อยากให้เรียนจำเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมไม่ต้องรอให้วิทยากรนำเข้ามาเอง เพราะวัสดุ อุปกรณ์บางอย่างนำเข้ามาไม่ได้หรือเคลื่อนย้ายไม่สะดวก และต้องการผ่านการตรวจค้นอย่างเข้มงวด ในการนำเข้ามาในเรียนจำ

2) แคนชาย

2.1) จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ห้องเรียน หรือสถานที่ที่ใช้ในการอบรมอาชีพ มีความเหมาะสม มีคุณภาพ เป็นบางครั้งที่มีการจัดการอบรมพร้อมกันหลาย หลักสูตรทำให้ห้องเรียนไม่เพียงพอ หรือมีการอบรมที่ที่จำนวนผู้เข้ารับการอบรมจำนวนมากจะไม่มี สถานที่สำหรับการอบรมอยากให้เรียนจำจัดสถานที่ที่สามารถรองรับผู้เข้ารับการอบรมจำนวนมาก

2.2) วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียน หรือการอบรมอาชีพยังค่อนข้างมีจำกัด ไม่ทันสมัย เรียนจำยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ วิทยากรต้องนำเข้ามา

ทุกครั้งที่มีการอบรม อยากให้เรือนจำจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับการเรียน หรือการอบรม อาชีพต่าง ๆ ไม่ต้องให้วิทยากร นำเข้ามา และควรเตรียมให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน หรือผู้เข้ารับการอบรม การเรียน และการอบรมอาชีพจะได้มีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่เรือนจำ ตั้งไว้

4.2.5.2 ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมอาชีพ หากเป็นการอบรมที่มีระยะเวลาในการอบรมมากกว่า 30 ชั่วโมงขึ้นไป ถือว่าระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสมสามารถเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติได้มากพอสมควร แต่ถ้าเป็นการอบรมอาชีพหลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง ระยะเวลาในการอบรมยังน้อยเกินไปไม่สามารถเรียนรู้ได้มากเท่าที่ควร เพราะบางหลักสูตร อาชีพ มีเทคนิค ทักษะ ที่ต้องได้รับคำแนะนำจากวิทยากร ไม่สามารถเรียนรู้ได้ภายในระยะเวลา 30 ชั่วโมง อยากให้เรือนจำเพิ่มระยะเวลาในการอบรม และควรจัดการเรียนและการอบรมอย่างต่อเนื่อง

4.2.5.3 ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า

1) วิทยากรที่เข้ามาสอนหนังสือ หรือสอนอาชีพต่างก็มีความรู้ ความสามารถ มีความชำนาญในอาชีพที่สอนเป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เทคนิคให้กับผู้เข้ารับการอบรมได้

2) หลักสูตรที่ทางเรือนจำจัดอบรมจะเป็นหลักสูตรอาชีพที่ทางเรือนจำ คาดการณ์ว่าผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบอาชีพได้โดยส่วนใหญ่เป็นอาชีพอิสระเป็นธุรกิจส่วนตัว เป็นหลักสูตรสำเร็จรูปที่ทางเรือนจำจัดขึ้นแล้วประสานหน่วยงานด้านการศึกษาหรือฝึกอาชีพเข้ามาสอน บางหลักสูตรก็เป็นหลักสูตรที่ทางสถาบันต่าง ๆ เข้ามาเปิดสอนเอง ทุกหลักสูตรการศึกษาและหลักสูตร อาชีพที่จัดอบรม ไม่ได้มีการสอบถามความต้องการจากผู้ต้องขัง ไม่ได้มีการสำรวจจากผู้ต้องขังว่า ต้องการประกอบอาชีพอะไร หรือไม่ได้มีการสำรวจความต้องการของตลาดแรงงานทำให้บางหลักสูตร อาชีพที่ทางเรือนจำจัดอบรมให้ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ ไม่มีการนำไปประกอบอาชีพจริง อยากให้เรือนจำสำรวจความต้องการจากผู้ต้องขังว่าต้องการประกอบอาชีพอะไร สำรวจความต้องการ ทางด้านตลาดแรงงานแล้วจัดการศึกษาและการอบรมอาชีพให้ตรงกับความต้องการ

3) ผู้ต้องขังต้องการให้เรือนจำจัดอบรมอาชีพที่หลากหลาย มีความทันสมัย และสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง อยากให้มีการทบทวนความรู้ หรือได้ฝึกปฏิบัติ หลักสูตรอาชีพที่ได้ผ่านการอบรมให้เกิดความชำนาญ ให้มีความมั่นใจว่าสามารถนำไปประกอบอาชีพ ได้จริงเป็นมืออาชีพ เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ

4) ผู้ต้องขังต้องการเรียนต่อสายอาชีพ ระดับปวช. ปวส. สาขาการบัญชี สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาช่างยนต์ สาขาช่างเชื่อมไฟฟ้า สาขาช่างไฟฟ้ากำลัง สาขาอิเล็กทรอนิกส์ เพราะคิดว่าหากสำเร็จการศึกษาจะสามารถหางานทำได้ง่ายตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

4.2.5.4 ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า

1) เรือนจำให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาและได้รับการอบรมอาชีพค่อนข้างมากแต่ด้วยกฎระเบียบที่เข้มงวด ล้าสมัย ไม่สอดคล้อง ไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาทำให้การจัดการศึกษา หรือการฝึกอบรมอาชีพของผู้ต้องขังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2) กฎระเบียบขัดกับการจัดการศึกษา เช่น การไม่อนุญาต ให้นำหนังสือ ขึ้นบนเรือนนอน การไม่อนุญาตให้ไว้ทรงผมทรงอื่น นอกจากทรงที่ทางเรือนจำกำหนด ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพช่างตัดผมชาย จึงได้ฝึกตัดผมแค่เพียง 1 ทรง ไม่สามารถตัดทรงอื่นที่เป็นความต้องการของผู้รับบริการได้ การที่ไม่สามารถจัดอบรมอาชีพเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้

3) เจ้าหน้าที่บางท่านยังไม่เข้าใจ หรือมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาหรือการอบรมอาชีพให้กับผู้ต้องขัง

4) กฎระเบียบที่เข้มงวด เป็นข้อจำกัดในการจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพ อยากให้เรือนจำแก้ไข หรือปรับปรุงกฎระเบียบให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษา

5) ควรจัดการเรียนให้เหมาะสมและเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาให้มากกว่านี้ และไม่อยากให้ย้ายผู้ต้องขังที่เป็นนักเรียน นักศึกษา เพราะส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียน และอาจทำให้สถาบันการศึกษายกเลิกการเข้ามาเปิดการเรียนการสอนภายในเรือนจำ เพราะจำนวนนักเรียนที่น้อยเกินไป

4.2.5.5 ปัจจัยด้านผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า

1) ผู้เรียนต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องต้องการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ เป็นมืออาชีพ จนเชื่อว่าสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง

2) หลังจากที่ผู้เข้ารับการอบรมผ่านการอบรมแล้ว ไม่ได้มีการฝึกฝน หรือทบทวนความรู้ที่ได้ผ่านการอบรม

3) ต้องการให้เรือนจำจัดให้มีการอบรมหรือสถานต่องานที่ได้ผ่านการอบรม หรือจัดเป็นโรงงาน หรือสถานประกอบการภายใน หรือภายนอกเรือนจำ แล้วคัดผู้ที่ผ่านการอบรม เข้าทำงาน เช่น เปิดเป็นโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านเสริมสวย เสริมความงาม หรืออาชีพอื่นที่สามารถ

จัดเป็นสถานประกอบการได้ยากให้เรือนจำจัดห้องสำหรับอ่านหนังสือ ห้องสำหรับทำกิจกรรม
ห้องนอนให้กับผู้ต้องขังที่เป็นนักเรียน นักศึกษา โดยเฉพาะเพื่อความเป็นระเบียบ สดส่วน และสะดวก
ในการจัดการศึกษาจะได้ไม่ไปรบกวนผู้ต้องขังอื่นที่ไม่ได้เป็นนักเรียน นักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ ไว้ตามลำดับ ดังนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลสรุปการวิจัย ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถอธิบายลักษณะต่าง ๆ ได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวน 345 คน ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 ด้านอายุ พบว่า ส่วนมากมีอายุระหว่าง 20 - 25 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 35.1 ด้านการศึกษา พบว่า ส่วนมากผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4 ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7 ด้านรายได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้มากที่สุดระหว่าง 10,001 - 13,000 บาท / เดือน จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็น ในระดับมาก 3 ด้าน และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 2 ด้าน สามารถเรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้

5.1.1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1) ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ครู / วิทยากร มีความเหมาะสม ความรู้ในการจัดการเรียนการสอน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ หลักสูตรมีความทันสมัย ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน

2) ปัจจัยด้านผู้เรียน ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ตรงกับอาชีพที่ต้องการออกไปทำ

3) ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ห้องเรียน / สถานที่ใช้ในการจัดการศึกษา มีความเหมาะสม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ห้องเรียน / สถานที่มีเพียงพอต่อการจัดการศึกษา

4) ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ เรือนจำให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ เรือนจำมีความพร้อมในการจัดการศึกษา

5) ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ เวลาในการเรียนการสอน มีความเหมาะสม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ มีเวลาทบทวนความรู้ หลังจากเรียนจบ

5.1.3 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักสูตรพบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก 1 หลักสูตร และระดับปานกลาง 3 หลักสูตร โดยสามารถเรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้

5.1.3.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน ความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.98$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ($\bar{X} = 3.68$)

5.1.3.2 การฝึกอาชีพระยะสั้น ความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึงเท่าเทียมกันทุกคน ($\bar{X} = 3.60$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.44$)

5.1.3.3 การศึกษาระดับอุดมศึกษาความคิดเห็นโดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$)
 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึงเท่าเทียมกันทุกคน
 ($\bar{X} = 3.76$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา
 ($\bar{X} = 3.28$)

5.1.3.4 การศึกษาสายอาชีพ (ปวช. / ปวส.) ความคิดเห็นโดยรวมในระดับปานกลาง
 ($\bar{X} = 3.45$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึงเท่าเทียมกัน
 ทุกคน ($\bar{X} = 3.52$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของ
 การศึกษา ($\bar{X} = 3.38$)

**5.1.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำ
 จังหวัดมหาสารคาม (y) โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method)
 ดังนี้**

5.1.4.1 ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 5 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับปัจจัยที่ส่งผล
 ต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เท่ากับ 0.149 ($R = .149$)
 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษา
 แก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) โดยมีค่าความสัมพันธ์ต่ำ

5.1.4.2 ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 5 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปร
 กับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เท่ากับ .220 ($R^2 = .220$)
 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำ
 จังหวัดมหาสารคาม (y) ได้ร้อยละ 20

5.1.4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำ
 จังหวัดมหาสารคาม (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐาน
 ของการวิจัยที่ตั้งไว้ เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐาน
 มากที่สุดและน้อยที่สุด ดังนี้

- 1) ด้านผู้เรียน (X5 Beta = .173)
- 2) ด้านระยะเวลาในการเรียน (X2 Beta = .168)

5.1.4.4 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณี
 ศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) มากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เรียน X5 คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป
 1 หน่วย จะส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y)
 เปลี่ยนแปลงไป .173 หน่วย และน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน X2 คือ เมื่อมีการ

เปลี่ยนไป 1 หน่วย จะส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เปลี่ยนแปลงไป .168 หน่วย

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ 3.659 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots + b_n X_n$

แทนค่าในสูตร $Y = 3.659 + .135(X_5) + .116(X_2)$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = B_1 z_1 + B_2 z_2 + \dots + B_n z_n$

แทนค่าในสูตร $Z = .173(Z_5) + .168(Z_2)$

เมื่อ Y และ Z = สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ส่วนตัวแปรอิสระอีก 3 ตัวแปร ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านสถานที่และอุปกรณ์ (X1) ด้านครูผู้สอนและหลักสูตร (X3) ด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ (X4)

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยนำประเด็นที่สำคัญ ควรแก่การนำมาอภิปรายผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.2.1 อภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณ

สมมติฐานการวิจัย ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร ปัจจัยด้านกฎระเบียบ และการสนับสนุนของเรือนจำ และปัจจัยด้านผู้เรียน ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง วิทยาลัยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดและน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เรียน และปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน

5.2.1.1 ปัจจัยด้านผู้เรียน ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ

1) ปัจจัยด้านมีความตั้งใจ ขยันหมั่นเพียร ศึกษาเล่าเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ถ้าผู้เรียนมีความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียน ขยันเข้าเรียน หมั่นเพียรหาความรู้ ก็จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตามที่ตนเองต้องการ หากผู้เรียนขาดความตั้งใจไม่สนใจใฝ่หาความรู้ก็จะทำให้การเรียนของผู้เรียนไม่ประสบผลตามที่ตั้งไว้

2) ปัจจัยด้านตรงกับอาชีพที่ต้องการออกไปทำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หากการศึกษา หรือการฝึกอบรมอาชีพที่ทางเรือนจำจัดอบรมให้แก่ผู้ต้องขังนั้น ตรงกับอาชีพที่ผู้ต้องขังต้องการออกไปทำภายหลังพ้นโทษ หรือตรงกับอาชีพที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความต้องการอยากได้ความรู้เอาไว้เป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ก็จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจ ตั้งใจเรียนรู้ เพื่อเก็บเอาความรู้ที่ได้จากการเรียนประสบการณ์จากการที่ได้เข้ารับการอบรมนำไปใช้ในการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษ

3) ปัจจัยด้านมีความพร้อมในการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้เข้ารับการศึกษารับการอบรมที่เป็นผู้ต้องขัง มีความพร้อมที่จะเรียนรู้แตกต่างกับผู้เข้ารับการศึกษารอบรมที่อยู่ภายนอก เพราะมีภาระที่ต้องทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อฝึกฝนพัฒนาทักษะอาชีพตามที่เรือนจำจัดฝึกอบรมให้ และสภาพจิตใจของผู้ต้องขังที่ไม่พร้อมไม่อยู่ในวิสัยที่จะเรียนรู้เนื่องจากถูกจำกัดอิสรภาพ ไม่มีอิสระตามที่ตนต้องการ

4) ปัจจัยด้านสามารถเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ต้องขังบางรายไม่สามารถเรียนรู้ได้มากเท่าที่ควร เนื่องจากสติปัญญาและจากการที่ได้รับความรู้ไม่เพียงพอ จึงเป็นเหตุที่ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้และรับเอาประสบการณ์ตามที่ได้เรียน และการอบรมได้

5) ปัจจัยด้านต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ต้องการเพิ่มเติมความรู้ที่ได้เรียนมาตลอดเวลา เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้ และประสบการณ์มากที่สุด และฝึกฝนความชำนาญให้สิ่งที่ตนผ่านการศึกษา การอบรม เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าที่ได้ผ่านการอบรมนั้น สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้จริง

5.2.1.2 ปัจจัยระยะเวลาในการเรียน ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ

1) ปัจจัยด้านเวลาในการเรียนการสอน มีความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ระยะเวลาในการเรียน การอบรมมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม หากระยะเวลา

ในการเรียนน้อยเกินไปทำให้ผู้เข้ารับการอบรมยังไม่สามารถเรียนรู้ได้เพียงพอ เพราะบางหลักสูตรมีทักษะ เทคนิค เฉพาะทางไม่สามารถเรียนรู้ได้ในระยะเวลาที่จำกัด

2) ปัจจัยด้านเวลาในการเรียน สะดวก สามารถเข้าเรียนได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ระยะเวลาในการเรียนของผู้เข้ารับการอบรมที่เป็นผู้ต้องขังค่อนข้างมีจำกัด แตกต่างกับผู้เรียนปกติทั่วไป เพราะมีกฎระเบียบของเรือนจำที่เข้มงวด การเรียนแต่ละครั้งต้องรออาจารย์ วิทยากร เข้ามาภายในเรือนจำ ซึ่งมีกำหนดเข้าสอนไม่แน่นอนบางครั้งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังติดภารกิจส่วนตัว หรือต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายจากต้นสังกัด ซึ่งมีระยะเวลาจำกัดทำให้ไม่สามารถเข้าเรียนได้สะดวก

3) ปัจจัยด้านเวลาในการเรียนมีความสม่ำเสมอต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเรียนที่สม่ำเสมอจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องจนจบหลักสูตร สามารถรับเอาความรู้ ทักษะ เทคนิค และประสบการณ์ ไปใช้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้ หากระยะเวลาในการเรียนขาดช่วงไม่ต่อเนื่องจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมลืมหรือจำไม่ได้ว่า ได้เรียนอะไรบ้างทำให้การเรียน การอบรมไม่ประสบผลสำเร็จ

4) ปัจจัยด้านเวลาในการจัดการเรียนเพียงพอสำหรับจัดการศึกษา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียน การอบรมแต่ละครั้ง มีระยะเวลาไม่มากบางครั้งมีการเรียน หรือการอบรมเพียง 1 ชั่วโมง ถือว่าน้อยเกินไป เนื่องจากครู หรืออาจารย์ วิทยากร เข้ามาสอนล่าช้า หรืออาจเป็นเพราะต้องผ่านการตรวจที่เข้มงวดของทางเรือนจำ หรือขั้นตอนการขออนุญาตเบิกตัว ผู้เข้ารับการอบรมจากต้นสังกัด เพื่อมาเข้าเรียนต้องใช้เวลาค่อนข้างมากทำให้เหลือระยะเวลาในการเรียน อบรมไม่มากส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม

5) ปัจจัยด้านมีเวลาทบทวนความรู้หลังจากเรียนจบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลังจากที่ผู้เรียน ผู้เข้ารับการอบรม เมื่อผ่านการอบรมแล้วไม่ได้ทบทวนความรู้ หรือได้ทบทวนความรู้ไม่มากนัก จึงลืมความรู้ต่าง ๆ ที่ได้อบรม หรือไม่เกิดความชำนาญ จึงไม่นำเอาความรู้ที่ได้จากการ อบรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ หากได้ฝึกปฏิบัติ ทบทวนความรู้ หรือทำงานที่เกี่ยวกับหลักสูตร ที่ผ่านการอบรมจะทำให้เกิดความชำนาญ มีความมั่นใจ และสามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลัง พ้นโทษ

5.2.2 อภิปรายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.2.2.1 ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์

1) แคนहुยง

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า

1.1) ห้องเรียน หรือสถานที่ที่ใช้ในการเรียน หรือการอบรมอาชีพต่าง ๆ ยังไม่เหมาะสม เพราะแคนहुยงไม่มีห้องเรียน หรือห้องสำหรับการอบรมโดยเฉพาะ จึงทำให้การเรียน

การอบรมต่าง ๆ ก่อนข้างมีปัญหา อยากให้เรือนำจัดสถานที่หรือห้องเรียนไว้สำหรับการเรียนหรือการอบรม โดยเฉพาะให้เป็นสัดส่วนเป็นระเบียบ การอบรมจะได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2) ส่วนวัสดุอุปกรณ์ก็ยังมีค่อนข้างจำกัด ไม่เพียงพอต่อการเรียนหรือการอบรมอาชีพ วัสดุอุปกรณ์บางอย่างทางวิทยากรต้องนำมาเข้ามาหากมีการเรียนการสอนทางเรือนจำ ไม่มีรองรับอยากให้เรือนจำเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมไม่ต้องรอให้วิทยากรนำเข้ามาเอง เพราะวัสดุอุปกรณ์บางอย่างนำเข้ามาไม่ได้หรือเคลื่อนย้ายไม่สะดวก และต้องการผ่านการตรวจค้นอย่างเข้มงวดในการนำเข้ามาในเรือนจำ

2) แคนชาย

2.1) จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ห้องเรียนหรือสถานที่ที่ใช้ในการอบรมอาชีพ มีความเหมาะสม มีคุณภาพ เป็นบางครั้งที่มีการจัดการอบรมพร้อมกันหลายหลักสูตร ทำให้ห้องเรียนไม่เพียงพอ หรือมีการอบรมที่ที่จำนวนผู้เข้ารับการอบรมจำนวนมากจะไม่มีสถานที่สำหรับการอบรมอยากให้เรือนจำจัดสถานที่ที่สามารถรองรับผู้เข้ารับการอบรมจำนวนมาก

2.2) วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียน หรือการอบรมอาชีพ ยังค่อนข้างมีจำกัด ไม่ทันสมัย เรือนจำยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ วิทยากรต้องนำเข้ามาทุกครั้งที่มีการอบรมอยากให้เรือนจำจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับการเรียน หรือการอบรมอาชีพต่าง ๆ ไม่ต้องให้วิทยากร นำเข้ามา และควรเตรียมให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน หรือผู้เข้ารับการอบรม การเรียนและการอบรมอาชีพจะได้มีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่เรือนจำตั้งไว้

5.2.2.2 ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมอาชีพ หากเป็นการอบรมที่มีระยะเวลาในการอบรมมากกว่า 30 ชั่วโมงขึ้นไป ถือว่าระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสมสามารถเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติได้มากพอสมควรแต่ถ้าเป็นการอบรมอาชีพหลักสูตรระยะสั้น 30 ชั่วโมง ระยะเวลาในการอบรมยังน้อยเกินไปไม่สามารถเรียนรู้ได้มากเท่าที่ควร เพราะบางหลักสูตรอาชีพ มีเทคนิค ทักษะ ที่ต้องได้รับคำแนะนำจากวิทยากร ไม่สามารถเรียนรู้ได้ภายในระยะเวลา 30 ชั่วโมง อยากให้เรือนจำเพิ่มระยะเวลาในการอบรม และควรจัดการเรียนและการอบรม อย่างต่อเนื่อง

5.2.2.3 ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า

1) วิทยากรที่เข้ามาสอนหนังสือหรือสอนอาชีพ ต่างก็มีความรู้ ความสามารถ มีความชำนาญในอาชีพที่สอนเป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เทคนิค ให้กับผู้เข้ารับการอบรมได้

2) หลักสูตรที่ทางเรือนำจัดอบรม จะเป็นหลักสูตรอาชีพที่ทางเรือนำมาพิจารณาว่าผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบอาชีพได้เลย ส่วนใหญ่เป็นอาชีพอิสระ เป็นธุรกิจส่วนตัว เป็นหลักสูตรสำเร็จรูปที่ทางเรือนำจัดขึ้น แล้วประสานหน่วยงานด้านการศึกษาหรือฝึกอาชีพเข้ามาสอน บางหลักสูตรก็เป็นหลักสูตรที่ทางสถาบันต่าง ๆ เข้ามาเปิดสอนเองทุกหลักสูตรการศึกษา และหลักสูตรอาชีพที่จัดอบรม ไม่ได้มีการสอบถามความต้องการจากผู้ต้องขัง ไม่ได้มีการสำรวจจากผู้ต้องขังว่าต้องการประกอบอาชีพอะไร หรือไม่ได้มีการสำรวจความต้องการของตลาดแรงงาน ทำให้บางหลักสูตรอาชีพที่ทางเรือนำจัดอบรมให้ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ ไม่มีการนำไปประกอบอาชีพจริงอยากให้เรือนำสำรวจความต้องการจากผู้ต้องขังว่าต้องการประกอบอาชีพอะไร สำรวจความต้องการทางด้านตลาดแรงงานแล้วจัดการศึกษาและการอบรมอาชีพให้ตรงกับความต้องการ

3) ผู้ต้องขังต้องการให้เรือนำจัดอบรมอาชีพที่หลากหลายมีความทันสมัย และสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง อยากให้มีการทบทวนความรู้ หรือได้ฝึกปฏิบัติ หลักสูตรอาชีพที่ได้ผ่านการอบรมให้เกิดความชำนาญ ให้มีความมั่นใจว่าสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงเป็นมืออาชีพ เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ

4) ผู้ต้องขังต้องการเรียนต่อสายอาชีพ ระดับ ปวช. / ปวส. สาขาการบัญชี สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาช่างยนต์ สาขาช่างเชื่อมไฟฟ้า สาขาช่างไฟฟ้ากำลัง สาขาอิเล็กทรอนิกส์ เพราะคิดว่าหากสำเร็จการศึกษา จะสามารถหางานทำได้ง่าย ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

5.2.2.4 ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนำ

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า

1) เรือนำให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาและได้รับการอบรมอาชีพค่อนข้างมากแต่ด้วยกฎระเบียบที่เข้มงวด ล้าสมัย ไม่สอดคล้อง ไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาทำให้การจัดการศึกษาหรือการฝึกอบรมอาชีพของผู้ต้องขัง ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2) กฎระเบียบขัดกับการจัดการศึกษา เช่น การไม่อนุญาตให้นำหนังสือขึ้นบนเรือนนอน การไม่อนุญาตให้ไว้ทรงผมทรงอื่น นอกจากทรงที่ทางเรือนำกำหนด ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพช่างตัดผมชาย จึงได้ฝึกตัดผมแก่เพียง 1 ทรง ไม่สามารถตัดทรงอื่นที่เป็นความต้องการของผู้รับบริการได้ การที่ไม่สามารถจัดอบรมอาชีพเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้

3) เจ้าหน้าที่บางท่านยังไม่เข้าใจ หรือมีทัศนคติที่ติดต่อการจัดการศึกษา หรือการอบรมอาชีพให้กับผู้ต้องขัง

4) กฎระเบียบที่เข้มงวด เป็นข้อจำกัดในการจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพ อยากให้เรือนำแก้ไข หรือปรับปรุงกฎระเบียบให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษา

5) ควรจัดการเรียนให้เหมาะสมและเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาให้มากกว่านี้ และไม่ยากให้ย้ายผู้ต้องขังที่เป็นนักเรียน นักศึกษา เพราะส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียน และอาจทำให้สถาบันการศึกษายกเลิกการเข้ามาเปิดการเรียนการสอนภายในเรือนจำ เพราะจำนวนนักเรียนที่น้อยเกินไป

5.2.2.5 ปัจจัยด้านผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า

1) ผู้เรียนต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ต้องการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ เป็นมืออาชีพ จนเชื่อว่าสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง

2) หลังจากที่ผู้เข้ารับการอบรมผ่านการอบรมแล้ว ไม่ได้มีการฝึกฝน หรือ ทบทวนความรู้ที่ได้ผ่านการอบรม

3) ต้องการให้เรือนจำจัดให้มีการอบรม หรือสถานต่องานที่ได้ผ่านการอบรม หรือจัดเป็น โรงงาน หรือสถานประกอบการภายใน หรือภายนอกเรือนจำ แล้วคัดผู้ที่ได้ผ่านการอบรม เข้าทำงาน เช่น เปิดเป็นโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านเสริมสวย เสริมความงาม หรืออาชีพอื่นที่สามารถจัดเป็นสถานประกอบการได้ อยากให้เรือนจำจัดห้องสำหรับอ่านหนังสือ ห้องสำหรับทำกิจกรรม ห้องนอนให้กับผู้ต้องขังที่เป็นนักเรียน นักศึกษา โดยเฉพาะ เพื่อความเป็นระเบียบ สดชื่น และสะดวกในการจัดการศึกษาจะได้ไม่ไปรบกวนผู้ต้องขังอื่นที่ไม่ได้เป็นนักเรียน นักศึกษา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกเรขา สุวรรณกิจ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง ศึกษาเฉพาะกรณี ทณฑสถานหญิงกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังหญิง ส่วนใหญ่มีความหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ อยู่ในระดับมาก อายุ ระดับการศึกษา และ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว / เดือน มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ และปัจจัยความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ การได้รับการยอมรับ การได้รับการเยี่ยม และการได้โอกาสกลับตนเป็นคนดี และปัจจัยแวดล้อมขณะต้องโทษ ได้แก่ การได้รับการปฏิบัติในเรื่อง กฎระเบียบ การได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ และการได้รับการส่งเสริมในการฝึกวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมัทธ์ จินประชา (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของผู้ต้องขังเรือนจำกลางชลบุรี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อเปรียบเทียบความต้องการฝึกวิชาชีพในหลักสูตรต่าง ๆ และข้อเสนอแนะความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นของผู้ต้องขังเรือนจำกลางชลบุรี ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของผู้ต้องขังเรือนจำ

กลางชลบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชาชีพ พบว่า ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพมากที่สุด คือ ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างซ่อมเครื่องไฟฟ้าในบ้านอย่างง่าย ช่างเครื่องยนต์ โดยมีข้อเสนอแนะความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของผู้ต้องขังเรือนจำกลางชลบุรี คือ ควรมีการปรับปรุงด้านหลักสูตรวิชาชีพและกระบวนการเรียนการสอน ปรับปรุงด้านครูฝึกสอนวิชาชีพ ปรับปรุงด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ การฝึกและงบประมาณ ปรับปรุงด้านสถานที่ และ โรงฝึกงานและปรับปรุงด้านระยะเวลาการฝึกอบรมวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิमित บุตรทิพย์ (2549, น. 75 - 80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการอยู่ในระดับมากในเรื่อง การจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาแบบชั้นเรียน และมีปัญหาในเรื่องขาดแคลนครูผู้สอนและต้องการให้มีการเรียนการสอนครึ่งวัน อีกครึ่งวันทำงาน และต้องการฝึกทักษะอาชีพ ขณะต้องโทษในเรือนจำ โดยให้เพิ่มสาขาให้มากขึ้น เนื่องจากเรือนจำยังจัดการฝึกวิชาชีพไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง และควรเป็นอาชีพที่เมื่อพ้นโทษไปแล้วสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้ควรจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือให้เพียงพอกับผู้เรียนและมีความทันสมัย ส่วนห้องสมุดควรจัดหาหนังสือให้มีหลาย ๆ ประเภท มีหนังสือพิมพ์ หนังสือเกี่ยวกับกฎหมาย แนะนำอาชีพ ควรเพิ่มเวลาทำการห้องสมุดให้มากขึ้น โดยเฉพาะเพิ่มเวลาการทำการในวันหยุดราชการในด้านกิจกรรมการกีฬา พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ต้องการเวลาและโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาให้มากขึ้น อีกทั้งต้องการให้มีกิจกรรมเสี่ยงตามสายอย่างต่อเนื่องเป็นประจำเพื่อเป็นการให้ความรู้และผ่อนคลายความเครียด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา เขตถารา (2550, น. 112 - 116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำกรุงเทพฯ ผลการวิจัย พบว่า การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังควรนำรูปแบบจากต่างประเทศมาประยุกต์ใช้กับผู้ต้องขังในประเทศไทยเท่ากับเป็นการพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการฝึกวิชาชีพที่พัฒนาขึ้นสามารถสนองตอบความต้องการของผู้ต้องขัง และการมุ่งเน้นให้เรือนจำรับงานจากผู้ว่าจ้างมาทำแทนการฝึกวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบดังกล่าว ซึ่งรูปแบบบางรูปแบบไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้ต้องขังในประเทศไทยได้ ส่วนปัญหาอุปสรรคคือ 1) ข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องทำให้ขาดความคล่องตัวในการทำงาน 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ในด้านการฝึกวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรญา ทับคง (2553, น. 96) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำกลางเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขังชาย คดีเด็ดขาด ทำงานประจำองงานฝึกวิชาชีพ จำนวน 293 คน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรีเกี่ยวข้องกับปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยการกระทำผิด และปัจจัยแวดล้อม การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

เรือนจำกลางเพชรบุรี ต้องพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยโดยการให้การศึกษา วิชาสามัญในระดับมาก มีความต้องการเรียนหนังสือในระดับมาก และคาดหวังว่าครอบครัวจะให้อภัย ในความคิดที่ผ่านมาในระดับมาก ส่วนด้านการฝึกวิชาชีพ ผู้ต้องขังต้องการให้บุคคลภายนอกที่มี คุณสมบัติเหมาะสมมาเป็นครูผู้สอนในการฝึกวิชาชีพ ควรคำนึงถึงความสมัครใจของผู้ต้องขัง และการอบรมทางศาสนาและศีลธรรมในวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่วนปัจจัยที่มีความ สัมพันธ์กับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี คือ ปัจจัยภูมิหลังของผู้ต้องขังด้าน การศึกษา ด้านฐานความคิด และด้านปัจจัยแวดล้อมของผู้ต้องขัง การพัฒนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การพัฒนาพฤตินิสัยความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยและความคาดหวังต่อการพัฒนา พฤตินิสัย สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาพฤตินิสัยของกรมราชทัณฑ์และการพัฒนาพฤตินิสัยในต่าง ประเทศ (กรมราชทัณฑ์, 2548, น.30 - 32) ดังนี้ 1) การศึกษาสายสามัญ หมายถึง การจัดการเรียน การสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และอุดมศึกษา โดยเรือนจำจังหวัดมหาสารคามจัดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับระยะเวลาของแต่ละหลักสูตร มีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถจาก ภายนอกและเจ้าหน้าที่ที่เรือนจำแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ดูแลการสอนและวัดผลประเมินผล ตลอดจน การดำเนินการจนผู้ต้องขังสำเร็จการศึกษาและได้รับวุฒิบัตร 2) การฝึกวิชาชีพ หมายถึง การจัดการเรียน การสอนในวิชาที่จะนำไปใช้ ในการประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษ โดยเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จัดหลักสูตร การฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังและความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งแบบหลักสูตรระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งมีการจัดสถานที่ฝึกอบรม วัสดุ และอุปกรณ์ ตลอดจน บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมเป็นวิทยากร สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ ตามแนวคิด ของ (Tyler, 1949) การเรียนรู้ที่อาศัยความต่อเนื่อง (Continuity) โดยฝึกฝนความชำนาญ หรือฝึกทักษะ ในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อย ๆ และต่อเนื่องกัน จัดช่วงลำดับ (Sequence) การเรียนรู้จากสิ่งที่ย่าง ไปสู่สิ่งที่ยาก เรียงลำดับประสบการณ์ก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และการบูรณาการ (Integration) การเรียนรู้โดยการจัดประสบการณ์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความคิดเห็น และได้แสดง พฤติกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหา ควรให้ผู้เรียนสามารถใช้ประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ดี การเรียนรู้จึงเป็น แบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานที่แวดล้อม ดังนั้นการเรียนรู้ตาม กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิด เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากร ตามแนวคิดของ (Tyler) จึงประกอบไปด้วยความต่อเนื่องในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการฝึกทักษะและ ประสบการณ์ การจัดลำดับกิจกรรมและประสบการณ์ตามความเหมาะสม รวมทั้งการบูรณาการ ความรู้ และประสบการณ์เข้าด้วยกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 ควรจัดทำโครงการส่งเสริมการพัฒนาเรือนจำเฉพาะทาง เรือนจำแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะทางด้านการศึกษา

5.3.1.2 ควรจัดทำโครงการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง

5.3.1.3 ควรจัดทำโครงการส่งเสริมการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง โดยใช้ระบบการศึกษาแบบทางไกล

5.3.1.4 ควรจัดทำโครงการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุน โดยใช้แรงงานผู้ต้องขัง

5.3.1.5 ควรจัดทำโครงการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังตามความต้องการของตลาดแรงงาน

5.3.1.6 ควรจัดทำโครงการนำผู้ต้องขังไปทำงานหรือฝึกอาชีพภายนอกเรือนจำ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามทุก ๆ 2 ปี

5.3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย สภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำของเรือนจำแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะทางประเภทการศึกษาเรือนจำอื่น ๆ

5.3.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัย ความต้องการทางด้านการศึกษา การอบรมอาชีพที่ผู้ต้องขังมีความต้องการ และสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ

5.3.2.4 ควรมีการศึกษาวิจัย ปัจจัยอื่น ๆ เพื่อหาว่าอะไรที่เป็นสาเหตุนอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กนกเรขา สุวรรณกิจ. (2545). ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง
ศึกษาเฉพาะกรณี : ทักษสถานหญิงกลาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมราชทัณฑ์. (2548). โครงการอบรมจริยธรรมผู้ต้องขังเรือนจำทั่วประเทศเพื่อเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. กรุงเทพฯ:
กรมราชทัณฑ์.
- กรมสามัญศึกษา. (2532). การบริหารวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ศาสนา.
- กรรณิภา นาควัชร. (2534). ความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : ศึกษา
เฉพาะกรณี นักเรียนที่เป็นบุตรผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม โรงเรียนกระทุ่มแบน
“วิเศษสมุทกคุณ” และ โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2534. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). ปฏิรูปการศึกษา : วาระแห่งชาติ รวมพลังยกระดับ
คุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กั้ววล เทียนกัณฑ์เทศน์. (2531). จิตวิทยาอุตสาหกรรมและปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริม.
คุณท์ จินประชา. (2548). การศึกษาความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ของผู้ต้องขัง
เรือนจำกลางชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏราชนครินทร์.
- จาดุรันต์ มุงคุณคำขาว. (2552). ความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาในเรือนจำ
กลางอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุมพล หนิมพานิช. (2549). การวิเคราะห์นโยบาย : ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชานินทร์ ศิลป์ จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ:
บิสิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นันทิ์ จิตสว่าง. (2541). หลักทฤษฎีวิทยา. นนทบุรี: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์.
- นิติพล ภูตะโชติ. (2556). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: วี พริ้นท์.

- นิพนธ์ แจ่มเยี่ยม. (2546). *ความหมายแรงจูงใจ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิมิต บุตรทิพย์. (2549). *ความต้องการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นียดา ก้อนุสาสน์. (2535). *ปัจจัยส่วนบุคคล ความเครียด และพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานการแพทย์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญฤทธิ์ ฉิมพิมล. (2548). *การเปรียบเทียบความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงในการเข้ารับการศึกษาพยาบาลวิชาชีพในศูนย์ศิลปาชีพบางไทรในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปฐม นิกมานนท์. (2538). *การค้นคว้าความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนบทไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ปภาวดี ดุลยจินดา. (2541). *ทัศนคติและความพอใจในพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร* (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- ประเทือง สูงสุวรรณ. (2534). *องค์กรแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ปิ่นเกล้าการพิมพ์.
- ประภาส ศิลปรีศรี. (2530). *ความคาดหวังในบทบาทของคณะกรรมการสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล : ศึกษาจากทัศนะของคณะกรรมการสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบลและกรรมการสภาตำบลในอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป-ศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2525). *คู่มือปฏิบัติงานราชทัณฑ์และเตรียมสอบภาคสมบุรณ์*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2532). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- พระราชวรมณี (ประยูร ธรรมจิตโต). (2542). *การคณะสงฆ์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: มหาคูฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิรญา ทับคง. (2553). *ปัจจัยในการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังของเรือนจำกลางเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เพชรี หาลาก. (2538). *ความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาระดับกลางที่มีต่อบทบาทการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาระดับล่างในโรงเรียนอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ไพฑูรย์ วิเศษศิริ. (2545). *ปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังในเรือนจำความมั่นคงสูงสุด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาวิณี เพชรสว่าง. (2552). *พฤติกรรมมองครัก (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: วิรัตน์เอดียูเคชั่น.
- ราชกิจจานุเบกษา. (วันที่ 19 สิงหาคม 2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก : 1 - 19.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *ราชบัณฑิตยสถานพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. (2559). *แผนปฏิบัติการราชการ พ.ศ. 2559 - 2562*. มหาสารคาม: เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม.
- วรรณลักษณ์ เมียนเกิด. (2549). *ค่านิยม ความคาดหวังของผู้สูงอายุและพหุวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิชัย จำนงค์. (2523). *พฤติกรรมการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วุฒิชัย จำนง. (2530). *การผสมผสานปฏิบัติการเพื่อผลิตภาพ*. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 27(2).
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). *สวัสดิการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์. (2542). *การวิจัยตลาด : ฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: ชธรรมสาร.
- สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. (2526). *จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สรรเพชร นิมวัตร. (2554). *บทบาทของเรือนจำในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำกลางยะลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สังเวียน อ่อนแก้ว. (2536). *การบริหารงานลูกเสือตามความคาดหวังและการปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 5*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2552). *นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551 - 2554)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สืบวงศ์ พิทักษ์ธรรม. (2554). *แนวทางการควบคุมและการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังคดีความมั่นคง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุกัญญา กาญจนรัตน์. (2544). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุกัญญา เพิ่มบุญ. (2553). *ความคาดหวังและความเป็นจริงในการปฏิบัติงานกับผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศรีสะเกษ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุคนธ์ สิ้นพานนท์ และคณะ. (2554). *วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: 9199 เทคนิคพรีนติ้งนิทาน.
- สุคตวงวน สุธีสร. (2543). *เหยื่ออาชญากรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนันทา บุญสิทธิ์. (2532). *แนวทางส่งเสริมอาชีพเพื่อช่วยเหลืองานหญิงในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุพจน์ สุโรจน์. (2540). *แนวคิดและทฤษฎีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรพล จันทราปัติย์. (2529). *การเรียนรู้และการสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม อุตสาหกรรม การบรรยายหลักสูตรการเป็นวิทยากรที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและการฝึกอบรม.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ จันทร์เอม. (2524). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สุวิทย์ หิรัณยการ (2545). *วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- โสภณ ชูพิกุลชัย. (2521). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อรุณ รัชธรรม. (2546). *ทฤษฎีบริหารองค์การสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อัจฉราเขตการา. (2544). *รูปแบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณี เรือนจำในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาภา ภมรบุตร. (2545). *จิตวิทยาเกี่ยวกับครูและการบริหารงานการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- Alderfer, C.P. (1972). *Existence : Relatedness and growth, human needs in organizational setting*. New York: Free Press.
- Allport, G.W. (1976). *Attitudes : Readings in Attitudes Theory and Measurement*. New York: Macmillan.
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Beland, I.L. and Passos, J. (1975). *Clinical Nursing*. (3rd ed.). New York: The Macmillan Company.
- Ceriello, V.R. and Freedman, M.C. (1991). *Human Resource Management Systems : Strategies. Tactics*. New York: Lexington Books.
- Dewey, J. (1976). *Moral Principle in Education*. Boston: Houghton Mifflin Co.
- Holland, J.L. (1966). *The Psychology of Vocational Choice*. Blaisdell Publishing Co.

- Hurlock, E.B. (1964). *Child Development*. (4th ed.). New York: McGraw - Hill Book Company.
- King, S.W. (2002). *Effective Leadership for Quality Achievement and Organization Learning*.
Ph.D. Dissertation, Portland State University.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607 - 610.
- Lindeman, E.C. (1926). *The Meaning of Adult Education*. New York: New Republic.
- Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. (2nd ed.). New York: Harpers and Row.
- McClelland, D.C. (1951). *The Achieving Society*. New York: D. Van No strand Company Inc.
- Organ, D.W. and Hammer, W.C. (1982). *Organizational Applied Psychological Approach*. United States of America: Business Publication, Inc.
- McShane, S.L. and Von Glinow, M.A. (2000). *Organizational Behavior*, N / A, Irwin / McGraw - Hill, Burr Ridge, Illinois, USA.
- Pavlov, I.P. (1928). *Lectures on Conditioned Reflexes*. New York: International Publishers.
- Rogers, C.R. (1969). *Freedom to learn*. Columbus: Charles E. Merrill Publishing Co.
- Sanders, D.A. (2002). The Dynamics of Parlini - School Communication Collaboration and African America Students' Success : A Participatory Action Research Study. *Dissertation Abstract International*, 63(6), 118.
- Schermerhorn, J.R. (2002). *Management* (7th ed.). New York: John Wiley and Sons.
- Sergiovanni, T.J. (2001). *The principal ship : A reflective practice perspective*. (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Stephen, P.R. (1996). *Human Resource Management*. New York: John Wiley and Sons.
- Taro, Y. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.
- Tyler, R.W. (1949). *Basic Principle of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- UNESCO. (1979). *Terminology of Adult Education / Terminologie*. De La Education De Adultes / Terminologie De I' Education Des Adults. Paris: Ibedata.
- Vroom, V.H. (1995). *Work and Motivation*. Harmondsworth, England : Penguin. Retrieved form http://www.stat.rmutt.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=89:erg-&catid=37:researchaart&Itemid=86.
- Wilson, J.S. (2002, December). Staff development : Examine elementary teachers' perceptions of practice in one Virginia School Davison. *Dissertation Abstracts International*, 63(6), 2081.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ท่านแสดงความคิดเห็นในครั้งนี จะถูกนำไปประเมินในเชิงวิชาการและจะถูกเก็บเป็นความลับจะไม่มีผลในแง่ลบประการใดต่อท่าน ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดตอบคำถามในแบบสอบถามตามข้อเท็จจริง

2. แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามแบบรายการ (Checklist) เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่และอุปกรณ์ ด้านระยะเวลาในการเรียน ด้านครูผู้สอนและหลักสูตร ด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ และด้านผู้เรียน และสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาสายอาชีพ และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการขอความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถามครั้งนี้ จะได้รับความร่วมมือและการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

นายชัชชัย นาลี

นักศึกษาระดับปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความซึ่งตรงกับข้อมูลประวัติของท่าน

1. เพศ

1.1 ชาย

1.2 หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ

2.1 20 - 25 ปี

2.2 26 - 30 ปี

2.3 31 - 35 ปี

2.4 36 - 40 ปี

2.5 41 - 45 ปี

2.6 46 - 50 ปี

2.7 51 - 55 ปี

2.8 56 - 60 ปี

2.9 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา (ก่อนต้องโทษ)

3.1 ประถมศึกษา

3.2 มัธยมศึกษาตอนต้น

3.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

3.4 อนุปริญญา

3.5 ปริญญาตรี

3.6 ปริญญาตรี

4. อาชีพครั้งสุดท้ายก่อนต้องโทษ

4.1 นักเรียน / นักศึกษา

4.2 ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว

4.3 เกษตรกรรม

4.4 รับจ้างทั่วไป

4.5 รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ

4.6 ไม่ประกอบอาชีพ

5. รายได้ก่อนต้องโทษ

- 5.1 ไม่มีรายได้
- 5.2 ไม่เกิน 5,000 บาท / เดือน
- 5.3 5,001 - 7,000 บาท / เดือน
- 5.4 7,001 - 10,000 บาท / เดือน
- 5.5 10,001 - 13,000 บาท / เดือน
- 5.6 13,001 - 16,000 บาท / เดือน
- 5.7 16,001 - 19,000 บาท / เดือน
- 5.8 19,001 - 25,000 บาท / เดือน
- 5.9 25,001 - 30,000 บาท / เดือน
- 5.10 30,001 ขึ้นไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ
 กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ด้านสถานที่และอุปกรณ์ ด้านระยะเวลาในการเรียน ด้านครูผู้สอน
 และหลักสูตร ด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ และด้านผู้เรียน

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสำหรับข้อเท็จจริงที่ตรงกับประสบการณ์ชีวิตของท่าน
 ลงในช่องระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

มากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงมากที่สุด

มาก หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงมาก

ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริง

น้อย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ค่อยเป็นจริง

น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นไม่เป็นจริง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์					
1.1 ห้องเรียน / สถานที่ใช้ในการจัดการศึกษา มีความเหมาะสม					
1.2 ห้องเรียน / สถานที่ที่มีเพียงพอต่อการจัดการศึกษา					
1.3 การจัดบรรยากาศห้องเรียน ความสะดวก กับการศึกษา					
1.4 วัสดุอุปกรณ์การเรียนมีเพียงพอต่อการจัดการศึกษา					
1.5 วัสดุอุปกรณ์การเรียนมีคุณภาพ ทันสมัย ต่อการจัดการศึกษา					
2. ปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียน					
2.1 เวลาในการเรียนการสอน มีความเหมาะสม					
2.2 เวลาในการเรียน สะดวก สามารถเข้าเรียนได้					
2.3 เวลาในการเรียนมีความสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง					
2.4 เวลาในการจัดการเรียนเพียงพอสำหรับจัดการศึกษา					
2.5 มีเวลาทบทวนความรู้ หลังจากเรียนจบ					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร					
3.1 ครู / วิทยากร มีความพร้อมในการเรียนการสอน					
3.2 ครู / วิทยากร มีความเหมาะสม ความรู้ในการจัดการเรียน การสอน					
3.3 หลักสูตรที่จัดการศึกษาสามารถนำไปพัฒนาต่อยอด หรือ ประยุกต์ได้					
3.4 หลักสูตรที่จัดการศึกษาสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง					
3.5 หลักสูตรมีความทันสมัย ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน					
4. ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ					
4.1 เรือนจำให้การสนับสนุนการในการจัดการเรียนการสอน					
4.2 เรือนจำอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา					
4.3 กฎระเบียบมีความเหมาะสมกับการจัดการศึกษา					
4.4 เรือนจำมีความพร้อมในการจัดการศึกษา					
4.5 เรือนจำจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้ต้องขัง					
5. ปัจจัยด้านผู้เรียน					
5.1 มีความตั้งใจ ขยันหมั่นเพียร ศึกษาเล่าเรียน					
5.2 ตรงกับอาชีพที่ต้องการออกไปทำ					
5.3 มีความพร้อมในการเรียนการสอน					
5.4 สามารถเรียนรู้และได้รับประสบการณ์					
5.5 ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา					
6. การฝึกอาชีพระยะสั้น					
6.1 เข้าถึงบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียมกัน ทุกคน					
6.2 การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตร ที่ชัดเจน					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6.3 การศึกษามีคุณภาพประสิทธิภาพตามหลักสูตรของสถาบันการศึกษา					
6.4 การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง					
6.5 จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา					
7. การศึกษาขั้นพื้นฐาน					
7.1 เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียมกันทุกคน					
7.2 การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน					
7.3 การศึกษามีคุณภาพประสิทธิภาพตามหลักสูตรของสถาบัน การศึกษา					
7.4 การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง					
7.5 จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา					
8. การศึกษาสายอาชีพ (ปวช. / ปวส.)					
8.1 เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียมกัน ทุกคน					
8.2 การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน					
8.3 การศึกษามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรของสถาบัน การศึกษา					
8.4 การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเองได้จริง					
8.5 จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา					
9. การศึกษาระดับอุดมศึกษา					
9.1 เข้าถึงการบริการการศึกษา / การอบรมได้ทั่วถึง เท่าเทียมกันทุกคน					
9.2 การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ หลักสูตรที่ชัดเจน					
9.3 การศึกษามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรของสถาบัน การศึกษา					
9.4 การศึกษาตอบสนองการพัฒนาตนเอง					
9.5 จบ / สำเร็จ / ผ่านการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา					

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง : โปรดให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษา
เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1. ท่านคิดว่าปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ใดบ้างที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง
เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียนใดบ้างที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง
เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตรใดบ้างที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง
เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำใดบ้างที่ส่งผลต่อสภาพการจัด
การศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าปัจจัยด้านผู้เรียนใดบ้างที่ส่งผลต่อสภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

.....

ขอบพระคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์ผู้ต้องขังกลุ่มตัวอย่าง

- วันที่.....เวลา.....สถานที่.....
- ชื่อ / นามแฝง / ฉายา.....อายุ.....ปี ต้องโทษคดี.....
- กำหนดโทษ.....จำคุกมาแล้ว.....ปี ครั้งที่.....
1. ที่อยู่ก่อนต้องโทษ.....
 2. อาชีพอาชีพก่อนต้องโทษ.....
 3. รายได้ก่อนต้องโทษ.....
 4. สถานภาพก่อนต้องโทษ สมรส โสด หย่าร้าง หม้าย.....
 5. สภาพครอบครัว บิดามารดาอยู่ด้วยกัน แยกทางกัน อื่น ๆ.....
 6. บิดาประกอบอาชีพ.....
 7. มารดาประกอบอาชีพ.....
 8. จำนวนพี่น้องร่วมบิดา - มารดา.....
 9. จำนวนบุตร ชาย.....คน หญิง.....คน รวม.....คน
 10. ระดับการศึกษาก่อนต้องโทษ.....
 11. ก่อนต้องโทษอาศัยอยู่กับ.....
 12. ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัย เป็นของตนเองเช่า อื่น ๆ.....
 13. หากพ้นโทษ จะไปอาศัยอยู่ที่ไหน กับใคร.....
 14. คิดว่าสังคมจะให้การยอมรับหรือไม่ เมื่อพ้นโทษไปแล้ว อย่างไร.....
 15. มีภาระหน้าที่อะไรบ้าง ต้องดูแลใคร หนี้สิน อื่น ๆ.....
 16. หลังพ้นโทษต้องการประกอบอาชีพ.....
 17. ต้องการรายได้ประมาณเท่าไรจึงจะเพียงพอต่อการดำรงชีวิต.....
 18. คิดว่ารายได้กับอาชีพที่ต้องการออกไปทำ มันสอดคล้องกันหรือไม่.....
 19. หากรายได้ไม่เพียงพอแล้ว ต้องการประกอบอาชีพเสริมอย่างไร หากรายได้เพิ่มเติมอย่างไร.....
 20. ระหว่างจำคุก เรียนอะไรบ้าง หลักสูตรใดบ้าง จากสถาบันใด มีการรับรองหรือไม่.....
 21. คิดว่าห้องเรียน สถานที่จัดการเรียน วัสดุอุปกรณ์การเรียน เป็นอย่างไร มีความเหมาะสม มีคุณภาพ ความทันสมัย ต่อการจัดการศึกษาหรือไม่ อย่างไร.....
 22. คิดว่าหลักสูตรที่เปิดสอน ตรงกับความต้องการหรือไม่ ตรงกับอาชีพที่ต้องการทำ ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานหรือไม่ อย่างไร.....
 23. กฎหมาย กฎระเบียบ ของเรือนจำ มีผลต่อการจัดการศึกษาหรือไม่ อย่างไร.....

24. เรือนจำอำนวยความสะดวก หรือสนับสนุนการจัดการศึกษา ส่งเสริม หรือไม่ อย่างไร
25. เรือนจำจัดการศึกษาได้เหมาะสมกับผู้ต้องขังและความต้องการหรือไม่ อย่างไร
26. หลักสูตรที่จัดสอน ให้ความรู้ ประสบการณ์ และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงหรือไม่ อย่างไร
27. ระยะเวลาในการเรียนมีความเหมาะสม หรือไม่ อย่างไร
28. เวลาในการเรียนมีความสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง หรือไม่ อย่างไร
29. หลังจากจบหลักสูตร มีเวลาทบทวนความรู้ และใช้ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนเสมอ หรือไม่ อย่างไร
30. ที่เรียนแต่ละหลักสูตร เพื่ออะไร อยากได้ความรู้ ใ้รับรองการศึกษา อื่น ๆ ระบุ
31. ลักษณะในการเรียน แต่ละครั้งเป็นอย่างไร
32. ขณะเรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง
33. มีการประเมินความรู้หลังจบหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร
34. หลังจากจบหลักสูตร เอาไปใช้ประโยชน์อย่างไร
35. คิดว่าที่เรียนมาทั้งหมด จะนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษจริงหรือไม่ อย่างไร
36. ต้องการให้เรือนจำเพิ่มเติมหรือจัดการอะไรบ้าง ในด้านสถานที่และอุปกรณ์
37. ต้องการให้เรือนจำเพิ่มเติมหรือจัดการอะไรบ้าง ในด้านระยะเวลาในการเรียน
38. ต้องการให้เรือนจำเพิ่มเติมหรือจัดการอะไรบ้าง ในด้านครูผู้สอนและหลักสูตร
39. ต้องการให้เรือนจำเพิ่มเติมหรือจัดการอะไรบ้าง ในด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ
40. ต้องการให้เรือนจำเพิ่มเติมหรือจัดการอะไรบ้าง ในด้านผู้เรียน

ภาคผนวก ข

ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ ข.1

ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

คำถามข้อ	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	1	1	3	1
2	1	1	1	3	1
3	0	1	1	2	0.67
4	1	1	1	3	1
5	1	1	1	3	1
6	1	0	1	2	0.67
7	1	1	1	3	1
8	1	1	1	3	1
9	1	1	1	3	1
10	1	1	0	2	0.67
11	1	1	1	3	1
12	0	1	1	2	0.67
13	1	1	1	3	1
14	1	1	1	3	1
15	0	1	1	2	0.67
16	1	1	1	3	1
17	1	1	1	3	1
18	1	1	1	3	1
19	1	1	1	3	1
20	1	1	1	3	1
21	1	1	1	2	1
22	1	1	1	3	1
23	1	0	1	2	0.67
24	1	1	1	3	1
25	1	0	1	2	0.67

(ต่อ)

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

คำถามข้อ	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
26	1	1	1	3	1
27	1	1	1	2	1
28	1	1	1	3	1
29	1	1	1	3	1
30	1	1	1	3	1
31	1	1	1	3	1
32	1	1	1	3	1
33	1	1	1	2	1
34	1	1	1	2	1
35	1	1	1	3	1
36	1	1	1	3	1
37	1	1	1	3	1
38	1	1	1	2	1
39	1	1	1	3	1
40	1	1	1	3	1
41	1	1	1	3	1
42	1	1	1	2	1
43	1	1	1	3	1
44	1	1	1	2	1
45	1	1	1	3	1

ภาคผนวก ค

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ ค.1

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	201.71	826.092	.400	.966
A2	201.44	827.899	.614	.965
A3	201.54	846.371	.284	.966
A4	201.81	835.649	.567	.965
A5	201.62	828.163	.518	.965
B1	200.35	814.192	.556	.965
B2	200.31	834.766	.305	.966
B3	200.06	821.271	.793	.964
B4	200.29	831.582	.443	.965
B5	200.02	820.451	.817	.964
C1	200.98	837.078	.467	.965
C2	200.79	819.229	.681	.964
C3	201.27	828.318	.573	.965
C4	200.85	820.603	.547	.965
C5	200.62	818.241	.808	.964
D1	201.00	827.020	.695	.964
D2	200.67	824.852	.680	.964
D3	201.00	822.980	.483	.965
D4	201.06	823.702	.470	.965
D5	200.92	821.288	.545	.965
E1	202.10	837.814	.294	.966
E2	202.52	845.784	.322	.965
E3	202.71	844.405	.249	.966
E4	202.79	848.523	.283	.965
E5	202.60	844.206	.328	.965

(ต่อ)

ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
F1	199.92	817.406	.786	.964
F2	200.50	819.745	.692	.964
F3	200.56	821.781	.672	.964
F4	200.46	822.410	.679	.964
F5	200.02	819.353	.792	.964
G1	200.96	830.822	.692	.965
G2	200.69	825.080	.666	.964
G3	201.12	829.869	.693	.965
G4	200.73	825.456	.661	.965
G5	200.62	821.614	.808	.964
H1	202.63	847.844	.292	.965
H2	202.52	840.451	.236	.966
H3	202.48	837.627	.236	.967
H4	202.62	845.143	.361	.965
H5	202.58	845.504	.318	.965
I1	202.58	846.602	.341	.965
I2	202.48	844.294	.517	.965
I3	202.58	847.935	.481	.965
I4	202.48	843.274	.556	.965
I5	202.48	844.019	.375	.965

Reliability Coefficients, N of Cases = 52.0, N of Items = 45, Alpha = .965

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ รศรป. ว ๐๐๕๖/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๕๔๐๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายเคชา เงินตกลีการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายชัชชัย นานี รหัสประจำตัว ๖๐๔๒๖๒๐๔๐๕๐๔ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การจัดการศึกษา
แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านการวัดผลและประเมินผล
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๐๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๐๓๕๕๕

ที่ รศรบ. ว ๐๐๕๖/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์สุเทพ เมยโรสง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัชชัย นาลี รหัสประจำตัว ๖๐๔๖๖๐๔๐๕๐๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การจัดการศึกษา
แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านการวัดผลและประเมินผล
 อื่นๆ ระบุ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ โทศลภิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศรบ. ว ๐๐๕๖/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.สุวิมล สมไชย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายชัชชัย นาลี รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๖๒๐๙๐๕๐๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การจัดการศึกษา
แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านการวัดผลและประเมินผล
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติยัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศรป. ๐๐๕๘/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ด้วย นายชัชชัย นาสี รหัสประจำตัว ๖๐๔๒๖๒๐๔๐๕๐๔ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การจัดการศึกษา
แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำ
การวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ ไก่สกุลดิอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๖๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๖๓๕๕๕

ที่ รศรป. ๐๐๕๗/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน อธิบดีกรมราชทัณฑ์

ด้วย นายชัชชัย นาลี รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๖๒๐๔๐๕๐๔ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การจัดการศึกษา
แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำ
การวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ขอแสดงความนับถือ
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ โกลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ภาคผนวก จ

ภาพประกอบการทำวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ จ.1 ผู้วิจัย อธิบายขั้นตอนการตอบแบบสอบถามและวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

ภาพที่ จ.2 ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัย

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

ซัชชัย นาลี, สัจญญา เคนาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2562). การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง
ภายในเรือนจำ กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. ใน*การประชุมวิชาการระดับชาติ
ด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล (ครั้งที่ 5)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายชัชชัย นาลี
วันเกิด 29 เมษายน 2531
สถานที่เกิด เลขที่ 35 / 89 หมู่บ้านสิรินเฮาส์บางนา ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 10560
ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 35 / 89 หมู่บ้านสิรินเฮาส์บางนา ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 10560

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2559 นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.)
สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2561 ศีษษาศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)
สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2562 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.)
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม